

Migration och asylpolitik

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2001/02:5 Migration och asylpolitik samt fyra motioner som väckts med anledning av skrivelsen. Dessutom behandlas ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden år 2001 som rör asyl- och migrationsfrågor samt en motion som väckts enligt 3 kap. 15 § riksdagsordningen.

Regeringen redovisar i skrivelsen den svenska migrationspolitiken mot bakgrund av migrations- och flyktingsituationen i världen. Redovisningen avser år 2000 och första halvåret 2001. I skrivelsen redogörs också för Sveriges roll i Europasamarbetet och det internationella samarbetet i övrigt samt Sveriges migrations- och besöksutbyte med andra länder. Vidare behandlas mottagandet av asylsökande m.fl.

I betänkandet behandlas motioner som bl.a. tar upp frågor om arbetskraftsinvandring, flyktingbegreppet, avvisning och utvisning, visumkrav samt praxis vid besöksvisum och mottagande av ensamkommande barn. I samband med beredningen av motionerna om ensamkommande utländska barn har utskottet haft en utfrågning av företrädare för Migrationsverket, Svenska kommunförbundet, Socialstyrelsen och Rädda Barnen. Vidare har bistånds- och migrationsministern utfrågats av utskottet såväl angående dessa motioner som angående en motion om avvisning till annat land.

Utskottet har dessutom den 20 november 2001 hållit en offentlig utfrågning om flyktingpolitiken. En utskrift från utfrågningen har fogats till betänkandet som bilaga.

Samtliga motioner avstyrks. Utskottet föreslår också att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

I betänkandet finns 62 reservationer och 7 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Ärendet och dess beredning.....	11
Utskottets överväganden	12
Migrationspolitiken	12
Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning	12
EU-samarbetet	17
Invandringspolitiken.....	21
Arbetskraftsinvandring	21
Gäststuderande	28
Anhöriginvandring.....	29
Familjeåterförening m.m.	29
Nyligen etablerade förhållanden	33
Flyktingpolitiken	37
Flyktingbegreppet och andra skyddsgrunder	37
Beaktande av hinder mot verkställighet.....	42
Säkra ursprungsländer	45
Uppehållstillstånd av humanitära skäl	46
Uppehållstillstånd i andra fall	48
Uppehållstillstånd efter viss tid.....	48
Uppehållstillstånd vid människohandel	50
Dublinkonventionen	51
Verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut	53
Utvisning på grund av brott.....	56
Transportörsansvar	58
Visering	62
Asylprocessen.....	67
Förvar	71
Mottagande av asylsökande	73
Barn i asylprocessen	76
Reservationer.....	83
1. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)	83
2. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)	84
3. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)	84
4. Begreppet återvändande (punkt 2).....	85
5. EU-samarbetet (punkt 4)	85
6. EU-samarbetet (punkt 4)	86
7. EU-samarbetet (punkt 4)	86
8. EU-samarbetet (punkt 4)	87
9. Arbetskraftsinvandring (punkt 5).....	87
10. Arbetskraftsinvandring (punkt 5).....	88

11. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)	88
12. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)	89
13. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)	89
14. Säsongsarbetstillstånd (punkt 6).....	90
15. Möjlighet att gäststudera (punkt 7).....	90
16. Uppehållstillstånd för gäststuderande efter examen (punkt 8)	90
17. Anhöriginvandring (punkt 9).....	91
18. Anhöriginvandring (punkt 9).....	91
19. Direktivförslag och åldersgräns vid familjeåterförening (punkt 10).....	92
20. Direktivförslag och principer för familjeåterförening (punkt 11).....	92
21. Uppehållstillstånd efter inresa (punkt 12)	92
22. Uppskjuten invandringsprövning (punkt 13).....	93
23. Uppskjuten invandringsprövning (punkt 13).....	93
24. Harmoniserat flyktingbegrepp (punkt 15)	94
25. Harmoniserat flyktingbegrepp (punkt 15)	94
26. Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning (punkt 16)).....	95
27. Asylsökande från Iran (punkt 17).....	96
28. Asylsökande från Bosnien (punkt 18)).....	96
29. Säkert tredjeland (punkt 20).....	96
30. Säkert tredjeland (punkt 20).....	97
31. Säkra ursprungsländer (punkt 21)	97
32. Asylprotokollet (punkt 22)	98
33. Humanitära skäl (punkt 23).....	98
34. Uppehållstillstånd efter viss tid (punkt 24).....	99
35. Uppehållstillstånd vid verkställighetshinder (punkt 25).....	99
36. Gömda personer (punkt 26).....	99
37. Offer för människohandel (punkt 27).....	100
38. Dublinkonventionen (punkt 28)	100
39. Dublinkonventionen (punkt 28)	101
40. Familjesplittring (punkt 30).....	101
41. Familjesplittring (punkt 30).....	101
42. Utvisning på grund av brott (punkt 32)	102
43. Utvisning på grund av brott (punkt 32)	102
44. Transportörsansvar (punkt 33)	103
45. Transportörsansvar (punkt 33)	103
46. Transportörsansvar (punkt 33)	103
47. Visumkrav och praxis vid besöksvisum (punkt 34)	104
48. Visumkrav och praxis vid besöksvisum (punkt 34)	105
49. Visumkrav och praxis vid besöksvisum (punkt 34)	105
50. Humanitärt visum (punkt 36)	105
51. Asylprocessen (punkt 37).....	106
52. Asylprocessen (punkt 37).....	106
53. Direktivförslag om asylprocedurer (punkt 38)	107

54. Handläggningstid (punkt 39)	107
55. Förvar (punkt 40).....	108
56. Mottagande av asylsökande (punkt 41)	108
57. Mottagande av asylsökande (punkt 41)	108
58. Mottagande av asylsökande (punkt 41)	109
59. Direktivförslag om mottagande (punkt 42).....	109
60. Asylsökande barn (punkt 43).....	110
61. Mottagande av ensamkommande barn (punkt 44).....	110
62. Regelverk för god mans uppdrag (punkt 45).....	111
Särskilda yttranden	112
1. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)	112
2. EU-samarbetet (punkt 4)	112
3. Anhöriginvandring (punkt 9).....	113
4. Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning (punkt 16)	113
5. Avvisning till annat land (punkt 29)	114
6. Utvisning på grund av brott (punkt 32)	114
7. Transportörsansvar (punkt 33).....	115
Bilaga 1: Förteckning över behandlade förslag	116
Bilaga 2: Offentlig utfrågning om flyktingpolitiken.....	132

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf4 yrkande 1, 2001/02:Sf216 yrkande 10, 2001/02:Sf246, 2001/02:Sf394 yrkande 1 och 2001/02:K429 yrkande 5.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (mp)

2. Begreppet återvändande

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf3 yrkande 19.

Reservation 4 (mp)

3. Kostnaderna för svensk asylpolitik

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf208.

4. EU-samarbetet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkande 11, 2001/02:Sf216 yrkande 13, 2001/02:Sf373 yrkande 3, 2001/02:Sf398 yrkande 8, 2001/02:K426 yrkandena 32, 34 och 35, 2001/02:U301 yrkande 23 samt 2001/02:U303 yrkande 4.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (kd, fp)

Reservation 7 (v)

Reservation 8 (mp)

5. Arbetskraftsinvandring

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkandena 8 och 9, 2001/02:Sf216 yrkandena 26–28, 2001/02:Sf244, 2001/02:Sf255 yrkande 12, 2001/02:Sf277 yrkande 3, 2001/02:Sf296 yrkande 6, 2001/02:Sf325, 2001/02:Sf333 yrkandena 1, 3 och 10, 2001/02:Sf394 yrkande 27 och 2001/02:A390 yrkande 1.

Reservation 9 (m)

Reservation 10 (v)

Reservation 11 (c)

Reservation 12 (fp)

Reservation 13 (mp)

6. Säsongsarbetstillstånd

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf335 yrkande 1.

Reservation 14 (kd)

7. Möjlighet att gäststudera

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf3 yrkande 12.

Reservation 15 (kd, mp)

8. Uppehållstillstånd för gäststuderande efter examen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf333 yrkande 2, 2001/02:Sf371 och 2001/02:Ub546 yrkande 8.

Reservation 16 (m)

9. Anhöriginvandring

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 19, 2001/02:Sf326 yrkande 2 och 2001/02:Sf399 yrkandena 16 och 17.

Reservation 17 (kd)

Reservation 18 (fp)

10. Direktivförslag och åldersgräns vid familjeåterförening

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf271.

Reservation 19 (v, kd, c, mp)

11. Direktivförslag och principer för familjeåterförening

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf398 yrkande 14.

Reservation 20 (v)

12. Uppehållstillstånd efter inresa

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf399 yrkande 20.

Reservation 21 (v, kd)

13. Uppskjuten invandringsprövning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 5, 2001/02:Sf259, 2001/02:Sf295 yrkande 1, 2001/02:Sf362, 2001/02:Sf394 yrkande 18, 2001/02:Sf399 yrkandena 18 och 19, 2001/02:Ju324 yrkande 3, 2001/02:Ju394 yrkandena 4 och 5, 2001/02:A211 yrkandena 28–30 och 2001/02:A229 yrkande 36.

Reservation 22 (v, fp, mp)

Reservation 23 (kd)

14. Seriositetsprövning för EU-medborgare

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf263.

15. Harmoniserat flyktningbegrepp

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf398 yrkande 16 och 2001/02:Sf399 yrkande 1.

Reservation 24 (v)

Reservation 25 (kd)

16. Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 4, 2001/02:Sf216 yrkande 2, 2001/02:Sf255 yrkande 6, 2001/02:Sf292, 2001/02:Sf295 yrkande 2, 2001/02:Sf353, 2001/02:Sf394 yrkandena 16 och 19, 2001/02:Sf399 yrkandena 13 och 14, 2001/02:L367 yrkandena 21 och 22, 2001/02:U347 yrkande 2 samt 2001/02:U349 yrkande 15.

Reservation 26 (kd, c, fp, mp)

17. Asylsökande från Iran

Riksdagen avslår motion 2001/02:U270 yrkande 7.

Reservation 27 (v, kd, fp, mp)

18. Asylsökande från Bosnien

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf5 yrkande 6.

Reservation 28 (kd)

19. Hinder mot verkställighet

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf394 yrkandena 25 och 26,

20. Säkert tredjeland

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf398 yrkandena 4 och 10 samt 2001/02:Sf399 yrkande 8.

Reservation 29 (v, fp, mp)

Reservation 30 (kd)

21. Säkra ursprungsländer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 1 och 2001/02:Sf398 yrkande 9.

Reservation 31 (v, kd, fp, mp)

22. Asylprotokollet

Riksdagen avslår motion 2001/02:K426 yrkande 36.

Reservation 32 (kd)

23. Humanitära skäl

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkandena 3–5, 2001/02:Sf333 yrkande 6 och 2001/02:Sf399 yrkande 12.

Reservation 33 (v, kd, fp)

24. Uppehållstillstånd efter viss tid

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf296 yrkande 2, 2001/02:Sf333 yrkande 9 och 2001/02:Sf357 yrkande 2.

Reservation 34 (v)

25. Uppehållstillstånd vid verkställighetshinder

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf318 och 2001/02:Sf399 yrkande 21.

Reservation 35 (kd)

26. Gömda personer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 25, 2001/02:Sf357 yrkande 1 och 2001/02:Sf394 yrkande 6.

Reservation 36 (fp, mp)

27. Offer för människohandel

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fi219 yrkande 3, 2001/02:Ju236 yrkandena 4 och 6, 2001/02:Ju267 yrkande 1 samt 2001/02:U349 yrkande 3.

Reservation 37 (v)

28. Dublinkonventionen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkande 10, 2001/02:Sf216 yrkande 15, 2001/02:Sf398 yrkande 15 och 2001/02:Sf399 yrkande 7.

Reservation 38 (kd, fp, mp)

Reservation 39 (v)

29. Avvisning till annat land

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf21.

30. Familjesplittring

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 7 och 2001/02:Sf399 yrkande 15.

Reservation 40 (kd)

Reservation 41 (fp)

31. S.k. god man vid verkställighet

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf394 yrkande 24.

32. Utvisning på grund av brott

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf279 yrkande 2, 2001/02:Sf365, 2001/02:Ju391 yrkande 2 och 2001/02:Ju449 yrkande 16.

Reservation 42 (m)

Reservation 43 (kd, mp)

33. Transportörsansvar

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 7, 2001/02:Sf212, 2001/02:Sf216 yrkande 17, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del,

2001/02:Sf333 yrkande 8, 2001/02:Sf364 yrkandena 3–5, 2001/02:Sf373 yrkande 2, 2001/02:Sf398 yrkande 2 och 2001/02:Sf399 yrkande 2.

Reservation 44 (v, fp)

Reservation 45 (kd)

Reservation 46 (c, mp)

34. Visumkrav och praxis vid besöksvisum

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 13, 2001/02:Sf216 yrkandena 9 och 18, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del, 2001/02:Sf266, 2001/02:Sf373 yrkande 1, 2001/02:Sf394 yrkande 23, 2001/02:Sf399 yrkandena 3–5, 2001/02:K426 yrkande 33 och 2001/02:U301 yrkande 24.

Reservation 47 (v, kd)

Reservation 48 (c, fp)

Reservation 49 (mp)

35. Visumkrav för ryska medborgare

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf277 yrkandena 1 och 2.

36. Humanitärt visum

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf394 yrkande 4.

Reservation 50 (mp)

37. Asylprocessen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 3, 2001/02:Sf4 yrkandena 2–4, 2001/02:Sf5 yrkande 5, 2001/02:Sf216 yrkande 24, 2001/02:Sf319, 2001/02:Sf394 yrkande 22 samt 2001/02:Sf399 yrkandena 6 och 22–24.

Reservation 51 (v, kd, fp)

Reservation 52 (mp)

38. Direktivförslag om asylprocedurer

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf398 yrkandena 5–7

Reservation 53 (v)

39. Handläggningstid

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf248 yrkande 4 och 2001/02:Sf255 yrkande 5.

Reservation 54 (c)

40. Förvar

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 18, 2001/02:Sf5 yrkandena 1–4 samt 2001/02:Sf394 yrkandena 20 och 21.

Reservation 55 (v, kd, c, fp, mp)

41. Mottagande av asylsökande

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 14 och 15, 2001/02:Sf248 yrkandena 1–3, 2001/02:A317 yrkande 18 och 2001/02:A319 yrkande 1.

Reservation 56 (v)

Reservation 57 (c)

Reservation 58 (mp)

42. Direktivförslag om mottagande

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf398 yrkandena 11–13.

Reservation 59 (v)

43. Asylsökande barn

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 20, 2001/02:Sf216 yrkande 6, 2001/02:Sf394 yrkandena 5 och 11, 2001/02:Sf399 yrkandena 26 och 27 samt 2001/02:So634 yrkande 11.

Reservation 60 (kd, fp, mp)

44. Mottagande av ensamkommande barn

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 8, 2001/02:Sf255 yrkandena 7–9 och 2001/02:Sf394 yrkandena 12–14.

Reservation 61 (kd, c, fp, mp)

45. Regelverk för god mans uppdrag

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf399 yrkande 28.

Reservation 62 (v, kd, c, mp)

46. Skrivelsen

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:5 till handlingarna.

Stockholm den 19 mars 2002

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Lennart Klockare (s), Ronny Olander (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2001/02:5 Migration och asylpolitik. Redovisningen avser år 2000 och första halvåret 2001.

I betänkandet behandlas också fyra motioner som väckts med anledning av skrivelsen och ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden år 2001 samt en motion som väckts enligt 3 kap. 15 § riksdagsordningen. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Utskottet har under beredningen av ärendet inhämtat kompletterande information av statsrådet Jan O Karlsson och företrädare för Migrationsverket. Utskottet har också fått muntlig information från UNHCR:s representant för de baltiska och nordiska länderna, Mr Gary G Troeller, om verksamheten inom UNHCR, de pågående globala konsultationerna och om UNHCR:s uppfattning i olika avseenden. Vidare har utskottet hållit en sluten utfrågning med företrädare för Migrationsverket, Svenska Kommunförbundet, Socialstyrelsen och Rädda Barnen beträffande frågan om de ensamkommande utländska barnens situation.

Som *bilaga 2* till betänkandet finns en utskrift från utskottets offentliga utfrågning om flyktingpolitiken den 20 november 2001.

Utskottets överväganden

Migrationspolitiken

Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- den svenska migrationspolitikens mål och inriktning
- begreppet återvändande
- kostnaderna för svensk asylpolitik

Jämför reservationerna 1 (m), 2 (fp), 3 (mp) och 4 (mp)

Enligt riksdagens beslut hösten 1996 (prop. 1996/97:25, bet. 1996/97:SfU5, rskr. 1996/97:80) bör den svenska migrationspolitiken ses som en helhet, som omfattar flykting-, invandrings- och återvändandepolitik och i sin tur ingår i utrikes-, säkerhets-, handels- och biståndspolitik. Migrationspolitikens mål är att verka för att migration till och från vårt land sker i ordnade former, att värna asylrätten och upprätthålla den reglerade invandringen. Vidare skall verksamheten präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter.

Med invandringspolitik avses de principer och regler som anger vilka utlänningar som skall få tillstånd att bosätta sig i Sverige. Invandringen till Sverige är sedan år 1967 reglerad utom för nordiska medborgare samt, numera, för EU- och EES-medborgare. Medlemskapet i EU innebär att medborgare i medlemsländerna fritt kan flytta mellan länderna för att arbeta, studera, bo och leva utan krav på arbetstillstånd. Den fria rörligheten omfattar även familjemedlemmar oavsett medborgarskap.

Mottagandet av flyktingar i Sverige är endast ett av flera element i den svenska flyktingpolitiken. Dessutom ingår bl.a. arbete i FN och andra internationella organisationer, ekonomiskt stöd till UNHCR (FN:s flyktingkommissarie) och andra organisationer, arbete inom EU som syftar till ökad harmonisering av politiken, internationellt samarbete i syfte att verka för en solidarisk ansvarsfördelning mellan länder och för att stärka flyktingars rättsliga skydd och mottagande i Sverige av andra skyddsbehövande än flyktingar.

En ändring av de migrationspolitiska målen godkändes av riksdagen hösten 2000 (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:SfU2, rskr. 2000/01:69–70). Jämfört med målen för migrationspolitiken såsom de uttrycks i propositionen Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv innebär den nya målformuleringen att harmoniseringen av flykting- och invandringspolitiken i EU betonas tydligare i migrationspolitiken. Vidare förtydligades att hela kedjan från mottagande av

asylsökande till återvändande eller integration i Sverige skall präglas av rätts-säkerhet, humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter.

Skrivelsen

Den av Sverige förda migrationspolitiken bör enligt skrivelsen ses mot bakgrund av vad som sker i vår omvärld. Krig, konflikter, miljökatastrofer, dåligt förvaltade stater, fattigdom och andra missförhållanden leder till att människor lämnar sina länder för att söka skydd eller bättre förhållanden i andra länder. Under år 2000 uppskattades antalet migranter i världen till 150 miljoner (ca 2,5 % av jordens sammanlagda befolkning) och antalet personer som UNHCR beräknade vara i behov av stöd var 22,3 miljoner.

I skrivelsen anges att de flesta har blivit migranter av främst ekonomiska skäl och att från alltfler länder utvandrar människor av arbetsmarknadsskäl. Orsakerna till detta är enligt skrivelsen globaliseringen av världsekonomin med intensifiering av handel, tjänsteutbyte och finansiella band mellan länderna. De relativt sett sjunkande resekostnaderna, tillgängligheten av alltmer information, de vidgade personliga och institutionella nätverken är andra faktorer som verkar i riktning mot ökad migration.

Enligt skrivelsen öppnar globaliseringen nya möjligheter för många människor och länder. För en del länder medför förändringarna emellertid en marginalisering som försvårar framsteg. Många människor, även i länder som genomgår en snabb ekonomisk utveckling, blir kvar i fattigdom. I skrivelsen görs den bedömningen att befolkningsutvecklingen i många delar av världen kommer att bidra till att fler kan komma att vilja flytta till andra länder.

Motioner

I motion Sf2 i denna del av Margit Gennser m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om migrations- och asylpolitiken. Motionärerna anför att Sverige är ett litet land och en liten aktör i en dynamisk och föränderlig värld även om vi inte skall underskatta våra möjligheter att agera. Migrationsfrågor kan inte hanteras ensidigt, utan Sverige måste söka samarbete och aktivt medverka till att migrationsfrågor löses på ett humant och rättssäkert sätt även i det internationella samarbetet, anser motionärerna. Sveriges insatser bör i ökande utsträckning koncentreras på förebyggande insatser och direkt hjälp till flyktingarna i deras närområden. Diplomati, fredsskapande insatser, både civilt och militärt, utvecklingsbistånd, mänskliga rättigheter, bistånd och stöd till FN:s flyktingorgan och andra internationella organisationer är instrument för att bidra till att minska flyktingströmmarna och den misär som följer i deras spår. Enligt motionärerna är Sveriges mottagande av kvotflyktingar väldigt viktigt i detta sammanhang och Sveriges insatser för flyktingar måste ses i ett helhetsperspektiv. Motionärerna menar att asylrätten är fundamental och att den ständigt måste försvaras. Det sker dels genom att förmå länder att under-teckna relevanta konventioner och framställa krav på att alla garanteras korrekt asylprocess i enlighet med det internationellt erkända regelverket, dels att vi själva har en asylprocess som lever upp till de kvalitetskrav som är värdiga

en rättsstat och dels att vi bekämpar missbruk av asylrätten så att den inte degraderas och urholkas. Motionärerna menar dock att den samlade effekten av visumregler, sanktioner mot flygbolag och andra invandringsbegränsande åtgärder innebär att människor med legitima flyktingskäl drabbas och inte alltid kan nå ett land där en rättssäker asylprocess kan genomföras. I motionen begärs därför en utredning om att ge vissa ambassader möjlighet att göra asylutredningar och ta beslut om asyl. Detta bör enbart ses som ett komplement till den ordinarie asylprövningen och skulle enligt motionärerna kunna öka möjligheten för dem med verkliga asylskäl att få en fristad.

Lennart Fridén (m) anför i motion Sf246 att Sveriges migrationspolitik måste diskuteras, utan att förtiga otrevliga fakta. Det är sådant som ger bränsle till främlingsfientlighet, inte kritiken av det rådande systemet. Vår beredvillighet att ta emot människor utifrån, och på ett människovärdigt sätt, måste bringas i balans med vad vi klarar av. Riksdagen bör hos regeringen begära en opartisk och förutsättningslös utvärdering av vårt mottagande av flyktingar och invandrare.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför i motion Sf216 yrkande 10 att en samordnad politik för att bidra till att förebygga och/eller undanröja orsaker till flykt och påtvingad migration skall vara ett viktigt inslag i Sveriges internationella agerande såväl bilateralt som multilateralt. Här bör inte minst olika FN-organ som t.ex. UNHCR få ett kraftfullt stöd. Antalet som söker asyl i Europa är litet i förhållande till det stora antalet flyktingar som finns och även fortsättningsvis kommer att finnas i tredje världen. Stöd i närområdet har varit alltför eftersatt i internationell flyktingpolitik. Det arbetet måste intensifieras. Ökat stöd i närområdet får dock aldrig tas som intäkt för en mer restriktiv asylpolitik i våra länder. Stöd till återvandring för den som så önskar måste alltid vara ett viktigt inslag i en human flyktingpolitik. Viljan att återvända är individuell och varje återvändarpolitik måste fullt ut respektera den enskildes valfrihet.

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkandena 1, 2 och 19 förespråkas ett globalt perspektiv på Sveriges asylpolitik. I motionen anges att ett alltför snävt EU-perspektiv har anlagts de senaste åren. Sverige borde gå i spetsen för en mer mänsklig flyktingpolitik gällande Europa och hela världen. Det grundläggande målet för migrationspolitiken bör enligt motionärerna vara att verksamheten skall präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter. Beträffande språkbruket i asylärenden anser motionärerna att termen återvändande endast bör användas för dem som återvänder frivilligt efter ett avvisningsbeslut. Motionärerna anger att ordet avlägsnande ofta används i de fall tvång behövs.

I motion K429 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkande 5 anføres att det i direkt anslutning till 2 kap. 22 § regeringsformen (RF), den s. k. utlänningsparagrafen, finns en uttrycklig hänvisning till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). I 2 kap. 23 § RF anges att lag eller annan föreskrift ej får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av konventionen och att eventuella begränsningar skall vara nödvändiga i ett demokratiskt

samhälle och endast för de syften med hänsyn till vilka de tillåts. I motionen anförs vidare att det i 2 kap. 12 § RF finns vissa s.k. materiella skyddsregler, bl.a. skyddet mot ingrepp på grund av åskådning, som inte gäller fullt ut vid begränsningar av utlänningsfri- och rättigheter. Frågan är enligt motionärerna om utlänningslagen, eller tillämpningen av lagen, på något sätt står i strid med Europakonventionens regelverk, vilket då enligt motionärerna skulle strida mot såväl Sveriges förpliktelser gentemot övriga fördragsslutande parter som mot RF. Motionärerna anser att utlänningslagstiftningen snarast bör omarbetas om detta visar sig vara fallet.

Lotta N Hedström m.fl. (mp) anför i motion Sf394 yrkande 1 att det med anledning av nuvarande världsläge kan finnas än mer anledning att se över Sveriges möjligheter att ge skydd i en massflyktssituation med ökade flyktingströmmar.

I motion Sf4 av Anne Ludvigsson (s) betonas i yrkande 1 vikten av tydlighet i utlänningslagstiftningen. Motionären anser att migration till Sverige skall ske i ordnade former och att den reglerade invandringen bör upprätthållas samtidigt som asylrätten värnas.

Sten Andersson (m) begär i motion Sf208 att regeringen skall inkomma till riksdagen med en skrivelse där de totala kostnaderna och intäkterna för asyl- och flyktingpolitiken från 1985 redovisas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionerna att Sverige måste söka samarbete och aktivt medverka till att migrationsfrågor löses på ett human och rättssäkert sätt även i det internationella samarbetet, inte minst genom utformningen av en gemensam EU-politik på området. Ett viktigt inslag i den svenska politiken är att ge stöd i närområdet och medverka till förebyggande insatser. Utskottet vill betona att flyktingpolitiken inte bara består av att ta emot flyktingar i Sverige. Det behövs en helhetssyn och en samordning av de olika politikområdena för att förebygga och undanröja orsaker till flykt och påtvingad migration. Sverige har enligt utskottets mening i alla sammanhang, internationellt och nationellt, alltid strävat efter att flyktingpolitiken skall präglas av humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter samt att internationella åtaganden skall följas. När det gäller asyl- och migrationsfrågorna har arbetet härmed inom EU utvidgats till att avse även länder i EU:s närområde, där problem med bl.a. människosmuggling finns. EU arbetar aktivt för att kandidatländerna men även transit- och ursprungsländerna skall förbättra sina asyl- och migrationspolitiska rättsordningar. Arbetet i FN och andra internationella forum för att lösa konflikter mellan länder är också viktigt. När det gäller internationellt samarbete och humanitärt bistånd står FN-organen, främst UNHCR, i fokus. Utskottet vill peka på att Sverige ligger i topp när det gäller ländernas ekonomiska bidrag till UNHCR. Det svenska bidraget till UNHCR uppgick åren 2000 och 2001 till 370 respektive 387 miljoner kronor. Sverige spelar också en aktiv roll i UNHCR:s styrelsearbete liksom i den reformering som skett och sker inom

organisationen. Sverige övertog i oktober 2001 ordförandeposten i UNHCR:s exekutivkommitté. Även det nordiska samarbetet och samarbetet med staterna kring Östersjön är av stor vikt. Här utgörs det svenska stödet främst av utvecklings-samarbete, något som även gäller andra stater i Öst- och Centraleuropa. Det humanitära biståndet kanaliseras främst via FN, och Sverige är bland de största bidragsgivarna. Det svenska samarbetet på migrationsområdet med Ryska Federationen, Ukraina och Vitryssland har fortsatt att utvecklas och Sverige har bidragit till UNHCR:s och IOM:s migrationsprogram i dessa länder.

Utskottet delar bedömningen i motion Sf2 att uttagningen av kvotflyktingar är ett viktigt inslag i flyktingpolitiken. Den enskilde har dock inte därutöver någon självständig rätt att välja asylsland.

Utskottet vill också peka på att stöd till återvandring är ett viktigt inslag i migrationspolitiken och att det alltid måste ske med respekt för individen. Ingen tvekan får råda om att den som fått ett permanent uppehållstillstånd själv avgör om och när han eller hon vill återvända till sitt ursprungsland.

Beträffande frågan om invandring under ordnade former kan utskottet konstatera att utlänningslagstiftningen bygger på ståndpunkten att invandringen till Sverige är reglerad. Den som är i behov av skydd i Sverige skall ges uppehållstillstånd. För övriga personer som kommer till Sverige får uppehållstillstånd ges under vissa givna förutsättningar.

När det gäller Europakonventionen kan utskottet konstatera att den sedan 1995 utgör svensk lag. I 2 kap. 23 § regeringsformen föreskrivs att lag eller föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden enligt konventionen. Vid ratificeringen av konventionen gjordes en genomgång av den svenska lagstiftningen i syfte att kontrollera att denna stod i överensstämmelse med konventionen. Sverige har därefter löpande anpassat sin lagstiftning till konventionens regler i samband med nya lagförslag eller till följd av avgöranden från bl.a. Europadomstolen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf2 i denna del, Sf3 yrkandena 1 och 2, Sf4 yrkande 1, Sf216 yrkande 10, Sf246, Sf394 yrkande 1 och K429 yrkande 5.

Vad gäller återvändande efter ett avvisningsbeslut anser utskottet att grundinställningen måste vara att den som fått avslag på en ansökan om uppehållstillstånd skall rätta sig efter detta och återvända, även om vederbörande tycker att det är ett felaktigt beslut. Det hindrar ju inte att återvändandet sker frivilligt. Ett återvändande sker också i de fall tvångsmedel behövs för att verkställa ett beslut om avvisning. Utskottet avstyrker motion Sf3 yrkande 19.

Vad gäller kostnaderna för den svenska asylpolitiken har utskottet med anledning av ett likalydande yrkande som i motion Sf208 vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 2000/01:SfU9, anfört att frågor om kostnader för invandringen har belysts i en rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) av Jan Ekberg, biträdande professor i nationalekonomi, och Lars Andersson, ekonomie doktor i nationalekonomi (Invandring, sysselsättning och ekonomiska effekter, Ds 1995:68). Utskottet fann inte anledning för

riksdagen att begära en redovisning för flyktingpolitikens kostnader och intäkter fr.o.m. år 1985 och avstyrkte motionen.

Utskottet, som vidhåller denna inställning, vill tillägga att rätten till asyl är grundläggande och aldrig får mätas i pengar. I övrigt kan nämnas att Anhörigkommittén i sitt betänkande Vår anhöriginvandring (SOU 2002:13) redovisar vissa ekonomiska konsekvenser av utökad anhöriginvandring. I en bifogad studie finns bl.a. en kalkyl över intäkter och kostnader för en genomsnittlig invandrare i olika åldersklasser. Personer i åldersgruppen 19–64 år genererar i genomsnitt ett offentligt överskott på 39 600 kr per år medan för såväl yngre som äldre personer de offentliga kostnaderna överstiger intäkterna.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf208.

EU-samarbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om EU-samarbetet

Jämför reservationerna 5 (m), 6 (kd, fp), 7 (v) och 8 (mp)

Genom EU-fördragets ikraftträdande 1993 formaliserades det som kallas det rättsliga och inrikes samarbetet inom EU. Detta samarbete bildade då EU:s tredje pelare och handlade om att ge en allmän ram för uppbyggnaden av ett samarbete mellan medlemsländerna i fråga om migration, gränskontroller, asyl och invandringsfrågor.

Amsterdamfördraget trädde i kraft den 1 maj 1999. Därigenom fördes bl.a. frågor om asyl, invandring och vissa frågor om fri rörlighet för personer över från tredje till första pelaren. Viseringsfrågor, som tidigare reglerades i EG-fördragets artikel 100 c, återfinns efter Amsterdamfördragets ikraftträdande i avdelning IV. Också frågan om fördelning mellan EU-länderna i samband med mottagandet av flyktingar kom genom Amsterdamfördraget att omfattas av EG-fördraget. Efter en övergångsperiod på fem år, dvs. maj 2004, skall fri rörlighet för personer garanteras.

I och med Amsterdamfördraget blev Schengensamarbetet, som kom till som en separat överenskommelse utanför det dåvarande EG-samarbetet för att skynda på samarbetet kring fri rörlighet för personer, en del av EU:s gemensamma regelverk. Schengenregelverket omfattar samtliga EU:s 15 medlemsländer, med undantag av Storbritannien och Irland. Norge och Island deltar i samarbetet genom ett specialavtal. Danmark, som har reserverat sig från att Schengenavtalet flyttas över till den första pelaren, kan inom sex månader besluta om man skall genomföra de beslut som fattats av Schengenländerna i sin nationella lagstiftning.

Vid Europeiska rådets möte i Wien i december 1998 antogs en handlingsplan för att genomföra bestämmelserna i Amsterdamfördraget om upprättande av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. I handlingsplanen anges prioriteringar och tidsramar för hur uppgifterna i fördraget om fri rörlighet för personer, asyl, invandring samt civilrättsligt, polisiärt och straffrättsligt sam-

arbete bör genomföras och inom vilka tidsramar. Genomförandetiden varierar mellan två och fem år från Amsterdamfördragets ikraftträdande.

Vid Europeiska rådets sammanträde hösten 1999 i Tammerfors drogs riktlinjerna upp för hur man så snart som möjligt skall kunna genomföra den fria rörligheten för personer fullt ut. Europeiska rådet efterlyste vid sitt möte en gemensam politik för invandring och en gemensam asylpolitik grundad på en fullständig och absolut tillämpning av FN:s konvention från 1951 om flyktingars rättsliga ställning, Genèvekonventionen. Fyra huvuddelar fastställdes: partnerskap med ursprungsländerna, ett gemensamt europeiskt asylsystem, som på längre sikt bör leda till ett gemensamt asyloffarande och en enhetlig status för dem som beviljas asyl, rättvis behandling av medborgare i tredje land och en effektivare hantering av migrationsflöden.

Skrivelsen

Enligt skrivelsen har invandringspolitiken till följd av Amsterdamfördraget och integreringen av Schengensamarbetet i EU i högre grad än hittills blivit en EU-fråga. Amsterdamfördraget medför nya möjligheter för EU att utarbeta rättsligt bindande instrument. För svensk del är det en övergripande prioritering att dessa instrument används och att man når fram till ett större mått av gemensam politik på området. I skrivelsen anges vidare att kandidatländerna förväntas anpassa sin lagstiftning samt genomföra den i enlighet med vad de nuvarande medlemsstaterna kommit överens om i det gemensamma EG-regelverket.

Inom EU avhandlas migrationsfrågorna i rådet för rättsliga och inrikes frågor. Under detta deltar Sverige i ett antal arbetsgrupper som behandlar asyl, visering, gränskontrollfrågor, invandring samt avvisning och utvisning. Arbetet går i stor utsträckning ut på att genomföra uppgifterna i Amsterdamfördraget, och förhandlingarna skall genomföras inom två till fem år. Sverige inträdde operativt i Schengensamarbetet den 25 mars 2001.

Av skrivelsen framgår att endast 6 miljoner av EU-ländernas drygt 370 miljoner medborgare beräknas vara bosatta i ett annat EU-land trots möjligheten att fritt röra sig inom EU. Denna andel – som motsvarar ca 1,5 % av befolkningen – har dessutom varit mycket stabil de senaste 20 åren.

I skrivelsen anges att den sammanlagda nettoinvandringen till de 15 medlemsstaterna i EU uppgick till 717 000 personer år 1998. Detta är en märkbar minskning från drygt 1 miljon personer år 1990. Som jämförelse var dock nettomigrationen år 1980 mycket lägre – drygt 590 000. 13 miljoner icke EU-medborgare, eller 3,5 % av EU:s befolkning, var bosatta i EU år 1998. Detta är en ökning från 9,4 miljoner år 1990 (2,6 % av EU:s befolkning).

Ett EG-direktiv om tillfälligt skydd i en massflyktsituation (2001/55/EG) antogs den 20 juli 2001. Syftet är att EU skall ta ett gemensamt ansvar för att i en krissituation ge omedelbart tillfälligt skydd till ett stort antal fördrivna personer. Direktivet garanterar samtidigt den individuella rätten att söka asyl för dem som vill få ett mer långsiktigt skyddsbehov prövat. Personerna som åtnjuter tillfälligt skydd skall också garanteras rättigheter på skälighetsnivå, t.ex.

föreskrivs rätten att arbeta, rätten för kärnfamiljen att återförenas, tillgång till akutsjukvård samt rätt för barnen att gå i skolan. Direktivet syftar också till att bidra till en balans mellan medlemsstaternas insatser samt att omsätta principen om solidaritet vid mottagande av fördrivna personer till praktisk handling. Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt senast den 31 december 2002.

Beslut om att inrätta en europeisk flyktingfond togs i september 2000. Fonden skall huvudsakligen stödja projekt för mottagande av asylsökande, integration och återvändande, men medel kan även användas för s.k. akutåtgärder, föreskrivna i direktivet om tillfälligt skydd. Migrationsverket är ansvarig myndighet gentemot Europeiska kommissionen.

Motioner

Margit Gennser m.fl. (m) anför i motion Sf2 i denna del att fri rörlighet över gränserna har åstadkommit stegvis i Europa och kan utvecklas vidare allteftersom fler länder vill delta i EU-samarbetet och är beredda att tillämpa de gemensamma reglerna vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter som krävs. Med öppna gränser och fri rörlighet inom Europa blir det också nödvändigt med gemensamma regler för invandring och en gemensam flyktingpolitik för att de immigranter och flyktingar som kommer till Europa skall kunna åtnjuta samma fria rörlighet som medborgare i EU-länder. I motionen anges att Sverige i förhandlingarna om en gemensam flykting- och invandringspolitik framför allt bör försöka medverka till att höja miniminivån i regelverket. Den fria rörligheten inom EU är central. Öppna gränser inom EU och Sveriges deltagande i Schengensamarbetet kräver emellertid enligt motionärerna en yttre gränskontroll och införande av kompensatoriska åtgärder.

Också i motion U303 av Bo Lundgren m.fl. (m) anför i yrkande 4 att det med öppna gränser och fri rörlighet inom Europa är naturligt med gemensamma regler för invandring och en gemensam flyktingpolitik och att EU:s flyktingpolitik skall baseras på humanitet och gemensam ansvarsfördelning.

I motion Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 8 påtalas att alla EU-instrument bör stå i samklang med internationell rätt och internationella normer. Motionärerna anför att det är viktigt att den nya gemenskapslagstiftningen inte kommer att styras av den minsta gemensamma nämnaren och en nedåtriktad harmonisering. Det är också mycket viktigt att de nationella parlamenten aktivt deltar i processen för att garantera att den nya lagstiftningen kommer att överensstämma med den internationella rätten.

Alf Svensson m.fl. (kd) påpekar i motion K426 yrkandena 32, 34 och 35 vikten av att verka för en konsekvent europeisk flyktingpolitik baserad på flyktingars rättigheter, internationell solidaritet och full respekt för internationella åtaganden. Motionärerna förordar också ett ökat inslag av finansiell solidaritet i EU:s flyktingpolitik och påpekar vikten av att kandidatländerna ges hjälp och stöd med att bygga upp system och kapacitet för att ta emot och hantera asylsökande.

I motion U301 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 23 anförs att det för att alla länder inom EU skall ta sitt ansvar krävs en gemensam flyktingpolitik som är human och som också möjliggör för enskilda länder att bedriva en mer generös politik. Motionärerna vill att den europeiska, såväl som den svenska, flyktingpolitiken i framtiden skall vara mer human än den är i dag.

Också i motion Sf216 yrkande 13 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anförs att det är nödvändigt att samordna EU:s medlemsstaters minimiansvar på det flyktingpolitiska området. Motionärerna vill se en europeisk flyktingpolitik, som bättre fördelar bördorna av mer omfattande flyktingströmmar mellan de europeiska länderna och där den gemensamma flyktingpolitiken är ett golv för de enskilda ländernas lagstiftning.

I motion Sf373 av Agneta Brendt m.fl. (s) anförs i yrkande 3 att det inom EU är viktigt att icke-polisiära åtgärder vidtas för att hindra människosmuggling. Motionärerna anser bl.a. att EU:s s.k. viseringslista bör begränsas och att informationen i transit- och ursprungsländer bör intensifieras.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) menar i motion Sf3 yrkande 11 att Sverige bör verka för att EU:s bidrag till UNHCR inte minskar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har redan i föregående avsnitt påpekat vikten av att Sverige aktivt arbetar för att påverka utformningen av de gemensamma reglerna inom EU på detta område. Utskottet anser att det bl.a. till följd av den fria rörligheten inom EU och för att uppnå målsättningen att utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa behövs en gemensam politik för invandring och en gemensam asylpolitik. Enligt utskottets mening bör flyktingpolitiken bygga på flyktingars rättigheter, internationell solidaritet och full respekt för internationella åtaganden. Den gemensamma politiken bör utgöras av miniminormer som läggs på en så hög nivå som möjligt. Det krävs också ett ökat inslag av finansiell solidaritet i EU:s flyktingpolitik och en bättre fördelning när det gäller insatserna vid omfattande flyktingströmmar. En europeisk flyktingfond har inrättats för att stödja projekt för mottagande av asylsökande, integration och återvändande, men medel kan även användas för s.k. akutåtgärder, föreskrivna i direktivet om tillfälligt skydd. Utskottet vill här peka på att EG-direktivet har antagits i syfte att EU skall ta ett gemensamt ansvar för att i en krissituation ge omedelbart tillfälligt skydd till ett stort antal fördrivna personer. Direktivet syftar också till att bidra till en balans mellan medlemsstaternas insatser samt att omsätta principen om solidaritet vid mottagande av fördrivna personer till praktisk handling. Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt senast den 31 december 2002. En departementspromemoria (Ds 2001:77) har nyligen presenterat förslag till regler som skall gälla för dem som ges skydd, t.ex. i fråga om uppehälle, sjukvård, rätt att söka asyl, arbetstillstånd och familjeåterförening.

Utskottet vill också i detta sammanhang nämna att i regeringens fyrapunktsprogram inför EU:s framtidskonvent, vars förslag skall utgöra ett underlag för den regeringskonferens som år 2004 skall förhandla om föränd-

ringar av EU:s fördrag, anges som en av fyra prioriterade frågor arbetet med att skapa en gemensam asyl- och migrationspolitik inom EU. Regeringens representant vid konventet, statsrådet Lena Hjelm-Wallén, har anförut att en gemensam solidarisk asylpolitik har större förutsättningar att värna en generös flyktingpolitik i hela Europa än om länderna hanterar dessa frågor var för sig, varför även beslut med kvalificerad majoritet och medbeslutanderätt för Europaparlamentet på hela det asyl- och migrationspolitiska området förespråkas.

När det gäller EU:s utvidgning vill utskottet understryka vikten av att kandidatländerna får hjälp och stöd med att bygga upp sina system för att ta emot och hantera asylsökande. Utskottet kan konstatera att Sveriges stöd och bistånd på detta område redan ges i form av bl.a. besöksutbyte och seminarier på både tjänstemannanivå och på politisk nivå. EU har finansierat projekt i kandidatländerna som gällt bl.a. asylmottagandet och organisations- och kapacitetsuppbyggnad inom hela migrationsfältet. I det samarbete som sker mellan medlemsländerna kommer ett s.k. forum för gränsfrågor att inrättas. Till detta forum kommer också kandidatländerna att inbjudas en gång per år.

Sverige bör också vara pådrivande i fråga om EU:s roll i det internationella arbetet. Detta kan ske genom att bl.a. värna om stödet till UNHCR, där EU och EU:s medlemsländer i dag står för ca 40 % av UNHCR:s budget, men också genom att EU satsar på förebyggande arbete genom exempelvis en intensifierad information i transit- och ursprungsländer. Utskottet kan konstatera att ett omfattande arbete pågår inom EU:s högnivågrupp för asyl och migration, som inrättades 1998. Högnivågruppens arbete syftar till att utveckla en gemensam extern asyl- och migrationspolitik där man använder de olika åtgärder som möjliggörs av fördraget såsom utrikespolitik, utvecklingshjälp och bistånd, migrations- och asylpolitik, bekämpande av diskriminering bl.a. på grund av kön samt bekämpande av olaglig invandring. För ett antal länder håller handlingsplaner, som syftar till att på ett övergripande sätt angripa orsakerna till flyktingströmmarna i ursprungslandet, på att genomföras.

Beträffande frågan om kompensatoriska åtgärder i samband med Schengeninträdet har utskottet i sitt yttrande till justitieutskottet, 1997/98:SfU3y, uttalat att utskottet förutsätter att regeringen noga följer effekterna av slopandet av kontrollen vid de inre gränserna.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf2 i denna del, Sf3 yrkande 11, Sf216 yrkande 13, Sf373 yrkande 3, Sf398 yrkande 8, K426 yrkandena 32, 34 och 35, U301 yrkande 23 samt U303 yrkande 4.

Invandringspolitiken

Arbetskraftsinvandring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- arbetskraftsinvandring
- säsongsarbetstillstånd

Jämför reservationerna 9 (m), 10 (v), 11 (c), 12 (fp), 13 (mp) och 14 (kd)

Skrivelsen

För andra utlänningar än EU- och EES-medborgare beviljas i princip permanent uppehålls- och arbetstillstånd för bosättning av rena arbetsmarknadsskäl endast om arbetskraftsbehovet inte kan tillgodoses inom EU eller något av de länder som är anslutna till EES-avtalet. Av skrivelsen framgår att 433 sådana tillstånd beviljades år 2000 och 343 år 1999. De största enskilda ursprungsländerna var Ryssland, Kina och USA. Det kan gälla t.ex. personer med nyckelfunktioner inom näringslivet. Även fria yrkesutövare och egna företagare kan få bosätta sig här om de uppfyller vissa krav. Därutöver beviljades år 2000 ca 17 500 tidsbegränsade arbetstillstånd för t.ex. montörer, olika specialister, artister och idrottsmän.

Medborgare i EU och i de stater som omfattas av EES-avtalet och vissa av deras anhöriga, oavsett de senares medborgarskap, har rätt att flytta inom området för att ta anställning, starta egen verksamhet, studera m.m. Arbetstillstånd krävs inte i dessa fall.

Arbetstillstånd för feriearbetande ungdomar samt andra former för kortvariga arbeten exempelvis inom trädgårdsnäringen ingår sedan 1991 i tillståndstypen säsongsarbetstillstånd. Systemet bygger på att länsarbetsnämnderna fastställer branschvisa kvoter efter samråd med parterna på arbetsmarknaden. Den som erhållit tillstånd får byta arbetsgivare men inte bransch eller yrkesområde.

I skrivelsen anges att principerna för arbetskraftsinvandringen bygger på en proposition från 1968. Därvid fastställdes att utländsk arbetskraft inte skulle kunna användas för att styra tillgången på arbetskraft. Detta skulle i stället främst ske genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder såsom utbildning av arbetslösa, omflyttning inom landet etc. Vidare skulle man underlätta kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

Av skrivelsen framgår att Europeiska kommissionen i slutet av år 2000 presenterat ett meddelande om en invandringspolitik för Gemenskapen (KOM(2000) 757) samt i juli 2001 ett meddelande om en öppen samordningsmetod för gemenskapens invandringspolitik (KOM(2001) 387).

Motioner

I motion Sf2 i denna del av Margit Gennser m.fl. (m) anføres att den demografiska utvecklingen kommer att leda till arbetskraftsbrist i Sverige och i EU. Motionärerna anser därför att Sverige omedelbart bör möjliggöra en ökad arbetskraftsinvandring. För att kunna konkurrera med Europa om arbetskraften krävs det att Sverige marknadsför sig som ett intressant land att arbeta i.

I motion Sf296 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 6 begärs att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning om behovet av en framtida arbetskraftsinvandring och hur denna bör regleras. Motionärerna anför att det inte kommer att vara möjligt att lösa arbetskraftsbristen enbart genom att sysselsätta arbetslösa. Det enda alternativet på sikt är att öka arbetskraftsinvandringen. Om möjligheterna till arbetskraftsinvandring skall öka får det emellertid inte bli så att Sverige och EU utsätter u-länder för brain drain genom att prioritera den mest välutbildade arbetskraften menar motionärerna. Inte heller bör s.k. gästarbetarsystem tillåtas.

Tasso Stafilidis m.fl. (v) anför i motion Sf325 att Sverige bör öka och underlätta invandringen i stället för att skuldbelägga kvinnor genom att moralisera över och ställa krav på att de skall föda barn.

Agne Hansson m.fl. (c) anför i motion Sf255 yrkande 12 att det behövs fler människor i produktionen för att välfärdssamhället skall klara av att ta hand om den åldrande befolkningen. Motionärerna anser att en ökad arbetskraftsinvandring är ett sätt att lösa framtidens utmaningar.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf216 yrkandena 26–28 tillkännagivanden om att liberalisera reglerna för arbetskraftsinvandring och att en utredning bör tillsättas som klarlägger behovet av förändringar i regelverket som möjliggör en mer omfattande arbetskraftsinvandring. I motionen anføres att det redan i dag är möjligt att se att det behövs ett betydande tillskott av arbetskraft om den svenska ekonomin skall hålla en bit in på 2000-talet. Invandring av kvalificerad arbetskraft från utomeuropeiska länder kan på sitt sätt främja sysselsättning och integration för de invandrare som i dag lever i Sverige. Frågan är hur en sådan arbetskraftsinvandring skall gå till och varifrån vi kan räkna med att personer kan komma att utvandra. Motionärerna anser vidare att Sverige bör verka för att medborgare i nya EU-länder omedelbart skall omfattas av den fria rörligheten.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) anför i motion Sf3 yrkandena 8 och 9 att antalet som sökt tillstånd av arbetsmarknadsskäl har ökat med 23 % de första sju månaderna 2001 jämfört med 2000 och att Migrationsverket sagt sig inte klara av den belastningen med nuvarande resurser. Dessa långa handläggningstider bör regeringen se över. Motionärerna anser att arbetskraftsinvandringen skall präglas av en generell öppenhet med ökade möjligheter för alla yrkesgrupper och båda könen. Det är viktigt att det inte skapas ett system för elitgästarbetare utan att den som vill, oberoende av yrkestillhörighet, skall beredas möjlighet att arbeta i Sverige.

Också i motion Sf394 av Lotta N Hedström m.fl. (mp) yrkande 27 begärs ett tillkännagivande om att underlätta arbetskraftsinvandringen.

Magnus Jacobsson (kd) anför i motion Sf277 yrkande 3 att det för dem som vill jobba eller studera inom EU bör införas ett system med Green Card för att underlätta integrationen runt Östersjön.

I motionerna Sf333 av Per Bill m.fl. (m) yrkandena 1, 3 och 10 samt Sf244 av Per Bill m.fl. (m) anføres att det är hög tid att inse att dagens generation av unga och välutbildade individer, oavsett var de är födda och oavsett om de utbildat sig till civilingenjörer, ekonomer, läkare eller sjuksköterskor, har en helt annan möjlighet att välja var de vill jobba i framtiden. Nationella gränser, språk, religion, facklig tillhörighet m.m. förlorar mer och mer relevans för besluten. Om Sverige skall kunna konkurrera om de lätttröliga individernas intresse krävs en lång rad förändringar. Motionärerna anser att det bör vara möjligt och lätt för alla som själva eller via ett företag lyckas skaffa sig ett jobb att få arbetstillstånd. Ingen som arbetar och försörjer sig själv genom hederligt arbete skall heller kunna utvisas ur landet. Vidare vill motionärerna införa ett system med Green Card enligt amerikansk förebild. På så sätt tas steget från passivt mottagande till att aktivt rekrytera kvalificerade personer att komma till Sverige. Det bör också enligt motionärerna vara möjligt för individer som kommer hit som flyktingar att skaffa sig ett arbete och kvalificera sig som arbetskraftsinvandrare.

Ewa Thalén Finné m.fl. (m) anför i motion A390 yrkande 1 att en i Danmark boende icke EU-medborgare med arbetstillstånd i Danmark efter flytt till Sverige inte kan arbetspendla till Danmark efter det att han eller hon på grund av flytten förlorat sitt danska arbetstillstånd. Vidare nämner motionärerna att en person som kommer från ett land varifrån krävs visum och som skall besöka södra Sverige men ankommer till Kastrup behöver visum till båda länderna. Bland annat dessa regler för tredjelandsmedborgare utgör enligt motionärerna ett hinder för rörlighet av arbetskraft i Öresundsregionen.

I motion Sf335 av Johnny Gylling (kd) yrkande 1 anføres att möjlighet till längre arbetstillstånd än 90 dagar bör finnas på grund av trädgårdsnäringens behov av säsongarbetskraft.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har behandlat motioner om arbetskraftsinvandring i tidigare betänkanden om migration och asylpolitik, senast i betänkande 2000/01:SfU9. Utskottet konstaterade där att i och med att Sverige blev medlem i EU öppnades den svenska arbetsmarknaden för flera hundra miljoner människor. Under år 2000 fick 7 396 personer, varav 43 % kvinnor, uppehållstillstånd i enlighet med EES-avtalet. Utskottet konstaterade vidare att ca 400 personer per år från 1997 hade fått permanenta uppehållstillstånd på grund av arbetsmarknadsskäl. Utskottet kan nu konstatera att därutöver har ca 17 500 tidsbegränsade tillstånd och närmare 7 700 tillfälliga arbetstillstånd (s.k. säsongarbetstillstånd) beviljats under år 2000. Dessa tillstånd kan gälla tidsperioder från några dagar

upp till 48 månader. Migrationsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) är de myndigheter som ansvarar för utfärdande av tillstånd.

Av Migrationsverkets årsredovisning för 2001 framgår att av alla första-gångssökande arbetstagare fick, trots ett ökat antal sökande, 98 % sina beslut inom fem månader. Den genomsnittliga handläggningstiden hos Migrationsverket var 40 dagar.

På senare år har det presenterats ett flertal studier och rapporter som visat att det råder arbetskraftsbrist inom en rad olika branscher och yrken. Migrationsverket och AMS har därför på regeringens uppdrag utarbetat förslag till ett antal förändringar i AMS riktlinjer, bl.a. möjlighet att ge arbetstillstånd för täckande av tillfällig arbetskraftsbrist för längre perioder än vad som i dag är möjligt. Vidare har myndigheterna föreslagit förändringar i utlänningsförordningen, däribland att kravet på arbetstillstånd skulle kunna avskaffas för vissa artister och idrottsmän samt för specialister inom internationella koncerner som skall arbeta här under högst ett år. Myndigheterna påtalar även behovet av en mer generell översyn av dagens regelsystem när det gäller arbetskraftsinvandring. Förslagen har bl.a. föranlett ändringar i utlänningsförordningen som träder i kraft den 1 april 2002. Exempelvis utökas möjligheten att verka i Sverige utan arbetstillstånd för forskare och lärare inom den högre utbildningen samt för artister, idrottsmän och för personer med specialistuppgifter inom en internationell koncern.

Av Migrationsverkets och AMS:s rapport framgår i huvudsak följande. Med en årlig sysselsättningstillväxt på ca 1 % skulle arbetslösheten föras tillbaka till en tämligen låg nivå under de närmaste åren och ett allt viktigare problem skulle då bli att förse arbetsmarknaden med arbetskraft. Hittills har sysselsättningen kunnat öka utan att rekryteringsproblemen blivit omfattande. Inom vissa områden har svårigheten att rekrytera arbetskraft emellertid vuxit markant, framför allt inom flera yrken som kräver högskoleutbildning. Enligt rapporten kommer de demografiska förändringarna att ha stor betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden i början av 2000-talet. Äldreavgångarna från arbetsmarknaden blir betydligt större än inflödet av ungdomar. På längre sikt skulle arbetskraftsbristen till en del kunna avhjälpas då flera av kandidatländerna blir fullvärdiga medlemmar i EU. Eftersom arbetskraftsbristen ökar inom EU kommer dock fler länder att vilja vara med och dela på denna arbetskraftsreserv. Enligt rapporten bör Sverige därför i god tid förbereda för ett arbets- och kompetensutbyte med dessa länder. I rapporten anges vidare att arbetskraftsinvandring från länder där man har fler utbildningsreserver än det finns tillgång på jobb kan behöva övervägas på längre sikt. När det gäller frågan om en ökad sysselsättning och förbättrad integration av invandrare i Sverige kan svara för arbetsmarknadens behov, anges att det på flera håll i landet pågår arbete med att aktivera högutbildade arbetslösa från tredjeland men att mer går att göra. En tröskel att komma över är oftast språkbarriären. Vidare anges i rapporten att deltidsarbetslösheten och timanställningen fortfarande är mycket omfattande i Sverige och att denna grupp utgör ett viktigt arbetskraftsutbud som torde kunna tillvaratas på ett bättre sätt än tidigare och

att man bör stimulera rörligheten inom Sverige. En effektiv platsförmedling och rörlighetsstimulerande åtgärder blir centrala insatser på en arbetsmarknad som riskerar att gå mot ökade matchnings- och rekryteringsproblem.

Beträffande kandidatländerna kan utskottet konstatera att Europeiska rådet i juni 2001 beslutat om övergångsperioder på minst två år och upp till sju år för arbetstagare från nya medlemsstater vad gäller rätten till fri rörlighet inom EU. Beslutet möjliggör undantag enligt nationell rätt från dessa övergångsperioder för de medlemsstater som så önskar. Regeringen har nyligen utsett en särskild utredare som bl.a. skall utreda hur arbetstagare från nya medlemsstater i EU från anslutningsdagen skall kunna få tillgång till den svenska arbetsmarknaden på samma villkor som medborgare i nuvarande EU/EES-länder (dir. 2002:1).

Även inom EU pågår en intensiv diskussion rörande behovet av arbetskraft på kort och lång sikt. Europeiska kommissionen har tidigare presenterat ett meddelande om en invandringspolitik för gemenskapen. I meddelandet föreslås på längre sikt ett mer omfattande samarbete för att samordna information och åtgärder för att bl.a. tillgodose behovet av arbetskraftsinvandring i medlemsländerna. I meddelandet anför kommissionen att det efter en ekonomisk och demografisk analys av EU respektive ursprungsländerna står klart att det finns en växande övertygelse om att den s.k. nollpolitiken när det gäller invandring som dominerat de senaste 30 åren spelat ut sin roll. Å ena sidan har migrationstrycket fortsatt, med en åtföljande ökning av illegal invandring, människosmuggling och människohandel. Å andra sidan har ett flertal medlemsstater redan börjat gå utanför EU för att aktivt rekrytera medborgare från tredjeland på grund av en växande brist på både kvalificerad och okvalificerad arbetskraft. Kommissionen menar att frågan om EU:s roll i samband med migrationen är av särskilt intresse på grund av bl.a. den demografiska situationen med en befolkningsnedgång samt bristen på arbetskraft inom vissa sektorer i flera länder. Enligt meddelandet måste emellertid EU också granska och inta en ansvarsfull ställning i fråga om emigrationens effekter på ursprungsländerna med hänsyn till de ekonomiska, demografiska, sociala och politiska faktorer och till att den människorättssituation som orsakar migrationsströmmarna är mycket olika i vart och ett av länderna. I de flesta fall handlar det om komplexa situationer och invandringen har både positiva och negativa effekter. På den negativa sidan kan det finnas mindre gynnsamma effekter på den lokala ekonomin när det är de mest utbildade och företagssamma delarna av befolkningen som emigrerar. Sådan "brain drain" påverkar i synnerhet utvecklingsländer, och de drabbas också hårdast av att förlora de investeringar som gjorts i utbildning, särskilt när det gäller högre utbildningar. En mer öppen och tydlig migrationspolitik skulle enligt kommissionen i samverkan med en samordnad politik för att minska de faktorer som uppmuntrar till utvandring ("push factors") i ursprungsländerna och ökade ansträngningar att verkställa arbetslagstiftningen i medlemsstaterna också kunna hjälpa till att minska den illegala invandringen.

I juli 2001 presenterade kommissionen ett meddelande som rörde en öppen samordningsmetod för gemenskapens invandringspolitik. Här vidareutvecklar kommissionen sina idéer kring en samordning av invandringspolitiken. I detta meddelande lämnas bl.a. förslag till hur medlemsstaterna årsvis skall kunna rapportera om genomförandet av riktlinjer på migrationsområdet samt om behoven av arbetskraftsinvandring.

Också frågan om tredjelandsmedborgares fria rörlighet är föremål för debatt inom EU. En rad förslag härom har presenterats av kommissionen. I förslaget till direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i syfte att bedriva verksamhet som anställd eller egenföretagare, KOM(2001) 386, anges att förslaget syftar till att som en invandringspolitisk åtgärd harmonisera de nationella bestämmelserna om tredjelandsmedborgares rätt att arbeta i EU. Tredjelandsmedborgaren skall ha ett s.k. uppehållstillstånd för arbetstagare respektive egenföretagare. Tillstånd kan ges efter en bedömning av situationen på den nationella arbetsmarknaden. Viktiga förändringar av arbetsgivare eller yrke kräver nytt tillstånd.

Vidare anförs i förslag till direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning, KOM(2001) 127, bl.a. följande. För att möjliggöra rättvis behandling av tredjelandsmedborgare anser kommissionen att det måste skapas en gemensam rättslig ställning för varaktigt bosatta, så att tredjelandsmedborgare som uppehåller sig lagligt i en medlemsstat kan förvärva denna ställning och åtnjuta dess fördelar på ungefär samma villkor i alla medlemsstater. Personer som beviljats ställning som varaktigt bosatta skall åtnjuta likabehandling inom en rad områden: arbetsmarknad, utbildning, socialt skydd och bistånd. Förändringarna av arbetsmarknaden inom EU leder till brist på arbetskraft inom vissa sektorer av ekonomin, och ökad rörlighet för varaktigt bosatta kan underlätta en bättre användning av den befintliga arbetskraften i de olika medlemsstaterna anser kommissionen. I direktivförslagets artikel 3 anges att direktivet inte gäller tredjelandsmedborgare som har rätt till bosättning i en medlemsstat i kraft av bl.a. subsidiära former av skydd.

Regeringen är i stort positiv till förslaget men menar att frågan om fri rörlighet är delvis förknippad med frågan om arbetskraftsinvandring, varför ett samlat ställningstagande bör göras. Vidare anser regeringen att det är ytterst beklagligt att direktivet föreslås inte tillämpas på personer som omfattas av någon form av kompletterande eller subsidiärt skydd.

Utskottet kan konstatera att det inom EU och i EU:s medlemsstater pågår en bred diskussion om behovet av arbetskraft inom EU utifrån ett demografiskt perspektiv. Diskussionen rör emellertid även frågan om sambandet mellan invandringspolitiken och asylpolitiken.

Utskottet vill understryka vikten av att behovet av arbetskraftsinvandring ses i ett helhetsperspektiv. Hänsyn måste tas till dels situationen i Sverige, exempelvis vad gäller utnyttjande av befintlig arbetskraft, dels emigrationens ekonomiska, demografiska, sociala och politiska effekter på ursprungsländerna. Enligt utskottets mening är det inte heller lämpligt att införa ett s.k. gästarbetarsystem.

När det gäller Öresundsregionen kan utskottet konstatera att Danmark, som i ett protokoll till Amsterdamfördraget valt att inte delta i samarbetet när det gäller bl.a. fri rörlighet för personer, inom sex månader kan besluta om man i sin nationella lagstiftning skall genomföra de beslut som fattats om t.ex. varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning. Beträffande visumkrav gäller dock inom ramen för Schengensamarbetet en enhetlig visering som gäller för inresa till samtliga Schengenländerns territorium. Om man som tredjelandsmedborgare har den enhetliga viseringen kan man röra sig fritt inom Schengenområdet under den tid som viseringen gäller, dock under en sammanlagd tidsperiod om högst tre månader under en sexmånadersperiod. Vad gäller rätten att arbeta krävs enligt svensk lagstiftning ett arbetstillstånd för arbete hos en arbetsgivare som erbjudit arbete. Tillståndet gäller endast i det yrke som framgår av arbetserbjudandet. Rätten till fri rörlighet enligt Schengenregelverket medför i dag inte rätt till bosättning för arbete eller studier i en annan medlemsstat.

Med det anförda, och mot bakgrund av att det pågår en beredning av de förslag som Migrationsverket och AMS lagt fram, anser utskottet att riksdagen inte nu skall göra några uttalanden angående arbetskraftsinvandring, tredjelandsmedborgares fria rörlighet eller säsongsarbetstillstånd. Utskottet avstyrker motionerna Sf2 i denna del, Sf3 yrkandena 8 och 9, Sf216 yrkandena 26–28, Sf244, Sf255 yrkande 12, Sf277 yrkande 3, Sf296 yrkande 6, Sf325, Sf333 yrkandena 1, 3 och 10, Sf335 yrkande 1, Sf394 yrkande 27 och A390 yrkande 1.

Gäststuderande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- möjlighet att gäststudera
- uppehållstillstånd för gäststuderande efter examen

Jämför reservationerna 15 (kd, mp) och 16 (m)

Skrivelsen

De personer som kommer till Sverige och får uppehållstillstånd för att studera skall enligt skrivelsen som regel ha sin försörjning ordnad under studietiden. Gäststuderande förväntas återvända till sitt hemland efter avslutade studier.

Under år 2000 gavs sådana tillstånd till 3 073 personer. De gäststuderande kom i första hand från USA, Kina och Ryssland. Det är också möjligt att få tillstånd som studerande inom ramen för EES-avtalet. Till Sverige kommer ca 7 000 utbytesstudenter varje år. Totalt är det dock fler, och förra året var 13 000 utländska studenter inskrivna i den svenska högskolan.

Motioner

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkande 12 anför att systemet med gäststuderande bör ses över och att reglerna bör underlätta för alla, även för icke EU-medborgare, att studera i Sverige.

Bo Lundgren m.fl. (m) anser i motion Ub546 yrkande 8 att utländska studenter bör få arbetstillstånd automatiskt under studietiden med möjlighet till förlängning efter examen.

Också i motionerna Sf333 av Per Bill m.fl. (m) yrkande 2 och Sf371 av Gunnar Axén m.fl. (m) anför att alla utländska studenter som studerar i Sverige bör ges ett arbetstillstånd som möjliggör att de kan extraarbeta på samma villkor som svenska studenter och som dessutom möjliggör att de som så önskar kan stanna och arbeta i landet efter avslutade studier. Motionärerna anser vidare att utländska studenter skall beviljas permanent uppehållstillstånd efter avlagd examen.

Utskottets ställningstagande

Av regleringsbrev för budgetåret 2002 avseende Migrationsverket framgår att verket bl.a. skall redovisa i vilken utsträckning gäststuderande från länder utanför EES-området ges arbetstillstånd i Sverige under och efter fullgjord utbildning. Eventuella problem eller brister med nuvarande regler och rutiner skall redovisas liksom i vilken utsträckning personerna återvänder hem efter genomförda studier. Senast den 30 april 2002 skall uppdraget redovisas.

Utskottet delar uppfattningen att man bör underlätta för gäststuderande att komma till Sverige. Utskottet kan också konstatera att flera högskolor numera rekryterar aktivt och att antalet ansökningar om att få gäststudera i Sverige ökade med 19 % 2001 jämfört med året före. Utskottet avstyrker motion Sf3 yrkande 12.

Tanken med systemet för gäststuderande är att de skall ges en möjlighet att komma till Sverige för att bedriva studier. Utskottet kan inte ställa sig bakom yrkanden om att gäststuderande skall ges uppehållstillstånd med automatik efter avslutade studier. Utskottet avstyrker motionerna Ub546 yrkande 8, Sf333 yrkande 2 och Sf371.

Anhöriginvandring*Familjeåterförening m.m.***Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör avslå motioner om

- anhöriginvandring
- direktivförslag och åldersgräns vid familjeåterförening
- direktivförslag och principer för familjeåterförening
- uppehållstillstånd efter inresa

Jämför reservationerna 17 (kd), 18 (fp), 19 (v, kd, c, mp), 20 (v) och 21 (v, kd)

Gällande ordning

I 2 kap. 4 § utlänningslagen (1989:529), UtL, regleras i vilka fall uppehållstillstånd får ges till en utlänning som är anhörig till någon som är bosatt i Sverige eller har fått uppehållstillstånd för bosättning här. De anhöriga som omfattas enligt paragrafens första stycke 1–3 är make, maka och sambo (och därmed jämställda förhållanden), ogifta barn under 18 år, om de är eller har varit hemmavarande, samt annan nära anhörig som ingått i samma hushåll som anknytningspersonen. Homosexuella förhållanden likställs med heterosexuella. Paragrafens första stycke 4 föreskriver vidare att tillstånd kan ges till en utlänning som på annat sätt har särskild anknytning till Sverige. Om makar eller sambor har sammanbott stadigvarande utomlands ges de uppehållstillstånd. En förutsättning för att tillstånd skall beviljas make, maka eller sambo i ett förhållande som inte är etablerat sedan tidigare är att förhållandet bedöms som seriöst och att särskilda skäl inte talar mot att tillstånd beviljas.

Vid prövning av en ansökan om uppehållstillstånd enligt förevarande bestämmelser skall beaktas om utlänningen kan förväntas föra en hederlig vandel.

Upphållstillstånd i anknytningsfall skall utverkas före inresan till Sverige, och en ansökan om uppehållstillstånd får som huvudprincip inte bifallas efter inresan. Undantag skall dock kunna göras om utlänningen har stark anknytning till en i Sverige bosatt person och det skäliga inte kan krävas att utlänningen återvänder till ett annat land för att ge in ansökan där.

Skrivelsen

Antalet beviljade uppehållstillstånd under åren 1999 och 2000 var 37 376 respektive 45 164 personer. Av dessa utgjorde anhörginvandringen cirka hälften, 21 681 respektive 22 767, varav anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande uppgick till 4 240 respektive 3 538 personer och övriga anknytningar uppgick till 17 559 respektive 19 229 personer.

I skrivelsen redogörs även för EG-direktivförslaget om rätt till familjeåterförening. Medlemsstaterna är överens om att kärnfamiljen skall ha rätt till återförening. När det gäller övriga anhöriga har man inte lyckats enas om några bindande regler. Allt tyder på att det kommer att lämnas åt varje medlemsstat att avgöra i vilken mån dessa anhöriga skall beviljas återförening. Av skrivelsen framgår att några medlemsstater och Europeiska kommissionen är oroadade över att direktivet kommer att bli urvattnat och frågar sig vilket värde det kommer att ha för en gemensam invandringspolitik.

Motioner

Magda Ayoub m.fl. (kd) anser i motion Sf399 yrkandena 16 och 17 att riksdagen bör besluta att återinföra den s.k. sista-länken-bestämmelsen. Motion-

ärerna anser att Anhörigkommitténs förslag inte behöver inväntas i denna fråga. Vidare anser motionärerna att anhöriginvandring inte skall begränsas till att gälla endast kärnfamiljen.

I samma motion yrkande 20 anförs att undantag från huvudprincipen, att uppehållstillstånd skall beviljas före inresa, bör göras när utlänningen har barn i Sverige eller kvinnan i förhållandet väntar barn eller om sökanden med all sannolikhet skall få sin ansökan beviljad.

I motion Sf326 av Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring (v) yrkande 2 anförs att bl.a. gamla föräldrar inte skall behöva motivera och visa särskilda skäl för att få uppehållstillstånd. Motionärerna anser att det i stället skall krävas särskilda skäl att inte bevilja uppehållstillstånd till nära anhörig utöver maka, make och barn.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Sf216 yrkande 19 ett tillkännagivande om en flexiblare lagstiftning i Sverige och EU när det gäller anhöriginvandring. Motionärerna anser att oavsett hur familjen ser ut så skall dess betydelse som grundläggande social och ekonomisk enhet erkännas i svensk utlänningslagstiftning.

I flerpartimotionen Sf271 av Yvonne Ångström m.fl. (fp, m, v, kd, c, mp) sägs att Sverige inom EU bör verka för barns rättigheter när det gäller familjeåterförening. Motionärerna anser att åldersgränsen i Europeiska kommissionens förslag till EG-direktiv om familjeåterförening inte bör understiga 18 år.

Gudrun Schyman m.fl. (v) anför i motion Sf398 yrkande 14 att regeringen bör kräva djupgående förändringar i Europeiska kommissionens förslag till EG-direktiv om familjeåterförening. Motionärerna anser att förslaget ger tredje-landsmedborgare väsentligt mer begränsad rätt till familjeåterförening och även sämre rättigheter jämfört med EU-medborgare.

Utskottets ställningstagande

Den 1 januari 1997 infördes vissa begränsningar vad gäller utlänningslagens bestämmelser om anhöriginvandring. Anhörigkommittén har haft i uppdrag att utvärdera effekterna härav.

När det gäller frågan om vilka personer som skall omfattas av reglerna för familjeåterförening kan utskottet konstatera att Anhörigkommittén nyligen överlämnat ett delbetänkande om dessa frågor till regeringen (SOU 2002:13). Kommittén anför bl.a. att en human migrationspolitik måste innebära att reglerna för anhöriginvandring ger möjlighet att undvika oacceptabel familjesplittring och att olika familjemönster och sociala förhållanden skall beaktas inom rimliga gränser. Synen på anhöriginvandring utanför kärnfamiljen har i såväl Sverige som framför allt övriga EU-länder varit betydligt mer restriktiv än den som avser kärnfamiljen. Kommittén menar att det inte går att bortse från detta när riktlinjerna för svensk praxis läggs fast.

Kommittén föreslår att föräldrar och ogifta barn över 18 år skall kunna ges uppehållstillstånd om de är beroende av anknytningspersonen eller om andra

särskilda skäl föreligger. Andra särskilda skäl skall utgöras av särskilt ömmande omständigheter, t.ex. att sökanden utgör ”sista länk”. Kraven på hushållsgemenskap, beroende redan i hemlandet och snar ansökan skall enligt kommitténs förslag upphöra. För övriga nära anhöriga utanför kärnfamiljen förutsätts att synnerliga skäl för uppehållstillstånd föreligger. Med synnerliga skäl avses närmast ”sista länk”. Behovet av familjekontakt i den gruppen bör i första hand upprätthållas genom besök. Kraven på hushållsgemenskap, beroende redan i hemlandet och snar ansökan skall även här upphöra.

När det gäller återförening med äldre föräldrar påpekar kommittén att det inte skall vara omöjligt att ta viss hänsyn till andra kulturers familjegemenskap. Detta skall emellertid inte innebära ett allmänt sett vidgat familjebegrepp för personer från vissa kulturkretsar.

Föräldrar till barn under 18 år som är bosatta i Sverige bör enligt kommitténs mening inte heller fortsättningsvis ha någon ovillkorlig rätt att återförenas med barnet i Sverige. Om barnet saknar skyddsbehov bör barnet, förutsatt att detta är i enlighet med barnets bästa, i stället återförenas med föräldrarna där de befinner sig.

När det gäller uppehållstillstånd för bl.a. nära anhöriga utanför kärnfamiljen föreslår kommittén att, om inte särskilda skäl föreligger, anknytningspersonen skall svara för utlänningens försörjning. Försörjningskrav liksom uppskjuten invandringsprövning skall som huvudregel gälla under högst två år. Om försörjningskravet inte fullgörs kan förlängning av uppehållstillstånd och permanent uppehållstillstånd vägras. Enligt kommittén kommer förslagen i övrigt med största sannolikhet leda till en ökad invandring av nära anhöriga utanför kärnfamiljen. Antalet beviljade tillstånd kan antas fördubblas på längre sikt och tredubblas under de två första åren efter ikraftträdandet. Kommittén anser därför att statsfinansiella skäl starkt talar för att ett försörjningskrav bör införas. Ytterligare ett skäl är att de flesta övriga europeiska länder uppställer ett sådant krav. Om Sveriges regler för anhöriginvandring avviker väsentligt från övriga EU-länders kan detta enligt kommittén leda till att intresset för att invandra till just Sverige blir större.

Anhörigkommittén har beträffande Europeiska kommissionens förslag till direktiv om familjeåterförening anfört att direktivförslaget inte kommer att omfatta anhöriga till den som fått uppehållstillstånd med stöd av ”subsidiära former av skydd”, och eventuellt inte heller anhöriga till EU-medborgare som inte har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet enligt förordning (EEG) nr 1612/68. För anhöriga till personer med behov av subsidiära former av skydd skall inom EU antas särskilda regler. I avvaktan på detta bör enligt kommitténs mening någon särreglering i förhållande till kommitténs förslag i övrigt inte ske för dessa båda grupper.

Enligt utskottets mening bör beredningen av Anhörikkommitténs förslag avvaktas och något uttalande av riksdagen i dessa frågor inte göras. Utskottet avstyrker motionerna Sf216 yrkande 19, Sf326 yrkande 2 och Sf399 yrkandena 16 och 17.

Nyligen har Europeiska kommissionen presenterat ett direktivförslag avseende fri rörlighet för EU-medborgare, KOM(2001) 257. Direktivförslaget syftar till att i en enda rättsakt samla dagens regler för såväl yrkesverksamma som icke yrkesverksamma rätt till inresa och vistelse i en annan medlemsstat. En rad direktiv och förordningar samlas till en enda rättsakt som även anpassas för att kodifiera EG-domstolens praxis på området. Bland annat artiklarna 10 och 11 om begreppet familjemedlem och tillgången till arbete för familjemedlemmar i förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen föreslås upphöra. Tanken med direktivförslaget är att det skall bli enklare för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar, oavsett dessas nationalitet, att utnyttja rätten till fri rörlighet. De personer som räknas som familjemedlemmar enligt förslaget och som således kan följa med eller ansluta sig till den EU-medborgare som utövar rätten till fri rörlighet är make eller maka, ogift partner (om den mottagande medlemsstatens lagstiftning jämställer ogifta par med gifta par och i enlighet med villkoren i denna lagstiftning), egna eller makens/makans/partners släktingar i rakt nedstigande led eller i rakt uppstigande led.

Enligt Europeiska rådets slutsats från Tammerfors bör tredjelandsmedborgare som har uppehållstillstånd för längre tid i en EU-medlemsstat erhålla rättigheter som ligger så nära EU-medborgarnas rättigheter som möjligt. När det gäller förslaget till familjeåterföreningsdirektiv, som syftar till att ge tredjelandsmedborgare bosatta i en medlemsstat rätt till familjeåterförening, kan utskottet först konstatera att förhandlingarna inom EU går mycket trögt. Stora skiljaktigheter finns mellan medlemsstaterna. Regeringens ståndpunkt är, mot bakgrund av att förslagen endast utgör minimiregler, att det är rimligt att acceptera försök till kompromisser. Utskottet delar uppfattningen i flerpartimotionen Sf271 att Sverige inom EU bör verka för barns rättigheter när det gäller familjeåterförening och anser att åldersgränsen, vad gäller rätten till familjeåterförening, i ett kommande direktiv inte bör understiga 18 år. Motionen får anses tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet har i ett yttrande till EU-nämnden (yttr. 2000/01:SFU7y) över förslaget till direktiv om familjeåterförening uttalat att en klar fördel med direktivförslaget är att rätten till familjeåterförening kommer att regleras enligt för medlemsstaterna gemensamma regler och att rätten till familjeåterförening därmed torde komma att stärkas i vissa medlemsstater. Utskottet beklagade av det skälet att subsidiärt skyddsbehövande – på förslag av EU-parlamentet – inte längre omfattas av direktivförslaget och att nationella regler tills vidare kommer att gälla för den gruppen. Vidare angav utskottet att eftersom direktivförslaget är utformat som ett minimidirektiv innebär det att det blir möjligt för Sverige att ha generösare regler än vad som föreskrivs i direktivet. Motion Sf398 yrkande 14 avstyrks med det anförda.

Som ett led i att upprätthålla den reglerade invandringen finns i utlänningslagen regler om att uppehållstillstånd i anknyningsfall skall utverkas före inresan till Sverige. Undantag kan dock göras om utlänningsgruppen har stark anknytning till en i Sverige bosatt person och det skäligen inte kan krävas att

utlänningslagen återvänder till ett annat land för att ge in ansökan där. Mot bakgrund härtill saknas det enligt utskottets mening skäl att i lagen närmare ange i vilka situationer undantag från huvudregeln kan göras. Utskottet avstyrker motion Sf399 yrkande 20.

Nyligen etablerade förhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- uppskjuten invandringsprövning
- seriositetsprövning för EU-medborgare

Jämför reservationerna 22 (v, fp, mp) och 23 (kd)

Gällande ordning

Den 1 juli 2000 har genom ändringar i utlänningslagen skyddet för kvinnor i anknytningsärenden förstärkts (prop. 1999/2000:43, bet. 1999/2000:SfU9, rskr. 1999/2000:159). När det gäller anknytningar som inte bestått någon längre tid, kan ett uppehållstillstånd vid första beslutstillfället tidsbegränsas, s.k. uppskjuten invandringsprövning. Ett nytt tidsbegränsat uppehållstillstånd eller ett permanent uppehållstillstånd får ges om förhållandet består. Uppskjuten invandringsprövning tillämpas normalt under två år innan permanent uppehållstillstånd beviljas.

Fortsatt uppehållstillstånd kan beviljas även om förhållandet upphört inom tvåårstiden för den uppskjutna invandringsprövningen, om förhållandet har upphört främst på grund av att sökanden eller sökandens barn utsatts för våld eller för handlingar som innefattar allvarlig kränkning av sökandens eller barnets frihet eller frid. Vidare kan ett första uppehållstillstånd nekas trots att förhållandet framstår som seriöst, om det finns en påtaglig risk för att sökanden kommer att utsättas för våld eller annan allvarlig kränkning i förhållandet.

Motioner

I motion Sf295 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 1 begärs förslag till sådan ändring i utlänningslagen att utvisning av kvinnor som misshandlats av sin man under prövotiden för permanent uppehållstillstånd förhindras.

I motionerna Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkandena 18 och 19 samt A211 av Maria Larsson m.fl. (kd) yrkandena 28–30 anförs att en person som utsatts för våld eller annan allvarlig kränkning under förhållandet, och av det skälet lämnat detsamma, kan beviljas fortsatt uppehållstillstånd. I utlänningslagen anges detta kunna ske om ”förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlänningslagen, eller utlänningslagen, har utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid”. Motionärerna anser att ordet främst skall tas bort för att möjligheten till fortsatt uppehållstillstånd skall kunna få avsedd verkan. För att kunna utreda om det finns skäl att misstänka att referenspersonen kan komma att förgripa sig på sökanden i framti-

den, eller för att fastställa att han tidigare förgripit sig på sambo eller maka, bör enligt motionärerna en kontroll göras genom registerutdrag. Uppehållstillstånd skall nekas i det fall referenspersonen tidigare dömts för misshandel eller övergrepp mot tidigare sambo eller maka/make. Utdrag ur brottsregistret bör dock även göras avseende brott mot liv och hälsa 3 kap., frihet och frid 4 kap. och sexualbrott 6 kap. brottsbalken och meddelande om besöksförbud bör alltid inhämtas. Sökanden och referenspersonen skall få ta del av uppgifterna, varefter sökanden själv kan fatta ett för denne riktigt beslut. Enligt motionärerna respekteras därigenom varje människas rätt till att själv välja och ta ansvar.

Även i motion Ju394 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) yrkandena 4 och 5 anförs att lagstiftningen måste förstärkas för att skydda kvinnor som flyttar till Sverige för att gifta sig. Migrationsverket borde ha en skyldighet att dels kontrollera hur många kvinnor den aktuella mannen tidigare fört in i Sverige, dels kontrollera i polisregistret om mannen tidigare misshandlat någon av dessa. Vidare bör personal som skall handlägga utvisningsärenden av ”importerade” kvinnor, vilka trots anmälan om misshandel utsätts för utvisningshot, ha specialkompetens.

Margareta Viklund och Ulla-Britt Hagström (kd) påtalar i motion Ju324 yrkande 3 att lagändringen gällande den s.k. tvåårsregeln inte har fått den effekt som eftersträvades. Motionärerna vill ha en översyn.

Caroline Hagström (kd) anser i motion Sf259 att det krävs ett förtydligande i lagstiftningen till skydd för utländska kvinnor i Sverige. Motionären anser att det inte får råda någon tvekan om att en utländsk kvinna inte skall kunna utvisas om misshandel eller allvarlig kränkning ägt rum.

I motion A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 36 påtalas behovet av ändrad lagstiftning för att skydda utländska kvinnor som gifter sig med svenska män. Motionärerna anser att kvinnor som utsätts för våld inte bör utvisas.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begär i motion Sf3 yrkande 5 förslag till ändring av praxis i anknyningsärenden. Motionärerna anser att tvåårsregeln är alltför restriktiv. Trots den nyligen genomförda lagändringen är det enligt motionärerna för svårt för kvinnan att bevisa att våld orsakat brytningen.

Också Lotta N Hedström m.fl. (mp) anser i motion Sf394 yrkande 18 att lagändringarna inte i tillräckligt hög grad har underlättat för misshandlade kvinnor att få uppehållstillstånd.

I motion Sf362 av Carina Hägg (s) begärs ett tillkännagivande om behovet av att synliggöra den utsatthet som förekommer i samband med skenäktenskap. Motionären anser att Anhörigkommittén bör se över problemet med att kvinnor betalar för att få ingå ett skenäktenskap med en man i Sverige.

Christel Anderberg (m) anför i motion Sf263 att den s.k. seriositetsprövningen hindrar EU-medborgares rätt till fri rörlighet. Motionären anser att regeringen snarast bör göra en utvärdering av Migrationsverkets tillämpning av

reglerna och tillse att seriositetsprövningen inte tillämpas slentrianmässigt på alla som söker uppehållstillstånd i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Makar eller sambor som har sammanbott stadigvarande utomlands har rätt till uppehållstillstånd. Är förhållandet inte etablerat sedan tidigare krävs för uppehållstillstånd att förhållandet bedöms som seriöst och att särskilda skäl inte talar mot att tillstånd beviljas. Den seriositetsprövning som görs innebär inte någon kontroll av förhållandets allmänna lämplighet eller parternas moraliska eller andra kvaliteter. Syftet är främst att förhindra att invandringsbestämmelserna kringgås och att skydda parter som riskerar att i förhållandet utsättas för våld eller annan allvarlig kränkning.

Den 1 juli 2000 infördes i utlänningslagen uttryckligen möjligheten att ge fortsatt uppehållstillstånd i vissa fall vid oetablerade förhållanden. Regleringen motsvarade vad som dittills gällt i praxis. Av framför allt rättssäkerhetsskäl infördes möjligheten att ge uppehållstillstånd trots att det förhållande som grundade anknytning upphört. Regeln syftar till att avhjälpa t.ex. att kvinnor som misshandlats under förhållandet blir utvisade när förhållandet upphört. Vidare kan ett första uppehållstillstånd nekas trots att förhållandet framstår som seriöst, om det finns en påtaglig risk för att sökanden kommer att utsättas för våld eller annan allvarlig kränkning i förhållandet.

Anhörigkommittén redovisar i sitt delbetänkande Vår anhöriginvandring (SOU 2002:13) hur seriositetsprövningen vanligtvis går till. Anknytningspersonen tillfrågas om eventuella tidigare brott i syfte att förhindra att uppehållstillstånd ges om det finns påtaglig risk för att sökanden kommer att utsättas för misshandel eller annan kränkande behandling i förhållandet. Vidare görs registerkontroll om det finns särskilda skäl, t.ex. om något framkommit som ger anledning att misstänka tidigare relevant kriminalitet. Migrationsverket har direktåtkomst till registren och kan kontrollera om personen dömts för brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken eller har meddelats besöksförbud.

Anhörigkommittén lämnar i sitt delbetänkande förslag till viss ändring av dagens seriositetsprövning av oetablerade förhållanden. Utredningens omfattning bör minskas och till viss del ersättas av att anknytningspersonens förmåga att försörja sökanden utreds. För att söka undvika att utsatta parter utnyttjas föreslås vidare att anknytningspersonens förhållanden i fråga om eventuell tidigare brottslighet och äktenskap alltid undersöks genom registerkontroll. Kommittén menar att skyddsaspekten utgör ett skäl för att införa försörjningskrav vid nyligen etablerade förhållanden. Ett försörjningskrav skulle också enligt kommittén motverka skenförhållanden.

Som angetts ovan har utskottet yttrat sig till EU-nämnden över förslaget till direktiv om familjeåterförening (2000/01:SfU7y). Utskottet uttalade att det, trots förslagets positiva inslag, är mycket kritiskt till dess nuvarande utformning, framför allt vad gäller möjligheterna att göra en seriositetsprövning redan i samband med prövningen av det första uppehållstillståndet vid

oetablerade förhållanden. Utskottet berörde också frågan om bestämmelser för unionsmedborgare som inte utövat sin rätt till fri rörlighet.

Utskottet anser att beredningen inom Regeringskansliet av Anhörigkommitténs förslag liksom det pågående samarbetet inom EU bör avvaktas. Mot bakgrund därav och då reglerna nyligen ändrats i syfte att stärka skyddet för kvinnor som misshandlas avstyrker utskottet motionerna Sf3 yrkande 5, Sf259, Sf295 yrkande 1, Sf362, Sf394 yrkande 18, Sf399 yrkandena 18 och 19, Ju324 yrkande 3, Ju394 yrkandena 4 och 5, A211 yrkandena 28–30 och A229 yrkande 36.

Inom EES-området gäller förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet. Förordningen gäller även EU-medborgarens nära anhöriga och oavsett dessa personers nationalitet. Reglerna, som på flera punkter är förmånligare än utlänningslagens regler för anhöriga, omfattar make och maka, dock inte sambo. Enligt EG-domstolens praxis gäller emellertid att om landets egna medborgares sambor från annat land kan erhålla uppehållstillstånd, skall samma rätt tillkomma en sambo till den som är medborgare i en annan medlemsstat men som vistas i landet. I tidigare avsnitt har utskottet redogjort för det förslag till direktiv som avses ersätta bl.a. dessa delar av 1968 års förordning.

Utskottet kan konstatera att enligt förordningen och utlänningslagstiftningen gäller för EU-medborgare som har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet liksom för svenska medborgare som inte utnyttjat denna rätt att en seriositetsprövning inte görs vid etablerade förhållanden när det gäller make/maka. Utskottet, som vill peka på vikten av att Migrationsverkets anvisningar i detta avseende är tydliga, utgår från att tillämpningen av regelverket fortlöpande följs upp. Utskottet avstyrker med det anförda motion Sf263.

Flyktingpolitiken

Flyktingbegreppet och andra skyddsgrunder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- harmoniserat flyktingbegrepp
- förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning
- asylsökande från Iran
- asylsökande från Bosnien

Jämför reservationerna 24 (v), 25 (kd), 26 (kd, c, fp, mp), 27 (v, kd, fp, mp) och 28 (kd)

Gällande ordning

FN-konventionen från 1951 angående flyktingars rättsliga ställning, Genèvekonventionen, kompletterades år 1967 med ett protokoll angående flyktingars

rättsliga ställning, det s.k. New York-protokollet. Protokollet innebär att staterna förbinder sig att tillämpa konventionen utan begränsning till händelser som inträffat före den 1 januari 1951 och som regel utan geografisk begränsning till händelser som inträffat i Europa.

Genèvekonventionen innehåller bl.a. en definition av vem som skall anses som flykting och föreskriver förbud mot avvísning eller utvisning av personer till ett land där de riskerar förföljelse eller till ett land där de inte åtnjuter trygghet mot att bli sända till ett land där de riskerar förföljelse.

I konventionen definieras en flykting som en person som ”i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning befinner sig utanför sitt hemland och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av hemlandets skydd”.

En flykting har enligt utlänningslagen en principiell rätt att få uppehållstillstånd i Sverige. Definitionen av vem som är flykting är intagen i 3 kap. 2 § UtL och har samma lydelse som i Genèvekonventionen, dock med uttryckligt angivande att denna rätt gäller oberoende av om förföljelsen utgår från landets myndigheter eller om dessa inte kan antas bereda skydd mot förföljelse från enskilda.

Utöver flyktingar har tre andra kategorier enligt 3 kap. 3 § UtL en principiell rätt att få skydd i Sverige. Det rör sig om personer som lämnat sitt land av andra skäl än av flyktinggrundande orsaker och som

1. känner en välgrundad fruktan för att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,
2. på grund av en yttre eller inre väpnad konflikt behöver skydd eller på grund av en miljökatastrof inte kan återvända till sitt hemland, eller
3. på grund av sitt kön eller homosexualitet känner välgrundad fruktan för förföljelse.

Som flykting och som skyddsbehövande enligt ovanstående grunder anses även en person som är statslös och som av de uppräknade skälen befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare haft sin vanliga vistelseort, under förutsättning att personen inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

Skrivelsen

Åtskilliga OECD-stater har i sina nationella lagstiftningar infört bestämmelser om uppehållstillstånd som i vissa avseenden är generösare än Genèvekonventionens. Detta gäller enligt skrivelsen för Sverige.

Av skrivelsen framgår att inom UNHCR pågår en utveckling av de internationella normerna på flyktingområdet och ett 70-tal konklusioner har antagits av UNHCR:s exekutivkommitté för internationellt skydd av flyktingar, bl.a. om kvinnor på flykt, flyktingbarn och familjeåterförening. Med anledning av att flyktingkonventionen år 2001 har funnits i femtio år har UNHCR

inlett konsultationer i syfte att bekräfta konventionens roll som grundpelare för den internationella flyktingrätten.

I skrivelsen anges att Migrationsverket i april 2001, i samarbete med Europeiska kommissionen och USA, anordnade ett seminarium på hög tjänstemannanivå för att diskutera internationellt skydd inom ramen för en enhetlig asylprocedur. Deltagare från medlemsstaterna, ansökarländerna, USA, Kanada, Norge, EU:s institutioner, UNHCR och frivilligorganisationer närvarade. Bland annat diskuterades frågor om internationellt skydd, vilket även bidrog till att ge kommissionen underlag i sitt arbete med utformandet av direktivförslag om definitionen av flyktingar samt alternativa skyddsformer.

I september 2001 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om miniminormer för när en medborgare i tredjeland och statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning, KOM(2001) 510. Direktivet innehåller förslag till bestämmelser för fastställande av vilka av de personer som söker internationellt skydd som skall anses uppfylla villkoren för flyktingstatus och vilka som skall anses berättigade till subsidiärt skydd.

Motioner

Guðrun Schyman m.fl. (v) anför i motion Sf398 yrkande 16 att kommissionens förslag till EG-direktiv om miniminormer för när medborgare i tredjeländer skall betraktas som flyktingar eller eljest är i behov av internationellt skydd på flera väsentliga punkter stärker det internationella rättsliga skyddet för flyktingar. Motionärerna anser emellertid att det är viktigt att Sverige i de kommande förhandlingarna motsätter sig varje försvagning av förslaget.

Magda Ayoub m.fl. (kd) anser i motion Sf399 yrkande 1 att det snarast bör utarbetas en gemensam definition av flyktingbegreppet inom EU.

En rad motioner tar upp frågan om utlänningslagen bör ändras så att även personer som förföljs på grund av kön eller sexuell läggning inryms i flyktingbegreppet.

I motion Sf353 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, c, fp, mp) begärs i yrkandena 1 och 2 en ändring i utlänningslagen så att förföljelse på grund av kön, sexuell läggning eller könsidentitet ger flyktingstatus enligt Genèvekonventionen samt att inga avvísningar av asylsökande som sökt skydd med anledning av förföljelse på grund av kön, sexuell läggning eller könsidentitet skall verkställas medan en översyn av lagstiftningen och dess tillämpning pågår.

I motion Sf295 av Guðrun Schyman m.fl. (v) begärs i yrkande 2 beslut om att upphäva 3 kap. 3 § 3 UtlL. Den som förföljs på grund av kön eller homosexualitet bör i stället ges flyktingstatus.

I motion Sf292 av Lars Lindblad m.fl. (m) yrkandena 1 och 2 anför att homo- och bisexuella förföljs på många håll i världen. 1997 års lagändring syftade bl.a. till att den som förföljs på grund av sin homosexualitet lättare skulle kunna få uppehållstillstånd i Sverige. Utvecklingen har visat att lagändringen 1997 har fått mycket liten praktisk betydelse och att praxis är alltför restriktiv. Motionärerna anser att den som är förföljd i sitt hemland på grund

av sin homo- eller bisexualitet skall kunna beviljas asyl enligt Genèvekonventionens bestämmelser. En sådan åtgärd står också i samklang med de förslag som för närvarande diskuteras inom Europeiska kommissionen.

Agne Hansson m.fl. (c) anför i motion Sf255 yrkande 6 att det är viktigt att kvinnor får samma starka skydd som konventionsflyktingar. Motionärerna begär en översyn av könsbestämmelsen i utlänningslagen.

Också Lars Leijonborg m.fl. (fp) kräver i Sf216 yrkande 2 att flyktingbegreppet bör vidgas till att avse även förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.

I motion L367 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) yrkandena 21 och 22 begärs tillkännagivanden om att Sverige i internationella sammanhang bör arbeta för att förföljda homosexuella, bisexuella och transpersoners grundläggande rättigheter inte kränks och att genom ett tilläggsprotokoll till Genèvekonventionen bör den som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön eller homosexualitet ges flyktingstatus.

I motion U347 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) yrkande 2 påtalas behovet av en översyn av FN:s flyktingkonvention. Motionären anser att Sverige bör driva på för en förnyelse och breddning av konventionen.

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkande 4 begärs en ändring av praxis gällande s.k. övriga skyddsbehövande. Motionärerna vill se en generösare tillämpning av 3 kap. 3 § 3 UtL. Motionärerna anför att många kvinnor som förföljs på grund av sitt kön inte blir trodda av myndigheterna och avvisas. Vidare får endast ett fåtal kvinnor uppehållstillstånd på grund av att de riskerar att bli omskurna. Motionärerna menar också att det borde vara en självklarhet att få skydd i Sverige med anledning av rädsla för förföljelse på grund av homosexualitet.

Lotta N Hedström m.fl. (mp) anför i motion Sf394 yrkandena 16 och 19 att berörda myndigheter bör uppmärksammas på att förföljelse på grund av kön och homosexualitet skall vara tillräckliga skäl för asyl.

Magda Ayoub m.fl. (kd) anför i motion Sf399 yrkandena 13 och 14 att kompetensen vid invandringsmyndigheterna samt beslutsunderlaget om situationen i hemländerna för homosexuella och kvinnor genast måste ses över. Motionärerna menar att svensk lagstiftning leder till att kvinnor diskrimineras om de får skydd enligt könsbestämmelsen, eftersom tortyrbestämmelsen ger ett starkare skydd och flyktingparagrafen bättre rättigheter. Motionärerna begär att regeringen ser över tillämpningen av utlänningslagens bestämmelser om uppehållstillstånd för den som ”på grund av sitt kön eller homosexualitet känner välgrundad fruktan för förföljelse”.

I motion U349 av Margareta Viklund m.fl. (kd) yrkande 15 anføres att asylpolitiken bör utvidgas så att hot om könsstympning utgör skäl för att få flyktingstatus.

I motion U270 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att händelserna i Iran sedan våren år 2000 innebär en kraftig försämring när det gäller mänskliga rättig-

heter och att regeringen bör beakta detta när det gäller behandlingen av iranska flyktingars möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige.

I motion Sf5 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkande 6 anfördes att i förbundsrepubliken Jugoslavien lever cirka en miljon flyktingar som har flytt från Kosovo, Kroatien och Bosnien. De lever under mycket knappa förhållanden, och den humanitära hjälpen utifrån är minimal. Det har visat sig att människor som under de senaste åren flytt från Bosnien till Sverige har levt som internflyktingar i sitt hemland i upp till sju år. Motionärerna motsätter sig att de nu avvisas från Sverige till Bosnien och ett liv som internflyktingar.

Utskottets ställningstagande

UNHCR har inlett en översyn av flyktingbegreppet enligt Genèvekonventionen, varvid även det könsrelaterade skyddet ses över. I översynen hålls globala konsultationer med alla 136 länder som har undertecknat konventionen. Översynen skall utmynna i en handlingsplan för internationellt skydd, Agenda for Protection. Utskottet har under beredningen av detta ärende fått information av UNHCR:s representant för de baltiska och nordiska länderna bl.a. beträffande de pågående globala konsultationerna.

Europeiska kommissionen presenterade under hösten 2001 ett förslag till direktiv om miniminormer för när en medborgare i tredjeland och statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning. Direktivet innehåller förslag till bestämmelser för fastställande av vilka av de personer som söker internationellt skydd som skall anses uppfylla villkoren för flyktingstatus och vilka som skall anses berättigade till subsidiärt skydd. Det omfattar dock inte de tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som befinner sig på medlemsstaternas territorier och som medlemsstaterna fortlöpande tillåter att stanna inom sina territorier av skäl som inte hänger samman med behovet av internationellt skydd, t.ex. av humanitära skäl. För att uppnå större överensstämmelse och begränsa oönskad vidareflyttning av asylsökande, innehåller förslaget bestämmelser om vilka minimirättigheter och minimiförmåner som tillkommer personer som åtnjuter flyktingstatus eller subsidiärt skydd. Ungefär samma rättigheter är förbundna med de båda skyddsformerna, för att återspegla att alla personer i behov av internationellt skydd har liknande behov.

Genèvekonventionen anger fem grunder för förföljelse som kan leda till flyktingstatus, ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp och politisk åskådning. När det gäller uttrycket "tillhörighet till viss samhällsgrupp" anser Europeiska kommissionen att det bör tolkas brett och övergripande och således innefatta även förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. Regeringen har med anledning av direktivförslaget uttalat att innehållet i förslaget i sak är bra och att bl.a. tolkningen av begreppet "tillhörighet till viss samhällsgrupp" är i linje med den svenska ståndpunkten. Regeringen har även påtalat att det är viktigt att behandlingen på arbetsgruppsnivå kommer i gång så fort som möjligt.

Utskottet kan konstatera att frågan om internationellt skydd och om definitionen av begreppet flykting samt alternativa skyddsformer är föremål för diskussion i olika forum internationellt och inom EU. Enligt utskottets mening är frågan om definitionen av begreppet flykting och möjligheten att erhålla flyktingstatus mycket viktig och grundläggande inte minst när det gäller det övriga arbetet inom EU med att utforma en gemensam asylpolitik. Sverige har varit drivande i dessa frågor. I utlänningslagen infördes också redan 1997 bestämmelser om att förföljelse från tredje part kan utgöra grund för flyktingskap. När det gäller direktivförslaget vill utskottet understryka vikten av att arbetet med förslaget inte fördröjs.

Utskottet har erfarit att regeringen avser att se över frågan om att i utlänningslagen införa en möjlighet för personer som förföljs på grund av kön eller sexuell läggning att erhålla flyktingstatus. Statsrådet Jan O Karlsson har uttalat att Sverige därmed anpassar sig till en rättsutveckling som redan är på gång och att det inte är nödvändigt att Sverige avvaktar det pågående arbetet inom EU. Utredningen skall vara avslutad senast den 1 oktober 2002.

Med det anförda får motionerna Sf3 yrkande 4, Sf216 yrkande 2, Sf255 yrkande 6, Sf292 yrkandena 1 och 2, Sf295 yrkande 2, Sf353 yrkandena 1 och 2, Sf394 yrkandena 16 och 19, Sf398 yrkande 16 och Sf399 yrkandena 1, 13 och 14, L367 yrkandena 21 och 22, U347 yrkande 2 och U349 yrkande 15 anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Vad gäller motionsyrkanden om avvísningar eller utvisningar till vissa länder förutsätter utskottet att vid prövningen av uppehållstillståndsfrågor en bedömning av skyddsbehovet alltid sker individuellt varvid omständigheterna i det enskilda fallet och situationen i hemlandet beaktas. Motionerna Sf5 yrkande 6 och U270 yrkande 7 avstyrks med det anförda.

Beaktande av hinder mot verkställighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- hinder mot verkställighet
- säkert tredjeland

Jämför reservationerna 29 (v, fp, mp) och 30 (kd)

Gällande ordning

I artikel 3 i FN:s konvention mot tortyr och annan omänsklig eller förnedrande behandling anges följande.

1. Ingen konventionsstat skall utvisa, återföra eller utlämna en person till en annan stat, i vilken det finns anledning att tro att han skulle vara i fara för att utsättas för tortyr.

2. För att fastställa huruvida sådan anledning föreligger, skall de behöriga myndigheterna beakta alla hänsyn av betydelse, vari i förekommande fall även skall inbegripas förekomsten i den berörda staten av ett konsekvent

handlingsmönster av grova, uppenbara eller talrika kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Enligt 4 kap. 12 § och 8 kap. 1 § UtL får en avvisning eller utvisning aldrig verkställas om det finns skälig anledning att tro att utlänningen riskerar dödsstraff, kroppsstraff eller tortyr eller att utsättas för annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Verkställighet får inte heller ske till ett land där han eller hon inte är skyddad mot att sändas vidare till ett land där personen riskerar dödsstraff m.m.

I Genèvekonventionens artikel 33 anges att en flykting inte får avvisas eller utvisas till ett land där hans liv eller frihet hotas på grund av hans ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning.

Skrivelsen

Av skrivelsen framgår att sedan slutet av 1980-talet har ett antal klagomål mot Sverige anförts till Europakommissionen i Strasbourg av utlänningar som nekats uppehållstillstånd. I klagomålen mot Sverige anförts ofta att utlänningen, om han eller hon återsänds till sitt hemland, kommer att utsättas för tortyr.

Sverige har inte fällt i Europadomstolen i något ärende avseende artikel 3 i Europakonventionen. FN:s tortyrkommitté har uttalat kritik mot Sverige i 8 fall av 16.

I skrivelsen anges att Sverige fäster stor vikt vid rätten för enskilda att klaga hos internationella övervakningsorgan. Det görs en noggrann analys av varje ärende där kritik har uttalats mot Sverige, och på olika sätt förbättras rutinerna för handläggning och bedömning av asylärenden där tortyr kan ha förekommit. Sverige rättar sig alltid efter beslut som fattas av Europadomstolen och Tortyrkommittén. Ingen avvisning har skett i de fall där Sverige har kritiserats.

Motioner

Lotta N Hedström m.fl. (mp) begär i motion Sf394 yrkandena 25 och 26 att en konventionsenlig definition av tortyr bör införas i svensk lag så att det blir ett totalförbud mot att återsända någon till ett land där denne riskerar att utsättas för tortyr. Motionärerna anser att svenska myndigheter i dag inte respekterar förbudet.

I motion Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkandena 4 och 10 anförts att i Europeiska kommissionens förslag till EG-direktiv om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus föreslås en möjlighet att avvisa en asylsökande om det finns ett s.k. säkert tredjeland för sökanden. De garantier som krävs för att tredjelandet skall anses vara säkert är dock enligt motionärerna otillräckliga och kommer att leda till stor risk för att asylsökande via "kedjeavvisningar" slutligen hamnar i sitt hemland. Härigenom åsidosätts förbudet mot "refoulement" i Genèvekonventionen. Rätten att stanna kvar i landet medan ett överklagande prövas är fundamental i ett förfarande som gör anspråk på att vara rättssäkert, anser motionärerna. I direktivet tillåts emellertid

medlemsstaterna att göra väsentliga begränsningar i denna rätt. Detta står enligt motionärerna sannolikt i strid med bestämmelser i Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

Magda Ayoub m.fl. (kd) motsätter sig i motion Sf399 yrkande 8 att en lista över s.k. säkra tredjeländer upprättas. Motionärerna anser att särskilda krav bör uppställas på avvísningar till ett s.k. säkert tredjeland. Bland annat bör det krävas att tredjelandet garanterar att asylansökan prövas där.

Utskottets ställningstagande

Flyktingar och övriga skyddsbehövande har rätt till uppehållstillstånd i Sverige. Skyddsbehövande i övrigt enligt utlänningslagen är bl.a. en utlänning som har lämnat det land som han är medborgare i därför att han känner välgrundad fruktan för att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I samband med prövningen av en asylansökan skall den beslutande myndigheten ta hänsyn till eventuella verkställighetshinder. Framkommer det att beslutet inte kommer att kunna verkställas bör ett beslut om avlägsnande inte fattas. Uppstår eller framkommer hinder mot verkställighet först efter ett lagakraftvunnet beslut om avvísning eller utvisning finns dessutom regler om hinder mot verkställighet i 8 kap. UtL. I 1 § anges att en avvísning eller utvisning aldrig får verkställas till ett land om det finns skälig anledning att tro att utlänningen där skulle vara i fara att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vidare gäller att verkställighet inte får ske till ett land där utlänningen inte är skyddad mot att sändas vidare till ett land där han skulle vara i sådan fara. Rekvisitet "skälig anledning" infördes i samband med en lagändring 1997 för att markera att beviskraven inte får ställas alltför högt när det gäller påståenden om bl.a. risk för tortyr.

Utskottet kan konstatera att verkställighetshindret i 8 kap. 1 § UtL är absolut och att svensk lag därmed till fullo överensstämmer med Europakonventionen och med FN:s tortyrkonvention. Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis noggrant granskar de fall där kritik har uttalats mot Sverige.

Vad gäller frågan om avvísning till s.k. säkert tredjeland vill utskottet inledningsvis peka på att förslaget till EG-direktiv om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus innehåller förslag till miniminormer för procedurerna och ger således medlemsstaterna en möjlighet att använda sig av principen om säkert tredjeland vid prövningen av asylansökningar. Fastställdheten av om ett land skall anses som ett säkert tredjeland skall i sådana fall ske enligt vissa principer angivna i bilaga till direktivet. Landet måste dessutom för den enskilde asylsökanden betraktas som ett säkert tredjeland. Enligt principerna i bilagan kan ett land endast betraktas som ett säkert tredjeland för en enskild asylsökande om sökanden har anknytning till eller nära förbindelser med det landet eller under en tidigare vistelse i landet har erhållit skydd av det landets myndigheter eller det finns skäl att anta att sökanden kommer att

få resa in på det landets territorium på nytt och det saknas skäl att anta att landet inte är ett säkert tredjeland med hänsyn till den asylsökandes särskilda omständigheter. Med andra ord krävs för att ett land skall anses som ett säkert tredjeland att den asylsökande där har rätt att söka asyl, att få en rättvis prövning och inte löper risk att sändas till ett land där han riskerar att utsättas för förföljelse.

I slutbetänkandet från Kommittén om en ny instans- och processordning i utlänningsärenden (NIPU), SOU 1999:16, anges beträffande förslag om en s.k. snabbprocess att ett sådant förfarande skulle kunna komma i fråga bl.a. då utlämningen rest in från något nordiskt land eller något land anslutet till Dublinkonventionen. Förfarandet skulle även kunna tillämpas efter särskild bedömning beträffande vissa ytterligare länder. Regeringen skulle i en förordning föra upp länderna på en särskild förteckning. NIPU:s förslag bereds inom Regeringskansliet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf394 yrkandena 25 och 26, Sf398 yrkandena 4 och 10 samt Sf399 yrkande 8.

Säkra ursprungsländer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- säkra ursprungsländer
- asylprotokollet

Jämför reservationerna 31 (v, kd, fp, mp) och 32 (kd)

Skrivelsen

Ett direktivförslag om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus presenterades av kommissionen i september 2000, KOM(2000) 578. Direktivet föreslås tillämpas på dem som söker om asyl vid medlemsstaternas gränser och på deras territorium och föreskriver ett antal miniminormer för prövningsförfarandet, bl.a. den asylsökandes rätt till en individuell asylansökan, rätt till ett motiverat beslut i ärendet och rätt att överklaga. Vidare behandlas frågan om proceduren för prövning av asylansökningar i sak och i en s.k. snabbprocedur. I förslaget finns det bl.a. bestämmelser om s.k. säkra ursprungsländer (art. 31 samt bilaga II).

Motioner

I motion Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 9 anføres att kommissionens förslag till EG-direktiv om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus är behäftat med allvarliga brister. Bland annat används i artikel 28 begreppet ”säkert ursprungsland” som en av flera grunder att avslå en asylansökan som uppenbart ogrundad. Användning av detta begrepp är ägnat att undergräva rättssäkerheten för asylsökande från vissa länder. Motionärerna anser att begreppet ”säkert ursprungsland” bör utmönstras ur direktivet.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför i motion Sf216 yrkande 1 att asylansökningar skall prövas individuellt för den enskilde på hans eller hennes egna meriter. I motionen påpekas att alla stater kan kränka mänskliga rättigheter, och inget land kan per automatik betraktas som säkert. Motionärerna anser att det är viktigt att man inom EU inte inför begreppet säkra ursprungsländer.

Alf Svensson m.fl. (kd) anför i motion K426 yrkande 36 att i det s.k. Aznar-protokollet (asylprotokollet) har unionens regeringar kommit överens om att EU-medborgare inte skall kunna söka asyl i andra medlemsländer. Motionärerna anser att överenskommelsen innebär en oacceptabel inskränkning i rätten att söka asyl och att regeringen snarast bör klargöra om den kommer att verka för en ändring på denna punkt.

Utskottets ställningstagande

I samband med Amsterdamfördraget påtalades behovet av gemensamma regler för asylprocedurer. Europeiska kommissionen presenterade därefter ett förslag till direktiv om miniminormer för förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus. I förslaget anges bl.a. att alla skall ha rätt att få information om rätten till individuell asylansökan och att beslut i asylärenden skall vara individuella och motiverade. Två typer av förfaranden regleras, ett ordinarie och ett s.k. påskyndat förfarande. Medlemsstaterna får ha ett påskyndat förfarande om en ansökan är uppenbart ogrundad. En ansökan kan anses som uppenbart ogrundad bl.a. om sökanden kommer från ett säkert ursprungsland, enligt vissa i direktivet angivna principer. I förslagets bilaga II anges bl.a. som krav på ett s.k. säkert ursprungsland att det skall iaktta internationell lagstiftning om de mänskliga rättigheterna och tillåta organisationer som övervakar respekten härför, ha demokratiska institutioner, styrs av rättsstatsprincipen och föreskriva ordinära effektiva rättsmedel.

I regeringens faktapromemoria över direktivförslaget anges att regeringen har för avsikt att ta hänsyn till förhandlingarna rörande förslaget i samband med sitt ställningstagande i frågan om en ny instans- och processordning i utlänningsärenden.

Utskottet har i yttrande 1997/98:SfU4y till utrikesutskottet över proposition 1997/98:58 Amsterdamfördraget, beträffande det s.k. asylprotokollet, framhållit att Sverige alltid i internationella sammanhang lagt stor vikt vid att verka för en solidarisk ansvarsfördelning och för att stärka flyktingars rättsliga skydd. I yttrandet angavs att utskottet inte kunde godta någon som helst inskränkning av Genèvekonventionen och dess tilläggsprotokoll och andra internationella åtaganden avseende asyl. Utskottet delade också regeringens uppfattning att protokollet inte inskränker medlemsstaternas skyldigheter enligt konventionen. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Utskottet noterar i detta sammanhang att i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, vilken kungjordes vid Europeiska rådet i Nice i december 2000, anges i artikel 18 att rätten till asyl skall garanteras med iakttagande av reglerna i Genèvekonventionen och i enlighet med EG-fördraget. I förklaringen

till stadgan anges att artikeln överensstämmer med det protokoll om asyl som fogats till EG-fördraget.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf216 yrkande 1, Sf398 yrkande 9, Sf399 yrkande 8 och K426 yrkande 36.

Uppehållstillstånd av humanitära skäl

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om humanitära skäl

Jämför reservation 33 (v, kd, fp)

Gällande ordning

Enligt 2 kap. 4 § 5 UtL får uppehållstillstånd ges till en utlänning som av humanitära skäl bör få bosätta sig i Sverige.

Motioner

Magda Ayoub m.fl. (kd) anför i motion Sf399 yrkande 12 att praxis har blivit alltför restriktiv när det gäller tillämpningen av 2 kap. 4 § 5 UtL om uppehållstillstånd av humanitära skäl.

I motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 3–5 efterfrågas en förändring av utlänningslagstiftningen för att möjliggöra en tolkning av begreppet humanitära skäl enligt normalt språkbruk. Motionärerna anser att vid bedömning av om humanitära skäl för uppehållstillstånd föreligger skall, förutom klara medicinska vårdbehov, även vistelsetid samt integration beaktas. Är barn berörda bör också integration och vistelsetid tillmätas särskild betydelse.

Per Bill m.fl. (m) påtalar i motion Sf333 yrkande 6 att praxis för vad som är humanitära skäl för uppehållstillstånd successivt blivit hårdare och hårdare.

Utskottets ställningstagande

Möjligheten att få uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl fanns redan före 1989 års utlänningslag. En genomgång av gällande praxis gjordes av Invandrapolitiska kommittén, SOU 1983:29. Där angavs att uppehållstillstånd undantagsvis skall kunna ges åt utlänningar som kan anföra mycket starka humanitära skäl för att få stanna i landet. I förarbetena till 1989 års utlänningslag anges i fråga om vilka personer som kan omfattas bl.a. personer som på grund av sjukdom eller andra personliga förhållanden inte bör nekas uppehållstillstånd här eller personer som inte omfattas av asylreglerna men där det ter sig inhumant att tvinga personen att återvända på grund av förhållandena i det andra landet, t.ex. ett pågående krig. I utskottets betänkande 1996/97:SfU5 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv angavs att något förslag till ändrad lagstiftning vad avser uppehållstillstånd av humanitära skäl inte lagts fram i proposition 1996/97:25. Enligt propositionen kommer, ge-

nom de nya skyddsregler som föreslås för andra skyddsbehövande än flyktingar, humanitära skäl i fortsättningen främst att avse dem som har renodlat humanitära skäl. Utskottet kunde inte finna att uttalandet utesluter att det även i fortsättningen kan förekomma någon situation där uppehållstillstånd av politisk-humanitära skäl kan ges med stöd av 2 kap. 4 § UtLL. I ett vägledande regeringsavgörande anges att behovet av vård skall avse en livshotande sjukdom för vilken vård inte kan beredas i hemlandet eller ett handikapp av synnerligen allvarlig art. I samband med att portalparagrafen om barnets bästa infördes 1997 betonade regeringen att de humanitära skälen bör kunna vara av något mindre allvar och tyngd när ett barn berörs. Bland annat lång vistelse i Sverige, barnens anknytning hit och föräldrarnas hälsa bör vägas in. Enligt ett regeringsavgörande kan även släktskap i kombination med skäl av humanitär art motivera ett uppehållstillstånd.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf216 yrkandena 3–5, Sf333 yrkande 6 och Sf399 yrkande 12.

Upphållstillstånd i andra fall

Upphållstillstånd efter viss tid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- uppehållstillstånd efter viss tid
- uppehållstillstånd vid verkställighetshinder
- gömda personer

Jämför reservationerna 34 (v), 35 (kd) och 36 (fp, mp)

Motioner

Gudrun Schyman m.fl. (v) begär i motion Sf296 yrkande 2 beslut om sådan ändring av utlänningslagen att den som väntat mer än 18 månader på ett lagkraftvunnet avlägsnandebeslut skall beviljas permanent uppehållstillstånd om det inte finns synnerliga skäl som talar däremot.

Per Bill m.fl. (m) kräver i motion Sf333 yrkande 9 kortare handläggningstider med en maximal gräns på sex månader. Motionärerna anser att därefter bör asylsökande som samarbetat med myndigheterna beviljas uppehållstillstånd.

Också i motion Sf357 av Anna Kinberg m.fl. (m) yrkande 2 anförs att alla som väntat minst sex månader på att få sin asylansökan behandlad bör få uppehållstillstånd.

I motion Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkande 21 begärs förslag till tidsgräns avseende verkställighetshinder för utvisningsbeslut. Motionärerna anser att om ursprungslandet inte tar emot sin medborgare inom viss tid skall uppehållstillstånd ges.

Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s) anser i motion Sf318 att det bör finnas en tidsgräns för verkställighet av avvisningsbeslut. Kan inte beslutet

om avvisning verkställas inom viss tid skall, om tidsutdräkten beror på skäl som den asylsökande inte kan påverka, uppehållstillstånd beviljas automatiskt.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anser i motion Sf216 yrkande 25 att flyktingar som nu är gömda sedan länge bör beviljas uppehållstillstånd i Sverige.

I motion Sf394 av Lotta N Hedström m.fl. (mp) yrkande 6 anförs att alla gömda barn och deras familjer bör ges amnesti.

Anna Kinberg m.fl. (m) Sf357 begär i yrkande 1 ett tillkännagivande om en generell flyktingamnesti. Amnesti bör kunna ges alla, utom de som är misstänkta för grova brott, under en begränsad tidsperiod.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening skall varje ansökan om uppehållstillstånd prövas individuellt. Det måste vara en rättssäker process där samtliga omständigheter och skäl för beslutet utreds. I begreppet rättssäker lägger då utskottet även frågan om tidsutdräkten. Självklart får handläggningstiden inte vara orimligt lång. Utskottet har vid ett flertal tillfällen påtalat problemet med långa handläggningstider. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2001/02:SfU2 föreslog utskottet enhälligt ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma med ett förslag till ny instans- och processordning i utlänningsärenden. I betänkandet angavs att utskottet utgår från att det omfattande beredningsarbete som har genomförts möjliggör att en proposition kan föreläggas riksdagen under våren, för riksdagsbeslut före sommaren 2002. Utskottet kan däremot inte ställa sig bakom yrkanden om att ett uppehållstillstånd skall ges enbart på den grund att en viss tid förflutit. Motionerna Sf296 yrkande 2, Sf357 yrkande 2 och Sf333 yrkande 9 avstyrks.

Ett beslut om avvisning eller utvisning upphör att gälla om det inte har verkställts inom fyra år från det att beslutet vunnit laga kraft. Om det finns hinder mot verkställighet på grund av att utlänningsen bl.a. riskerar dödsstraff, tortyr eller förföljelse av t.ex. politiska skäl eller på grund av kön eller sexuell läggning innebär det regelmässigt att utlänningsen har rätt till uppehållstillstånd som flykting eller som skyddsbehövande i övrigt. Finns praktiska hinder mot verkställigheten, exempelvis då det land dit verkställighet skulle ske vägrar att ta emot utlänningsen och svårigheterna inte till någon del beror på den enskildes vägran att medverka, kan det anses strida mot humanitetens krav att verkställa beslutet om avvisning eller utvisning. Det kan i dessa fall föreligga grund för uppehållstillstånd.

Riksdagens revisorer, som har behandlat frågan om handläggningstider och hinder för verkställighet, har i ett förslag till riksdagen angående uppehållstillstånd för asylsökande, 2001/02:RR16, anfört att snabbare verkställighet i vissa fall är en förutsättning för att asylprocessen skall kunna avslutas inom rimlig tid samtidigt som hinder för verkställighet kan vara en grund för uppehållstillstånd. Enligt revisorerna kan ändringar vara befogade för de asylsökande som inte kan återvända hem därför att hemlandet inte tar emot

sina egna medborgare. Revisorerna föreslår att regeringen utreder frågan om hur hinder för verkställighet av avvisningsbeslut hanteras av de berörda myndigheterna i syfte att klarlägga om och hur denna hantering kan förenklas och infogas i asylprocessen på ett bättre sätt än hittills. Utskottet kommer att behandla revisorernas förslag senare under våren.

Utskottet kan konstatera att Kommittén om ny instans- och processordning i utlänningsärenden i sitt slutbetänkande SOU 1999:16 behandlar möjligheten till omprövning av beslut som vunnit laga kraft samt frågan om verkställighetshinder. Betänkandet är under beredning i Regeringskansliet. Utskottet anser att beredningen bör avvaktas och avstyrker motionerna Sf318 och Sf399 yrkande 21.

Utskottet kan inte tillstyrka en ordning där personer som fått avslag på en asylansökan och som håller sig gömda för att undgå verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut enbart på den grunden beviljas uppehållstillstånd. Prövningen av en ansökan om uppehållstillstånd skall ske individuellt i förhållande till gällande lag. Med detta avstyrker utskottet motionerna Sf216 yrkande 25, Sf357 yrkande 1 och Sf394 yrkande 6.

Upphållstillstånd vid människohandel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om offer för människohandel

Jämför reservation 37 (v)

Motioner

I motion Ju267 av Catharina Elmsäter-Svärd (m) yrkande 1 påtalas vikten av att kvinnor som utsatts för trafficking bör få tillfälliga uppehållstillstånd. Härigenom kan man enligt motionären säkerställa att offren kan vittna om smugglarnas brottsliga handlingar.

Också i motionerna Ju236 av Ulla-Britt Hagström och Margareta Viklund (kd) yrkandena 4 och 6 samt U349 av Margareta Viklund m.fl. (kd) yrkande 3 anføres att "traffickingoffer" bör få tillfälliga uppehållstillstånd. Vidare bör de aldrig sändas tillbaka till hemlandet utan uppföljning, skydd och stöd.

Guðrún Schyman m.fl. (v) anser i motion Fi219 yrkande 3 att de kvinnor som transporterats hit för sexuell exploatering skall ges flyktingstatus.

Utskottets ställningstagande

Med begreppet människohandel avses handel med människor med inslag av otillbörliga påtryckningar eller utnyttjanden som syftar till någon form av exploatering av dem. I människohandel kan ingå moment av människosmuggling, varmed avses organisation av illegal transport av människor över nationella gränser.

Anhörigkommittén har enligt sina direktiv (dir. 2000:81) i uppgift att bl.a. utreda om möjligheterna till lagföring kan underlättas samt ta ställning till

vilka möjligheter som finns att ge offren för människohandel rättsligt och annat stöd så att de skall kunna bistå i utredningar om brott. Kommittén skall även utreda på vilka grunder dessa personer kan eller framöver borde kunna vistas i Sverige under brottsutredningar och rättegångar. Kommittén skall redovisa uppdraget senast den 1 juli 2002.

I Europeiska kommissionens meddelande om en gemensam politik om olaglig invandring, KOM(2001) 672, påtalas att det är viktigt att i samband med lagstiftande åtgärder mot människohandel understryka att offren måste stå i centrum. Kommissionen anger att rambeslutet om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden som antagits i mars 2001 säkerställer offrets rätt till information och skydd i samband med det straffrättsliga förfarandet. Det är emellertid också enligt kommissionen viktigt att klargöra ställningen för offer för människohandel vad gäller deras rätt till bosättning. Kommissionen har nyligen presenterat ett förslag till direktiv om tillfälligt uppehållstillstånd för offer för medhjälp till olaglig invandring och människohandel som samarbetar med myndigheterna, KOM(2002) 71.

Den som är offer för människohandel har utsatts för en mycket allvarlig brottslighet. Det är därför enligt utskottets mening ytterst angeläget att offrets rätt till information, skydd och vistelse i samband med det straffrättsliga förfarandet säkerställs. Utskottet anser att det pågående arbetet i Anhörigkommittén och behandlingen av kommissionens förslag bör avvaktas. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi219 yrkande 3, Ju236 yrkandena 4 och 6, Ju267 yrkande 1 samt U349 yrkande 3.

Dublinkonventionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om Dublinkonventionen
Jämför reservationerna 38 (kd, fp, mp) och 39 (v)

Den s.k. Dublinkonventionen rör bestämmandet av den ansvariga staten för prövningen av en ansökan om asyl som framställts i en av medlemsstaterna i Europeiska gemenskaperna. Konventionen, som är tillämplig i samtliga EU:s medlemsstater, trädde i kraft 1997. Konventionen gäller numera också i förhållande till Island och Norge.

Som en följd av Amsterdampfördragets ikraftträdande 1999 har de frågor Dublinkonventionen reglerar blivit en del av gemenskapsrätten. I juli 2001 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till förordning om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i ett tredjeland har gett in i någon medlemsstat, KOM(2001) 447. Förslaget bygger till stor del på samma principer som Dublinkonventionen. Ansvaret för prövning av en asylansökan åligger den medlemsstat som har tagit störst del i den asylsökandes inresa (genom att utfärda visering eller uppehållstillstånd) med undantag av regler om familjeåterförening. Förändringarna i förhållande till Dublinkonventionen

går huvudsakligen ut på att förkorta tidsfristerna i handläggningen av ansökningar för att uppnå en snabbare asylprocess. Kommissionen föreslår också regler för att hålla samman familjer och om att varje medlemsstat blir ansvarig för att i sak pröva asylansökningar om den inte ingriper mot personer som uppehåller sig olagligt på dess territorium.

Motioner

I motion Sf2 i denna del av Margit Gennser m.fl. (m) anförs att Dublinkonventionen tillkom för att undvika att länder vägrade att pröva asylansökningar och för att hindra ”asylshopping”. Konventionen bör inte enligt motionärerna urholkas utan förändras till en snabbare och effektivare process.

Magda Ayoub m.fl. (kd) anför i motion Sf399 yrkande 7 att det finns en risk för att principen om ”non-refoulement” och Dublinkonventionen kommer i konflikt med varandra. Motionärerna anser att Sverige i största möjliga utsträckning bör utnyttja rätten att pröva asylansökningar för att undvika att sökanden hamnar i länder med en mer restriktiv lagstiftning eller praxis än Sverige.

I motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 15 påtalas att Dublinkonventionen ger Sverige en möjlighet, men absolut ingen skyldighet, att överlämna asylsökande till annat EU-land.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) anför i motion Sf3 yrkande 10 att varje medlemsstat har rätt att med den sökandes samtycke pröva en asylansökan som framställs till den, även om prövningen inte åligger den staten enligt konventionen. Sverige bör i vissa fall använda sig av den möjligheten, vilket inte sker i dag. Motionärerna anser också att hänsyn bör tas till om den asylsökande har anhöriga i Sverige, eller om det första mottagarlandet omedelbart skickar tillbaka den asylsökande till misär, tortyr eller död.

Gudrun Schyman m.fl. (v) anför i motion Sf398 yrkande 15 att regeringen i förhandlingarna om förslaget till förordning för att ersätta Dublinkonventionen bör driva linjen att asylsökande själva skall få bestämma i vilket land de vill söka asyl.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis peka på att Sverige liksom övriga medlemsstater i EU är bundna av folkrättsliga förpliktelser inom såväl internationell flyktingrätt som mänskliga rättigheter i övrigt. Detta innebär att viktiga hörnstenar inom flyktingrätten, t.ex. att en asylsökande inte får avvisas eller utvisas till ett land där sökandens liv eller frihet hotas på grund av hans eller hennes ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning, alltid skall följas. Detta gäller givetvis även i förhållande till Dublinkonventionen liksom till den föreslagna förordningen som skall ersätta konventionen. Oaktat principen om första asylland skall medlemsstaterna i varje enskilt fall göra en individuell bedömning av om det föreligger omstän-

digheter som gör att en asylansökan skall prövas av ett annat land än det som huvudregeln anger.

I Dublinkonventionen har medlemsstaterna hittills getts möjlighet att av humanitära skäl pröva en asylansökan, trots att medlemsstaten inte har en sådan skyldighet enligt konventionen. Även i förslaget till förordning regleras denna möjlighet. Rekvisiten för vad som är att anse som humanitära skäl har emellertid både utvidgats och förtydligats. Exempelvis nämns familjeskäl, kulturellt betingande faktorer, hög ålder och graviditet.

Beträffande svensk ståndpunkt anges i faktapromemorian den 25 oktober 2001 att regeringen i stora drag ställer sig bakom förslaget, bl.a. vad gäller tanken på en snabb och effektiv procedur där den asylsökande snabbt kan få veta var hans eller hennes asylansökan skall prövas liksom tvingande regler för ensamkommande barns rätt att återförenas med familjen. Regeringen anser dock att tillämpningsområdet är otillfredsställande snävt. Även ansökningar om subsidiärt skydd bör omfattas liksom de personer som redan erkänts som flyktingar i andra medlemsstater.

I ett frågesvar den 22 november 2001 uttalade utrikesminister Anna Lindh att regeringen i de fortsatta EU-förhandlingarna ställer sig positiv till att verka för att möjliggöra, och utvidga, tillämpningen av humanitära skäl i förordningen. Regeringen kommer också fortsättningsvis att verka aktivt för att förordningen bl.a. skall garantera att familjen hålls samman genom att t.ex. stödja de föreslagna reglerna om att ett barn ovillkorligen skall sammanföras med en vuxen familjemedlem som kan ta hand om barnet i en medlemsstat. Det är vidare av stor vikt, ur ett såväl humanitärt som rättssäkerhetsperspektiv, att det i förordningen föreskrivna förfarandet är snabbt och effektivt. Detta åskådliggörs i förslaget enligt utrikesministern genom generellt kortare tidsfrister för hantering av förfrågningar enligt förordningen.

Utskottet konstaterar att syftet med förslaget till förordning är att bl.a. garantera de asylsökande tillgång i praktiken till ett förfarande för att avgöra flyktingstatus men också att förebygga missbruk av asylförfarandet. När det gäller förslaget ser utskottet positivt på att större vikt läggs vid bl.a. barnens situation och att tidsfristerna kortas.

När det gäller frågan om möjligheten för en person att välja vilket land han eller hon vill söka skydd i kan utskottet konstatera att principen om första säkra asylland fortsatt bör gälla som utgångspunkt för prövningen av en asylansökan.

Mot bakgrund av det anförda och då förhandlingsarbetet med förslaget till förordning pågår inom rådsarbetsgruppen för asyl avstyrker utskottet motionerna Sf2 i denna del, Sf3 yrkande 10, Sf216 yrkande 15, Sf398 yrkande 15 och Sf399 yrkande 7.

Verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- avvisning till annat land
- familjesplittring
- s.k. god man vid verkställighet

Jämför reservationerna 40 (kd) och 41 (fp)

Skrivelsen

Inom EU-samarbetet antogs våren 2001 ett direktiv (2001/40/EG) om ömsesidigt erkännande av beslut om avvisning eller utvisning av medborgare i ett tredjeland. Direktivet syftar till att möjliggöra erkännande i en medlemsstat av sådana beslut som fattas av en annan medlemsstat. Direktivet kan enligt skrivelsen sägas ingå i arbetet med att vidareutveckla ett gemensamt område utan inre gränser där således en avvisad person kan avvika till en annan medlemsstat.

I skrivelsen anges att en målsättning för EU-samarbetet är att samordna politiken för återtagande och återsändande. Instrument som kan användas är bl.a. speciella återtagandeaftal och återtagandeklausuler i andra avtal. Sedan några år har standardklausuler för återtagande använts i s.k. blandade avtal och associeringsavtal mellan EU och en annan stat. Dessutom finns ett standardiserat återtagandeaftal som medlemsstaterna kan använda vid bilaterala förhandlingar med tredjeländer.

Motioner

I motion Sf21 av Ulla Hoffmann m.fl. (v, m, kd, c, fp, mp), som väckts enligt 3 kap. 15 § riksdagsordningen, begär motionärerna att en utredning tillsätts med uppdrag att lägga fram förslag till ändring i 8 kap. 5 § andra stycket UtlL, såvitt avser möjligheten att verkställa ett avvisningsbeslut till ett land som den avvisade personen saknar anknytning till. Motionärerna anser att myndigheterna på ett felaktigt sätt tolkat utlänningslagens regler härom.

Magda Ayoub m.fl. (kd) anser i motion Sf399 yrkande 15 att utvisnings- och avvisningsbeslut som leder till familjesplittring skall inhiberas.

I motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 7 krävs åtgärder för att undvika att familjer splittras, t.ex. i samband med verkställighet av avvisning. Motionärerna vill ha en ändring av lag och praxis.

Lotta N Hedström m.fl. (mp) anför i motion Sf394 yrkande 24 att en s.k. god man alltid bör delta vid avvisningar för att säkerställa att de inte sker på ett kränkande eller omänskligt sätt.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet angivit i tidigare avsnitt skall i samband med prövningen av en asylansökan den beslutande myndigheten ta hänsyn till eventuella verkställighetshinder och även ange till vilket eller vilka länder verkställighet skall ske. Också om det uppstår eller framkommer hinder mot verkställighet först efter ett lagakraftvunnet beslut om avvisning finns regler som hindrar verkställighet till ett land där utlännningen skulle vara i fara att t.ex. utsättas för tortyr eller förföljelse eller inte är skyddad mot att sändas vidare till ett land där han skulle vara i sådan fara. Om det inte föreligger hinder mot verkställigheten skall en utlännning som avvisas eller utvisas sändas till sitt hemland eller, om möjligt, till det land från vilket han kom till Sverige. Kan verkställigheten inte genomföras på detta sätt eller finns det andra särskilda skäl, får utlännningen enligt 8 kap. 5 § andra stycket UtL i stället sändas till något annat land. Sedan den 1 januari 1999 verkställer Migrationsverket beslut om avvisning. Verket kan emellertid lämna över en verkställighet till polismyndigheten om den som skall avvisas håller sig undan och inte kan anträffas utan polisens medverkan eller om det kan antas att tvång kommer att behövas för att genomföra verkställigheten. Av 8 kap. 13 § UtL framgår att polismyndigheten skall underrätta Migrationsverket om myndigheten vid verkställandet finner att det inte kan genomföras eller att ytterligare besked behövs. Migrationsverket får då besluta i fråga om verkställigheten eller vidta de åtgärder i övrigt som behövs.

I motion Sf21 åberopas uppgifter som nyligen redovisats i massmedierna om avvisningar som verkställts från Sverige till Ghana. Utskottet har med anledning av motionen inhämtat ytterligare information i ärendet bl.a. genom utfrågning av statsrådet Jan O Karlsson. Statsrådet har uppgivit att de avvisningsärenden som granskats av massmedia, härrör från tiden före 1999, dvs. innan Migrationsverket fick huvudansvaret för verkställandet av avvisningsbeslut. Förundersökning har inletts i fem fall avseende polisens agerande men förundersökningarna har lagts ned då man inte kunnat finna misstanke om tjänstefel eller övervåld. Vidare har inom Utrikesdepartementet gjorts en genomgång av utformning och tillämpning av ifrågavarande bestämmelser i utlänningslagen. Genomgången har visat på en otydlighet i 8 kap. 5 § andra stycket UtL om när utlännningen får sändas till något annat land. I denna del är uttalandena i förarbetena sparsamma och ger dålig vägledning. Statsrådet avser därför att tillkalla en särskild utredare med uppgift att redovisa hur bestämmelserna har tillämpats och vid behov lägga fram förslag så att lagen blir tydligare. En fördjupad granskning av gällande rutiner skall också genomföras. Avsikten är att utredningen skall redovisa sitt uppdrag i början av hösten 2002.

Utskottet, som även inhämtat uppgifter från Migrationsverket om verkets hantering av avvisningar, anser att motion Sf21 får anses tillgodosedd med det utredningsuppdrag som aviserats. Motionen avstyrks.

När det gäller frågan om att hålla samman familjen vid en avvisning noterar utskottet att statsrådet Maj-Inger Klingvall den 30 augusti 2001 med an-

ledning av en fråga om avvisning av familj till olika länder uttalat bl.a. att utlänningslagen inte särskilt reglerar frågan om hur verkställighet av ett avvisningsbeslut skall ske. Enligt den praxis som utlänningsmyndigheterna följer skall familjer inte splittras vid en avvisning. Respekten för de mänskliga rättigheterna måste vara en ledstjärna i utlänningsmyndigheternas arbete, och i utlänningslagen stadgas att myndigheterna särskilt skall beakta barnets bästa.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf216 yrkande 7 och Sf399 yrkande 15.

Utskottet finner inte skäl att förorda att en s.k. god man alltid skall närvara vid verkställigheten av beslut om avvisning eller utvisning. Motion Sf394 yrkande 24 avstyrks.

Utvisning på grund av brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om utvisning på grund av brott

Jämför reservationerna 42 (m) och 43 (kd, mp)

Gällande ordning

Enligt 4 kap. 7 § UtL får en utlänning utvisas om utlänningen döms för ett brott som kan leda till fängelse eller om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till. När det rör sig om mindre allvarliga brott kan utlänningen utvisas endast om brottsligheten är systematisk eller upprepad och under förutsättning att påföljden bestäms till ett svårare straff än böter i det mål där utvisningsfrågan är aktuell. Oberoende av återfallsrisk kan utvisning ske vid vissa svårare former av brott. När en domstol överväger om en utlänning bör utvisas skall den ta hänsyn till utlänningens anknytning till det svenska samhället. Därvid skall domstolen särskilt beakta utlänningens levnadsomständigheter och familjeförhållanden samt hur länge utlänningen har vistats i Sverige. En utlänning som vistats i Sverige med permanent uppehållstillstånd sedan minst fyra år när åtal väcktes eller som då var bosatt i Sverige sedan minst fem år får utvisas endast om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller för en medborgare i annat nordiskt land som vid angiven tidpunkt hade varit bosatt här sedan minst två år. För flyktingar gäller särskilda, mycket starka, begränsningar av möjligheterna till utvisning. En utlänning som kom till Sverige innan han eller hon fyllde femton år och som när åtal väcktes hade vistats här minst fem år får över huvud taget inte utvisas på grund av brott.

Ett beslut om utvisning på grund av brott skall innehålla förbud för utlänningen att återvända till Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning. En domstols beslut om utvisning får inte verkställas förrän ådömt fängelsestraff

avtjänats eller verkställigheten flyttats över till annat land. Om domstolen inte funnit att skäl till utvisning föreligger på grund av brottet och det samtidigt föreligger ett av Migrationsverket fattat lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning finns dock inte något formellt hinder mot att avvisning eller utvisning sker innan fängelsestraffet avtjänats.

Vid ett beslut om utvisning av person med barn skall enligt 1 kap. 1 § andra stycket UtLL domstolen i fall som rör barn särskilt ta hänsyn till barnets hälsa, utveckling och barnets bästa i övrigt.

Motioner

I motion Sf365 av Magda Ayoub (kd) anförs att en lagstiftning bör utarbetas som på ett bättre sätt tillvaratar barnets bästa när det gäller utvisningsdömda föräldrar. Motionären menar att barn till dömda med utländskt medborgarskap har sämre möjligheter än barn till dömda med svenskt medborgarskap till umgänge och möjligheter att upprätthålla kontakten.

I motion Ju391 av Alice Åström m.fl. (v) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn av tillämpningen av reglerna om utvisning på grund av brott. Motionärerna menar att kriterierna för utvisning på grund av brott varierar och att påföljdssystemet i samband med utvisning på grund av brott inte är rättvist och förutsägbart. Motionärerna anser att det inte finns någon heltäckande praxis och att det kan finnas ett moment av godtycke i tillämpningen av lagen, vilket inte är tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt.

I motion Ju449 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 16 vill motionärerna utöka reglerna om utvisning på grund av brott och att påföljden för brott begångna av utlänningar i större utsträckning skall leda till utvisning. Motionärerna anser att oberoende av om risk för fortsatt brottslig verksamhet föreligger skall en utlänning utvisas om utlänningen döms för ett brott där fängelse i mer än sex månader ingår i straffskalan.

I motion Sf279 av Ola Karlsson och Ingvar Eriksson (m) yrkande 2 anförs att under fängelsestraffet påförs ibland ytterligare fängelsedomar för tillkommande förseelser. Strafftiden kan medföra att tiden för utvisningsbeslut löper ut. Resultatet blir att den dömde efter de sammanlagt avtjänade straffen fritt kan vistas i landet. Motionärerna anser att reglerna bör ändras så att beslut om utvisning gäller även om ytterligare strafftid utdöms. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att utvisningsbeslut skall verkställas efter den ursprungliga strafftiden och den ytterligare påförda fängelsedomen.

Utskottets ställningstagande

Enligt Justitiedepartementet har under de senaste 25 åren mellan 200 och 700 personer per år dömts till utvisning på grund av brott. Det motsvarar mellan 2 och 6 % av det totala antalet dömda utländska medborgare. Av dessa är de flesta män mellan 20 och 30 år på tillfälligt besök i Sverige.

Det finns inga bestämmelser om när frågan om utvisning skall tas upp till prövning. Därmed kan åklagare och domstolar själva avgöra om frågan om utvisning skall tas upp eller inte. Bestämmelserna om domstols beslut om utvisning finns i utlänningslagens 4 kap. Där anges vad som krävs för en utvisning och vilka kriterier som skall ses som begränsningar för utvisning.

Den 1 januari 1997 infördes en bestämmelse i utlänningslagen 1 kap. 1 § andra stycket om att särskild hänsyn skall tas i fall där barn berörs. Enligt utskottets mening skall således vid tillämpningen av bestämmelserna om utvisning på grund av brott även situationen för berörda barn beaktas. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har på regeringens uppdrag utvärderat effekten av ändringen i utlänningslagen, BRÅ-rapport 2000:18 Utvisning på grund av brott – De dömda och deras barn. För närvarande pågår ett arbete inom Justitiedepartementet med att analysera utvisning på grund av brott ur ett barnperspektiv men även generellt utifrån gällande lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. Arbetet skall redovisas senast den 15 juni 2002 i form av en departementspromemoria (Ds). Utskottet inväntar därmed Regeringskansliets redovisning och avstyrker därför motionerna Sf365 och Ju391 yrkande 2.

Utskottet kan dock, liksom vid behandlingen av en liknande motion i betänkande 2000/01:SfU9 s. 58, inte tillstyrka den skärpning av bestämmelserna om utvisning på grund av brott som begärs i motion Ju449 yrkande 16, varför motionen avstyrks.

Utskottet har tidigare behandlat, se senast betänkande 2000/01:SfU9, och avstyrkt motionsyrkanden om att utvisningsbeslut skall verkställas efter det att de sammanlagda fängelsestraffen avtjänats och därvid anfört följande. När en domstol beslutar om utvisning på grund av brott skall beslutet innehålla förbud för utlänningsen att återvända till Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning. Tidsbegränsning är dock huvudregel, och de tider som kommer i fråga är i allmänhet fem eller tio år. Undantagsvis förekommer så kort tid som två år. Enligt 4 kap. 9 § UtLL får en domstol när den enligt 34 kap. brottsbalken beslutar att ändra en påföljd som en utlänning har dömts till också meddela det beslut beträffande utvisningen som förändringen av påföljd ger anledning till. Bestämmelserna innebär bl.a. att, om domstolen beslutar att utlänningsen skall utvisas för det nya brottet, domstolen antingen kan förlänga tiden för återreseförbudet enligt den tidigare domen eller också ersätta det tidigare utvisningsbeslutet med ett nytt som då omfattar även det tidigare beslutet. Ett sådant beslut förutsätter i och för sig inte någon ändring av brottspåföljden, eftersom ändringen beträffande utvisningen i detta fall föranleds av att den nya brottsligheten i sig anses böra medföra utvisning. Utskottet pekade också på att en domstols beslut om utvisning på grund av brott inte är en påföljd utan en särskild rättsverkan på grund av brottet. Om det i något enskilda fall inträffar att tiden för ett återreseförbud gått till ända innan den dömda avtjänat fängelsestraff är det därför inte rimligt att tiden för förbudet börjar löpa vid den tidpunkt då straffet är avtjänat. Utskottet vidhåller sin tidigare intagna uppfattning och avstyrker motion Sf279 yrkande 2.

Transportörsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om transportörsansvar
Jämför reservationerna 44 (v, fp), 45 (kd) och 46 (c, mp)

Gällande ordning

I 9 kap. 2 § UtlL anges att om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, är transportören skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige samt för resekostnaden från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med.

Denna skyldighet kan transportören helt eller delvis befrias ifrån, om han visar att han har haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige, eller om det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden.

Skrivelsen

I skrivelsen anges beträffande Schengensamarbetet att huvudsyftet är att uppnå fri rörlighet för personer, dvs. ingen personkontroll skall genomföras vid gräns mellan deltagande stater. Schengenregelverket bygger bl.a. på att de deltagande staterna harmoniserat sina viseringsbestämmelser och reglerna för personkontroll vid de yttre gränserna. Samarbetet omfattar i dag samtliga EU:s medlemsstater (med undantag för Irland och Storbritannien) samt Island och Norge. Operativt deltar alla femton stater sedan den 25 mars 2001.

Av skrivelsen framgår att ett intensivt arbete har föregått de nordiska staternas inträde i det operativa samarbetet. Dels har de nationella regelverken anpassats till Schengenregelverket, dels har ett antal praktiska åtgärder vidtagits. De nordiska länderna har också varit föremål för granskning från de andra staterna som på så vis försäkrat sig om att de nordiska staterna lever upp till de krav regelverket ställer.

I juni 2001 fattades beslut om direktiv (2001/51/EG) om transportörsansvar. Direktivet reglerar ekonomiska sanktioner mot transportörer som inte uppfyller kraven på kontroll av att passagerare, som inte är EU-medborgare och som reser in i EU från tredjeland, har erforderliga resehandlingar. Enligt skrivelsen skall ekonomiska sanktioner inte utdömas när någon efter inresan beviljas asyl eller annat internationellt skydd. Detta innebär också att möjlighet finns att uppskjuta sanktionerna när någon söker asyl. Det är i stor utsträckning upp till varje medlemsstat att utforma sanktionerna så att de hamnar på en acceptabel nivå.

Motioner

I motion Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 2 påkallas nya förhandlingar om EG-direktivet om transportörsansvar. Motionärerna anser att alla bestämmelser som sätter asylrätten ur spel eller leder till diskriminering skall tas bort.

I motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 17 anförs att EG-direktivet om transportörsansvar inte står i överensstämmelse med Genèvekonventionen och därför måste bli föremål för omförhandling.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) anför i motion Sf3 yrkande 7 att personal på flygbolag inte är till för att gallra ut personer som kan betraktas som s.k. illegala flyktingar. Motionärerna är starkt emot skärpta regler vad gäller transportörsansvar.

I motion Sf364 av Per Bill m.fl. (m) yrkandena 3–5 anförs att det utökade transportörsansvaret tillför en rad nya problem ur rättssäkerhetssynpunkt. EG-direktivet innebär en rejäl skärpning av påföljderna och skapar starka ekonomiska incitament att sätta den enskildes rättssäkerhet på undantag. Motionärerna anser att det är synnerligen tveksamt från rättsstatssynpunkt att överlåta myndighetsutövning av det aktuella slaget till privata företag. I praktiken kommer personer på grund av det utökade transportörsansvaret att nekas att utöva sin rätt att söka asyl, eftersom flygbolag och rederier inte kommer att pröva skyddsskälerna utan endast resehandlingarnas giltighet. Vidare kan personerna i fråga inte överklaga ett negativt beslut fattat av en transportör någonsans. Motionärerna anser att regeringen om så hade krävts borde ha drivit frågan till EG-domstolen, och i det nuvarande läget bör direktivet bli föremål för omförhandling.

I motion Sf333 av Per Bill m.fl. (m) yrkande 8 anförs att regeringen bör verka för ett upphävande av Schengenavtalets transportörsansvar och i väntan på det upphäva böterna för de företag som bryter mot reglerna.

I motionerna Sf212 av tredje vice talman Rose-Marie Frebran m.fl. (kd) yrkandena 1–6 samt Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkande 2 anförs att transportörsansvaret inte får utformas så att det strider mot Genèvekonventionens regler om den absoluta rätten att söka asyl. Motionärerna begär dels en särskild lag varigenom myndighetsutövning överläts till transportörerna, dels att lagstiftningen skall klargöra att det endast är systematiska, uppsåtliga beteenden eller grov oaktsamhet som kan ligga till grund för straff. Motionärerna menar att i stället för en avgift bör sanktionen utformas som böter inom straffrätten och därmed falla inom allmänt åtal. Preskriptionstid samt möjlighet till överprövning, utan prövningstillstånd, i hovrätt bör enligt motionärerna finnas. Motionärerna anser vidare att regeringen bör arbeta för inrättandet av en särskild EU-myndighet som kan ta hand om kontrollen av de ombordstigande i tredjeland.

Agne Hansson m.fl. (c) anför i motion Sf255 yrkande 1 i denna del att det transportörsansvar som finns i dag i Sverige inte bör utökas till att omfatta även bötesstraff. Genom höga böter kommer indirekt de som söker fristad i

Sverige att hindras att resa hit. Kontrollen kan också leda till godtycklig diskriminering av EU-medborgare som har annan hudfärg eller ett annorlunda namn.

I motion Sf373 av Agneta Brendt m.fl. (s) yrkande 2 anförs att genom inträdet i Schengensamarbetet kommer transportörsansvaret att vidgas för svenskt vidkommande. Motionärerna anser att förändringen inte får innebära att personal på flygplatser eller i hamnar i praktiken sätts i ansvarsställning för att avgöra asylfrågor och därmed får ett myndighetsansvar.

Utskottets ställningstagande

Enligt Schengenkonventionen skall de stater som träffat avtal om samarbete införa regler om transportörers ansvar i sin nationella lagstiftning. I samband med Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet ifrågasatte övriga Schengenstater om de svenska reglerna uppfyllde kraven i konventionen när det gällde ekonomiska sanktioner. Regeringen hänvisade då till att den tillsatt en utredning som skulle se över reglerna. I juni 2001 antogs ett EG-direktiv om transportörsansvar. Direktivet utgör en utveckling av Schengenkonventionens bestämmelser om transportörsansvar och preciserar konventionen avseende skyldigheten att ombesörja återresa och ger staterna alternativ att välja mellan när det gäller att utforma de ekonomiska sanktionerna. Direktivet skall vara genomfört senast den 11 februari 2003.

Transportörer har redan i dag en skyldighet enligt utlänningslagen att kontrollera pass och andra resehandlingar. De har också betalningsansvar för återresan. En skyldighet för transportörer att kontrollera att passagerare när de går ombord har pass och tillstånd för transit och inresa gäller sedan 1944 enligt den s.k. Chicagokonventionen. Enligt konventionen skall staterna och transportörerna också samarbeta i syfte att fastställa äktheten av pass m.m. Genom Sveriges deltagande i Schengensamarbetet och Sveriges bundenhet av EG-direktivet måste emellertid även en möjlighet att ålägga transportörerna ekonomiska sanktioner införas.

Efter att regeringen befriat Anhörigkommittén från uppdraget att se över utlänningslagens regler för transportörsansvar tillsattes i augusti 2001 en arbetsgrupp inom Regeringskansliet. Arbetsgruppen föreslår i departementspromemorian Transportörsansvaret i utlänningslagen (Ds 2001:74) att en transportör som inte uppfyller sin kontrollskyldighet skall, om utlänningsavvisas för att de saknar erforderliga handlingar, betala en särskild avgift. I de fall en utlännings får uppehållstillstånd i Sverige skall någon avgift inte påföras. Vidare skall transportören kunna befrias från avgift om det fanns skälig anledning att anta att utlännings hade rätt att resa in i Sverige, eller om det framstår som oskäligt att ta ut avgiften.

När det gäller frågan om transportörsansvaret innefattar myndighetsutövning anförs i departementspromemorian att transportörer redan enligt nuvarande regler om kostnadsansvar i utlänningslagen indirekt har en skyldighet att utföra kontroller av pass m.m. vid utlännings resa till Sverige från ett land utanför Schengenområdet. Transportören har vid incheckning och om-

bordstigning ansvar för att bl.a. kontrollera avsaknaden av pass och tillstånd liksom att kunna upptäcka handlingar m.m. som är uppenbart förfälskade. Enligt promemorian kan kontrollen leda till att en person som saknar erforderliga handlingar inte får resa till Sverige med transportören. Om en person skall få resa in i Sverige avgörs emellertid alltid av den svenska gränskontrollmyndigheten. Enligt promemorian kan transportörens ansvar för att kontrollera resehandlingar m.m. inte anses utgöra myndighetsutövning.

I departementspromemorian anges att en förutsättning för att regler om transportörsansvar skall kunna anses acceptabla är att de är förenliga med andra internationella åtaganden och då framför allt dem som gäller enligt Genèvekonventionen. Reglerna får enligt promemorian inte utgöra hinder för skyddssökande mot att utnyttja grundläggande rättigheter som att söka fristad från förföljelse. I promemorian anges att konventionsländerna har åtagit sig att inte avvisa eller utvisa flyktingar till ett land där deras liv eller frihet är hotad och att den situationen formellt sett inte kan uppstå förrän de söker asyl, dvs. i de flesta fall i samband med inresan i det land där de söker skydd. I de fall skyddsbehövande försöker resa till Sverige via ett annat land, i vilket de hade kunnat beviljas skydd eller få hjälp att söka skydd genom t.ex. UNHCR, är det enligt promemorian svårt att se att de svenska reglerna om kontrollskyldighet och sanktioner för transportörer skulle strida mot asylbestämmelserna eller deras syfte. De kan naturligtvis försvåra för den enskilde att resa just till Sverige, men de utesluter inte möjligheterna att få skydd mot förföljelse i ett annat land, direkt eller genom UNHCR:s försorg.

Vid riksdagens godkännande av Sveriges anslutning till Schengensamarbetet 1998 hänvisade utskottet bl.a. till att såväl nuvarande som tidigare regeringar lagt stor vikt vid det internationella samarbetet i syfte att verka för en solidarisk ansvarsfördelning och för att stärka flyktingars rättsliga skydd. Utskottet erinrade också om att EU:s framtida flyktingpolitik bl.a. bygger på att alla medlemsstater har slutit upp kring Europakonventionen och FN:s flyktingkonvention.

Avsikten med Schengensamarbetet är att Europa på sikt kan bli ett område utan inre gränser. En naturlig del av en sådan utveckling är att den yttre gränskontrollen stärks som motvikt till avskaffandet av den inre gränskontrollen och för att motverka en ökad brottslighet. Enligt utskottets mening måste kontrollskyldigheten kopplas till en sanktionsmöjlighet på så sätt att transportörsansvaret inte strider mot Sveriges åtaganden enligt bl.a. Genèvekonventionen och Europakonventionen.

Mot bakgrund av det anförda och med hänsyn till att regeringen inom kort kommer att lägga fram förslag till ändrade regler i utlänningslagen avstyrker utskottet motionerna Sf3 yrkande 7, Sf212 yrkandena 1–6, Sf216 yrkande 17, Sf255 yrkande 1 i denna del, Sf333 yrkande 8, Sf364 yrkandena 3–5, Sf373 yrkande 2, Sf398 yrkande 2 och Sf399 yrkande 2.

Visering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- visumkrav och praxis vid besöksvisum
- visumkrav för ryska medborgare
- humanitärt visum

Jämför reservationerna 47 (v, kd), 48 (c, fp), 49 (mp) och 50 (mp)

Gällande ordning

Av 1 kap. 3 § UtIL framgår att en utlänning som reser in i eller vistas i Sverige skall ha visering om inte utlänningen är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Regeringen får föreskriva undantag från kravet på visering. Undantagen finns angivna i 2 kap. 4 och 5 §§ utlänningsförordningen (1989:547), UtIF, och omfattar bl.a. medborgare i EU-länderna.

Enligt Schengenavtalet gäller i princip att ett visum som är beviljat i ett EU-land (utom Storbritannien och Irland) eller i Norge och Island gäller för besök i samtliga dessa länder.

Skrivelsen

I skrivelsen anges att viseringspolitiken har som mål att vara ett stöd för att upprätthålla den reglerade invandringen och samtidigt medge så stor frihet som möjligt för rörelser över gränserna.

Av totalt ca 241 500 viseringsansökningar under år 2000 beviljades visering i ungefär 80 % av fallen. Migrationsverket, eller en utlandsmyndighet efter delegering från verket, fattar beslut i viseringsärenden. Inom Regeringskansliet pågår, i samverkan med berörda myndigheter, ett arbete som syftar till att förbättra datorstödet så att ansökningar om uppehållstillstånd och visering kan följas upp bättre.

Genom att EG-förordningen nr 539/2001 antagits av ministerrådet i mars 2001 har viseringspolitiken harmoniserats fullt ut. Alla medlemsstater är bundna av förordningen som anger de länder för vilkas medborgare krävs respektive inte krävs visering. Av skrivelsen framgår dock att förordningen inte innebär att praxis harmoniseras. Svenska myndigheter beslutar vem som skall beviljas visering. Riktlinjerna är att normalt resande skall underlättas samtidigt som visering behövs som stöd för den reglerade invandringen.

Ministerrådet antog i maj 2001 rådsslutsatser angående lokalt konsulärt samarbete som ett led i strävan att harmonisera tolkningen av det gemensamma regelverket. Därutöver fattade rådet under våren 2001 ett antal beslut av teknisk natur, framför allt om hur ändringar i regelverket skall kunna genomföras.

Motioner

I motion Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkandena 3–5 ifrågasätts användningen av visum som ett instrument för att hålla asylsökande utanför EU. Visumkrav kan inte accepteras om konsekvensen blir att människor i behov av skydd genom detta krav fråntas möjligheten att söka asyl. När det gäller besöksvisum anser motionärerna att Sverige bör vara mycket generöst. Många gånger sätts administrativa hinder upp som leder till att de som vill söka visum inte kan det av ekonomiska eller praktiska skäl. Visumansökningar borde handläggas skyndsamt och i normalfallet vara klara inom högst 60 dagar. Motionärerna anser att samma krav skall uppställas på den sökande oavsett från vilket land han eller hon kommer, allt annat är enligt motionärerna diskriminerande. Rutiner och praxis vid svenska ambassader avseende besöksvisum och ansökningsförfarandet bör därför ses över. Beträffande referensblanketten anser motionärerna att en regelförenkling bör genomföras genom att t.ex. blankettens utformning och språk ses över.

Också i motion K426 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 33 anförs att Sverige inom EU bör verka för en mindre restriktiv visumpolitik.

I motion Sf255 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 1 i denna del anförs att listan över länder med visumtvång har ökat. Den restriktiva visumpolitiken har gjort det svårt för människor att ta sig in i EU. Motionärerna anser vidare att det inte är acceptabelt att människor som permanent lever i Sverige inte skall kunna få besök av sina anhöriga. Sverige skall därför verka för humanare visumregler.

Även i motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 9 och 18 begärs tillkännagivanden om en enklare, snabbare och mer generös besöksviseringspolitik samt att Sverige aktivt skall verka för att korta listan av viseringspliktiga länder.

I motion U301 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 24 begärs att listan över viseringspliktiga länder skall kortas.

Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) anser i motion Sf3 yrkande 13 när det gäller besöksvisum att det inte bör vara en mer restriktiv bedömning avseende de länder varifrån ”avhoppen” är fler.

Också i motion Sf394 av Lotta N Hedström m.fl. (mp) yrkande 23 anförs att det är diskriminerande att i bedömningen av om ett besöksvisum skall ges beakta ”avhoppsfrekvensen”. I yrkande 4 samma motion begärs att ett s.k. humanitärt visum bör införas. Motionärerna menar att det bör finnas en möjlighet för personer, som kan göra gällande att de annars skulle utsättas för mycket grava hot till liv och frihet, att snabbt kunna lämna ursprungsregionen eller transitländer som inte erbjuder dem skydd. Dessa personer skall kunna söka humanitärt visum via svenska ambassader i de fall då det inte är rimligt att låta dem vänta ut hela asylprocessen utomlands. Med detta visum skulle den skyddsbehövande kunna åka till Sverige helt legalt, där en fullständig asylprocess skulle genomföras.

Magnus Jacobsson (kd) anför i motion Sf277 yrkandena 1 och 2 att visumkravet för ryska medborgare bör avskaffas och att uppehållstillståndsgivande för medborgare i grannländer kring Östersjön maximalt skall ta en månad att bereda.

I motion Sf373 av Agneta Brendt m.fl. (s) yrkande 1 anføres att det är viktigt att den som har skyddsbehov och som har fått uppehållstillstånd i Sverige får träffa anhöriga som han eller hon inte själv kan resa och träffa i hemlandet. Enligt motionärerna bör besöksvisum normalt inte nekas anhörig som tidigare har begärt uppehållstillstånd i Sverige.

Karin Wegestål och Bengt Silfverstrand (s) anser i motion Sf266 att de svenska reglerna för visum bör ses över, så att etablerade invandrade familjer får ta emot besökande anhöriga i det nya hemlandet. Särskilt bör reglerna ses över så att ingen befolkningsgrupp diskrimineras i förhållande till jämförbara grupper.

Utskottets ställningstagande

Av det av riksdagen godkända betänkandet Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv (bet. 1996/97:SfU5, rskr. 1996/97:80) framgår att det övergripande målet för den svenska viseringspolitiken är att skapa så stor frihet som möjligt för personer att röra sig över gränserna. Det är av största vikt att kontakter mellan människor i olika länder underlättas, såväl i fråga om släktkontakter som kommersiella och kulturella förbindelser på olika plan. Önskemålet om fri rörlighet måste dock ställas mot nödvändigheten av att upprätthålla den reglerade invandringen.

Beträffande förhållandet mellan viseringspolitik och möjligheten att söka asyl har utskottet tidigare, senast i betänkande 2000/01:SfU9, vidhållit den uppfattning som kommit till uttryck i proposition 1996/97:25 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv, nämligen att viseringskrav endast i mycket liten utsträckning torde hindra människor från att söka skydd, men att det däremot kan vara ett hinder för dem att söka asyl just i Sverige samt att det inte finns någon rätt för asylsökande att själv välja asylland. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Utskottet vill också nämna att genom förordning EG nr 539/2001 om vilka länders medborgare som behöver visering respektive vilka som är undantagna från viseringskrav harmoniseras viseringspolitiken fullt ut vad avser landförteckningarna, vilket i sin tur innebär att det inte längre finns några tredjeländer för vilka medlemsstaterna ensidigt får bestämma om medborgarna i dessa länder skall omfattas av viseringskrav eller inte.

Utskottet vill understryka vikten av att Sverige i internationella sammanhang fortsatt aktivt driver frågan om viseringsfrihet mellan så många länder som möjligt. I Anhörigkommitténs uppdrag har ingått att ta hänsyn till viseringsfrågor för det fall dessa påverkar möjligheterna till nära kontakt med anhöriga. Vad gäller frågan om viseringskrav liksom visum för släktbesök anger kommittén i sitt betänkande Vår anhöriginvandring (SOU 2002:13) att målet för viseringspolitiken är att möjliggöra kontakter och besök uppfylls genom att Sverige beviljar en stor del – mellan 85 och 90 % – av de dryga

200 000 ansökningar i viseringsärenden som avgörs varje år. Anhörigkommittén anför emellertid att regeringens tidigare gjorda uttalanden om vikten av en så generös viseringspolitik som möjligt bör få större genomslag och att Sverige i det internationella arbetet bör driva en linje med viseringsfrihet för så många länder som möjligt. Kommitténs bedömning är att det är viktigt att besöksmöjligheterna för släktingar inte begränsas mer än nödvändigt. Presumtionen vid en tillståndsprövning måste vara att det inte är fråga om en person som avser att hoppa av. Exempelvis bör en tidigare ansökan om permanent uppehållstillstånd enligt kommittén inte nödvändigtvis negativt påverka bedömningen av om tillstånd kan ges. Kommittén pekar på svårigheten att i enskilda fall försöka avgöra vad som väger tyngst, en generös viseringspolitik eller risken för avhopp. Det är svårt att utfärda mer precisa riktlinjer för var gränsen skall gå. Just den individuella bedömning som skall göras i varje fall talar enligt kommittén för att riktlinjerna måste ges ett ganska allmänt innehåll.

Under 2001 lämnades ca 160 000 visumansökningar in vid utlandsmyndigheterna. Av dessa skickades 10 650 ansökningar till Migrationsverket för behandling.

Migrationsverkets styrelse utfärdar riktlinjer för beslut i ärenden om visering. I varje ärende skall göras en bedömning av om det finns risk för att den sökande, på grund av personliga eller andra förhållanden, inte återvänder till hemlandet. Utskottet kan i detta sammanhang dela Anhörigkommitténs bedömning att det är viktigt att besöksmöjligheterna för släktingar inte begränsas mer än nödvändigt. En strikt viseringspolitik drabbar särskilt hårt invandrare som inte själva har möjlighet att resa till hemlandet för släktbesök. Utskottet vill framhålla vikten av att varje visumansökan noga prövas utifrån de individuella omständigheterna.

Utskottet kan konstatera att viseringspolitiken inom EU och Schengensamarbetet harmoniserats vad avser vilka länders medborgare som skall ha visering och vilka som skall vara befriade från viseringstvång vid inresa i medlemsstaterna (förordning EG nr 539/2001). Förordningen innebär inte att praxis harmoniseras. Svenska myndigheter beslutar vem som skall beviljas visering. När det gäller den praktiska handläggningen av viseringsansökningar, handböckers innehåll och utveckling av datasystem återstår mycket arbete. I maj 2001 antog ministerrådet slutsatser om lokalt konsulärt samarbete som ett led i strävan att harmonisera tolkningen av det gemensamma regelverket.

Med det anförda och med hänsyn till beredningen av Anhörigkommitténs betänkande anser utskottet att riksdagen inte bör göra något uttalande med anledning av motionerna Sf3 yrkande 13, Sf216 yrkandena 9 och 18, Sf255 yrkande 1 i denna del, Sf266, Sf373 yrkande 1, Sf394 yrkande 23, Sf399 yrkandena 3–5, K426 yrkande 33 och U301 yrkande 24. Motionerna avstyrks.

I samband med behandlingen av en motion om visum m.m. för besöks- och affärsutbyte med Ryssland höll utskottet våren 2001 en utfrågning med Migrationsverket (bet. 2000/01:SfU9). Från Migrationsverkets sida anfördes

att visumansökningarna hanteras generöst och att merparten av ansökningarna bifalls. Verket påtalade dock att handläggningstiderna är långa eftersom antalet ansökningar är så stort.

Utskottet förutsätter att Migrationsverket fortlöpande följer hur handläggningstider m.m. utvecklas när det gäller visumansökningar. Beträffande ett motionsyrkande om att visumkravet skall avskaffas för ryska medborgare kan utskottet konstatera att denna fråga inte kan avgöras av Sverige ensidigt utan att beslut måste fattas inom ramen för EU-samarbetet. Viseringsfrihet mellan så många länder som möjligt är som nämnts den linje som Sverige driver i det internationella arbetet. Utskottet avstyrker med det anförda motion Sf277 yrkandena 1 och 2.

I motion Sf394 begärs att ett s.k. humanitärt visum införs. En person som gör gällande att han eller hon utsätts för mycket grava hot till liv och frihet skall enligt motionärerna härigenom snabbt kunna lämna ursprungsregionen eller transitländer som inte erbjuder skydd. Det humanitära visumet, som skall kunna sökas vid svenska ambassader, skall ge personen rätt att åka till Sverige för att där få en asylansökan prövad i en fullständig asylprocess. Utskottet vill först påtala att viseringsinstrumentet inte är avsett att ta till vara personers behov av skydd. Utlänningslagens bestämmelser uppfyller enligt utskottets uppfattning Genèvekonventionen i fråga om skyldigheten att ge skydd till den som riskerar förföljelse i hemlandet. Sverige tar också emot personer i behov av skydd för vidarebosättning i Sverige, genom den s.k. flyktingkvoten. Detta sker efter samråd med UNHCR. Utskottet kan med det anförda inte ställa sig bakom motion Sf394 yrkande 4. Motionen avstyrks.

Asylprocessen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- asylprocessen
- direktivförslag om förfaranden i asylprocessen
- handläggningstid

Jämför reservationerna 51 (v, kd, fp), 52 (mp), 53 (v) och 54 (c)

Skrivelsen

I skrivelsen anges att i syfte att öka rättssäkerheten och legitimiteten i den rättsliga prövningen av främst asylärenden bereds för närvarande i Regeringskansliet förslag om en ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden. Dessa frågor har varit föremål för två utredningar, vilkas förslag har remissbehandlats. Centralt i förslagen till reform är att införa en tvåpartsprocess med ökad möjlighet till muntlig förhandling främst i asylärenden.

Förslaget till EG-direktiv om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus, KOM(2000) 578, som presenterades av kommissionen i september 2000, föreslås tillämpas på dem som ansöker om asyl vid medlemsstaternas gränser och på deras territorium. Ett antal miniminormer för prövningsförfarandet föreslås, bl.a. den asylsökandes rätt till en individuell asylansökan, rätt till tolk och rättshjälp, rätt till ett motiverat beslut i ärendet, rätten att överklaga samt regler om utbildning för personalen vid beslutande myndigheter. Frågan om förvar regleras liksom proceduren för prövning av asylansökningar i sak samt frågan om en s.k. snabbprocedur. Enligt avdelning II artikel 11, får en asylsökande hållas i förvar om det överensstämmer med ett förfarande i nationell lagstiftning och det är nödvändigt för att bl.a. kontrollera sökandens identitet och nationalitet. I artikel 13 anges bl.a. att medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att beslutande myndigheter är fullt kvalificerade i asyl- och flyktingfrågor. Vidare skall medlemsstaterna på begäran av överprövningsinstanserna lämna över den information som myndigheten haft, som betraktas som offentlig. Medlemsstaterna får besluta att överprövningsinstanserna beviljas tillgång till även information som betraktas som konfidentiell, om de omfattas av samma regler om sekretess som de beslutande myndigheterna.

Motioner

Magda Ayoub m.fl. (kd) anser i motion Sf5 yrkande 5 att det är viktigt att utlänningsmyndigheterna i större utsträckning följer och ser till de råd och rekommendationer som UNHCR utfärdar för olika flyktinggrupper och situationen i deras hemländer.

I motion Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd) anförs i yrkandena 6 och 22–24 att det bör finnas en möjlighet att få rättshjälp i ett s.k. Dublinärende. Vidare får inte psykologers och kurators intyg underskattas och en permanent verksamhet med jourbiträden bör inrättas. Medlemmar i bl.a. frivilligorganisationer som verkar inom flyktingområdet bör enligt motionärerna kunna medverka i asylutredningar som medborgarvittnen. Motionärerna poängterar vikten av att auktoriserade tolkar och tolkar av samma kön som sökanden bör anlitas. Barn skall inte fungera som tolkar.

I motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 24 anförs att det måste säkerställas att de bedömningsunderlag som Migrationsverket och Utlänningsnämnden använder sig av i asylprocessen ger en saklig och korrekt beskrivning av situationen i olika länder. Motionärerna vill ha en översyn av bedömningsunderlagen.

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkande 3 anförs att landinformationen hos Migrationsverket och Utlänningsnämnden bör utgå från ett flertal källor i de olika länderna.

I motion Sf394 av Lotta N Hedström m.fl. (mp) yrkande 22 anförs att auktoriserade tolkar av samma kön som asylsökanden bör anlitas.

Anne Ludvigsson (s) anser i motion Sf4 yrkandena 2 och 3 att de som utreder, handlägger och beslutar i asylärenden måste få ökad kunskap om svensk asytpolitik och UNHCR:s uttalade rekommendationer. Motionären menar att barnkonventionens bestämmelser om barnets bästa liksom skydd för kvinnor måste få större genomslag. Motionären betonar vikten av en adekvat och saklig beskrivning av den verkliga situationen i aktuella länder.

I samma motion yrkande 4 anförs att handläggare och beslutsfattare vid Migrationsverket och Utlänningsnämnden måste få ökad kunskap om förföljelse på grund av sexuell läggning eller kön.

I motion Sf319 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s) anförs att den första intervjun vid asylansökan får stor betydelse för den fortsatta bedömningen och därför bör genomföras med största kvalitet och noggrannhet.

I motion Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkandena 5–7 anges att rätten till tolk i samband med asylutredningen i Europeiska kommissionens förslag till direktiv om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus är för begränsad. Motionärerna menar vidare att det är oacceptabelt att det finns en möjlighet att begränsa överprövningsinstansens tillgång till information i ärendet. Beträffande möjligheten till förvar menar motionärerna att förslaget inte står i samklang med internationell rätt och normer.

Rigmor Stenmark (c) anför i motion Sf248 yrkande 4 att den tid som den enskilde flyktingen får vänta på ett besked om vad som skall ske i framtiden i dag är alldeles för lång. Det är inhumant att låta en människa leva i ovisshet under lång tid. Beslutsprocessen och handläggningstider måste därför avsevärt förkortas.

I motion Sf255 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 5 anförs att för att Migrationsverket skall kunna göra en bra utredning bör handläggningstiden för verkets beslut om asyl utökas från sex till tolv månader från ansökningsdagen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om utlänningsmyndigheternas bedömningsunderlag, speciellt i fråga om de s.k. länderrapporterna, vill utskottet först peka på vikten av att handläggarna och beslutsfattarna har stor kunskap om de länder som de asylsökande kommer ifrån. Det kan gälla det politiska läget, etniska konflikter, rättssystemet, tillämpning av lagstiftning m.m. Utlänningsmyndigheterna får information bl.a. genom kontakter med Utrikesdepartementet, svenska ambassaden i de aktuella länderna, UNHCR liksom olika människorättsorganisationer. Dessutom genomförs studieresor för handläggarna.

Utskottet kan konstatera att Migrationsverket fortlöpande arbetar med att förbättra kvaliteten i asylutredningarna och att detta kommer att vara ett prioriterat område under 2002. Bland annat pågår utveckling inom områdena bevisvärdering och kognitiv intervjumetodik. Kompetens utvecklas för att tillgodose barns och kvinnors situation liksom för tortyrutsatta samt personer som återoppar förföljelse på grund av sexuell läggning. Migrationsverket har genomgått av vägledande beslut, genomför praxisdagar och har kontinuer-

lig uppdatering av landinformationssystemet för att härigenom kvalitetssäkra utredningarna.

Hos Utlänningsnämnden finns experter som ansvarar för inhämtande och analys av landinformationen. Information om respektive land inhämtas från bl.a. Utrikesdepartementet, UNHCR samt från olika frivilligorganisationer såsom Röda Korset, Amnesty International och Rädda Barnen. Även information från massmedierna innefattas. Dessutom gör Utlänningsnämnden egna utredningsresor till länder varifrån asylsökande personer kommer.

På regeringens uppdrag har Migrationsverket utformat riktlinjer för homosexuella i asylprocessen. Det har skett i samverkan med företrädare för HomO, Statens folkhälsoinstitut och RFSL. Verket har även varit i kontakt med Amnesty och UNHCR. Riktlinjerna, som tar upp såväl utredningsfasen som bedömningsaspekterna, syftar till att uppmärksamma personalen på de särskilda omständigheter som kan gälla i ärenden där homosexualitet åberopas. Migrationsverket har också utarbetat riktlinjer för utredning och bedömning av kvinnors skyddsbehov. Dessa riktlinjer skall följas upp med kunskaps- och kompetensutveckling hos personalen för att få en ökad lyhörighet för kvinnor i en så här utsatt situation.

Utskottet har tidigare, senast i betänkande 2000/01:SfU9, uttalat att rätten till offentligt biträde är en väsentlig del av en rättssäker asylprocess. Det är därför av vikt att ett biträde kan förordnas på ett så tidigt stadium som möjligt och därmed bidra till att Migrationsverkets asylutredning kan påbörjas och även avslutas så fort som möjligt. Generellt gäller enligt utlänningslagen att offentligt biträde skall förordnas i ärende hos Migrationsverket om avvisning om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

I betänkande 2000/01:SfU9 angav utskottet också att en försöksverksamhet med advokatjour har genomförts på Arlanda 1998 samt att där även, under tiden oktober 1998–maj 1999, genomförts en försöksverksamhet med medverkan av frivilligorganisationer eller medborgarvittnen i handläggningen av asylärenden. Beträffande tolkar angavs att utskottet utgår från att auktoriserade tolkar anlitas i första hand och att en asylsökande vid behov får en tolk av samma kön. Utskottet avstyrkte motioner i dessa frågor mot bakgrund av att utskottet ville avvakta den pågående beredningen av förslagen till ny instans- och processordning i utlänningsärenden. I ett frågesvar den 13 december 2001 uttalade statsrådet Anna Lindh bl.a. att tillgången på auktoriserade tolkar är begränsad och att myndigheterna i vissa fall kan tvingas anlita en icke auktoriserad tolk för att över huvud taget kunna genomföra asylutredningen. Utlänningsmyndigheterna ställer i sina avtal med tolkförmedlingar krav på att auktoriserade tolkar skall anlitas i första hand. Statsrådet förutsatte att utlänningsmyndigheterna följer förvaltningslagens föreskrifter om att svenska myndigheter vid behov bör anlita en tolk på adekvat kompetensnivå, i första hand auktoriserade tolkar.

När det gäller rätt till offentligt biträde föreslår Kommittén om ny instans- och processordning i utlänningsärenden (NIPU) inte några lagändringar. Kommittén anför att någon inskränkning i denna rätt inte bör göras oavsett

vilken instansordning som väljs för prövning av asylärenden. Inte heller finns det enligt kommittén utrymme för någon utvidgning.

I förslaget till EG-direktiv om miniminormer för förfaranden vid beviljande eller återkallande av flyktingstatus berörs rätten till tolk och rättshjälp samt frågan om länderkunskap och försvarsmöjligheter. Av artikel 7 framgår att sökanden skall ha tillgång till tolk när så behövs för att lägga fram sitt ärende för berörda myndigheter. I artikel 9 fastslås sökandens rätt till juridiskt biträde. Enligt artikel 13 skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att beslutande myndigheter är fullt kvalificerade i asyl- och flyktingfrågor. Beslutande myndigheter skall ha specialiserad personal med nödvändig kunskap om och erfarenhet av asyl- och flyktingfrågor, tillgång till exakt och aktuell information från olika källor, däribland information från flyktingkommissariatet, angående den rådande situationen i asylsökandes ursprungsländer och i transitländer och rätt att vid behov rådfråga experter i särskilda frågor, t.ex. medicinska eller kulturella frågor. Vidare skall överprövningsinstanserna kunna beviljas samma behandling som de beslutande myndigheterna när det gäller tillgång till information som betraktas som offentlig. Medlemsstaterna får besluta att bevilja överprövningsinstanserna tillgång även till de delar av den information som betraktas som konfidentiell, om de omfattas av samma regler som de beslutande myndigheterna vad gäller sekretessen för denna information. Enligt förslaget skall ett beslut om förvar regelbundet omprövas, och en person skall inte kunna tas i förvar endast på den grunden att han eller hon är asylsökande. Ministerrådet har diskuterat förslaget vid ett par tillfällen. Ett reviderat förslag kommer troligen att presenteras under våren 2002.

Med det anförda och med hänsyn till att dels förslag till ny instans- och processordning i utlänningsärenden inom kort kommer att föreläggas riksdagen, dels de pågående förhandlingarna rörande EG-direktivförslaget om förfarandet i asylprocessen bör avvaktas avstyrker utskottet motionerna Sf3 yrkande 3, Sf4 yrkandena 2–4, Sf5 yrkande 5, Sf216 yrkande 24, Sf319, Sf394 yrkande 22, Sf398 yrkandena 5–7 samt Sf399 yrkandena 6 och 22–24.

Beträffande handläggningstiderna i asylärenden har utskottet vid ett flertal tillfällen tidigare, senast i betänkande 2001/02:SfU2, påtalat att det är mycket viktigt att förkorta handläggningstiderna. Utskottet har emellertid också påtalat att utredningarna måste ske på ett rättssäkert sätt och att problem med att exempelvis fastställa någons identitet förekommer allt oftare. I regleringsbrevet för 2002 avseende Migrationsverket anges att den totala väntetiden för en asylsökande bör vara högst tolv månader. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf248 yrkande 4 och Sf255 yrkande 5.

Förvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om förvar

Jämför reservation 55 (v, kd, c, fp, mp)

Gällande ordning

Migrationsverket har sedan den 1 oktober 1997 ansvaret för de utlänningar som tas i förvar enligt utlänningslagen och för de lokaler där de förvarstagna skall vistas.

I 6 kap. UtL finns regler om förvar. En utlänning över 18 år får enligt 2 § tas i förvar om identiteten är oklar, om det är nödvändigt för utredningen om hans rätt att stanna i Sverige eller om det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas. Beslut om förvar får endast meddelas om det finns anledning att anta att personen kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet.

Om det är nödvändigt för utredningen av en persons rätt att stanna i Sverige får förvaret vara i högst 48 timmar och i övriga fall högst två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Finns ett beslut om avvisning eller utvisning får förvaret vara högst två månader om inte synnerliga skäl finns för längre tid.

Reglerna för förvar av barn är betydligt mer restriktiva. Vidare gäller att förvar av barn får tillgripas först efter det att man prövat att ställa barnet under uppsikt. Uppsikt innebär inte något frihetsberövande men kan förenas med vissa villkor, såsom anmälningsplikt. Barn får också i princip tas i förvar bara tillsammans med vårdnadshavare och får inte hållas i förvar längre tid än 72 timmar och vid synnerliga skäl i ytterligare 72 timmar.

Skrivelsen

I skrivelsen anges att en utlänning som är tagen i förvar skall behandlas med respekt och humanitet och med beaktande av den svåra situation utlänningen i många fall befinner sig i. Förvarslokalerna skall utformas så att de så långt möjligt överensstämmer med de lokaler som finns på Migrationsverkets mottagningscenter och så att barns vistelse där underlättas. Det är emellertid ovanligt att barn tas i förvar. Utlänningar som hålls i förvar skall ges tillfälle till såväl enskilda som organiserade aktiviteter och förströelser. De förvarstagna utlänningarna skall vidare ha rätt till samma hälso- och sjukvård som asylsökande. Statlig ersättning lämnas till landstingen för de faktiska kostnaderna för denna vård.

Motioner

Magda Ayoub m.fl. (kd) anför i motion Sf5 yrkandena 1–4 att det bör införas en absolut tidsbegränsning för förvarstagande. Förvar bör utnyttjas endast i undantagsfall, och alternativa former för förvarstagnning bör utredas och prövas. Motionärerna anser att kvinnor bör erbjudas förvar avskilt från män och att barn endast bör kunna tas i förvar i yttersta undantagsfall och endast i några timmar. Motionärerna anser att barn i stället bör placeras hos en jourfamilj.

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkande 18 anförs att förvar bör användas restriktivt, speciellt för barnfamiljer, och att det bör finnas en borte tidsgräns.

Även i motion Sf394 av Lotta N Hedström m.fl. (mp) yrkandena 20 och 21 anförs att förvar bör användas med stor restriktivitet samt att en borte tidsgräns bör införas.

Utskottets ställningstagande

Förutsättningarna för att hålla en asylsökande i förvar regleras i utlänningslagen. Ett beslut om förvar fattas av den myndighet som handlägger ärendet, och beslutet kan enligt gällande ordning överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslutet omprövas inom vissa tidsfrister, och varje ny prövning av ett beslut om förvar skall föregås av en förhandling. I EG-direktivförslaget om miniminormer för förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus finns förslag rörande förvarsmöjligheter. Också enligt detta förslag skall ett beslut regelbundet omprövas, och en person skall inte kunna tas i förvar endast på den grunden att han eller hon är asylsökande.

Ett barn kan enligt utlänningslagen under starkt begränsade förutsättningar tas i förvar och får då inte skiljas från sin vårdnadshavare. Är det tillräckligt att barnet ställs under uppsikt får förvar inte tillgripas. Utskottet kan konstatera att det, sedan nuvarande skärpta regler gällande förvarstagning av barn infördes 1993, vid ytterst få tillfällen förekommit att barn har tagits i förvar.

Utskottet kan inte ställa sig bakom yrkanden om att en absolut tidsgräns skall införas för förvarstagande.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf3 yrkande 18, Sf5 yrkandena 1–4 samt Sf394 yrkandena 20 och 21.

Mottagande av asylsökande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- mottagande av asylsökande
- direktivförslag om mottagande

Jämför reservationerna 56 (v), 57 (c), 58 (mp) och 59 (v)

Gällande ordning

Personer som väntar på beslut om uppehållstillstånd får välja om de vill bo hos släkt och vänner eller på någon av Migrationsverkets förläggningar. De flesta förläggningarna består av vanliga lägenheter, där de asylsökande själva sköter sitt hushåll. För asylsökande som saknar medel och bor på en av Migrationsverkets anläggningar är bostaden kostnadsfri. Den som väljer att ordna bostad på egen hand erhåller en bostadsersättning med 500 kr per månad för ensamstående och med 1 000 kr för en familj. Till de personer som inte har egna inkomster eller tillgångar utges bidrag, s.k. dagersättning, som

skall räcka till mat, kläder, telefon och andra utgifter. En ensamstående vuxen får 71 kr i dagersättning. Om den asylsökande i anslutning till ankomsten inkvarteras vid ett mottagningscenter där bl.a. mat och logi ingår, lämnas en lägre ersättning. Regeringen fastställer nivån på ersättningen.

Migrationsverket har skyldighet att erbjuda organiserad verksamhet till alla vuxna asylsökande och ungdomar över 16 år. Deltagande i verksamheten är obligatoriskt. För asylsökande som utan giltigt skäl vägrar att delta i den organiserade verksamheten skall dagersättningen reduceras. Detsamma gäller för den som håller sig undan så att asylutredningen försvåras.

Enligt 4 kap. 3 a § utlämningsförordningen (1989:547), UtIF, är en asylsökande undantagen från skyldigheten att ha arbetstillstånd i de fall Migrationsverket bedömer att beslut i ärendet inte kan fattas inom fyra månader.

Skrivelsen

I början av år 2000 var antalet registrerade i mottagandesystemet ca 17 900 personer. Av dessa hade 58 % ordnat bostad på egen hand. Den 1 januari 2001 fanns 20 162 personer registrerade i systemet, varav 44 % bodde på anläggningar och 56 % i eget boende. Av de inskrivna var ca 5 100 personer från Förbundsrepubliken Jugoslavien. Det största antalet registrerade i mottagandesystemet var därutöver personer från Bosnien-Hercegovina (4 260), Irak (2 500) och Iran (1 500). Vid halvårsskiftet 2001 hade antalet registrerade i mottagandesystemet ökat till 21 430 personer. Av dessa var 8 253 (38 %) kvinnor/flickor och 13 177 (62 %) män/pojkar. Andelen barn var 29 %.

Den genomsnittliga vistelsetiden för personer registrerade i mottagandesystemet var den 1 juli 2000 ca 445 dagar. Den 1 juli 2001 var den genomsnittliga vistelsetiden ca 352 dagar. Det innebär alltså en minskning av tiden med 93 dagar.

Av skrivelsen framgår att asylsökande m.fl. som väljer att ordna sitt boende på egen hand oftast bor hos släktingar och vänner. När det gäller anläggningsboende sker detta många gånger i vanliga lägenheter med självhushåll. Det är också en strävan från Migrationsverket att placera barnfamiljer i lägenheter.

I maj 2001 presenterade kommissionen ett EG-direktivförslag om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna, KOM(2001) 181. Frågorna om direktivets tillämpningsområde, rätten till arbete och rörelsefrihet för asylsökande, kommer enligt skrivelsen att bli föremål för omfattande diskussioner. Förslaget omfattar minimiregler för de asylsökandes rättigheter och skyldigheter. Rättigheterna består huvudsakligen av rätten till dokumentation, familjens enhet, tillgången till vård och psykologiskt stöd, utbildning för såväl barn som vuxna, inkvartering och bidrag. Personer med särskilda behov uppmärksammas genom särskilda bestämmelser.

Motioner

I motion A317 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 18 anförs att det i dag finns familjer som vistas flera år på förläggningar innan de får sina perma-

nenta uppehållstillstånd. Denna väntan är inte bara nedbrytande utan försvårar och försämrar även möjligheten till en positiv integrering i Sverige. Motionärerna anser att svenskundervisningen skall starta omedelbart och att den inte, som fallet i dag ofta är, avbryts vid ett avslag hos Migrationsverket.

Rigmor Stenmark (c) anför i motion Sf248 yrkandena 1–3 att antalet flyktingar i förhållande till den ort där förläggningen är belägen inte får vara för stort och att det bör finnas tillräckligt många familjer som ställer upp som ”faddrar”. Vidare bör personaltätheten på förläggningen utökas så att det finns tillgång till personal dygnet runt. Förläggningen bör ha ett informationsansvar gentemot de asylsökande liksom andra invånare på orten för att på detta sätt kunna utveckla en ömsesidig förståelse.

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkandena 14 och 15 anføres att mottagandet måste präglas av respekt för allas lika värde, tolerans och ett gemensamt rättssystem. Motionärerna anser att bostads- och dagersättningen inte motsvarar faktiska kostnader och därför bör höjas.

Anna Åkerhielm och Karin Enström (m) anser i motion A319 yrkande 1 att asylsökande bör kunna få temporära arbetstillstånd i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd.

I motion Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkandena 11–13 anføres att i kommissionens förslag till direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna finns det positiva inslag som exempelvis förslaget att den asylsökande med familj skall ha tillgång till sjukvård och psykologisk hjälp och att särskilt stöd skall ges till bl.a. våldtäktsoffer och offer för genusrelaterat våld. Förslagen, som enligt motionärerna innebär förbättringar av sjukvården jämfört med nu gällande regler i Sverige, bör stödjas. När det gäller förslagen om begränsning av de asylsökandes rörelsefrihet på det nationella territoriet så anser motionärerna att detta måste begränsas till vad som är strikt nödvändigt. Direktivförslaget måste omarbetas så att det inte riskerar att komma i konflikt med artikel 8 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Motionärerna motsätter sig även förslaget vad gäller möjlighet att dra in det ekonomiska stödet till en asylsökande som betraktas som en säkerhetsrisk eller om det finns grundad anledning att tro att han eller hon är exkluderad från flyktingkonventionen enligt artikel 1 F.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening innebär de fastställda målen för migrationspolitiken ett tydligt ställningstagande för att hela kedjan från mottagande av asylsökande till återvändande eller integration i Sverige skall präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter. Det är av hänsyn inte minst till de asylsökande viktigt att vistelsetiderna i mottagandesystemet blir så korta som möjligt. Utskottet utgår från att Migrationsverket i samarbete med kommuner och andra aktörer gör sitt yttersta för att också erbjuda ett värdigt mottagande för de asylsökande, där vistelsen tas till vara på ett bra sätt bl.a. vad gäller svenskundervisning. Utskottet vill peka på att

Migrationsverket enligt lagen om mottagande av asylsökande skall ge den asylsökande tillfälle att delta i svenskundervisning och att detta inte är begränsat till tiden för handläggning i första instans. Regeringen har beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar (dir. 2001:87). I direktivet anges att det behövs en samlad översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar i syfte att identifiera, analysera och förklara hinder för en effektiv och individuellt anpassad introduktion. En sådan översyn bör utgå från ett helhetsperspektiv och även omfatta systemet för statlig ersättning för flyktingmottagandet och i relevanta delar den tid en asylsökande vistas i landet och väntar på beslut i asylärendet. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 mars 2003. När det gäller nivåerna på asylbidraget vill utskottet hänvisa till att det ankommer på regeringen att besluta om dessa inom ramen för anvisade medel.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf3 yrkandena 14 och 15, Sf248 yrkandena 1–3 och A317 yrkande 18.

Om Migrationsverket bedömer att ett beslut i ett asylärende inte kan fattas inom fyra månader kan den asylsökande arbeta utan krav på arbetstillstånd. Utskottet noterar också att enligt EG-direktivförslaget om mottagande av asylsökande skall ett arbetstillstånd ges senast sex månader efter det att en asylansökan inlämnats.

Utskottet anser med det anförda motion A319 yrkande 1 vara i huvudsak tillgodosedd. Motionen avstyrks.

Utskottet kan konstatera att förhandlingar pågår om det förslag till direktiv om mottagande av asylsökande som presenterats av kommissionen. Utskottet anser att förslaget till stora delar är positivt och att det är en viktig del av det framtida gemensamma europeiska asylsystemet. När det gäller möjligheten att begränsa rörelsefriheten för den asylsökande noterar utskottet att enligt faktagruppmemorier 2000/01:62 är regeringens ståndpunkt att möjlighet till en sådan begränsning inte bör finnas, inte ens som en fakultativ bestämmelse i direktivet. Utskottet delar denna uppfattning och utgår från att regeringen aktivt driver denna fråga i förhandlingsarbetet. Utskottet vill även peka på att Sverige i förhandlingsarbetet har reserverat sig mot hela artikel 22 i förslaget. Artikeln, som är fakultativ, reglerar möjligheten att göra inskränkningar i mottagandevillkoren på grund av sökandens s.k. negativa beteende. Enligt artikeln får medlemsstaterna inskränka eller dra in mottagningsvillkoren, bl.a. om sökanden anses som ett hot mot den nationella säkerheten eller om det finns allvarliga skäl att anta att den sökande har begått en krigsförbrytelse eller ett brott mot mänskligheten, eller om det under prövningen av asylansökan framkommer allvarliga och påtagliga skäl för att anta att artikel 1 F i Genèvekonventionen kan vara tillämplig på den sökande. Enligt denna artikel kan en person exkluderas från flyktingstatus och vägras asyl om han eller hon har gjort sig skyldig till bl.a. krigsförbrytelse eller brott mot mänskligheten. När det gäller direktivets förslag om tillgång till vård i det ordinarie förfarandet föreligger vissa oklarheter beträffande tolkningen av begreppet primärvård i direktivförslaget. Enligt utskottets mening är det därför inte nu lämpligt

med något uttalande i denna fråga. Utskottet är positivt till det fokus som lagts på bl.a. barn och personer med särskilda behov samt att exempelvis psykologiskt stöd skall ges under hela processen i det ordinarie förfarandet.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Sf398 yrkandena 11–13.

Barn i asylprocessen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om

- asylsökande barn
- mottagande av ensamkommande barn

- regelverk för god mans uppdrag

Jämför reservationerna 60 (kd, fp, mp), 61 (kd, c, fp, mp) och 62 (v, kd, c, mp)

Skrivelsen

Av skrivelsen framgår att regeringen i mars 2000 beslutat att barn som hålls gömda inför verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut skall tillförsäkras hälso- och sjukvård enligt samma grunder som asylsökande barn. Frivilligorganisationerna har, liksom hittills, lovat att medverka till att barnen kan söka sig till lämplig vårdgivare. När det gäller boende anges att huvuddelen av de ensamkommande barnen bor i eget boende hos släktingar eller andra närstående. De kan även bo på Migrationsverkets särskilda anläggningar för ungdomar.

I skrivelsen redovisas Migrationsverkets rapport Barn i utlänningsärenden. Rapporten är resultatet från den projektgrupp som tillsattes för att utveckla verkets metoder och genomföra förändringar som kom fram i Socialstyrelsens och dåvarande Statens Invandrarverks rapport När barn lever gömda (SoS 1999:5). Projektet har bl.a. använt sig av referensgrupper där företrädare från t.ex. sjukvården, polisen, Utlänningsnämnden, barn- och ungdomspsykiatri och frivilligorganisationer har medverkat.

Projektgruppen har analyserat tillämpningen och lämnat konkreta förslag på åtgärder som skulle öka genomslagskraften för FN:s barnkonvention (1990) i praktiken när det gäller följande områden,

- gömda barnfamiljer,
- asylprocessen för barn i familj,
- barn i tillståndsprocessen,
- ensamkommande barn i asyl- och tillståndsprocesserna,
- ytterligare höjning av barnkompetensen.

Slutsatser som dras i rapporten är bl.a. att samverkan internt inom Migrationsverket och i förhållande till externa aktörer behöver öka och att inblandades roller behöver tydliggöras vid möten och i bildandet av nätverk. Vidare

bör utbildning av personal prioriteras, och av beslut och annan dokumentation bör det alltid framgå på vilket sätt barnkonventionens bestämmelser har beaktats. Projektet föreslår också särskilda interna riktlinjer för utredarens samtal med barn under asylutredningen.

I skrivelsen anges att det under ordförandeperioden har hållits seminarier om barn i krig och på flykt samt om asylfrågor och statistik. Ett seminarium för högre tjänstemän ägde rum i Norrköping den 1 och 2 mars 2001. Ordförandeskapsslutsatser om värnandet av barnens rättigheter i asyl- och biståndspolitiken antogs. Ett resultat av seminariet är enligt skrivelsen att kommissionär Vitorino åtagit sig att i kommande lagförslag inom det asyl- och migrationsrättsliga området införliva ett barnrättsperspektiv.

I EG-direktivförslaget KOM(2000) 578 om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus behandlas speciellt utsatta grupper, t.ex. barnen och de ensamkommande barnens särskilda problem.

Motioner

I motion Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkandena 26–28 anförs att regeln om att barnets bästa skall beaktas måste vara absolut utan några som helst undantag. Motionärerna anser att barnperspektivet saknas när fråga är om avvísning och utvisning. Enligt motionärerna bör asylsökande barn ha rätt att höras. Det är vidare viktigt att skapa ett regelverk för det uppdrag som en god man utför åt ensamma flyktingbarn.

Agne Hansson m.fl. (c) begär i motion Sf255 yrkandena 7–9 att utlänningslagstiftningen bör förtydligas och innehålla särskilda rättigheter för barn. Ensamma asylsökande barn skall anmälas till utredning enligt socialtjänstlagen så att deras speciella behov kan tillgodoses. Socialtjänsten och inte Migrationsverket skall enligt motionärerna vara ansvarig för ensamma asylsökande flyktingbarns boende. Barnen bör ha rätt till en kontakt- eller fosterfamilj.

I motion Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 6 och 8 anförs att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för att se över bestämmelserna om barnets bästa och deras tillämpning. Motionärerna anser att barnets bästa som regel måste gå före samhällets behov av att reglera invandringen. Vidare menar motionärerna att det krävs en harmonisering inom EU för att flyktingbarn som kommer ensamma till Europa skall garanteras skydd enligt internationella konventioner.

Kerstin Heinemann m.fl. (fp) anför i motion So634 yrkande 11 att flyktingbarn ofta har upplevt krig och oro innan de kom till Sverige. Att ge dessa barn ett värdigt och humant mottagande är en skyldighet och ett stort ansvar för vårt land. En viktig aspekt är enligt motionärerna möjligheten för asylsökande barn att få komma till tals i asylärenden. För att möjliggöra detta bör program för generella och specifika hälsofrämjande åtgärder där primärvård, psykiatri och kommun samverkar i mottagandet av nyanlända barn utvecklas.

I motion Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) yrkande 20 anförs att personal som arbetar med barn i asylprocessen bör ha särskild barnkompetens.

Lotta N Hedström m.fl. (mp) anför i motion Sf394 yrkandena 5 och 11–14 att barnets bästa måste gå före behovet av en reglerad invandring. Motionärerna anser också att asylsökande barn bör få tillgång till terapeutisk vård oavsett om de får uppehållstillstånd eller inte. Asylprocessen och mottagandet av de ensamkommande barnen bör ses över i syfte att göra den mer barnvänlig. Bland annat bör intervjuer med barn göras av personal med särskild barnkompetens. Ärenden som rör ensamkommande barn bör handläggas med största skyndsamhet. Ett beslut bör meddelas inom tre månader, och dessa barn bör alltid beviljas permanent uppehållstillstånd.

Utskottets ställningstagande

I samband med att den s.k. portalparagrafen om barnets bästa infördes i utlänningslagen anförde regeringen (prop. 1996/97:25 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv) att barnets bästa är en omständighet som skall beaktas bland andra intressen vid utformningen av de svenska invandringsreglerna. Många gånger måste en avvägning göras mellan alternativ som har såväl goda som dåliga konsekvenser för barnet. Avgörande vid bedömningen av barnets bästa borde enligt regeringen vara i vilken grad barnet i sin psykosociala utveckling kan antas ta bestående skada av att flytta tillbaka till hemlandet, att skiljas från de oftast tillfälliga påfrestningar som en flyttning till andra miljöer ofta innebär för ett barn. Utskottet fann i sitt betänkande 1996/97:SfU5 det mycket värdefullt att hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt, genom införandet av portalbestämmelsen, sattes i fokus och att lagen därigenom kom att genomsyras av den hänsyn som måste tas till barn vid lagens tillämpning. Utskottet betonade även hur viktigt det är att ett sådant synsätt också präglar myndigheternas arbete. Utskottet delade regeringens uppfattning att prövningen av barnets bästa inte generellt får tillåtas att ta över samhällsintresset att reglera invandringen.

Enligt barnkonventionens artikel 12 och dess motsvarighet i 11 kap. 1 a § UtLL har barnet en rätt, inte en skyldighet, att komma till tals i ärenden som barnet berörs av. Beträffande frågan om barns rätt att höras i en asylprocess krävs det enligt utskottets mening alltid noggranna överväganden mot bakgrund av barnets bästa och utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Utskottet vill framhålla att det är av stor vikt att denna bestämmelse får genomslag så att de asylsökande barnen verkligen får komma till tals i processen och så att berörda myndigheter kan klarlägga vad barnet har att anföra i ärendet. En förutsättning för att barnets åsikter skall komma fram i ärendet är att de som hör barn har tillräcklig kompetens härför.

I februari 2001 presenterade Migrationsverket rapporten Barn i utlänningsärenden. Verket för i rapporten ett resonemang kring de åsikter som framförts i Barnombudsmannens rapport Barnets bästa i asylärenden (Barnombudsmannen 2000). I Migrationsverkets rapport lämnas förslag till åtgärder mot de problem som uppmärksammats. Som ett direkt resultat av rapporten har Mi-

grationsverket beslutat att genomföra en utbildning om bl.a. barnkonventionen och dess betydelse i utlänningsrätten, samtalsmetodik och hur barnet påverkas av en utredningssituation. Utbildningen har tillkommit i samarbete med UNHCR, Rädda Barnen, Barnombudsmannen och Universitetet i Linköping.

När det gäller frågor om barnets bästa har Utlänningsnämnden en särskild utsedd handläggare som bevakar tillämpningen av barnkonventionen och den särskilda bestämmelsen om barnets bästa i utlänningslagen. Barnperspektivet uppmärksammas i varje ärende som rör ett barn.

Barnkonventionens innehåll bör enligt utskottets mening alltid stå i blickpunkten för myndigheternas agerande i olika situationer. Det får anses särskilt betydelsefullt i asylprocessen, då de barn som kommer hit som asylsökande på olika sätt kan ha varit utsatta för svåra trauman och andra umbäranden. Utskottet kan mot bakgrund av det ovan anförda konstatera att det pågår ett väl utvecklat arbete som syftar till att sätta barn och deras särskilda behov i fokus i asylprocessen. Utskottet utgår från att regeringen noggrant följer hur barnens rättigheter tas till vara av utlänningsmyndigheterna.

Utskottet kan i detta sammanhang tillägga att i proposition 2001/02:96 En förstärkt Barnombudsman anges att Barnombudsmannen skall ägna särskild uppmärksamhet åt frågor som rör barn och unga i utsatta situationer, bl.a. asylsökande barn.

Utskottet avstyrker mot bakgrund av det anförda motionerna Sf3 yrkande 20, Sf216 yrkande 6, Sf394 yrkandena 5 och 11, Sf399 yrkandena 26 och 27 samt So634 yrkande 11.

Ett antal motioner tar upp frågan om de ensamkommande utländska barnens situation. Utskottet har tidigare behandlat motioner om ensamkommande barn. I betänkande 1996/97:SfU5 anförde utskottet bl.a. att det är en självklarhet att för barn liksom för vuxna noga utreda varje påstående om risk för förföljelse eller andra omständigheter som ger behov av skydd i Sverige. Utskottet noterade emellertid att det stora flertalet av de barn som då kommit ensamma till Sverige och ansökt om uppehållstillstånd saknat behov av skydd mot förhållanden i hemlandet. I betänkande 2000/01:SfU9 har utskottet redogjort för regeringens skrivelse 1999/2000:137 Barn – här och nu, Redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter. I skrivelsen angavs bl.a. att den översyn som pågår beträffande barn som har kommit ensamma till Sverige framför allt gäller gränsdragningen mellan Migrationsverkets och kommunernas ansvarsområden. Migrationsverket har i sin ambition att värna om barnets bästa i praktiken kommit att överta det ansvar som egentligen ankommer på kommunerna. Det gäller här att utarbeta gemensamma riktlinjer för ansvarsfördelningen mellan Migrationsverket och berörda huvudmän samt att vidareutveckla den samverkan som redan finns inom de områden där ett gemensamt ansvar har identifierats. Vidare anfördes i skrivelsen att tanken är att dessa barn efter en tämligen kort tid efter ankomsten till Sverige skall få ett definitivt besked huruvida de får stanna här eller inte. De barn som inte är i behov av uppehållstillstånd i

Sverige och vars föräldrar meddelat att de kommer att ta emot barnet i hemlandet kommer att meddelas avslag på sin ansökan. Övriga barn skall omgående beviljas permanent uppehållstillstånd.

Vid utskottets offentliga utfrågning om flyktingpolitiken den 20 november 2001 togs frågan om de ensamkommande barnen upp (en utskrift från utfrågningen finns i bilaga 2). Från Migrationsverkets sida angavs då att verket har lagt fast en ny ordning som avses gälla fr.o.m. 2002. Enligt denna ordning skall socialtjänsten i första hand ansvara för ett barn som kommer hit ensamt. Socialtjänsten skall besluta om barnets boende och omedelbart förordna en god man som kan biträda barnet med att söka asyl. Migrationsverket handlägger och utreder därefter asylärendet. Migrationsverkets förslag grundade sig på att rådande praxis inte stämde överens med gällande lagstiftning.

Den 8 januari 2002 angav Svenska Kommunförbundet i en skrivelse till statsrådet Mona Sahlin att förbundet bestämt satte sig emot att en sådan förändring skulle genomföras. Kommunförbundet anförde bl.a. att en ändring av praxis och nu rådande rutiner skulle medföra en kostnadsövertäring från staten till kommunerna och att frågan därför borde analyseras ytterligare.

Utskottet har i samband med beredningen av motionerna om ensamkommande barn bl.a. hållit en sluten utfrågning den 12 mars 2002 med Migrationsverket, Svenska Kommunförbundet, Socialstyrelsen och Rädda Barnen.

Följande framkom vid utfrågningen. Under en rad år har det kommit ca 30 ensamman barn i månaden till Sverige. Under hösten 2001 ökade antalet plötsligt till ca 60 barn per månad. Antalet ensamkommande barn har dock under februari månad 2002 åter sjunkit. Den akuta kris som uppstod under hösten 2001, bl.a. vid Migrationsverkets gruppboende i Carlslund, har man nu enligt verket kommit till rätta med. De barn som kommer i dag har en helt annan bakgrund än de ensamman barn som kom under 1980-talet. I dag uppger barnen bl.a. att de är barnhemsbarn utan föräldrar eller att de behöver läkarvård. Många barn är kriminella och drogberoende och har ofta rört sig mellan länderna i Europa. Barnet har ofta ett större behov av vård, stödåtgärder eller sociala insatser och asylutredningen utgör i dessa fall endast en mindre del. Under 2001 ansökte 461 ensamman barn asyl i Sverige. I år, fram till den 12 februari, har det kommit 82 barn till Sverige. En stor majoritet är pojkar och de flesta är tonåringar. Mer än hälften av dem som i dag är inskrivna hos Migrationsverket bor i eget boende, dvs. hos släkt och vänner.

Vid utfrågningen angavs vidare att enligt nuvarande praxis tas barnen emot på Migrationsverkets enheter, och verket initierar att en god man utses. Verket startar asylutredningen omedelbart och socialtjänsten kopplas bara in vid behov. Detta är inte i överensstämmelse med gällande lagstiftning varför Migrationsverket – som framgått ovan – förordar att när ett barn kommer ensamt skall verket anmäla till vistelsekommunen att det finns ett barn som behöver stöd. God man skall utses och socialtjänsten besluta om barnets boende, t.ex. på ett av verkets grupphem. Den gode mannen ansöker om asyl för barnets räkning och Migrationsverket påbörjar asylutredningen. Migrationsverket anser att detta förfarande överensstämmer med gällande lagstift-

ning och att man härigenom ser till barnets bästa, framför allt artikel 2 i barnkonventionen om icke-diskriminering. Migrationsverket angav vid utfrågningen att principen om normalisering är grundläggande och måste gälla även i dessa fall, på samma sätt som t.ex. landstingets ansvar för sjukvård för asylsökande.

Kommunförbundet, som påpekar att migrationspolitiken är ett statligt ansvar fram tills ett uppehållstillstånd har meddelats, anser att Migrationsverkets föreslagna ändring av praxis skulle medföra en kostnadsövertäring från staten till kommunerna. Kommunförbundet anser också att det i dessa fall kan uppstå problem vad gäller tolkningen av begreppet vistelsekommun i socialtjänstlagen. Enligt Kommunförbundet kommer mindre kommuner aldrig att kunna upprätthålla den kompetens eller beredskap som krävs i dessa ärenden, och förslagen skulle medföra en tidsutdräkt innan en asylutredning kan påbörjas. Kommunförbundet menar därför att en ändrad praxis inte verkar för barnets bästa. I stället bör nuvarande lagstiftning ändras så att kommunerna får ansvar för de ensamkommande utländska barnen först efter att ett uppehållstillstånd meddelats.

Rädda Barnen har vid utfrågningen förordat en ansvarsfördelning där det också i praktiken är socialtjänsten som ansvarar för omhändertagandet av barnen och Migrationsverket endast ansvarar för asylutredningen. Härigenom skulle Migrationsverkets nuvarande dubbla roll undvikas och rättssäkerheten för det enskilda barnet öka. Rädda Barnen påtalade också behovet av ett ökat samarbete mellan Migrationsverket och kommunerna.

Socialstyrelsen anförde att enligt socialtjänstlagen ligger det yttersta ansvaret för barnen på kommunerna. Det är emellertid viktigt att barnets bästa tillgodoses fullt ut i det praktiska utförandet.

Utskottet kan konstatera att regeringen beslutat att ge Migrationsverket och Socialstyrelsen i uppdrag att gemensamt och i samråd med Integrationsverket och Barnombudsmannen förbättra mottagandet av de ensamkommande barnen. Uppdraget, som skall genomföras i samverkan med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet och andra berörda organisationer, skall vara slutfört senast den 31 maj 2002. I uppdraget ingår bl.a. att kartlägga och analysera bakgrunden till att barn kommer ensamma till Sverige, i vilken omfattning det sker och vilka förebyggande åtgärder som kan vidtas, att med utgångspunkt i gällande lagstiftning förbättra samverkan mellan myndigheter för att dessa barn skall ges samma skydd och stöd som svenska barn och att barnets bästa alltid kommer i främsta rummet, att lämna förslag om hur en samlad information om mottagandet av ensamkommande barn skall spridas och slutligen att utreda i vad mån det finns oklarheter i lagstiftningen och vid behov föreslå författningsändringar. Utskottet förutsätter att myndigheterna därvid analyserar innebörden av begreppet vistelsekommun i socialtjänstlagen i förevarande situationer. Utskottet vill också understryka vikten av att mottagandet av ensamkommande barn snarast förbättras.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf255 yrkandena 7–9 och Sf394 yrkandena 12 och 14. Motion Sf394 yrkande 13 om

uppehållstillstånd får anses vara tillgodosedd och avstyrks. Utskottet avstyrker även motion Sf216 yrkande 8 med hänvisning till att frågan om ensamkommande barn inom EU är föremål för förhandlingar med anledning av ett EG-direktivförslag om mottagandevillkor. I direktivförslaget har fokus lagts på underåriga som kommer utan medföljande vuxen. När det gäller speciella regelverk för god man för ensamkommande barn anser utskottet att det är angeläget att även denna fråga uppmärksammas. Utskottet avstyrker motion Sf399 yrkande 28.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf2 i denna del och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf4 yrkande 1, 2001/02:Sf216 yrkande 10, 2001/02:Sf246, 2001/02:Sf394 yrkande 1 och 2001/02:K429 yrkande 5.

Ställningstagande

Som följer av betänkandet kan migrationsfrågor inte hanteras ensidigt, utan Sverige måste söka samarbete och aktivt medverka till att migrationsfrågor löses på ett humant och rättssäkert sätt även i det internationella samarbetet. Sveriges insatser bör koncentreras på förebyggande insatser och direkt hjälp till flyktingarna i deras närområden. Diplomati, fredsskapande insatser, både civilt och militärt, utvecklingsbistånd, mänskliga rättigheter, bistånd och stöd till FN:s flyktingorgan och andra internationella organisationer är instrument för att bidra till att minska flyktingströmmarna och den misär som följer i deras spår. Som anges i betänkandet är Sveriges mottagande av kvotflyktingar, där uttagningen sker i samarbete med UNHCR, väldigt viktigt i detta sammanhang.

Asylrätten är fundamental och måste ständigt försvaras. Utöver vad som framgår av betänkandet kan emellertid den samlade effekten av visumregler, sanktioner mot flygbolag och andra invandringsbegränsande åtgärder medföra att människor med legitima flyktingskäl drabbas och inte alltid kan nå ett land där en rättssäker asylprocess kan genomföras. En utredning om att ge vissa ambassader möjlighet att göra asylutredningar och ta beslut om asyl bör därför tillsättas. En sådan möjlighet, som enbart bör utgöra ett komplement till den ordinarie asylprövningen, skulle kunna öka möjligheten för dem med verkliga asylskäl att få en fristad.

2. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf216 yrkande 10 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf4 yrkande 1, 2001/02:Sf246, 2001/02:Sf394 yrkande 1 och 2001/02:K429 yrkande 5.

Ställningstagande

En samordnad politik för att bidra till att förebygga och/eller undanröja orsaker till flykt och påtvingad migration skall vara ett viktigt inslag i Sveriges internationella agerande såväl bilateralt som multilateralt. Här bör inte minst olika FN-organ som t.ex. UNHCR få ett kraftfullt stöd. Antalet som söker asyl i Europa är litet i förhållande till det stora antalet flyktingar som finns och även fortsättningsvis kommer att finnas i tredje världen. Arbetet med att ge stöd i närområdet har varit alltför eftersatt i internationell flyktingpolitik och måste intensifieras. Ökat stöd i närområdet får dock aldrig tas som intäkt för en mer restriktiv asylopolitik. Stöd till återvandring för den som så önskar måste alltid vara ett viktigt inslag i en human flyktingpolitik. Viljan att återvända är individuell och varje återvändarpolitik måste fullt ut respektera den enskildes valfrihet.

3. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Sf394 yrkande 1 samt 2001/02:K429 yrkande 5 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf4 yrkande 1, 2001/02:Sf216 yrkande 10 och 2001/02:Sf246.

Ställningstagande

Sverige bör gå i spetsen för en mänskligare flyktingpolitik gällande Europa och hela världen och anlägga ett mer globalt perspektiv när det gäller asylopolitiken. Sveriges politik de senaste åren har haft ett alltför snävt EU-perspektiv. Det grundläggande målet för migrationspolitiken bör vara att verksamheten skall präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för indivi-

dens mänskliga rättigheter. Sveriges möjligheter att ge skydd i en massflyktsituation bör ses över med anledning av de ökade flyktingströmmarna i världen.

I 2 kap. 12 § RF finns vissa s.k. materiella skyddsregler, bl.a. skyddet mot ingrepp på grund av åskådning, som inte gäller fullt ut vid begränsningar av utlänningsfri- och rättigheter. Om utlänningslagen, eller tillämpningen av lagen, på något sätt står i strid med Europakonventionens regelverk och därmed strider såväl mot Sveriges förpliktelser gentemot övriga fördragsslutande parter som mot RF bör utlänningslagstiftningen snarast omarbetas.

4. Begreppet återvändande (punkt 2)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf3 yrkande 19.

Ställningstagande

Termen återvändande används av myndigheter efter avvisningsbeslut både vid frivillighet och tvång. Detta är missvisande och för att tydliggöra vad det handlar om bör ett annat ord än återvändande användas när det är fråga om tvång. Ordet avlägsnande bör dock inte användas då det ger mycket obehagliga associationer.

5. EU-samarbetet (punkt 4)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf2 i denna del samt 2001/02:U303 yrkande 4 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 11, 2001/02:Sf216 yrkande 13, 2001/02:Sf373 yrkande 3, 2001/02:Sf398 yrkande 8, 2001/02:K426 yrkandena 32, 34 och 35 samt 2001/02:U301 yrkande 23.

Ställningstagande

Med öppna gränser och fri rörlighet inom Europa blir det nödvändigt med gemensamma regler för invandring och en gemensam flyktingpolitik för att de immigranter och flyktingar som kommer till Europa skall kunna åtnjuta samma fria rörlighet som medborgare i EU-länder. Sverige bör i förhandlingarna om en gemensam flykting- och invandringspolitik inom EU framför allt

försöka medverka till att höja miniminivån i regelverket. Fri rörlighet över gränserna har åstadkommits stegvis i Europa och är central. Öppna gränser inom EU och Sveriges deltagande i Schengensamarbetet kräver emellertid en yttre gränskontroll och införande av kompensatoriska åtgärder. Regeringen måste noga följa effekterna av bl.a. Schengeninträdet och lösa de problem som uppstått i samband med slopandet av kontrollen vid de inre gränserna.

6. EU-samarbetet (punkt 4)

av Bo Könberg (fp), Rose-Marie Frebran (kd) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 13, 2001/02:K426 yrkandena 32, 34 och 35 samt 2001/02:U301 yrkande 23 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkande 11, 2001/02:Sf373 yrkande 3, 2001/02:Sf398 yrkande 8 samt 2001/02:U303 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är ytterst viktigt att verka för en konsekvent europeisk flyktingpolitik baserad på flyktingars rättigheter, internationell solidaritet och full respekt för internationella åtaganden. För att alla länder inom EU skall ta sitt ansvar krävs en gemensam flyktingpolitik som är human och som också möjliggör för enskilda länder att bedriva en mer generös politik. Det är nödvändigt att samordna EU:s medlemsstaters minimiansvar på det flyktingpolitiska området. Kandidatländerna måste även ges hjälp och stöd för att bygga upp system och kapacitet för att ta emot och hantera asylsökande. Vidare krävs en europeisk flyktingpolitik som bättre fördelar bördorna av mer omfattande flyktingströmmar mellan de europeiska länderna och ett ökat inslag av finansiell solidaritet i EU:s flyktingpolitik.

7. EU-samarbetet (punkt 4)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkande 8 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkande 11, 2001/02:Sf216 yrkande 13, 2001/02:Sf373 yrkande 3, 2001/02:K426 yrkandena 32, 34 och 35, 2001/02:U301 yrkande 23 samt 2001/02:U303 yrkande 4.

Ställningstagande

Alla EU-instrument bör stå i samklang med internationell rätt och internationella normer. Det är mycket viktigt att de nationella parlamenten aktivt deltar i processen för att garantera att den nya lagstiftningen kommer att överensstämma med internationell rätt. Den nya gemenskapslagstiftningen får inte heller komma att styras av den minsta gemensamma nämnaren och en nedåtriktad harmonisering.

8. EU-samarbetet (punkt 4)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf3 yrkande 11 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf216 yrkande 13, 2001/02:Sf373 yrkande 3, 2001/02:Sf398 yrkande 8, 2001/02:K426 yrkandena 32, 34 och 35, 2001/02:U301 yrkande 23 samt 2001/02:U303 yrkande 4.

Ställningstagande

Sverige bör i EU-sammanhang verka för att EU:s bidrag till UNHCR inte minskar.

9. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf2 i denna del och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 8 och 9, 2001/02:Sf216 yrkandena 26–28, 2001/02:Sf244, 2001/02:Sf255 yrkande 12, 2001/02:Sf277 yrkande 3, 2001/02:Sf296 yrkande 6, 2001/02:Sf325, 2001/02:Sf333 yrkandena 1, 3 och 10, 2001/02:Sf394 yrkande 27 och 2001/02:A390 yrkande 1.

Ställningstagande

Det föds i dag alltför få barn i Sverige som i en framtid också skall försörja allt fler åldringar. Den demografiska utvecklingen kommer att leda till arbetskraftsbrist i Sverige och i EU. Sverige bör därför omedelbart möjliggöra en ökad arbetskraftsinvandring. Bland annat borde det amerikanska systemet med Green Card kunna studeras och övervägas för svenska förhållanden. För att kunna konkurrera med övriga Europa om arbetskraften krävs det att Sve-

rige marknadsför sig som ett intressant land att arbeta i. Sverige behöver även välutbildade människor från andra länder för att vårt land i längden skall kunna hävda sig i en globaliserad värld.

10. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf296 yrkande 6 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkandena 8 och 9, 2001/02:Sf216 yrkandena 26–28, 2001/02:Sf244, 2001/02:Sf255 yrkande 12, 2001/02:Sf277 yrkande 3, 2001/02:Sf325, 2001/02:Sf333 yrkandena 1, 3 och 10, 2001/02:Sf394 yrkande 27 och 2001/02:A390 yrkande 1.

Ställningstagande

Det kommer inte att vara möjligt att lösa arbetskraftsbristen enbart genom att sysselsätta arbetslösa. Det enda alternativet på sikt är att öka arbetskraftsinvandringen. Om möjligheterna till arbetskraftsinvandring skall öka får det emellertid inte bli så att Sverige och EU utsätter ursprungsländerna för ”brain drain” genom att prioritera den mest välutbildade arbetskraften. Inte heller bör s.k. gästarbetarsystem tillåtas. Regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning om behovet av en framtida arbetskraftsinvandring och hur denna skall regleras.

11. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf255 yrkande 12 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkandena 8 och 9, 2001/02:Sf216 yrkandena 26–28, 2001/02:Sf244, 2001/02:Sf277 yrkande 3, 2001/02:Sf296 yrkande 6, 2001/02:Sf325, 2001/02:Sf333 yrkandena 1, 3 och 10, 2001/02:Sf394 yrkande 27 och 2001/02:A390 yrkande 1.

Ställningstagande

En av de största utmaningarna inför framtiden är den åldrande befolkningen och det låga barnafödandet. För att välfärdssamhället skall klara av att ta hand om den åldrande befolkningen behövs fler människor i produktionen. Fler människor måste ges möjlighet att ta sig in på arbetsmarknaden. Den diskri-

minering som förhindrar arbete på lika villkor skall tas bort. En ökad arbetskraftsinvandring är ett sätt att lösa framtidens utmaningar.

12. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf216 yrkandena 26–28 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkandena 8 och 9, 2001/02:Sf244, 2001/02:Sf255 yrkande 12, 2001/02:Sf277 yrkande 3, 2001/02:Sf296 yrkande 6, 2001/02:Sf325, 2001/02:Sf333 yrkandena 1, 3 och 10, 2001/02:Sf394 yrkande 27 och 2001/02:A390 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är i dag möjligt att se att det behövs ett betydande tillskott av arbetskraft om den svenska ekonomin skall hålla en bit in på 2000-talet. Invandring av kvalificerad arbetskraft från utomeuropeiska länder kan främja sysselsättning och även integrationen för de invandrare som i dag lever i Sverige. Sverige bör verka för att medborgare i nya EU-länder omedelbart skall omfattas av den fria rörligheten.

Reglerna för arbetskraftsinvandring bör liberaliseras. Hur en arbetskraftsinvandring skall gå till och varifrån personer kan tänkas komma att utvandra bör utredas. En utredning bör också tillsättas för att klarlägga behov av förändringar i regelverket för att möjliggöra en mer omfattande arbetskraftsinvandring.

13. Arbetskraftsinvandring (punkt 5)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 8 och 9 samt 2001/02:Sf394 yrkande 27 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf216 yrkandena 26–28, 2001/02:Sf244, 2001/02:Sf255 yrkande 12, 2001/02:Sf277 yrkande 3, 2001/02:Sf296 yrkande 6, 2001/02:Sf325, 2001/02:Sf333 yrkandena 1, 3 och 10 och 2001/02:A390 yrkande 1.

Ställningstagande

Antalet personer som sökt uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl har ökat. Migrationsverket klarar inte belastningen med nuvarande resurser och handläggningstiderna förlängs. Detta bör regeringen se över.

Arbetskraftsinvandringen skall präglas av en generell öppenhet med ökade möjligheter för alla yrkesgrupper och för båda könen. Det är viktigt att det inte skapas ett system för elitgästarbetare utan att den som vill, oberoende av yrkestillhörighet, skall beredas möjlighet att arbeta i Sverige.

14. Säsongsarbetstillstånd (punkt 6)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf335 yrkande 1.

Ställningstagande

Det bör finnas en möjlighet att ge arbetstillstånd som är längre än 90 dagar på grund av trädgårdsnäringens behov av säsongsarbetskraft.

15. Möjlighet att gäststudera (punkt 7)

av Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf3 yrkande 12.

Ställningstagande

Systemet med gäststuderande bör ses över i syfte att underlätta för alla, även för icke EU-medborgare, att studera i Sverige.

16. Upphållstillstånd för gäststuderande efter examen (punkt 8)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Sf333 yrkande 2, 2001/02:Sf371 och 2001/02:Ub546 yrkande 8.

Ställningstagande

Tack vare avregleringarna på de finansiella marknaderna, ökad frihandel och genom den snabba teknologiska utvecklingen på kommunikations- och transportsidan har de nationella gränserna inom många sektorer suddats ut. För att Sverige skall kunna konkurrera om de lätttröliga individernas intresse och för att några regioner i vårt land skall kunna växa till sig och bli kompetenskluster i världsklass krävs en lång rad förändringar. Ett självklart första steg är att alla utländska studenter som studerar vid svenska lärosäten skall kunna få sina arbetstillstånd förlängda efter avlagd examen om de så önskar.

17. Anhöriginvandring (punkt 9)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkandena 16 och 17 och avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 19 och 2001/02:Sf326 yrkande 2.

Ställningstagande

Riksdagen bör besluta att återinföra den s.k. sista-länken-bestämmelsen. Beredningen av Anhörigkommitténs förslag skall inte behöva inväntas i denna fråga. Vidare bör anhöriginvandringen inte heller i övrigt begränsas till att gälla endast kärnfamiljen.

18. Anhöriginvandring (punkt 9)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anfört i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf216 yrkande 19 och avslår motionerna 2001/02:Sf326 yrkande 2 och 2001/02:Sf399 yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

Det krävs en betydligt flexiblare lagstiftning i Sverige och EU när det gäller anhöriginvandring. Oavsett hur familjen ser ut bör dess betydelse som grund-

läggande social och ekonomisk enhet erkänns i svensk utlänningslagstiftning.

19. Direktivförslag och åldersgräns vid familjeåterförening (punkt 10)

av Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf271.

Ställningstagande

På det asylrättsliga området inom EU pågår ett harmoniseringsarbete. Ett förslag till direktiv med miniminormer för regler om familjeåterförening är under diskussion. Bland annat har åldersgränsen för ett barns rätt att ansöka om återförening med sina föräldrar diskuterats, främst frågan om det är en 18- eller 16-årsgräns som skall gälla. Regeringen måste tydligt ta avstånd från alla förslag om en åldersgräns som understiger 18 år.

20. Direktivförslag och principer för familjeåterförening (punkt 11)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkande 14.

Ställningstagande

Europeiska kommissionens förslag till direktiv om familjeåterförening ger tredjelandsmedborgare väsentligt mer begränsad rätt till familjeåterförening och även sämre rättigheter för den som beviljas återförening jämfört med EU-medborgare. Regeringen bör i förhandlingarna kräva djupgående förändringar i direktivförslaget.

21. Uppehållstillstånd efter inresa (punkt 12)

av Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkande 20.

Ställningstagande

I de fall en utlänning har barn i Sverige eller kvinnan i förhållandet väntar barn eller om sökanden med all sannolikhet skall få sin ansökan beviljad bör undantag från huvudprincipen, att uppehållstillstånd skall beviljas före inresa, kunna göras.

22. Uppskjuten invandringsprövning (punkt 13)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 5, 2001/02:Sf295 yrkande 1, 2001/02:Sf394 yrkande 18 och 2001/02:A229 yrkande 36 och avslår motionerna 2001/02:Sf259, 2001/02:Sf362, 2001/02:Sf399 yrkandena 18 och 19, 2001/02:Ju324 yrkande 3, 2001/02:Ju394 yrkandena 4 och 5 och 2001/02:A211 yrkandena 28–30.

Ställningstagande

Vad gäller tvåårsregeln är praxis alltför restriktiv. Trots nyligen genomförda lagändringar är det svårt för misshandlade kvinnor att bevisa att våld orsakat brytningen och därmed få fortsatt uppehållstillstånd. Regeringen bör lägga fram förslag till sådan ändring i utlänningslagen att utvisning av kvinnor som misshandlats av sin man under provotiden för permanent uppehållstillstånd förhindras.

23. Uppskjuten invandringsprövning (punkt 13)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 23. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf259, 2001/02:Sf399 yrkandena 18 och 19 samt 2001/02:A211 yrkandena 28–30 och bifaller delvis motionerna 2001/02:Ju324 yrkande 3 och 2001/02:Ju394 yrkandena 4 och 5 samt avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 5, 2001/02:Sf295 yrkande 1, 2001/02:Sf362, 2001/02:Sf394 yrkande 18 och 2001/02:A229 yrkande 36.

Ställningstagande

En utländsk kvinna skall inte kunna utvisas om misshandel eller allvarlig kränkning ägt rum i förhållandet. I utlänningslagen anges att om ”förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlännen, eller utlänningsbarn, har utsatts för våld eller för annan allvarligt kränkning av sin frihet eller frid” kan fortsatt uppehållstillstånd ges. För att möjligheten till fortsatt uppehållstillstånd skall kunna få avsedd verkan måste ordet främst tas bort.

För att kunna utreda om det finns skäl att misstänka att referenspersonen kan komma att förgripa sig på sökanden i framtiden, eller för att fastställa att han tidigare förgripit sig på sambo eller maka, bör en kontroll göras genom registerutdrag. Upphållstillstånd bör nekas i det fall referenspersonen tidigare dömts för misshandel eller övergrepp mot tidigare sambo eller maka/make. Utdrag ur brottsregistret bör även göras avseende brott mot liv och hälsa 3 kap., frihet och frid 4 kap. och sexualbrott 6 kap. brottsbalken och meddelande om besöksförbud bör alltid inhämtas. Respekten för varje människas rätt att själv välja och ta ansvar gör att sökanden och referenspersonen bör få ta del av uppgifterna för att sökanden själv skall kunna fatta ett för denne riktigt beslut.

24. Harmoniserat flyktingbegrepp (punkt 15)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 24. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkande 16 och avslår motion 2001/02:Sf399 yrkande 1.

Ställningstagande

Europeiska kommissionens förslag till direktiv om miniminormer för när medborgare i tredjeländer skall betraktas som flyktingar eller eljest är i behov av internationellt skydd stärker på flera väsentliga punkter det internationella rättsliga skyddet för flyktingar. Det är emellertid viktigt att Sverige i de kommande förhandlingarna motsätter sig varje försvagning av förslaget.

25. Harmoniserat flyktingbegrepp (punkt 15)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 25. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkande 1 och avslår motion 2001/02:Sf398 yrkande 16.

Ställningstagande

Inom EU pågår nu ett arbete med att skapa gemensamma minimikriterier för asyl i medlemsländerna. De varierande regler som finns i dag medför att vissa länder får ta ett större ansvar än andra. Det är därför nödvändigt att snarast utarbeta en gemensam definition av flyktingbegreppet inom EU. En eventuell framtida gemensam flyktingpolitik och definition av flyktingbegreppet får dock aldrig accepteras av Sverige om den hindrar oss från en generös nationell hållning.

26. Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning (punkt 16))

av Bo Könberg (fp), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 26. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 2, 2001/02:Sf255 yrkande 6, 2001/02:Sf292, 2001/02:Sf353 yrkande 1, 2001/02:Sf394 yrkandena 16 och 19, 2001/02:Sf399 yrkandena 13 och 14, 2001/02:U347 yrkande 2, 2001/02:U349 yrkande 15 samt 2001/02:L367 yrkande 21 och bifaller delvis motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 4, 2001/02:Sf295 yrkande 2 samt 2001/02:L367 yrkande 22 och avslår motion 2001/02:Sf353 yrkande 2.

Ställningstagande

Många kvinnor som förföljs på grund av sitt kön blir inte trodda av myndigheterna och avvisas. Vidare får endast ett fåtal kvinnor uppehållstillstånd på grund av att de riskerar att bli omskurna. Det borde också vara en självklarhet att få skydd i Sverige med anledning av rädsla för förföljelse på grund av homosexualitet. Kompetensen vid invandringsmyndigheterna samt beslutsunderlaget om situationen i hemländerna för homosexuella och kvinnor måste ses över.

Den som ges skydd enligt könsbestämmelsen får sämre rättigheter än den som ges skydd enligt flyktingparagrafen. Detta innebär att den svenska lagstiftningen indirekt diskriminerar kvinnor. Det är av yttersta vikt att kvinnor som får uppehållstillstånd på grund av genusrelaterad förföljelse erhåller samma rättigheter och starka skydd som de som får uppehållstillstånd enligt flyktingparagrafen. Utlänningslagen bör snarast ändras så att förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning omfattas av flyktingparagrafen.

Sverige bör i internationella sammanhang arbeta för att förföljda homosexuella, bisexuella och transpersoners grundläggande rättigheter inte kränks och verka för att nuvarande tolkning av flyktingbegreppet i Genèvekonventionen vidgas så att även förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning innefattas. Motsvarande flyktingbegrepp bör gälla inom EU.

27. Asylsökande från Iran (punkt 17)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 27. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U270 yrkande 7.

Ställningstagande

De händelser som inträffat i Iran sedan våren 2000 innebär en kraftig försämring när det gäller mänskliga rättigheter. Regeringen bör beakta detta när det gäller behandlingen av iranska flyktingars möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige.

28. Asylsökande från Bosnien (punkt 18))

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 28. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf5 yrkande 6.

Ställningstagande

I Förbundsrepubliken Jugoslavien lever cirka en miljon flyktingar som har flytt från Kosovo, Kroatien och Bosnien-Hercegovina. De lever under mycket knappa förhållanden och den humanitära hjälpen utifrån är minimal. Det har visat sig att människor, som under de senaste åren flytt från Bosnien-Hercegovina till Sverige, har levt som internflyktingar i sitt hemland i upp till sju år. Dessa personer bör inte avvisas från Sverige till Bosnien-Hercegovina och ett liv som internflyktingar.

29. Säkert tredjeland (punkt 20)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 29. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkandena 4 och 10 och avslår motion 2001/02:Sf399 yrkande 8.

Ställningstagande

I Europeiska kommissionens förslag till direktiv om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus föreslås en möjlighet att avvisa en asylansökan om det finns ett s.k. säkert tredjeland för sökanden. De garantier som krävs för att tredjelandet skall anses vara säkert är dock otillräckliga och kommer att öka risken för att asylsökande via ”kedjeavvisningar” slutligen hamnar i sitt hemland. Härigenom åsidosätts förbudet mot ”refoulement” i Genèvekonventionen.

För att ett tredjeland skall kunna anses som säkert måste följande villkor uppfyllas. Den asylsökande måste dels medges inresa i och ha möjlighet att söka och åtnjuta asyl i det landet, dels erhålla effektivt skydd mot refoulement och dels behandlas i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna.

Rätten att stanna kvar i landet medan ett överklagande prövas är fundamental i ett förfarande som gör anspråk på att vara rättssäkert. I direktivet tillåts medlemsstaterna väsentligt begränsa denna rätt. Detta strider sannolikt mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

30. Säkert tredjeland (punkt 20)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 30. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkande 8 och avslår motion 2001/02:Sf398 yrkandena 4 och 10.

Ställningstagande

Beträffande Europeiska kommissionens förslag om att samtliga medlemsländer skall upprätta en lista över s.k. säkra tredjeländer bör det framhållas att vid avvisningar till ett s.k. säkert tredjeland måste särskilda krav uppställas, bl.a. att det tredjelandet garanterar att asylansökan prövas där. Vidare bör Sverige inte upprätta en lista över s.k. säkra tredje länder.

31. Säkra ursprungsländer (punkt 21)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 31. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 1 och 2001/02:Sf398 yrkande 9.

Ställningstagande

Asylansökningar skall prövas individuellt för den enskilde på hans eller hennes egna meriter. Alla stater kan kränka mänskliga rättigheter och inget land kan per automatik betraktas som säkert. Europeiska kommissionens förslag till direktiv om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus är behäftat med allvarliga brister. Bland annat används i artikel 28 begreppet ”säkert ursprungsland” som en av flera grunder att avslå en asylansökan som uppenbart ogrundad. Användning av detta begrepp är ägnat att undergräva rättssäkerheten för asylsökande från vissa länder. Begreppet ”säkert ursprungsland” bör utmönstras ur direktivet.

32. Asylprotokollet (punkt 22)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 32. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K426 yrkande 36.

Ställningstagande

I det s.k. asylprotokollet har unionens regeringar kommit överens om att EU-medborgare inte skall kunna söka asyl i andra medlemsländer. Överenskommelsen innebär en oacceptabel inskränkning i rätten att söka asyl och regeringen bör snarast verka för en ändring på denna punkt.

33. Humanitära skäl (punkt 23)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 33. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkandena 3–5, 2001/02:Sf399 yrkande 12 och avslår motion 2001/02:Sf333 yrkande 6.

Ställningstagande

Praxis har blivit alltför restriktiv när det gäller tillämpningen av 2 kap. 4 § 5 UtL om uppehållstillstånd av humanitära skäl. Utlänningslagstiftningen bör därför förändras för att möjliggöra en tolkning av begreppet humanitära skäl enligt normalt språkbruk. Vid bedömning av om humanitära skäl för uppehållstillstånd föreligger skall, förutom klara medicinska vårdbehov, även vistelsetid samt integration beaktas. Är barn berörda bör integration och vistelsetid tillmätas särskild betydelse.

34. Uppehållstillstånd efter viss tid (punkt 24)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 34. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf296 yrkande 2 och avslår motionerna 2001/02:Sf357 yrkande 2 och 2001/02:Sf333 yrkande 9.

Ställningstagande

Utlänningslagen bör ändras så att den som väntat mer än 18 månader på ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut skall beviljas permanent uppehållstillstånd om det inte finns synnerliga skäl som talar däremot.

35. Uppehållstillstånd vid verkställighetshinder (punkt 25)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 35. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkande 21.

Ställningstagande

Om ursprungslandet inte tar emot sin medborgare inom viss tid skall uppehållstillstånd ges. Regeringen bör återkomma med förslag till tidsgräns avseende verkställighetshinder för avvisnings- eller utvisningsbeslut.

36. Gömda personer (punkt 26)

av Bo Könberg (fp) och Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 36. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 25 samt 2001/02:Sf394 yrkande 6 och avslår motion 2001/02:Sf357 yrkande 1.

Ställningstagande

I Sverige lever i dag ca 2 000 människor som fått avvisningsbeslut från Utlänningsnämnden under jord för att undvika att skickas tillbaka till sina hemländer. Ett par hundra är barn. En ”legalisering” av familjer och ensamstående som gömmer sig skulle få oskattbara konsekvenser på det humanitära planet. De som nu är gömda sedan länge bör beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Ett

sådant beslut bör ses som en engångsåtgärd – en nödåtgärd för att komma till rätta med en oacceptabel situation.

37. Offer för människohandel (punkt 27)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 37. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi219 yrkande 3 och avslår motionerna 2001/02:Ju236 yrkandena 4 och 6, 2001/02:Ju267 yrkande 1 samt 2001/02:U349 yrkande 3.

Ställningstagande

De kvinnor som transporterats hit för sexuell exploatering är särskilt utsatta. Eftersom de oftast vistas i Sverige illegalt riskerar de också att utvisas tillbaka till hemlandet. Anhörigkommittén skall utreda möjligheten att ge tillfälliga uppehållstillstånd för dessa kvinnor under rättegången. Detta är ytterligare ett övergrepp – denna gång begått av den svenska staten. Först har dessa kvinnor utnyttjats, därefter skall de hjälpa det svenska samhället genom att vittna mot förövarna, för att därefter skickas tillbaka till hemlandet. Den förföljelse och det hot som dessa kvinnor utsatts för av hallickarna i hemlandet är förföljelse på grund av kön. Kvinnor som utsatts för människohandel för sexuella ändamål bör därför kunna erhålla flyktingstatus.

38. Dublinkonventionen (punkt 28)

av Bo Könberg (fp), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 38. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 10, 2001/02:Sf216 yrkande 15 samt 2001/02:Sf399 yrkande 7 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del och 2001/02:Sf398 yrkande 15.

Ställningstagande

Dublinkonventionen ger Sverige en möjlighet, men absolut ingen skyldighet, att överlämna asylsökande till annat EU-land. Varje medlemsland har rätt att med den sökandes samtycke pröva en asylansökan som framställs till landet, även om prövningen inte åligger den staten enligt konventionen. Sverige bör i största möjliga utsträckning utnyttja rätten att pröva asylansökningar för att undvika att sökande hamnar i länder med en mer restriktiv lagstiftning eller praxis än Sverige. Hänsyn bör också tas till om den asylsökande har anhöriga

i Sverige. Det kan finnas en risk för att principen om ”non-refoulement” och Dublinkonventionen kommer i konflikt med varandra.

39. Dublinkonventionen (punkt 28)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 39. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkande 15 och avslår motionerna 2001/02:Sf2 i denna del, 2001/02:Sf3 yrkande 10, 2001/02:Sf216 yrkande 15 och 2001/02:Sf399 yrkande 7.

Ställningstagande

Regeringen bör i förhandlingarna om förslaget till förordning för att ersätta Dublinkonventionen driva linjen att asylsökande själva skall få bestämma i vilket land de vill söka asyl.

40. Familjesplittring (punkt 30)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 40. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkande 15 och avslår motion 2001/02:Sf216 yrkande 7.

Ställningstagande

Migrationspolitiken får aldrig leda till att familjemedlemmar avlägsnas från varandra. Utvisnings- och avvisningsbeslut som leder till familjesplittring bör därför inhiberas, såvida inte synnerliga skäl föreligger.

41. Familjesplittring (punkt 30)

av Bo Könberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 41. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf216 yrkande 7 och avslår motion 2001/02:Sf399 yrkande 15.

Ställningstagande

Med dagens asylpraxis och beslutsprocess i flyktingärenden förekommer i många fall att familjer splittras. Det är inte acceptabelt att familjer splittras t.ex. i samband med verkställighet av avvisning. En förändring måste ske av såväl lagen som praxis.

42. Utvisning på grund av brott (punkt 32)

av Margit Gennser, Gustaf von Essen, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 42. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf279 yrkande 2 och 2001/02:Ju449 yrkande 16 och avslår motionerna 2001/02:Sf365 och 2001/02:Ju391 yrkande 2.

Ställningstagande

För såväl invandrare och flyktingar som svenska medborgare är det av vikt att det klart markeras att Sverige inte accepterar ett kriminellt beteende. Utvisning skall kunna ske oberoende av risk för fortsatt brottslig verksamhet, då en icke svensk medborgare döms för ett brott där fängelse i mer än sex månader ingår i straffskalan.

Utländska medborgare skall heller inte kunna undgå ett utvisningsbeslut efter avtjänade fängelsestraff, då det under fängelsestraff påförs en ytterligare fängelsedom för tillkommande förseelser, som medför att strafftiden för utvisningsbeslut löper ut och den dömde kan fritt vistas i landet. Reglerna bör ändras så att utvisning på grund av brott skall verkställas efter det att de sammanlagda fängelsestraffen avtjänats.

43. Utvisning på grund av brott (punkt 32)

av Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 43. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf365 och avslår motionerna 2001/02:Sf279 yrkande 2, 2001/02:Ju391 yrkande 2 och 2001/02:Ju449 yrkande 16.

Ställningstagande

En lagstiftning bör utarbetas som på ett bättre sätt tillvaratar barnets bästa när det gäller utvisningsdömda föräldrar. Barn till dömda med utländskt medbor-

garskap har sämre möjligheter än barn till dömda med svenskt medborgarskap till umgänge och möjligheter att upprätthålla kontakten.

44. Transportörsansvar (punkt 33)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 44. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkande 17 samt 2001/02:Sf398 yrkande 2 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 7, 2001/02:Sf212, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del, 2001/02:Sf333 yrkande 8, 2001/02:Sf364 yrkandena 3–5, 2001/02:Sf373 yrkande 2 och 2001/02:Sf399 yrkande 2.

Ställningstagande

EG-direktivet om transportörsansvar står inte i överensstämmelse med Genèvekonventionen. Regeringen bör därför begära nya förhandlingar om direktivet. Alla bestämmelser som sätter asylrätten ur spel eller leder till diskriminering måste utgå.

45. Transportörsansvar (punkt 33)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 45. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf212 yrkandena 1 och 6 samt 2001/02:Sf399 yrkande 2 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 7, 2001/02:Sf212 yrkandena 2–5, 2001/02:Sf216 yrkande 17, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del, 2001/02:Sf333 yrkande 8, 2001/02:Sf364 yrkandena 3–5, 2001/02:Sf373 yrkande 2 och 2001/02:Sf398 yrkande 2.

Ställningstagande

Transportörsansvaret får inte utformas så att det strider mot Genèvekonventionens regler om den absoluta rätten att söka asyl. Regeringen bör arbeta för inrättandet av en särskild EU-myndighet som kan ta hand om kontrollen av de ombordstigande i tredjeland.

46. Transportörsansvar (punkt 33)

av Kerstin-Maria Stalin (mp) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 46. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 7 och 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del och avslår motionerna 2001/02:Sf212, 2001/02:Sf216 yrkande 17, 2001/02:Sf333 yrkande 8, 2001/02:Sf364 yrkandena 3–5, 2001/02:Sf373 yrkande 2, 2001/02:Sf398 yrkande 2 och 2001/02:Sf399 yrkande 2.

Ställningstagande

Det transportöransvar som finns i dag i Sverige bör inte utökas till att omfatta även bötesstraff. Genom höga böter kommer indirekt de som söker fristad i Sverige att hindras resa hit. Kontrollen kan också leda till godtycklig diskriminering av EU-medborgare som har annan hudfärg eller ett annorlunda namn. Personal på flygbolag är inte till för att gallra ut personer som kan betraktas som s.k. illegala flyktingar. Skärpta regler vad gäller transportöransvar måste kraftigt motarbetas.

47. Visumkrav och praxis vid besöksvisum (punkt 34)

av Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 47. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf399 yrkandena 3–5 samt 2001/02:K426 yrkande 33 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 13, 2001/02:Sf216 yrkandena 9 och 18, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del, 2001/02:Sf266, 2001/02:Sf373 yrkande 1, 2001/02:Sf394 yrkande 23 och 2001/02:U301 yrkande 24.

Ställningstagande

Visumkrav kan inte accepteras om konsekvensen blir att människor i behov av skydd genom detta krav fräntas möjligheten att söka asyl. När det gäller besöksvisum bör Sverige vara mycket generöst. Många gånger sätts administrativa hinder upp som leder till att de som vill söka visum inte kan göra det av ekonomiska eller praktiska skäl. Visumansökningar bör handläggas skyndsamt och i normalfallet vara klara inom högst 60 dagar. Samma krav skall uppställas på den sökande oavsett från vilket land han eller hon kommer, allt annat är diskriminerande. Rutiner och praxis vid svenska ambassader avseende besöksvisum och ansökningsförfarandet bör ses över. När det gäller referensblanketten bör regelförenklingar genomföras exempelvis beträffande blankettens utformning och språk. Sverige bör även inom EU verka för en mindre restriktiv visumpolitik.

48. Visumkrav och praxis vid besöksvisum (punkt 34)

av Bo Könberg (fp) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 48. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkandena 9 och 18, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del samt 2001/02:U301 yrkande 24 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 13, 2001/02:Sf266, 2001/02:Sf373 yrkande 1, 2001/02:Sf394 yrkande 23, 2001/02:Sf399 yrkandena 3–5 och 2001/02:K426 yrkande 33.

Ställningstagande

Det är inte acceptabelt att utländska personer som lever permanent i Sverige i vissa fall inte kan få besök av sina anhöriga. Listan över länder för vars medborgare visumtvång gäller har också ökat. Den restriktiva visumpolitiken har gjort det svårt för människor att ta sig in i EU. Sverige måste införa en enklare, snabbare och mer generös besöksviseringspolitik samt också inom EU aktivt verka för humanare visumregler och att korta listan av viseringspliktiga länder.

49. Visumkrav och praxis vid besöksvisum (punkt 34)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 49. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 13 samt 2001/02:Sf394 yrkande 23 och avslår motionerna 2001/02:Sf216 yrkandena 9 och 18, 2001/02:Sf255 yrkande 1 i denna del, 2001/02:Sf266, 2001/02:Sf373 yrkande 1, 2001/02:Sf399 yrkandena 3–5, 2001/02:K426 yrkande 33 och 2001/02:U301 yrkande 24.

Ställningstagande

Det är diskriminerande att i bedömningen av om ett besöksvisum skall ges beakta ”avhoppfrekvensen”. Det bör inte vara en mer restriktiv bedömning avseende de länder varifrån ”avhoppen” är fler.

50. Humanitärt visum (punkt 36)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 50. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf394 yrkande 4.

Ställningstagande

Det bör finnas en möjlighet för personer, som kan göra gällande att de annars skulle utsättas för mycket grava hot till liv och frihet, att snabbt kunna lämna ursprungsregionen eller transitländer som inte erbjuder dem skydd. Dessa personer skall kunna söka humanitärt visum via svenska ambassader i de fall då det inte är rimligt att låta dem vänta ut hela asylprocessen utomlands. Med detta visum skulle den skyddsbehövande kunna åka till Sverige helt legalt, där en fullständig asylprocess skulle genomföras. Ett s.k. humanitärt visum bör snarast införas.

51. Asylprocessen (punkt 37)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd),
Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 51. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf5 yrkande 5, 2001/02:Sf216 yrkande 24 och 2001/02:Sf399 yrkandena 6 och 22–24 samt avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 3, 2001/02:Sf4 yrkandena 2–4, 2001/02:Sf319 samt 2001/02:Sf394 yrkande 22.

Ställningstagande

Utlänningsmyndigheterna måste i större utsträckning följa och se till de råd och rekommendationer som UNHCR utfärdar för olika flyktinggrupper och situationen i deras hemländer. Länderrapporterna bör också ge en saklig och korrekt beskrivning av situationen i olika länder.

Möjlighet att få rättshjälp bör finnas även i ett s.k. Dublinärende. Vidare får inte psykologers och kurators intyg underskattas och en permanent verksamhet med jourbiträden bör inrättas. Medlemmar i bl.a. frivilligorganisationer som verkar inom flyktingområdet bör kunna medverka i asylutredningar som medborgarvittnen. Det är slutligen mycket viktigt att auktoriserade tolkar och tolkar av samma kön som sökanden anlitas. Barn skall inte fungera som tolkar.

52. Asylprocessen (punkt 37)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 52. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 3 och 2001/02:Sf394 yrkande 22 samt avslår motionerna 2001/02:Sf4 yrkandena 2–4, 2001/02:Sf5 yrkande 5, 2001/02:Sf216 yrkande 24, 2001/02:Sf319 samt 2001/02:Sf399 yrkandena 6 och 22–24.

Ställningstagande

Alltför ofta framkommer att det finns brister i informationen angående bl.a. ett lands lagar och sedvänjor. Landinformationen måste baseras på flera olika källor i landet. Det är av stor vikt att auktoriserad tolk liksom tolk av samma kön som den asylsökande används.

53. Direktivförslag om asylprocedurer (punkt 38)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 38 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 53. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkandena 5–7.

Ställningstagande

När det gäller Europeiska kommissionens förslag till direktiv om förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus är bl.a. rätten till tolk i samband med asylutredningen alltför begränsad. Förslaget att möjliggöra en begränsning av överprövningsinstansens tillgång till information i ett ärende är oacceptabelt, och förslaget vad avser möjligheten till förvar av asylsökande står inte i samklang med internationell rätt och normer.

54. Handläggningstid (punkt 39)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 39 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 54. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf255 yrkande 5 och avslår motion 2001/02:Sf248 yrkande 4.

Ställningstagande

För att Migrationsverket skall kunna göra en bra utredning bör handläggningstiden för verkets beslut om asyl utökas från sex till tolv månader från ansökningsdagen.

55. Förvar (punkt 40)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 55. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 18, 2001/02:Sf5 yrkandena 1–4 och 2001/02:Sf394 yrkandena 20 och 21.

Ställningstagande

Förvar bör utnyttjas mycket restriktivt och endast i undantagsfall. Det bör införas en absolut tidsbegränsning för förvarstagande och alternativa former för förvarstagning bör utredas och prövas. Vidare bör kvinnor erbjudas förvar avskilt från män. Barn bör i första hand placeras hos en jourfamilj och endast kunna tas i förvar i yttersta undantagsfall och endast i några timmar.

56. Mottagande av asylsökande (punkt 41)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 56. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:A317 yrkande 18 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 14 och 15, 2001/02:Sf248 yrkandena 1–3 och 2001/02:A319 yrkande 1.

Ställningstagande

Det finns i dag familjer som vistas flera år på förläggningar innan de får sina permanenta uppehållstillstånd. Denna väntan är inte bara nedbrytande utan försvårar och försämrar även möjligheten till en positiv integrering i Sverige. Svenskundervisningen måste starta omedelbart och får inte, som fallet ofta är i dag, avbrytas efter att Migrationsverket avslagit en ansökan om uppehållstillstånd.

57. Mottagande av asylsökande (punkt 41)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 57. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf248 yrkandena 1–

3 och avslår motionerna 2001/02:Sf3 yrkandena 14 och 15, 2001/02:A317 yrkande 18 och 2001/02:A319 yrkande 1.

Ställningstagande

Antalet flyktingar i förhållande till den ort där förläggningen är belägen får inte vara för stort. Det bör bl.a. finnas tillräckligt många familjer på orten som ställer upp som "faddrar". Vidare bör personaltätheten på förläggningen utökas så att det finns tillgång till personal dygnet runt. Förläggningen bör ha ett informationsansvar gentemot de asylsökande liksom andra invånare på orten, för att det på detta sätt skall kunna utvecklas en ömsesidig förståelse.

58. Mottagande av asylsökande (punkt 41)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 41 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 58. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf3 yrkandena 14 och 15 och avslår motionerna 2001/02:Sf248 yrkandena 1–3, 2001/02:A317 yrkande 18 och 2001/02:A319 yrkande 1.

Ställningstagande

Mottagandet av asylsökande måste präglas av respekt för allas lika värde, tolerans och ett gemensamt rättssystem. Vidare motsvarar bostads- och dagsättning inte faktiska kostnader och bör därför höjas.

59. Direktivförslag om mottagande (punkt 42)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 42 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 59. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf398 yrkandena 11–13.

Ställningstagande

I Europeiska kommissionens förslag till direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande finns det positiva inslag som exempelvis förslaget att den asylsökande med familj skall ha tillgång till sjukvård och psykologisk hjälp och att särskilt stöd skall ges till bl.a. våldtäktsoffer och offer för genusrelaterat våld. Förslag som innebär förbättringar av sjukvården jämfört med nu gällande regler i Sverige bör stödjas. Varje inskränkning av de asylsökandes rörelsefrihet på det nationella territoriet måste begränsas till vad som är

strikt nödvändigt. De regler som föreslås i direktivförslaget uppfyller inte detta krav och måste därför omarbetas så att de inte riskerar att komma i konflikt med artikel 8 i Europakonventionen. Enligt direktivförslaget finns möjlighet att dra in det ekonomiska stödet till en asylsökande som betraktas som en säkerhetsrisk eller om det finns grundad anledning att tro att han eller hon är exkluderad från flyktingkonventionen enligt artikel 1 F. Detta förslag bör utgå.

60. Asylsökande barn (punkt 43)

av Bo Könberg (fp), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 60. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf3 yrkande 20, 2001/02:Sf216 yrkande 6, 2001/02:Sf394 yrkandena 5 och 11, 2001/02:Sf399 yrkandena 26 och 27 samt 2001/02:So634 yrkande 11.

Ställningstagande

Flyktingbarn har ofta upplevt krig och oro innan de kom till Sverige. Att ge dessa barn ett värdigt och humant mottagande är en skyldighet och ett stort ansvar för vårt land. Personal som arbetar med barn i asylprocessen bör ha särskild barnkompetens. En viktig aspekt är möjligheten för asylsökande barn att få komma till tals i asylärenden. För att möjliggöra detta bör program för generella och specifika hälsobefrämjande åtgärder där primärvård, psykiatri och kommun samverkar i mottagandet av nyanlända barn utvecklas. Asylsökande barn bör få tillgång till terapeutisk vård oavsett om de får uppehållstillstånd eller inte.

Många gånger saknas barnperspektivet när fråga är om avvisning och utvisning. Regeln om att barnets bästa skall beaktas måste vara absolut utan några som helst undantag och även gå före samhällets behov av att reglera invandringen.

En parlamentarisk utredning bör tillsättas för att se över bestämmelserna om barnets bästa och reglernas tillämpning.

61. Mottagande av ensamkommande barn (punkt 44)

av Bo Könberg (fp), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 61. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Sf216 yrkande

8, 2001/02:Sf255 yrkandena 7–9 samt 2001/02:Sf394 yrkandena 12 och 14 samt avslår motion 2001/02:Sf394 yrkande 13.

Ställningstagande

Asylprocessen och mottagandet av de ensamkommande barnen bör ses över i syfte att göra den mer barnvänlig. Utlänningslagstiftningen bör förtydligas och innehålla särskilda rättigheter för barn. Ensamma asylsökande barn skall anmälas till utredning enligt socialtjänstlagen så att deras speciella behov kan tillgodoses. Socialtjänsten och inte Migrationsverket skall vara ansvarig för ensamma asylsökande flyktingbarns boende. Barnen bör vidare bl.a. ha rätt till en kontakt- eller fosterfamilj. Ärenden som rör ensamkommande barn bör handläggas med största skyndsamhet.

Vidare krävs det en harmonisering inom EU för att flyktingbarn som kommer ensamma till Europa skall garanteras skydd enligt internationella konventioner.

62. Regelverk för god mans uppdrag (punkt 45)

av Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 45 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 62. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf399 yrkande 28.

Ställningstagande

I dag finns inget regelverk för det uppdrag en god man har när det gäller de ensamkommande barnen. Viss vägledning kan fås från det arbete som utförs av gode män för vuxna. Det finns emellertid ett uppenbart behov av någon form av regelverk och riktlinjer för gode mans uppdrag särskilt beträffande ensamkommande utländska barn.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning (punkt 1)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Vänsterpartiet delar uppfattningen att det förebyggande arbetet är av central betydelse i flyktingpolitiken. Därför är det obegripligt att Sverige fortsätter med en omfattande vapenexport till länder som gör sig skyldiga till grova och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Sverige bidrar på detta sätt till uppkomsten av nya flyktingkatastrofer. Vårt ansvar att solidariskt och på ett humant sätt ta emot flyktingar blir i motsvarande mån större. Tyvärr är bristerna i vårt mottagande av asylsökande allvarliga. Handläggningstiderna är alldeles för långa, men ännu värre är att många med genuina skyddsbehov nekas skydd. Sverige fällt av denna anledning oftare av FN:s kommitté mot tortyr än något annat land i världen. När det gäller behandlingen av kvinnors asylskäl ligger vi långt efter de anglo-sachiska länderna. Det är oerhört angeläget att snarast komma till rätta med de svåra bristerna i rätts-säkerheten.

2. EU-samarbetet (punkt 4)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Amsterdamfördraget innebar att frågor som rör asyl och immigration fördes över från det mellanstatliga samarbetet i tredje pelaren till gemenskapsrätten i första pelaren. Vad som hittills åstadkommit av EU på detta område har starkt präglats av en polisiär och negativ syn på både asylrätt och invandring i stort.

Som anförs i reservation 7 är det viktigt att den nya gemenskapslagstiftningen inte kommer att styras av den minsta gemensamma nämnaren och en nedåtriktad harmonisering vilket nu är fallet. Det är också viktigt att de nationella parlamenten aktivt deltar i processen för att garantera att den nya lagstiftningen kommer att överensstämja med den internationella rätten. Vi vill därför tillägga att den svenska riksdagen borde kunna spela en betydligt mera aktiv och pådrivande roll än som hittills varit fallet. När socialförsäkringsutskottet i betänkandet besvarar motionsyrkanden, som innehåller förslag om tillkännagivanden om vilken linje regeringen bör inta vid förhandlingar i EU rörande gemenskapslagstiftning på asyl- och immigrationsområdet, vore det önskvärt om ställningstaganden gjorts till motionsyrkandena. Nu görs i stället ofta en allmän hänvisning till att pågående förhandlingsarbete inom rådet eller rådsarbetsgrupperna bör avvaktas.

3. Anhöriginvandring (punkt 9)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

I betänkandet avstyrks motioner med hänvisning till beredningen av Anhörigkommitténs förslag om anhöriginvandring och försörjningskrav. När det gäller försörjningsansvaret gäller emellertid att i alla kulturer, även den svenska, uppfostras barn att ta ansvar för sina föräldrar, varför det inte finns någon som helst anledning att lagstadga om ett försörjningsansvar som dessutom kopplas till den värsta av alla sanktioner, nämligen att den åldriga föräldern eller barnen skickas tillbaka.

Ett försörjningskrav innebär att den som har en inkomst under en viss nivå inte kommer att få möjlighet att förenas med sina åldriga föräldrar och barn över 18 år. Detta gäller också för det stora flertalet av dem som är ”ofrivilligt arbetslösa” med a-kassa, vilket knappast kan sägas vara förenligt med den arbetslinje som tillämpas i Sverige.

Förslaget om försörjningskrav är också diskriminerande genom att det endast är personer med utländsk härkomst som kommer att omfattas. Toppmötet i Tammerfors stadgade att tredjelandsmedborgares rättsliga ställning skulle närmas EU-medborgarnas. Förslaget om försörjningsansvar går i motsatt riktning och innebär en särlagstiftning.

Förslaget är vidare ett brott mot den övergripande principen för jämställdheten, att varje kvinna skall vara ekonomiskt oberoende av en enskild man. Kommitténs förslag om försörjningsansvar innebär att den kvinna från ett tredjeland som gifter sig med eller blir sambo med en man i Sverige tvingas att vara ekonomiskt beroende av just den enskilde mannen. Beträffande en åldrig förälder, som inte kan utnyttja äldreomsorgen i Sverige och måste vårdas i familjen, kommer försörjningsansvaret med största sannolikhet innebära att kvinnan i familjen blir den som tvingas sluta sitt förvärsarbete för att vårda föräldern.

Slutligen innebär införandet av ett försörjningsansvar för en grupp av invånare i Sverige också att principerna för den generella välfärden urholkas.

4. Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning (punkt 16)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Tolkningen av Genèvekonventionens flyktingbegrepp bör breddas så att den också innefattar förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. En sådan tolkning – som stöds av FN:s flyktingkommissariat – vinner successivt terräng och är numera etablerad i ett antal länder.

Ett mer allmänt accepterande av att förföljelse på grund av genus eller sexuell läggning omfattas av Genèvekonventionen skulle göra det möjligt att stärka skyddet för dessa kategorier globalt. Den särlösning som gäller enligt den svenska utlänningslagen får snarast negativa effekter genom att understödja en inskränkande tolkning av konventionen.

Den som erkänts som flykting enligt Genèvekonventionen har en i flera avseenden förmånligare ställning än den som beviljats skydd med stöd av andra bestämmelser i utlänningslagen.

Att placera förföljda kvinnor i en särskild skyddskategori där skyddet och förmånerna är sämre än de regler enligt vilka förföljda män i allmänhet beviljas skydd utgör en faktisk diskriminering av kvinnor och är förbjudet enligt flera internationella instrument som Sverige anslutit sig till.

Ett motsvarande resonemang kan föras beträffande homosexualitet. Det är orimligt att den som riskerar förföljelse på grund av sin homosexualitet skall ha ett sämre skydd eller ges sämre rättslig ställning än den som riskerar förföljelse på grund av sin politiska eller religiösa uppfattning. När personer som fruktar förföljelse i hemlandet på grund av sin homosexualitet ändå avvisas till hemlandet avslöjas både okunnighet och fördomsfulla attityder i rättstillämpningen och de som får uppehållstillstånd beviljas detta på felaktig rättslig grund, humanitära skäl. Homosexuella asylsökande som hyser välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin homosexualitet skall kunna få flyktingstatus i Sverige.

5. Avvisning till annat land (punkt 29)

av Bo Könberg (fp), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Göran Lindblad (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Magda Ayoub (kd) och Kalle Larsson (v).

I 8 kap. 5 § andra stycket UtlL, som fick nu gällande lydelse genom antagandet av 1989 års utlänningslag, anges att "kan verkställigheten inte genomföras på det sätt som anges i första stycket eller finns det andra särskilda skäl, får utlännningen i stället sändas till något annat land".

Med stöd av detta lagrum har svenska myndigheter verkställt problematiska avvisningar till Ghana, trots att de avvisade saknar varje anknytning till landet. Det finns personer som utsatts för dessa verkställigheter och under lång tid hållits fängslade i Ghana. Det står klart att svenska myndigheter anser sig ha funnit en möjlighet att tolka det aktuella lagrummet i utlänningslagen på ett sätt som är djupt etiskt stötande och som kränker grundläggande mänskliga värden.

Det tillkallas nu en särskild utredare med uppgift att redovisa hur bestämmelserna har tillämpats. Utredaren skall vid behov lägga fram förslag så att lagen blir tydligare. En fördjupad granskning av gällande rutiner skall också genomföras. Avsikten är att utredningen skall redovisa sitt uppdrag i början av hösten 2002.

Eftersom vårt yrkande om att regeringen skall tillsätta en utredning med uppdrag att lägga fram förslag till ändrad lydelse av 8 kap. 5 § andra stycket UtlL nu är tillgodosett reserverar vi oss inte i denna fråga.

6. Utvisning på grund av brott (punkt 32)

av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v).

Möjligheterna att utvisa personer på grund av de dömts för brott skall finnas kvar, men påföljdssystemet i samband med utvisning på grund av brott skall vara rättvist och förutsägbart. Kriterierna som styr tillämpningen för utvisning på grund av brott varierar, och det föreligger inte heller en konsekvent och heltäckande praxis i dessa fall. Det innebär att det kan finnas ett moment av godtycke i tillämpningen av lagen vilket inte är tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt.

Vi inväntar Regeringskansliets arbete, som pågår med att analysera utvisning på grund av brott, och förutsätter att kriterier och tillämpning av utvisning på grund av brott beaktas i redovisningen som skall presenteras i en i departementspromemoria (Ds) senast den 15 juni.

7. Transportörsansvar (punkt 33)

av Margit Gennser, Göran Lindblad och Cecilia Magnusson (alla m).

Ett EG-direktiv om transportörsansvar har antagits och Sverige har att anpassa sin lagstiftning på området.

Rågången mellan vad som utgör statens kärnuppgifter och vad som kan delegeras av myndighetsutövning till privata aktörer är utomordentligt känsligt ur rättssäkerhetssynpunkt. Detta gäller i hög grad vid utformningen av reglerna för transportörsansvaret i kombination med olika typer av kompensatoriska åtgärder.

Problemet ur rättssäkerhetssynpunkt, när kontroll överläts till privata företag, är att kontrollen kommer att utföras av många olika aktörer. Detta ökar risken för att den sker med olika grad av precision med följd att olika individer kan komma att behandlas på olika sätt. Transportföretagen kan också på grund av rädsla för vitesbelopp göra kontrollen mer restriktiv än vad som avsetts. Det är denna typ av risker, som påtalats i samband med införandet av transportörsansvaret och som speglas i en rad moderata motioner.

När transportörsansvaret i ett senare skede kommer att behandlas i riksdagen bör stor omsorg ägnas åt avvägningen av rättssäkerhetsaspekterna och de då föreslagna kompensatoriska åtgärderna, t.ex. i form av standardisering av resehandlingar, av utbildningsåtgärder inom transportföretagen och andra åtgärder som främjar likformig handläggning av kontrollen. För att säkra rättssäkerheten för den enskilde krävs en mycket noggrann avvägning mellan transportörsansvaret och det bidrag till likformig bedömning som de sammantagna kompensatoriska åtgärderna kan skapa.

Den samlade effekten av visumregler, sanktioner mot flygbolag och andra invandringsbegränsande åtgärder kan trots allt medföra att människor med legitima flyktingskäl kan drabbas. Som angivits i motion Sf2 bör utöver Sveriges mottagande av s.k. kvotflyktingar, som har fått sin flyktingstatus fastställd av UNHCR, utredas möjligheten att ge vissa ambassader i uppgift att göra asylutredningar och besluta om asyl. En sådan ordning kräver dock noggranna överväganden och kan enbart ses som ett komplement till den ordinarie asylprövningen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelse 2001/02:5

Regeringen har till riksdagen överlämnat skrivelse 2001/02:5 Migration och asylpolitik.

Följdmotioner

2001/02:Sf2 av Margit Gennser m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om migrations- och asylpolitiken.

2001/02:Sf3 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett globalt perspektiv på Sveriges asylpolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om målen för migrationspolitiken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om landinformation.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av praxis gällande övrig asyl och skyddsbehövande.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av praxis för anknytningsärenden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om transportörsansvar.
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att utöka möjligheterna till arbetskraftsinvandring och förkorta handläggningstiden för dessa.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktlinjer för en kommande proposition angående arbetskraftsinvandring.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs om Dublinkonventionen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om UNHCR.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening om vad som anförs i motionen om gäststudier.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om besök i Sverige och visering.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mottagandet.

15. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av bostads- och dagersättning.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förvar.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om språkbruket när det gäller asylärenden.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om barn i asylprocessen.

2001/02:Sf4 av Anne Ludvigsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av tydlighet i utlänningslagstiftningen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kunskap om svensk asylpolitik och de intentioner regeringen har deklarerat och UNHCR:s uttalade rekommendationer hos dem som utreder, handlägger och beslutar i asylärenden.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av adekvat och saklig beskrivning av den verkliga situationen i aktuella länder.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förföljelse på grund av sexuell läggning eller kön.

2001/02:Sf5 av Magda Ayoub m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det skall finnas en tidsbegränsning för förvarstagande.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alternativa former för förvarstagning bör utredas och prövas.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnor och förvarstagning.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn och förvarstagning.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att UNHCR:s rekommendationer och råd om flyktingar från olika länder, måste följas.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om internflyktingar.

Motion väckt enligt 3 kap. 15 § RO med anledning av händelse av större vikt

2001/02:Sf21 av Ulla Hoffmann m.fl. (v, m, kd, c, fp, mp):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att lägga fram förslag till ändrad lydelse av 8 kap. 5 § andra stycket utlänningslagen.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Sf208 av Sten Andersson (m):

Riksdagen begär att regeringen återkommer med en skrivelse där man redovisar de totala kostnaderna och intäkterna för asyl- och flyktingpolitiken från 1985.

2001/02:Sf212 av tredje vice talman Rose-Marie Frebran m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att transportörsansvaret inte får utformas så att det strider mot Genèvekonventionen.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om en särskild lag varigenom myndighetsutövning överläts till transportörerna i enlighet med vad som i motionen anförs.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som klargör att det endast är systematiska, uppsåtliga beteenden eller grov oakt-samhet som kan ligga till grund för straff i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om böter inom straffrätten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att preskriptionstid samt möjlighet till överprövning i hovrätten skall finnas.
6. Riksdagen begär att regeringen arbetar för möjligheten att inrätta en särskild EU-myndighet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Sf216 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna asylrätten i Sverige och Europa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett vidgat flyktingbegrepp.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förändring av utlänningslagstiftningen för att möjliggöra en tolkning av begreppet humanitära skäl enligt normalt språkbruk.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vid bedömning av humanitära skäl skall, förutom klara medicinska vårdbehov, även vistelsetid samt integration tas i beaktande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att integration och vistelsetid skall tillmätas särskild betydelse i barnärenden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en parlamentarisk utredning för att se över bestämmelserna om barnets bästa och deras tillämpning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att undvika att familjer splittras i samband med förvarstagning och verkställighet av avvisning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flyktningbarn som kommer ensamma till Europa.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en enklare, snabbare och mer generös besöksviseringspolitik.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för förebyggande av flykt och återvändande.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att samordna EU:s medlemsstaters minimiansvar på det flyktingpolitiska området.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Dublinkonventionen ger Sverige en möjlighet, men absolut ingen skyldighet, att överlämna asylsökande till annat EU-land.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EG-direktivet om transportörsansvar måste bli föremål för omförhandling.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att aktivt verka för att korta listan av viseringspliktiga länder.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en flexiblare lagstiftning i Sverige och EU när det gäller anhöriginvandring.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av de bedömningsunderlag som Migrationsverket och Utlänningsnämnden använder sig av i asylprocessen.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gömda flyktingar.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att medborgare i nya EU-länder omedelbart skall omfattas av den fria rörligheten.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att liberalisera reglerna för arbetskraftsinvandring.

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning som klarlägger behoven av sådana förändringar i regelverket som möjliggör en mer omfattande arbetskraftsinvandring.

2001/02:Sf244 av Per Bill m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att möjliggöra en svensk motsvarighet till Green Card.

2001/02:Sf246 av Lennart Fridén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en genomgripande utvärdering av vår flykting- och invandringspolitik genomförs.

2001/02:Sf248 av Rigmor Stenmark (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om antal flyktingar i förhållande till den ort förläggningen är belägen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad personaltäthet på förläggningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om informationsansvar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om snabbare handläggningstider.

2001/02:Sf255 av Agne Hansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för humanare visumregler och att inte utöka transportörsansvaret med bötesstraff.
5. Riksdagen begär hos regeringen förslag om att en bortre tidsgräns för beslut om asyl skall ske inom tolv månader från ansökningsdagen.
6. Riksdagen begär hos regeringen en översyn av könsbestämmelsen i utlänningslagen (1989:529) i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen begär hos regeringen förslag om att förtydliga utlänningslagstiftningen så att den innehåller särskilda rättigheter för barn.
8. Riksdagen begär hos regeringen förslag om att ensamma asylsökande barn skall anmälas till utredning enligt socialtjänstlagen.
9. Riksdagen begär hos regeringen förslag om att socialtjänsten skall vara ansvarig för ensamma asylsökande flyktingbarns boende.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad arbetskraftsinvandring.

2001/02:Sf259 av Caroline Hagström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om förtydligande lagstiftning till skydd för utländska kvinnor i Sverige.

2001/02:Sf263 av Christel Anderberg (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av tillämpningen av de regler som har betydelse för EU-medborgares rätt till fri rörlighet.

2001/02:Sf266 av Karin Wegestål och Bengt Silfverstrand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att de svenska reglerna för turistvisum bör ses över så att etablerade invandrade familjer får ta emot besökande anhöriga i det nya hemlandet. Särskilt bör man se över reglerna så att ingen befolkningsgrupp diskrimineras i förhållande till jämförbara grupper.

2001/02:Sf271 av Yvonne Ångström m.fl. (fp, m, v, kd, c, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om barns rättigheter när det gäller familjeåterförening.

2001/02:Sf277 av Magnus Jacobsson (kd):

1. Riksdagen beslutar ta bort visumkravet för ryska medborgare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att uppehållstillståndsgivande för medborgare i grannländer kring Östersjön maximalt skall ta en månad att bereda.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om införandet av ett Green Card.

2001/02:Sf279 av Ola Karlsson och Ingvar Eriksson (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utvisningsbeslut skall verkställas efter det att de sammanlagda fängelsestraffen har avtjänats.

2001/02:Sf292 av Lars Lindblad m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en förändrad tillämpning av reglerna för homo- och bisexuellas möjligheter att få asyl i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Genèvekonventionens asylregler också skall tillämpas på den som är förföljd i sitt hemland på grund av sin homo- eller bisexualitet.

2001/02:Sf295 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring i utlänningslagen att utvisning av kvinnor som misshandlats av sin man under prövotiden för permanent uppehållstillstånd förhindras.
2. Riksdagen beslutar om att upphäva 3 kap. 3 § 3 utlänningslagen.

2001/02:Sf296 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

2. Riksdagen beslutar om sådan ändring av utlänningslagen att den som väntat mer än 18 månader på ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut skall beviljas permanent uppehållstillstånd om det inte finns synnerliga skäl som talar där- emot.

6. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning om behovet av en framtida arbetskraftsinvandring och hur denna lämpligen bör regleras.

2001/02:Sf318 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anför- s om tidsgräns för verkställighet av utvisningsbeslut.

2001/02:Sf319 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anför- s om den första intervjun vid asylansökan.

2001/02:Sf325 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om att förenkla för dem som vill invandra till Sverige i stället för att skuldbelägga kvinnor genom att moralisera över och ställa krav på att de skall föda barn.

2001/02:Sf326 av Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anför- s om att det skall krävas särskilda skäl att inte bevilja uppehållstillstånd till nära anhörig utöver maka/make/barn.

2001/02:Sf333 av Per Bill m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om fri arbetskraftsinvandring.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om arbets- och uppehållstillstånd för alla utländska studenter.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om att möjliggöra en svensk motsvarighet till Green Card.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om en humanare praxis av flyktinglagstiftningen.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om att verka för ett upphävande av Schengenavtalets transportörsan- svar och i väntan på det upphäva böterna för de företag som bryter mot reg- lerna.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anför- s om kortare handläggningstider med en maximal gräns på sex månader,

varefter asylsökande som samarbetat med myndigheterna bör beviljas uppehållstillstånd.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att möjliggöra för flyktingar att kvalificera sig som arbetsinvandrare.

2001/02:Sf335 av Johnny Gylling (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om längre arbetstillstånd än 90 dagar.

2001/02:Sf353 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, c, fp, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en ändring i utlänningslagen så att förföljelse på grund av kön, sexuell läggning eller könsidentitet ger flyktingstatus enligt Genèvekonventionen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte verkställa avvisningar av asylsökande som sökt skydd med anledning av förföljelse på grund av kön, sexuell läggning eller könsidentitet medan en översyn av lagstiftningen och dess tillämpning pågår.

2001/02:Sf357 av Anna Kinberg m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en generell flyktingamnesti under en begränsad tidsperiod.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om uppehållstillstånd för alla som väntat minst sex månader på att få sin asylansökan behandlad.

2001/02:Sf362 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att synliggöra den utsatthet som förekommer i samband med skenäktenskap.

2001/02:Sf364 av Per Bill m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportörsansvar.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om böter för brott mot transportörsansvar.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EG-direktivet om transportörsansvar bör bli föremål för omförhandling.

2001/02:Sf365 av Magda Ayoub (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en lagstiftning utarbetas som på ett bättre sätt tillvaratar barnets bästa när det gäller utvisningsdömda föräldrar.

2001/02:Sf371 av Gunnar Axén m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att bevilja utländska studenter permanenta uppehållstillstånd efter avlagd examen.

2001/02:Sf373 av Agneta Brendt m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om besöksvisitering vid släktbesök för den som tidigare fått avslag på asylansökan i EU-land.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om myndighetsansvar i samband med transportörsansvaret.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om icke polisiära åtgärder för att hindra människosmuggling.

2001/02:Sf394 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om beredskap för en massflyktssituation.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring angående humanitärt visum i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att flyktingpolitiken skall underställas kravet om barnens bästa, enligt FN:s barnkonvention.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att alla gömda barn ges amnesti.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att asylsökande barn får tillgång till terapeutisk vård oavsett om de får uppehållstillstånd eller ej.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att se över asylprocessen och mottagandet för de ensamkommande barnen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de ensamkommande barnen i stället för tillfälligt uppehållstillstånd direkt beviljas permanent uppehållstillstånd.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att största skyndsamtet skall präglade handläggningstiden för ensamkommande barn.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmärksamma berörda myndigheter på att förföljelse på grund av kön skall vara tillräckligt skäl för asyl.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppehållstillstånd på grund av anknytning.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmärksamma berörda myndigheter på att förföljelse på grund av homosexualitet skall vara tillräckligt skäl för asyl.
20. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring om en borte gräns vad det gäller förvar.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stor restriktivitet vad det gäller förvar.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av tolk.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om besöksvisum.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om god man vid avvisning.
25. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring om en definition angående tortyr.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om totalförbud mot att återsända någon till ett land där denne riskerar att utsättas för tortyr.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta för arbetskraftsinvandring.

2001/02:Sf398 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om påkallande av nya förhandlingar om transportörsansvarsdirektivet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om otillräckliga garantier för att ett tredjeland skall anses säkert.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten till tolk i samband med asylutredningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång till all information i ärendet för överprövningsinstansen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förvar av asylsökande.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla EU-instrument bör stå i samklang med internationell rätt och internationella normer.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utmönstrande av begreppet säkert ursprungsland.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten att stanna kvar i landet medan ett överklagande prövas.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslaget att asylsökande med familj skall ha tillgång till sjukvård och psykologisk hjälp och om särskilt stöd till våldtäktsoffer och offer för genusrelaterat våld.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omarbetande av reglerna om asylsökandes rörelsefrihet.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indragning av ekonomiskt stöd till asylsökande på blotta misstankar att vederbörande utgör en säkerhetsrisk eller om det finns grundad anledning att tro att han eller hon är exkluderad från flyktingkonventionen enligt artikel 1F.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på djupgående förändringar i direktivförslaget om rätt till familjeåterförening.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vilken linje regeringen bör föra i förhandlingarna om förslaget till förordning för att ersätta Dublinkonventionen.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om direktivförslaget om miniminormer för när medborgare i tredjeländer skall betraktas som flyktingar eller eljest i behov av internationellt skydd.

2001/02:Sf399 av Magda Ayoub m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att snarast utarbeta en gemensam definition av flyktingbegreppet inom EU.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportörsansvaret.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att visumkravet inte skall vara ett instrument för att hålla asylsökande ute.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om olika rutiner och praxis vid svenska ambassader avseende besöksvisum och ansökningsförfarandet.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en regelförenkling avseende referensblanketten för besöksvisum.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att få rättshjälp i Dublinärende.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Dublinkonventionen och principen om non-refoulement.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lista över säkra tredje länder ej skall upprättas och att särskilda krav skall uppställas på avvísningar till s.k. säkra tredje länder.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillämpningen av 2 kap. 4 § första stycket 5 utlänningslagen om humanitära skäl bör ses över.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kompetensen vid invandringsmyndigheterna om homosexuella och beslutsunderlaget om situationen i hemländerna för homosexuella respektive kvinnor måste ses över och åtgärdas.
14. Riksdagen begär att regeringen ser över tillämpningen av 3 kap. 3 § tredje stycket utlänningslagen ”på grund av sitt kön eller homosexualitet känner välgrundad fruktan för förföljelse”, i enlighet med vad som anförs i motionen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvisning- och avvisningsbeslut som leder till familjesplittring skall inhiberas.
16. Riksdagen beslutar återinföra ”sista-länken”-bestämmelsen, i enlighet med vad som anförs i motionen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reglerna för anhöriginvandring.
18. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av 2 kap. 4 e tredje stycket utlänningslagen, i enlighet med vad som anförs i motionen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de anknytningsärenden som prövas för uppskjuten invandringsprövning.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undantag från huvudprincipen, om att uppehållstillstånd skall beviljas före inresa, skall göras när utlänningen har barn i Sverige eller kvinnan i förhållandet väntar barn eller om sökanden med all sannolikhet skall få sin ansökan beviljad.
21. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till tidsgräns avseende verkställighetshinder för utvisningsbeslut.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om psykologers och kurators intyg.
23. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en permanent verksamhet med jourbiträden, i enlighet med vad som anförs i motionen.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om medborgarvittnen och anlitaandet av auktoriserade tolkar av samma kön.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barnperspektivet saknas vid avvisning och utvisning.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de asylsökande barnens rätt att höras.

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att skapa regelverk för det uppdrag god man utför åt ensamma flyktingbarn.

2001/02:K426 av Alf Svensson m.fl. (kd):

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en konsekvent europeisk flyktingpolitik baserad på flyktingars rättigheter, internationell solidaritet och full respekt för internationella åtaganden.

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU verka för en mindre restriktiv visumpolitik.

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka inslaget av finansiell solidaritet i EU:s flyktingpolitik.

35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hjälpa kandidatländerna att bygga upp system och kapacitet för att ta emot och hantera asylsökande.

36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU-medborgares rätt att söka asyl.

2001/02:K429 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utlänningslagstiftningen bör omarbetas om det visar sig att den på grund av t.ex. kopplingen till avsaknad av de materiella skyddsreglerna, eller annat, strider mot Europakonventionen.

2001/02:Fi219 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flyktingstatus till de kvinnor som transporterats hit för sexuell exploatering.

2001/02:Ju236 av Ulla-Britt Hagström och Margareta Viklund (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att "trafficking-offer" ges tillfälliga uppehållstillstånd.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att "trafficking-offer" aldrig sänds tillbaka till hemlandet utan uppföljning, skydd och stöd.

2001/02:Ju267 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vikten av att de utsatta kvinnorna får tillfälliga uppehållstillstånd för att säkerställa att offren kan vittna om smugglarnas brottsliga handlingar.

2001/02:Ju324 av Margareta Viklund och Ulla-Britt Hagström (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av utlänningslagen.

2001/02:Ju391 av Alice Åström m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en översyn av tillämpningen av reglerna om utvisning på grund av brott skall göras i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:Ju394 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om att ge Migrationsverket rätt att i polisregistret kontrollera män som ”importerar” kvinnor till Sverige.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om specialkompetens hos personal som skall handlägga utvisningsärenden av ”importerade” kvinnor, vilka trots anmälan om misshandel utsätts för utvisningshot.

2001/02:Ju449 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändrade regler om utvisning på grund av brott.

2001/02:L367 av Ana Maria Narti m.fl. (fp):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den svenska flyktingpolitiken rörande förföljda homosexuella, bisexuella och transpersoner.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett tilläggsprotokoll till Genèvekonventionen.

2001/02:U270 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, s, m, kd, c, fp, mp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att händelserna i Iran sedan våren år 2000 innebär en kraftig försämring när det gäller mänskliga rättigheter och att regeringen beaktar detta när det gäller behandlingen av iranska flyktingars möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige.

2001/02:U301 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en gemensam och humanare flyktingpolitik.

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att listan över viseringspliktiga länder skall kortas.

2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s flyktingpolitik skall baseras på humanitet och gemensam ansvarsfördelning.

2001/02:U347 av Ana Maria Narti m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av FN:s flyktingkonvention.

2001/02:U349 av Margareta Viklund m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om temporära uppehållstillstånd och riktat stöd till de genom trafficking utsatta kvinnorna.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att asylpolitiken utvidgas så att hot om könsstympning utgör skäl för att erhålla flyktingstatus.

2001/02:So634 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flyktingbarnens situation.

2001/02:Ub546 av Bo Lundgren m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utländska studenters möjlighet att få arbetstillstånd.

2001/02:A211 av Maria Larsson m.fl. (kd):

28. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av 2 kap. 4 e § tredje stycket utlänningslagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppehållstillstånd skall nekas i det fall referenspersonen tidigare dömts för misshandel eller övergrepp mot tidigare sambo eller maka/make.

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utdrag ur brottsregistret avseende brott mot 3, 4 och 6 kap. brottsbalken samt meddelande om besöksförbud alltid skall inhämtas.

2001/02:A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av ändrad lagstiftning för att skydda utländska kvinnor som gifter sig med svenska män.

2001/02:A317 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättringar av introduktionen under asylprocessen.

2001/02:A319 av Anna Åkerhielm och Karin Enström (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om temporära arbetstillstånd för asylsökande i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd.

2001/02:A390 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hinder för rörlighet av arbetskraft i Öresundsregionen vad gäller medborgarskap.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning om flyktingpolitiken

Datum: tisdagen den 20 november 2001

Tid: 10.00–13.30

Lokal: andrakammarsalen

Program:

Inledning

Socialförsäkringsutskottets ordförande Berit Andnor

Flykting- och migrationssituationen i Europa

Jonas Widgren, chef för International Centre for Migration Policy Development, ICMPD

Carl Söderbergh, generalsekreterare, Svenska Amnesty

Gun-Britt Andersson, statssekreterare, Utrikesdepartementet

Asylprocessen i Sverige

Lena Häll Eriksson, generaldirektör, Migrationsverket

Håkan Sandesjö, ställföreträdande generaldirektör, Utlänningsnämnden

Anders Sundquist, kanslichef, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar

Dessutom var ett antal myndigheter och organisationer inbjudna för att svara på eventuella frågor.

Inledning

Berit Andnor (s), ordförande: Då vill jag hälsa er välkomna till socialförsäkringsutskottets utfrågning om asyl- och migrationspolitiken. Jag vill rikta ett särskilt välkommen till de inbjudna talarna och gästerna, som vi har med oss här i dag.

Socialförsäkringsutskottet är ju det utskott i riksdagen som är ansvarigt för asyl- och migrationspolitiken. Det finns en gemensam uppfattning över alla partigränser i Sveriges riksdag om att vi ska ha en human, öppen, rättssäker och ansvarsfull asyl- och migrationspolitik. Det här är ett område som är mycket viktigt men samtidigt också känsligt. Anledningen till det är att det rör enskilda individer, individer som söker sig till vårt land för att få skydd mot förföljelse. Många har mycket svåra upplevelser bakom sig och är i en mycket utsatt situation. Det är en utsatthet som många av oss kanske har svårt att riktigt föreställa sig. Därför är det en mycket prioriterad uppgift för social-

försäkringsutskottet att noga följa hur dessa utsatta människor tas emot i vårt land. Asyl- och migrationspolitiken är också ett område som just nu är mitt uppe i ett mycket stort gemensamt harmoniseringsarbete inom den europeiska unionen. Det handlar där mycket om att skapa gemensamma miniminivåer inom olika områden, men det handlar också om att diskutera ansvarsfördelning mellan de olika medlemsländerna.

Syftet med den utfrågning som vi ska ha i dag är att vi så allsidigt som möjligt ska försöka belysa den faktiska situationen när det gäller asyl- och migrationspolitiken. Jag hoppas att vi gemensamt ska kunna försöka belysa denna situation utifrån olika perspektiv, utifrån olika uppfattningar om hur situationen är.

Jag vill hälsa er mycket välkomna till denna utfrågning.

Sedan har jag några rent praktiska förhållningsorder innan vi startar. Ni som sitter här och är särskilt inbjudna att delta har möjlighet att begära ordet. Framför allt handlar det naturligtvis om att utskottets ledamöter ska ha möjlighet att ställa frågor, men ni är också välkomna. Ni har alla en mikrofon. Det finns en liten knapp framför er att trycka på, och ni begär ordet på helt vanligt sätt. Tänk också på att inte gå för nära mikrofonerna, så att vi kan höra bra.

Det här sänds direkt i svensk TV, och allt som sägs kommer att tas upp stenografiskt av våra stenografer som sitter här.

Mycket välkomna ska ni vara. Vi går direkt in på den dagordning som vi har för dagens utfrågning.

Först vill jag hälsa Jonas Widgren välkommen. Han är sedan 1993 chef för International Centre for Migration Policy Development. Det är ett fristående institut som finns i Wien, och det institutet är framför allt verksamt inom det migrationspolitiska området. Det handlar om frågor som naturligtvis är av gemensamt intresse för Västeuropa och Central- och Östeuropa.

Jonas Widgren har tidigare arbetat inom Regeringskansliet med just dessa frågor och har också varit statssekreterare.

Du är mycket välkommen hit till oss, Jonas. Ordet är ditt! Varsågod!

Flykting- och migrationssituationen i Europa

Jonas Widgren: Tack så mycket!

Fru ordförande, ärade ledamöter! Jag har alltså blivit ombedd att göra en allmän överblick av flykting- och migrationssituationen i världen och särskilt i Europa och att sammanfatta några lärdomar och utmaningar som har relevans för utformningen av den svenska politiken.

Under de senaste 35 åren har invandringen hit och den svenska invandrar- och flyktingpolitiken genomgått stora förändringar, men långt större förändringar har skett i Sveriges omvärld vad gäller faktorer som ger upphov till eller kan bidra till att reglera befolkningsomflyttningar mellan länder.

Den årliga invandringen till Sverige av utländska medborgare med rätt att bosätta sig här, och av asylsökande, motsvarar ungefär 7 % av invandringen

av motsvarande kategorier i EU. I EU-området bor ungefär 17 % av alla de 150 miljoner flyktingar och invandrare som finns i hela världen. Antalet flyktingar och invandrare i världen, dvs. människor bosatta utanför sitt medborgarskapsland, har ökat med 30 miljoner sedan 1990, och en rad faktorer som jag avser att senare återkomma till kan komma att leda till en väsentlig ökning av befolkningsomflyttningarna under de kommande 50 åren. Redan i dag svarar bosatta invandrare för mer än 15 % av befolkningen i totalt 50 länder, och det internationella befolkningsutbytet kommer under de närmaste årtiondena att i sig bli en betydande global förändringsfaktor med en enorm utvecklingspotential. Det är givet att bedömningar om den svenska migrations- och flyktingpolitikens framtida inriktning måste grundas på en realistisk analys av trender i omvärlden.

Låt oss först göra en kort utblick över flyktingsituationen. När UNHCR etablerades i början av 1950-talet bodde 2,5 miljarder människor på jorden mot 6 i dag. Organisationens uppgifter vidgades allteftersom, och antalet flyktingar under UNHCR:s ansvar ökade från 12 miljoner i mitten av 1980-talet till ca 22 miljoner i dag, med tyngdpunkt i Afrika och Asien. Men ökningen är självfallet inte konstant utan sammanhänger med utvecklingen i riktning mot fred eller krig i de olika krishärdarna och med återvändningsmöjligheter.

Krigen i Bosnien-Hercegovina och i storasjöområdet i Afrika under första hälften av 1990-talet ledde till en kraftig expansion av UNHCR. Det gällde dess uppgifter och personalen, som ökade från ca 1 800 i slutet av 80-talet till mer än 5 000 i slutet av 90-talet. Vad gäller omsorgen om internflyktingar har det under senare år förts en debatt på FN-nivå om hur samordningen av insatserna mellan FN-organen ska förbättras. UNHCR sköter för närvarande enligt *ad hoc*-beslut omsorgen för nära 7 miljoner internflyktingar i länder som t.ex. Eritrea, Afghanistan och Sri Lanka.

Under de senaste 15 åren har ett intensivt utvecklingsarbete bedrivits på FN-nivå, vari Sverige har deltagit synnerligen aktivt, i syfte att bättre integrera UNHCR:s arbete med att finna varaktiga lösningar på flyktingproblemen med övriga berörda FN-organ. Samtidigt har FN:s konfliktförebyggande aktiviteter utvecklats väsentligt, och sambanden mellan befolkningsutveckling, kvinnans ställning, ekologiska förändringar, fattigdomsbekämpning och andra avgörande globala utvecklingsfrågor har förstärkts. När jag började arbeta hos UNHCR 1987 fanns det ingen koppling alls mellan organisationens verksamhet som sådan och FN:s övergripande flyktförebyggande verksamhet. I dag är situationen helt annorlunda. UNHCR är en aktiv partner i all sådan övergripande flyktförebyggande verksamhet, tillsammans med alla andra berörda FN-organ, med OSSE och med EU.

Det finns skäl att understryka detta nu när UNHCR med den nye flyktingkommissarien Lubbers befinner sig mitt i en genomgripande reformprocess som syftar till att definiera UNHCR:s kärnverksamhet och som också har lett till vissa nödvändiga nedskärningar av verksamheten i syfte att man tillsammans med givarländerna ska uppnå full finansiering. För att tala i klartext

innebär den pågående reformprocessen en förstärkning och inte en försvagning av FN:s flyktingverksamhet. Den s.k. globala konsultationsprocess som UNHCR bedriver sedan ett år, kulminerande i högnivåmötet i Genève i mitten av december, kommer att leda till ett starkt bekräftande och inte till en nivelering av UNHCR:s ursprungliga skyddsmandat på grundval av Genèvekonventionen och också till ett starkare och moderniserat UNHCR, bättre ägnat att ge skydd åt dem som behöver internationellt skydd för att den egna staten inte erbjuder ett sådant skydd. Det är vad den internationella flyktingrätten handlar om.

Men merparten av flyktingarna i världen stannar i hemregionen. Trots alla de globala utvecklingstendenser som entydigt pekar i riktning mot en kraftig ökning av befolkningsomflyttningarna i världen under de närmaste tio åren kommer ingen grundläggande förändring att ske vad gäller detta sakförhållande. De fattiga kan inte lämna. Så mycket som en femtedel av världsbefolkningen lever på mindre än en dollar om dagen, 44 % av dem i Sydasiens. En dollar om dagen räcker inte till de 20 000 som människosmugglaren begär för en resa till nord.

Det är kanske 90 % av världsbefolkningen, även under de kommande årtiondena, som aldrig kommer att korsa en gräns. Och eftersom 85 % av människorna på jorden lever i utvecklingsländer kommer de få som korsar en gräns på sin höjd att besöka grannländer. De 150 miljoner som bor utanför sitt hemland motsvarar endast 2,5 % av världsbefolkningen. Deras antal ökar med ungefär 3 miljoner per år. Hälften befinner sig i OECD-staterna. Varje år tar dessa stater, dvs. främst Nordamerika och Västeuropa, i ordnade former in ungefär 2–3 miljoner nya invandrare. Därtill kommer uppskattningsvis ungefär 1,5 miljoner som årligen invandrar till OECD-området, omedda och illegalt, över den ”gröna” eller den ”blå” gränsen.

Under de senaste åren har en hel del skrivits om migrationstryck och om risken för en kraftig ökning av den oreglerade invandringen till de nordliga industristaterna. Särskilt efter det avgörande skiftet i världssystemet, som inträdde i och med Sovjetunionens sönderfall, som innebar att en stor del av världens befolkning som tidigare varit innesluten i kommunistiska kontrollsystem fick rätt att utvända, kom hotande globala migrationsperspektiv att föras ända upp på dagordningen för G7 och Nato. Bedömningarna därefter har reviderats. Födelsetalen i utvecklingsländerna har fallit oväntat snabbt och ligger nu på något mindre än tre barn per kvinna. Det är hälften av 1970 års fertilitetsnivå, enligt FN:s befolkningsfonds senaste rapport. Så vi talar numera kanske om en maximal världsbefolkning om 9–10 miljarder och inte om 14–15, som för tio år sedan.

Å ena sidan är en tredjedel av den arbetsföra befolkningen i utvecklingsländerna undersysselsatt, bor redan i dag hälften av världsbefolkningen i stadsområden, flyttar 200 000 unga per dag till storstäderna i utvecklingsländerna och tillförsäkrar globaliseringen en kraftigt ökad tillgång till information, kontakter och snabba och billiga kommunikationer.

Å andra sidan är kanske avgörande långsiktiga förändringar i gång när det gäller världshandeln och det ekonomiska utbytet, på samma sätt som vad gäller födelsetalen. De flesta utvecklingskonomer är överens om att det avgörande för utvecklingsländerna är att de kan sälja sina produkter på världsmarknaden och skapa ett samhällssystem som attraherar investeringar. Det nyligen avslutade världshandelsmötet i Qatar ledde till vissa öppningar. Om utvecklingsländerna får ökat marknadstillträde för sina exportprodukter, framför allt från jordbruket, och om OECD-länderna, som nu ger ut 365 miljarder dollar per år i jordbrukssubventioner, vilket är sex gånger mer än det samlade årliga OECD-biståndet, minskar sina höga tullmurar skapas jobb för den miljard överflödiga bönder i u-länderna som under alla omständigheter kommer att tvingas till intern migration till storstäderna under de kommande 15–30 åren. Om alla OECD-länder beslutade att genomföra sitt gamla åtagande om 0,7 % av BNP till u-hjälpen skulle det ge ett tillskott till biståndet på 100 miljarder dollar. Drivkraften bakom migration är för flyktingar säkerhet till liv och lem och för de andra ekonomisk säkerhet. De utvandrar för att tjäna ihop betydligt mer pengar än de 20 000 dollar som flyktingsmugglaren kostar. Totalt uppgår per år remitteringarna hem till ca 80 miljarder dollar, biståndet till 50 miljarder, direktinvesteringarna av privata företag i de typiska utvandringsländerna till ungefär lika mycket och smugglarinkomsterna till kanske 15 miljarder.

Om den ekonomiska kraften i remitteringarna, som i många länder i dag är det viktigaste kapitalflödet utifrån, inte ersätts av minskad handelsprotektionism, ökat bistånd, skuldavskrivning, ett gott ledarskap i utvecklingsländerna och mycket annat kommer tendensen i riktning mot syd–nord- och öst–västmigration att bestå. Ökat bistånd och mindre handelsprotektionism ska självfallet genomföras under alla omständigheter för allas bästa, men det skadar inte att även understryka de potentiella migrationspolitiska konsekvenserna.

Det här, fru ordförande, leder mig över till Europa och till den debatt som plötsligen inleddes under våren förra året: Kanske Europa i stället för att söka begränsa invandringen, som man gjort sedan 1975, skulle öka den för att uppnå en bättre balans mellan den hastigt ökande åldrande delen av befolkningen och den krympande arbetande delen. Bakgrunden var dels det dåvarande spinnets i den europeiska ekonomin, som skapade brist på datatekniker, dels offentliggörandet av en chockerande FN-rapport om befolkningsklyftan i världen. EU-kommissionären Vitorinos ambitioner att gestalta den framtida europeiska invandringspolitiken i en mer hoppfull och framåtsträvande belysning bidrog också.

FN-rapporten chockerade, eftersom den indirekt pläderade för en kraftigt ökad invandring, om Europa så finner nödvändigt i ett egenintresse. Om relationen mellan den arbetande och den åldrande befolkningen i EU ska kunna hållas konstant de närmaste 50 åren måste den nuvarande årliga invandringen på 1 miljon ökas till 13, sades det i FN-rapporten, så att pensionsystemen inte bryter samman och EU även fortsättningsvis har livskraft. Men

om målet bara är att hålla den arbetande befolkningen lika stor som i dag måste den nuvarande invandringen endast tredubblas.

Det här paradigmskiftet i debatten var självfallet befriande men gav också upphov till en viss förvirring. Eftersom en ökad invandring tydligen var nödvändig för vår ekonomiska överlevnad undrade man vad som då skulle ske med flyktingrätten och asylprövningen. Blir den överflödigt? Skulle en ökad invandring innebära en minskad marknad för människosmugglare? Skulle en ökad ordnad invandring inte innebära ett hot mot de för närvarande 10 miljonerna arbetslösa i EU? Och kommer kvinnornas förvärvsintensitet att förbli vid nuvarande 50 % i stället för de eftersträlvade 60?

Nu har debattdammet lagt sig. Vad som är i vardande är ett enhetligt EU-system för invandrings- och flyktingpolitik, baserat på Amsterdamfördragets lista över de byggstenar som måste vara på plats i maj 2004 och på besluten från 1999 års toppmöte i Tammerfors.

Det är värt att notera att den stora ministerkonferens som ägde rum i Bryssel i oktober om en aktiv invandringspolitik, en månad efter terroristattackerna i New York och Washington, inte avvek från grundfrågan, nämligen att Europa långsiktigt måste öppna sig för en ökad invandring. Men självfallet har terroristattackerna lett till en uppstramning av visumpolitiken även i Europa och till andra nödvändiga kontrollåtgärder, somliga av dem i transatlantiskt samarbete.

Jag är nu framme vid min sammanfattning, fru ordförande.

Som utskottsledamöterna är mycket väl medvetna om kommer det i Amsterdamfördraget angivna systemet att baseras på gemensamma regler för familjeåterförening, invandring av arbetskraft etc. Medan kommissionens alla förslag för hela detta regelverk för en gemensam invandringsreglering ännu inte ligger på bordet ligger nästan alla förslag om en gemensam flyktingpolitik färdiga för behandling av medlemsländerna. Vad gäller några av byggstenarna har regeringarna redan fattat beslut. Andra byggstenar, som beviljande av flyktingstatus, miniminormer för mottagande, den nya versionen av Dublinkonventionen etc., är fortfarande under behandling. Och mycket annat är att vänta.

Även om förhandlingarna om detta samlade europeiska flyktingpaket kommer att bli segdragna och långvariga börjar konturerna skönjas. Och även om det inte är fullständigt på plats 2004 utan kanske 2005 eller 2007 kommer de europeiska länderna att kunna vara stolta över denna kraftsamling som ger ett ökat flyktingskydd. När asylkrisen var som mest akut i början av 1990-talet med ett asylintag på 700 000 när det var som störst, varav endast en femtedel var skyddsbehövande, genomgick också de europeiska staterna en identitetskris. De beskylldes för att förvanska den internationella flyktingrätt som de själva tidigare hade skapat.

Siffrorna gick sedan ned till 250 000. Men erkännandeprocenten vad gäller konventionsflyktingar gick upp. Mer än 250 000 konventionsflyktingar har erkänts inom EU sedan asylkrisens avmattning år 1993. Därtill har 700 000 fått temporärt skydd. Alternativa skyddsformer, kompletterande Genèvekon-

ventionen, och accepterandet av icke-statlig förföljelse som skyddsgrund vinner insteg i EU-akin och i nationell lagstiftning. Och även om flyktingkommissarien Lubbers klagat på det finansiella stödet från EU svarar EU och dess medlemsstater för hela 40 % av UNHCR:s årsbudget.

Fru ordförande! Tiden medger inte ytterligare redovisning. Men ur ett europeiskt perspektiv hävdar jag att frågan om en hårdnande flyktingpolitik är fel ställd. Nya omständigheter och nya globala utvecklingstendenser ställer krav på nya lösningar. Och de europeiska länderna har under senare år återtagit sin ledarposition vad gäller utvecklingen av flyktingrätten och dess tillämpning.

Ordföranden: Tack för det! Då lämnar jag ordet till utskottets ledamöter för synpunkter och frågor till Jonas Widgren. Ordet går först till Maud Björnemalm. Varsågod!

Maud Björnemalm (s): Tack, fru ordförande! Jonas har nästan redan svarat på frågan. Men jag ska vända till den lite grann: Måste man inte, när det kommer en gemensam flyktingpolitik i EU eller något senare, diskutera någon form av gemensam arbetskraftsinvandring?

Jonas Widgren: Som jag sade hänger alla de här frågorna ihop. Det handlar om totalintaget och om flyktingrättens och flyktingpolitikens del i inflödet till Europa. Vad som är klart efter den lite förvirrade debatten tidigare i år är att flyktingpolitiken och asylrätten självfallet står på egna ben och att detta består, men min egen grunduppfattning är – det är relativt radikalt – att vi inte kan undgå att inom en tio år tre-, fyrdubbla totalinvandringen till Västeuropa.

Ulla Hoffmann (v): Fru ordförande! Jag delar uppfattningen att det är viktigt att skilja på invandringspolitik och flyktingpolitik. Jag delar dock inte riktigt uppfattningen att flyktingpolitiken inte skulle ha hårdnat i Sverige och inom EU-länderna de senaste åren. Jag skulle därför vilja höra vad Jonas Widgren har för synpunkter på t.ex. hur Schengenavtalet och byggandet av det som populärt kallas murar runt EU har påverkat möjligheterna för en flykting att ta sig till Sverige. Vad finns det för lagliga möjligheter för en flykting att ta sig till Sverige i dag, utan att använda sig av flyktingsmuggling, när vi har transportörsansvar, när vi har hela Schengenavtalet osv.?

Jonas Widgren: Det här erinrar mig om debatter som jag dagligdags var inblandad i för 15 år sedan när jag hade Gun-Britt Anderssons utomordentligt svåra jobb.

Egentligen är ingenting förändrat. Jag försökte säga att nya omständigheter och globala utvecklingstendenser ställer krav på nya lösningar.

Schengensamarbetet är till för att bidra till en gemensam stor marknad och ett fritt utrymme för 25 eller kanske 35 – vem vet? – länder i en framtid där man rör sig fritt. De är då säkra länder som inte är flyktingalstrande. Det kommer alltid att finnas en konflikt mellan kontroll och tillflyktsvägar. Det här är en debatt som förs i alla länder, och den kommer att föras i Sverige fortsättningsvis under en lång tid. Men det handlar som alltid i politik om avvägningar.

Matz Hammarström (mp): Jag skulle vilja ställa en fråga till Jonas Widgren.

Maj-Inger Klingvall, nyss avhoppad ansvarig minister, hävdar envetet att alla kan söka asyl vid EU:s gemensamma gräns trots att fakta visar på motsatsen. Vid den polsk-tyska gränsen t.ex. avvisas asylsökande omedelbart. Genom den politiken menar jag att EU har ett stort ansvar både för flyktingsmuggling och för att människor som behöver skydd tvingas att illegalt ta sig in i och leva i EU. Jag tycker därför att man starkt kan ifrågasätta om Sverige och övriga EU-länder lever upp till Genèvekonventionen. Min fråga är om Jonas Widgren anser att alla har möjlighet att söka asyl vid gränsen och att Sverige lever upp till Genèvekonventionen.

Jonas Widgren: Vad gäller grundfrågan om möjligheten att söka asyl vid gränsen får det inte råda något som helst tvivel. EU-länderna, och däribland i väldigt hög utsträckning Sverige, arbetar intensivt när det gäller kandidatländerna och deras nya reformerade gränskontrollsystem. Vi måste komma ihåg att gränskontrollen i kandidatländerna för tio år sedan bara var till för att skjuta på den egna befolkningen och hindra den från att lämna militära system. Dessa länder är inbegripna i ett oerhört intensivt reformarbete. De får inte bli medlemmar om de inte kan säkra asylrätten. Det är självklart.

Johan Pehrson (fp): Fru ordförande! Jag skulle vilja fråga Jonas Widgren om han inte är orolig för sitt instituts räkning över att man på EU-nivå hela tiden når ganska långt när det gäller administrativa åtgärder och hur man ska ratta den gemensamma flyktingpolitiken rent administrativt. Man har Dublinkonvention. Man har Schengenkonvention. Man har transportörsansvar. Man har hårda viseringsregler. Man har regler om flyktingsmuggling, men det saknas ju helt gemensamma regler om innehåll. Man koncentrerar sig så mycket på att stänga gränserna, på att sluta sig och på att hålla ordning på det i stället för att söka ett gemensamt innehåll. Tror Jonas Widgren verkligen att det gemensamma innehållet kommer att komma så tidigt som 2004?

Jonas Widgren: Nej, inte 2004. Det sade jag också. Jag tror att det kommer senare, men det som har förbluffat mig är kraften och hastigheten. Ni måste komma ihåg att 1991 vände sig Tyskland i desperation till det luxemburgska ordförandeskapet för att be EU – EG på den tiden – lösa Tysklands asylpolitiska kris.

Det är klart att man ser något annorlunda på de här frågorna när man sitter utanför de svenska gränserna och försöker blicka europeiskt och kanske globalt. Jag menar vad jag säger. Jag är förbluffad över takten i utvecklingen i EU. Man kommer till Bryssel. Det talas om form mer än innehåll, men innehållet är där. Det är något som tickar i europeisk asylrätt. Jag menar vad jag säger när jag säger att ledarskapet har återtagits av de demokratier som en gång skapade Genèvekonventionen. Detta kommer att vara på plats. Det kommer att ske senare i några av kandidatländerna. Det handlar om hela det här skyddssystemet, som också innebär en ökad organiserad överföring av flyktingar mellan länder. Lösningarna måste sökas där människorna bor i första hand. Det är ett system som kommer att fungera. Det fylls med innehåll.

Rose-Marie Frebran (kd): Jag undrar vad Jonas Widgren anser att UNHCR inte har begripit i sin rapport där man kraftigt kritiserar EU:s strängare flyktingpolitik. Allt färre lagliga sätt finns att ta sig in, och man menar att människor mer eller mindre tvingas till olagliga metoder. Vad är det som man inte har fattat?

Jonas Widgren: Jag arbetade sex år i UNHCR. Då kunde det vara si och så med förståelsen för vad som var på gång inom EU. Det fanns då ingen förståelse för kraften hos parlamenten i medlemsstaterna när det gällde att skapa ett europeiskt flyktingskydd ovanpå Genèvekonventionen. Som jag sade ser UNHCR nu sammanhangen, och jag tror – det är möjligt att jag nu överträder mina befogenheter som inledningstalare – att det i den svenska debatten fortfarande finns en tendens att betrakta flyktingpolitiken som en i första hand svensk angelägenhet och tillträdet till det svenska territoriet som den övergripande frågan. Den övergripande frågan är det som jag försökte tala om, nämligen de globala lösningarna. Merparten av flyktingarna dör på platsen. Det är bara stora förändringar när det gäller de globala utvecklingsfrågorna som kan leda till varaktiga lösningar och färre flyktingar.

Gustaf von Essen (m): En kort fråga bara: Har Sverige en hårdare och mer inhuman asyl- och invandringspolitik än övriga europeiska länder?

Jonas Widgren: Jag anser inte att det är jag som nödvändigtvis ska ge betyg, särskilt inte i inledningen av en så viktig debatt. Men jag sitter i Genève och i Wien och ser på Sverige som ett rätt litet land som hade ett starkt ordförandeskap i EU. Sverige för sammantaget en helhetsflyktingpolitik som är mer sammanvävd och mer övergripande och där alla byggstenar som man nu försöker att få plats i EU är på plats, så svensk flyktingpolitik har, enligt mig som sitter utanför Sverige, inte hårdnat.

Birgitta Carlsson (c): Jag har också en kort fråga. Den handlar om tiden som invandrare och flyktingar får vänta innan de får besked om de får stanna eller inte. Just nu har vi i min kommun haft ett fall där man väntat i 20 månader och trott att man skulle få stanna. Är det acceptabelt att man får vänta så länge innan man får besked?

Jonas Widgren: Det är definitivt inte acceptabelt. Det är en av de stora ännu administrativt olösta frågorna, även från ett europeiskt perspektiv. De förslag som nu kommit från kommissionen om gemensamma regler för mottagande etc. har kommit alldeles för sent, och det är alldeles för lite drivkraft, europeiskt sett, i arbetet med att förkorta väntetider. Här måste jag säga att ett starkt frågetecken måste sättas för det gemensamma handlandet mellan huvudstaterna när det gäller att bryta ned handläggningstiderna och göra dem mycket, mycket kortare.

Ordföranden: Jag skulle vilja att vi går vidare i programmet. Det finns möjlighet för de ytterligare ledamöter som har anmält sig för att ställa frågor att återkomma. Jag tackar Jonas Widgren så länge.

Vi går nu vidare och lämnar ordet till Carl Söderbergh, som är generalsekreterare i Svenska Amnesty. Du är välkommen. Varsågod, ordet är ditt.

Carl Söderbergh: Fru ordförande, utskottets ledamöter! Jag vill tacka er så hjärtligt för tillfället att medverka här i dag.

Vid Tammerforsmötet för två år sedan fastslog EU:s medlemsländer vikten av att Genèvekonventionen bör styra det fortsatta arbetet med att skapa en harmoniserad asylprocess. Men hur har harmoniseringen sett ut i verkligheten? När man ser på de prioriteringar som EU-länderna har haft inom Schengensamarbetet, t.ex. transportörsansvaret och andra sätt att kontrollera de yttre gränserna, verkar Tammerforskonklusionerna eka ihåligt. EU-länderna ser till att visumkraven höjs i takt med en ökning av antalet asylsökande. När antalet ökar ser vi att visumkraven blir desto strängare. Det här är inget nytt för oss här i Sverige. Vi såg samma process gång på gång under 90-talet vad gäller t.ex. asylsökande från länder som Algeriet och Colombia.

Under det senaste året har vi sett hur EU-länderna under det svenska ordförandeskapet höjt böterna för de flygbolag och rederier som råkat ha passagerare som inte haft giltigt pass eller visum.

Transportörsansvaret är fel på många sätt. Vi anser att det under det svenska ordförandeskapet rådde bristande ledarskap när det gällde att försöka motverka de förslag som väcktes för att höja böterna. Transportörsansvaret lägger ett myndighetsansvar på bolagens och rederiernas anställda, ett ansvar som de varken har rätt till eller bakgrund och kompetens för att utföra.

Under diskussionen varnade flera bolag, t.ex. British Airways, för att de kommer att tvingas diskriminera utifrån klädsel, utseende och språkförmåga. Vi har redan hört att det finns informella riktlinjer för flygbolagen att titta på just dessa olika kriterier för att försöka bedöma vem som får stiga ombord på ett flygplan eller inte.

Även med det svenska undantaget, nämligen att ett bolag inte bör bötfällas om individen i fråga får asyl, kommer man inte undan just detta ögonblick då diskriminering kan ske. Faktum är att i dag finns det väldigt få möjligheter, om ens några, för asylsökande att ta sig legalt till EU-området. Paradoxalt – och det här har vi sett i svensk praxis – riskerar asylsökande, om de lyckas få ett giltigt pass och visum, att få avslag just på denna grund. Detta kan alltså användas mot dem som underminerande av trovärdigheten i själva ansökan.

I Amnesty International är vi också bekymrade över vissa aspekter i förslaget till ett direktiv om en harmoniserad asylprocedur. Vissa kriterier, t.ex. inom området säkra tredje länder, går emot rådande internationella lagar. Definitionen för uppenbart ogrundade ansökningar går längre eller är vidare i sin omfattning än den som står i den relevanta konklusionen från UNHCR:s exekutivkommitté.

Slutligen saknar vi en suspensiv effekt vid alla tillfällen då ett avslag omprövas, dvs. en regel där verkställigheten avbryts vid varje omprövning.

Vad gäller det gemensamma tidsbegränsade skyddet anser Amnesty International att EU lyckades formulera en relativt positiv text. Grunden för en tillämpning blir massflykt in till EU och inte ut ur ett land eller en region. Tillämpningen kommer alltså bara att ske i de fåtal fall där det verkligen

kommer att behövas. Dessutom får enskilda individer söka asyl under den tid då det tillfälliga skyddet rådet.

Det som vi saknar är principen att asylansökningen bör prövas även innan det tillfälliga skyddet upphör. Att då tvinga asylsökande att i flera år gå i osäkerhet om framtiden kan få fördömande psykiska konsekvenser.

Mycket sent har EU-länderna påbörjat arbetet med att ta fram en gemensam tolkning av flyktingdefinitionen. Bara det faktum att detta äger rum nu är anmärkningsvärt. Vi hade velat se rättighetsfrågorna högst upp på dagordningen efter det att Amsterdamtraktaten trädde i kraft. Förslaget om en gemensam tolkning innehåller mycket som är positivt, t.ex. att definitionen omfattar dem som flyr undan icke statliga förövre. Också det subsidiära skyddet som föreslås är mycket omfattande. Det som vi är mycket rädda för är att mycket av det här kommer att slipas bort under förhandlingarna. Vi befarar att arbetet med en gemensam tolkning av flyktingdefinitionen blir relativt meningslöst om kontrollåtgärderna leder till att så få asylsökande som möjligt lyckas komma till EU.

Jag vill avslutningsvis påstå att det finns en nära koppling mellan EU-ländernas gränsåtgärder, t.ex. transportörsansvaret, visumkraven osv., och det faktum att människosmugglingen ökat. Vi tvingar asylsökande i händerna på hänsynslösa människosmugglare. Fästning Europa är tyvärr en verklighet i dag, en verklighet där det varje år dör eller skadas ett antal, kanske ett hundratal, asylsökande vid våra gränser.

Frågan som jag vill avsluta med är denna: Är detta en verklighet som vi som EU-medborgare vill leva med?

Ordföranden: Tack för det. Jag lämnar nu ordet till utskottets ledamöter för frågor till Carl Söderbergh.

Maud Björnemalm (s): Jag tvingas konstatera att Carl Söderbergh inte ger mycket för vare sig svensk eller europeisk flyktingpolitik. Jag skulle nog vilja bolla frågorna om viseringskraven och transportörsansvaret vidare till både statssekreteraren och generaldirektören, som nu eller senare kan få redogöra för viseringen och också för transportörsansvaret.

Ordföranden: Vi kan återkomma till det. Vi kommer att fortsätta denna första omgång med Gun-Britt Andersson, som är statssekreterare i Utrikesdepartementet. Vi kommer också att ge möjlighet för utskottets ledamöter att ställa fler frågor till dem som nu håller inledningsanföranden.

Ulla Hoffmann (v): Jag har en fråga till Carl Söderbergh. Det svenska direktivförslaget handlade inte bara om transportörsansvaret utan också om hjälp till olaglig inresa och straff för detta. Det har vi ju diskuterat i utskottet. Det handlar också om att kriminalisera dem som gömmer flyktingar. Jag skulle vilja veta hur Amnesty International ser på den delen.

Carl Söderbergh: Vi var också kritiska till förslaget. Det kan alltså ha en negativ effekt för de asylsökande som kommer hit. Alla dessa åtgärder leder just till att det blir allt svårare för asylsökande, eller i stort sett omöjligt, att ta sig in i EU-området på ett legalt sätt.

Magda Ayoub (kd): Carl Söderbergh nämnde att detta med passhandlingar har varit ett stort problem som lett till långa handläggningstider. Av erfarenhet vet jag att ganska många av dem som kommer hit och har falska handlingar eller riktiga handlingar skickas tillbaka. Jag undrar om man kan hitta någon annan väg för dem som söker asyl även med falska handlingar. Vad tycker ni om det?

Carl Söderbergh: Jag tror att här kan man titta på själva intervjuprocessen och på hur enskilda ansökningar prövas. Det som vi har tagit upp i diskussioner med såväl Migrationsverket som Utlänningsnämnden är att vi gärna vill se att man tittar på själva kärnan i asylansökan. I dag fästs väldigt mycket fokus på resväg, passhandlingar och allt det som ligger omkring själva kärnan. Det här handlar om hur man utbildar handläggare, hur man prövar asylansökningar. Jag tror att det är däri det ligger. Det är också i enlighet med UNHCR:s handbok i den här frågan att man ska lägga vikten vid själva substansen till det som ledde till att individen flydde det egna landet.

Ordföranden: Jag vill bara påpeka att vi återkommer lite längre fram också till frågan om själva asylprocessen.

Gustaf von Essen (m): Jag har en fråga till Carl Söderbergh. Du får det att låta lite grann som att alla som söker sig till Sverige och Västeuropa är asylsökande, och det är ju riktigt i formell bemärkelse. Hur många av dem har rent faktiska skyddsbehov, och hur många kommer hit av andra anledningar? Exempelvis kommer en del hit helt enkelt av ekonomiska anledningar, därför att de vill ha ett bättre liv i Västeuropa, vilket jag personligen kan tycka är förståeligt. Men vi kan ju inte använda oss av begrepp som att alla är flyktingar, för det är många som är illegala invandrare och asylsökande som inte har skyddsbehov. Kan du uppskatta ungefär hur många som har verkliga skyddsbehov av dem som kommer till Västeuropa och söker asyl?

Carl Söderbergh: Jag vågar inte göra någon uppskattning. Jag använder ordet asylsökande med flit. Jag använder inte ordet flyktingar för hela den grupp av personer som kommer till våra gränser. Jag använde alltså ordet asylsökande medvetet.

Det som är viktigt är att bland den här gruppen asylsökande finns det personer med genuina skäl att söka asyl och med genuina skyddsbehov. Vad det handlar om är att se till att dessa personer i den större gruppen erbjuds möjlighet att söka asyl och få sina skäl prövade. Det är den möjligheten som jag är rädd för att vi via transportörsansvaret och via visumkraven inte erbjuder längre.

Matz Hammarström (mp): Temat för den här utfrågningen är ju "Har flyktingpolitiken hårdnat?". Att döma av Carl Söderberghs anförande så har den det. Det är också min och Miljöpartiets uppfattning, och den delas av flera.

I slutet av januari i år höll FN:s generalsekreterare Kofi Annan ett tal i Stockholms stadshus med anledning av den internationella konferensen *Combating in tolerance*. Han sade då: "Det finns vissa tecken på att Europa håller på att svika sin plikt att skydda flyktingar enligt internationell lag, som den uttrycks i FN-konventionen från 1951."

Jag skulle vilja höra vilka åtgärder Carl Söderbergh anser skulle vara de viktigaste för att få en human flyktingpolitik i Europa. Det skulle också vara intressant att höra Carl Söderbergh besvara den fråga som Jonas Widgren inte besvarade. Kan man säga att Sverige och övriga EU-länder följer Genèvekonventionen?

Carl Söderbergh: Först och främst tycker jag att det som EU-länderna måste titta på och ta ett ansvar för gentemot resten av världen är vilken signaleffekt man ger. Det är nämligen så att andra världsdelar tittar mycket noggrant på det som sker inom EU i dag. Det jag vill påstå är att man, genom att man fokuserar så mycket på kontrollåtgärderna, skickar en signal till andra världsdelar att man kan lägga Genèvekonventionen åt sidan eller undvika att erbjuda rätten att söka asyl till alla dem som behöver det. Vi ser att andra världsdelar tittar mycket noggrant på det här. Vi ser t.ex. en tillämpning av tillfälligt skydd i Centralamerika, där länder kanske tar emot ett tiotal asylansökningar varje år. Just detta att allt det här används av andra världsdelar i dag tycker jag är mycket, mycket oroväckande.

Genom att man undviker att följa de förpliktelser som finns i Genèvekonventionen och i artikel 14 i den allmänna förklaringen, måste jag säga att asylpolitiken har hårdnat.

Johan Pehrson (fp): Jag vill fråga Carl Söderbergh hur han ser på de konstiga och beklagliga reglerna som faller ned från EU-nivå och undrar var de formas. Sker det framför allt i kommissionen eller i ministerrådet? Det sker knappast i parlamentet, har jag en känsla av. Hur agerar Amnesty på europeisk nivå? Det här handlar ju mycket om en kamp om verklighetsbilder, som jag ser det, eftersom Amnestys verklighetsbild skiljer sig kraftfullt från den verklighetsbild som vi hörde om alldeles nyss.

Carl Söderbergh: Det finns två bra exempel, Amsterdamtraktatet och tilläggsprotokollet, dvs. det spanska förslaget att begränsa eller göra det nästan omöjligt för EU-medborgare att söka asyl inom EU i dag. Anledningen var väldigt mycket den spanska regeringens påtryckningar. Man kan också se på det franska förslaget att höja böterna för transportörsansvaret. Det är också ett exempel på en stark regering som trycker på och påverkar hela det gemensamma arbetet. Jag tror att sanningen är att det pågår en kohandel i korridorerna och att det är det som leder till de åtstramningar vi ser.

Vad gäller Amnestys arbete försöker vi påverka, och vi har den senaste tiden märkt att EU-kommissionen varit mer öppen för att föra en dialog med frivilligorganisationerna om att ta med olika åsikter. Det gäller t.ex. i framtandet av ett förslag till en gemensam tolkning av flyktingdefinitionen. Vad vi är rädda för är att mycket av det positiva i just det här förslaget, som innehåller mycket positivt och mycket som vi föreslog, kommer att försvinna i den kohandel som nu kommer att följa eller som säkert pågår nu.

Jag minns just att jag glömde att svara på en sak i den förra frågan, nämligen om åtgärder för framtiden. Det som vi ser hända inom EU-diskussionen är att det är vissa begrepp som sakta men säkert kommer in i den här diskussionen, t.ex. transportörsansvaret. Det är inte längre fråga om att acceptera

transportörsansvaret utan om hur höga böter det bör vara. Jag tycker helt enkelt att vi måste sätta stopp för det här och säga att vissa begrepp och vissa åtgärder helt enkelt inte är acceptabla. Jag tycker att vi måste få ett slut på sådana begrepp som transportörsansvaret.

Anita Jönsson (s): Det som är det centrala här i både frågor och det vi har hört från inledarna är rätten till asyl. Den är en av grundpelarna. När du, Carl Söderbergh, säger att det har hårdnat och är svårare att söka asyl i dag vill jag fråga av vad du drar den slutsatsen.

I förra veckan hade vi möjlighet att ha generaldirektören Lena Häll Eriksson i vårt utskott. Hon visade då på siffror som talar om att det t.o.m. är fler som söker asyl i dag än vad vi tidigare har räknat med.

Carl Söderbergh: Antalet asylsökande beror väldigt mycket på hur världssituationen ser ut. Det behöver alltså inte nödvändigtvis spegla de möjligheter som erbjuds personer att komma till EU-området för att söka asyl. Svängningarna med flyktingar som kom från Balkan i början på 90-talet och asylsökande som kommer nu speglar väldigt mycket världssituationen.

Jag tror att man kan se mitt påstående om en hårdare asylpolitik mot bakgrund av hur människosmugglingen har växt. Det finns t.ex. en rapport som UNHCR tog fram för ungefär ett år sedan, där man ser just kopplingen mellan EU:s åtgärder, ökningen av människosmugglingen och de ligor som finns baserade i Albanien, Turkiet, Ryssland osv. Det råder ett stort mörkertal, och det är väldigt svårt att beräkna exakt hur många människosmugglare det finns i världen. Men man ser ändå en trend. Jag tror att det finns en parallell mellan ett ökat antal människosmugglare och de här åtgärderna, och denna parallell kan inte vara helt slumpmässig.

Ordföranden: Tack för det, Carl. Vi går vidare i programmet. Det finns ytterligare möjligheter för utskottets ledamöter att komma med synpunkter och ställa frågor till de tre inledarna på det här avsnittet som behandlar flykting- och migrationssituationen i Europa.

Jag hälsar Gun-Britt Andersson välkommen hit. Gun-Britt är statssekreterare i Utrikesdepartementet. Varsågod, ordet är ditt.

Gun-Britt Andersson: Ordförande, kära kolleger och alla inbjudna! I olika ordvändningar har statsministern i regeringsförklaringar under de senaste åren sagt att vår migrationspolitik ska präglas av respekt för asylrätten, humanitet och rättssäkerhet. Vi har ett nationellt ansvar för en sådan politik, men vi har också ett gemensamt europeiskt och globalt ansvar. Migrationspolitiken måste ses som en helhet i all sin komplexitet. Det är bara så EU gemensamt kan säkerställa migration under ordnade former samtidigt som asylrätten garanteras. Öppenhet eller fritt utbyte är målet, och vägen dit kräver samverkan inom EU och inom olika politikområden med ursprungs- och transitländer för den mer eller mindre ofrivilliga migration som pågår i dag.

I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors 1999 angavs ett stort antal konkreta åtgärder som ska genomföras för att vi i Europa ska upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. På det asyl- och migrations-

politiska området prioriterar Sverige ett genomförande av Amsterdamfördraget och Tammerforsslutsatserna. De hänger ihop. Amsterdamfördraget ger oss hela dagordningen för harmonisering av asyl- och migrationspolitiken inom EU.

En utvärdering av Tammerforsslutsatserna ska ske vid stats- och regeringschefernas möte i Laeken den 14–15 december. Sveriges målsättning är att mötet ska markera att harmoniseringsprocessen måste accelerera på hela det asyl- och migrationspolitiska lagstiftningsområdet.

En hörnsten för oss i EU:s arbete är uppgiften att skapa ett gemensamt europeiskt asylsystem, grundat på en fullständig och allomfattande tolkning av 1951 års Genèvekonvention och förstås också av New York-protokollet. Sverige välkomnar EU-kommissionens senaste förslag till tolkning av konventionen. Det visar att trycket i harmoniseringsarbetet leder till att man kommer fram med t.o.m. bättre förslag än vad man kunde förvänta. Tolkningen av konventionen ska inkludera skydd mot tredjeparts förföljelse och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. Målet är att skapa en gemensam europeisk plattform av skydd, grundad på rättssäkerhet och humanitet.

Gemenskapens arbete på asylområdet går, om än långsamt, i alla fall framåt, och kommissionen har lagt fram förslag på hela området. De viktiga rättsakterna som det gemensamma asylsystemet ska bygga på är kommissionens förslag om tillnärmning till tolkningen av Genèvekonventionen och alternativa former av skydd, miniminormer för gemensamma asylprocedurer, mottagandevillkor för asylsökande och ett ersättningsinstrument för Dublinkonventionen. Direktivet om tillfälligt skydd var det första EG-rättsliga dokument som antogs på asylområdet, och det gjordes under vårt ordförandeskap.

Förslaget om flyktingstatus och subsidiärt skydd utgör grundstenen i asylrätten. Det är min förhoppning att förhandlingarna om förslaget kan påbörjas under det spanska ordförandeskapet. Vi hade som tema för vårt informella ministerrådsmöte under vårt ordförandeskap att man ska börja med ett starkt asylsystem. Vi menar också att det vore bra om man började i den här änden. Parallellt med detta ska arbetet med asylprocedurerna drivas vidare. Detta direktiv är särskilt viktigt ur ett svenskt perspektiv när vi ska skapa en ny instans- och processordning på området.

Den svenska utgångspunkten på asylområdet är att försöka skapa gemensamma miniminormer på en hög nivå. Vi hoppas att framsteg görs inom en snar framtid. Vi deltar aktivt i arbetet för att få fram godtagbara kompromisser. Senast inför Nicetoppmötet drev Sverige frågan om en övergång till kvalificerad majoritetsomröstning för de migrations- och asylpolitiska frågorna, för nu är det ofta så att goda beslut blockeras av ett eller ett par länder. Vi tror att en övergång till kvalificerat beslutsfattande och ett bättre deltagande från parlamentet är förutsättningar för att man ska nå målen. Tanken är att man ska vara klar med det här inom en femårsperiod. Men jag tror att man får fortsätta med fördragsfrågorna vid regeringskonferensen 2004.

EG-fördraget omfattar också andra former av invandring än flyktinginvandring. Exempel på sådana frågor är familjeåterförening och tredjelandsmedborgares rättsliga ställning, som det just nu finns direktivförslag om. Men vi har nu också en ökad diskussion om arbetskraftsinvandring inom EU. EU-kommissionen har lagt fram förslag till direktiv om villkoren för arbetstagare och egna företagares inresa till och vistelse i EU. Man har också lagt fram förslag om en öppen samordningspolitik på invandringsområdet, precis som man har när det gäller sysselsättning och socialpolitik.

EU skulle vinna mycket på att vi framöver öppnar alternativa dörrar till invandring. Skälen är de demografiska och arbetsmarknadsmässiga behoven. Kanske skulle också allmänhetens förtroende för migrationspolitiken öka om skiljelinjerna mellan olika typer av migration blev tydligare. Vad jag här talar om är en viss öppning för arbetskraftsinvandring, vilket inte alls utesluter att vår första prioritet är att de som är invandrade ska få ett ordentligt stöd för att komma in på arbetsmarknaden.

De första stegen mot en ökad öppenhet för arbetskraft har tagits i och med EU-utvidgningen. Vi kunde driva fram en hygglig kompromiss inför utvidgningen. Sverige är inställt på att vara helt öppet från den dag de nya medlemsstaterna kommer med. Vi är i färd med att utforma direktiv för en utredning för att ändra utlänningslagen så att det är möjligt. Vi vill också att öppenheten ska omfatta tredjelandsmedborgare som redan finns i Europa.

Det behövs kontrollåtgärder för att stoppa den olagliga invandringen. Arbetet i rådet för rättsliga och inrikes frågor har koncentrerats på det. Det är uppenbart att många andra länder har drivit frågan. Vi delar uppfattningen att kontrollåtgärderna behövs. Om man talar om Balkan är det en del av en organiserad brottslighet som har ökat i samband med oredan efter kriget. Brottsligheten behöver bekämpas.

Från svensk sida har vi konsekvent under flera år drivit att det inte räcker. Det kommer heller inte att fungera. Vad som behövs är att man får en ordnad migrationsordning också i dessa länder och en lagstiftning på området. Om de inte får en förbättrad lagstiftning och mottagandevillkor på området kommer de att fortsätta att vara transitländer.

Det innebär att vi arbetar för att fler länder i vårt närområde ska bli säkra första asylländer och vara med och dela ansvaret för att ta emot flyktingar och skyddsbehövande. Det handlar om att ha ett samarbete kring en gemensam asyllagstiftning, gränskontroll och viseringspolitiken.

Inom RIF-rådet har vi utarbetat olika program för samarbete med tredje länder. Tyngsta arbetet har skett med kandidatländerna. Det har nu utvärderats för att se hur de uppfyller villkoren för att bli medlemmar i EU. I takt med att framsteg görs här visar det sig också att flera av kandidatländerna nu är fungerande mottagarländer för asylsökande. Tjeckien har 10 000 asylsökande.

Under vårt ordförandeskap arbetade vi vidare också på förslag som andra länder har lagt fram om transportörsansvaret och människosmugglingen. Vi tyckte att det var viktigt att slutföra de diskussionerna under vårt ordförande-

skap. Då hade vi också största möjligheten att påverka och t.ex. få in ordentliga garantier i direktivet om transportörsansvar att göra undantag för dem som söker asyl och uppehållstillstånd. Likaså ska man när det gäller människosmugglingen göra klara undantag för handlingar som görs av humanitära skäl. Jag tror att vi har gjort en insats för humaniteten på europeisk nivå och skapat en grund för diskussion i andra länder.

Vad gäller samarbetet med länderna utanför EU får migrationsområdet ökad tyngd i EU:s externa relationer. I avtal med olika ländergrupper – t.ex. med dem som omfattas av Cotonouavtalet, dvs. länderna i Afrika, Karibien och Stilla havet – ingår nu migrationsfrågorna som en del. Man ska ha en dialog om rättsordningar som tar hänsyn till både utvecklingsbehoven i länderna och EU-ländernas intresse av en ordnad migration.

Under vårt ordförandeskap arbetade vi också mycket med att stärka dialogen med Ryssland, Ukraina, Kina, Polen och länderna på västra Balkan, som har varit särskilt aktiva transitländer där människosmuggling har organiserats under de senaste åren. Som ett resultat av det pågår nu ett stort samarbetsprojekt inom ramen för stabilitetspakten där EU-länder och kandidatländer gemensamt har bildat arbetsgrupper med vart och ett av länderna på västra Balkan för att underlätta för dem att få en institutionsutveckling på området som gör att människosmugglingen kanske kan stävjas. Det gör också att de lever upp till sitt internationella ansvar att ge skyddsbehövande skydd.

Sverige har fokuserat debatten vad gäller kandidatländerna på åtgärder för kunskapsöverföring för att de ska bygga upp asylsystem enligt EU:s normer. Stora framsteg har gjorts i laganpassningen. Men det gäller också att stödja genomförandet. När kommissionen den 13 november i år presenterade sin årliga översiktsrapport om framstegen i kandidatländernas anpassningsarbete kunde man konstatera stora framsteg. Förhoppningsvis ska förhandlingarna på området kunna avslutas för en stor grupp länder under det belgiska ordförandeskapet. Än så länge är det bara Ungern som helt fyller kraven på området.

I Sverige har vi manifesterat en helhetssyn på migrationspolitiken genom att föra frågorna till UD. Vid Tammerforsmötet i oktober 1999 stadfästes synsättet också på EU-nivå. Helhetssynen innebär att migrationsfrågorna också inom EU nu sammankopplas mer med verksamheten på andra politikområden, inom biståndet och inom utrikespolitiken som helhet.

Det tar sig bl.a. uttryck i det arbete som görs inom högnivågruppen för asyl och migration. Där arbetar man över alla pelarna med ett antal ursprungsländer för mer eller mindre ofrivillig migration. Budgetmedel finns nu också på europeisk nivå för att man ska kunna samarbeta, ha en dialog och arbeta med lagstiftningen. Det gäller t.ex. Turkiet och Jordanien för att se om man kan ge bättre skydd åt irakiska flyktingar i närområdet.

Det pågående lagstiftningsarbetet på viseringsområdet är ett annat viktigt arbete inom EU. Här finns ett tiotal direktiv- och förordningsförslag som ligger på förhandlingsbordet, och fler är att vänta. Medlemsstaterna inom EU,

inklusive Sverige, bedömer att det behövs visering. Man ska kunna ha stöd av en visering för en reglerad invandring.

EU:s och Schengens medlemsländer antog därför våren 2001 en förordning som innefattar bestämmelser om vilka medborgare som behöver visering och från vilka länder det är viseringsfritt. Det är 44 länder på listan där ingen visering alls krävs. Vår inställning är att viseringskravet ska hanteras på så sätt att största möjliga öppenhet ändå medges i utbytet med alla länder.

För svensk del ansökte 240 000 personer om visum till Sverige under år 2000. 90 % av de ansökningarna beviljades. Vår utgångspunkt är också att viseringstvånget ska avskaffas så fort som möjligt. Vi har nu gjort det för Kroatien och Bulgarien. Vi driver också på för att viseringstvånget ska avskaffas för Rumänien.

En annan fråga som vi har arbetat mycket med är att man ska få mycket bättre statistik på europeisk nivå för att underlätta harmoniseringsarbetet och för att också få en riktig verklighetsbild på området. Som ett direkt resultat av Sveriges initiativ kommer EU nu att lämna offentliga årliga rapporter om hur invandring och flyktingmottagande ser ut i våra länder. Förhoppningen är att den första rapporten ska kunna färdigställas under nästa år.

Aktuellt just nu är frågor som rör terrorism och migration. EU står bakom FN i det omfattande arbetet för att bekämpa den terrorism som blev så synlig för oss alla efter attacken i USA den 11 september. Som en följd av RIF-rådets och stats- och regeringschefernas möten efter attackerna har beslut fattats om en handlingsplan i kampen mot terrorism.

När det gäller asyl- och migrationsfrågorna har ett antal åtgärder listats för att förhindra framtida terrordåd. Kommissionen har fått ett särskilt uppdrag att lämna en rapport om hur inre säkerhet i EU kan förenas med respekt för internationella åtaganden om skydd för de mänskliga rättigheterna.

Uppdraget handlar bl.a. om möjligheterna att exkludera terrorister från flyktingstatus – något som förutses i flyktingkonventionen att man kan göra – och att inom ramen för åtagandet enligt tortyrkonventionen och Europakonventionen om mänskliga rättigheter se till att terrorister lämnar landet eller kontrolleras ordentligt av medlemsstaterna.

Medlemsstaterna kommer dels nationellt, dels gemensamt från EU att rapportera till FN:s säkerhetsråd senast den 27 december 2001 om åtgärder som vidtagits för att bekämpa terrorismen.

Den svenska regeringens ståndpunkt är tydlig. Flyktingskap medför en rätt att fly undan orättvisa. Men den medför inte en rätt att komma undan rättvisa. Varken Sverige eller andra EU-länder bör vara en bas för terrorister. Samtidigt är det viktigt att vi inte inskränker grundläggande fri- och rättigheter.

Här ska vi komma ihåg att FN:s Genèvekonvention och Europakonventionen om mänskliga rättigheter tillkom som en reaktion på övergreppen som begicks på olika sätt under andra världskriget.

Nu vill jag sluta med att visa några bilder som kanske lite mer direkt illustrerar vart vi har nått i harmoniseringsarbetet och också svarar på frågan i

rubriken om migrationspolitiken har blivit hårdare eller inte. Statistik gör aldrig det, men det är bra att ha en liten verklighetsbild i huvudet.

(Bild 1) Jag hoppas att ni ser detta. Bilden visar antalet beviljade uppehållstillstånd i Sverige under en lång tid. Det illustrerar det någon annan sade. Det följer rätt mycket händelseutvecklingen i vår omvärld. Den stora inströmningen från Bosnienkriget markeras väldigt starkt. Det visar också att vi har en ganska jämn tendens under åren för beviljade uppehållstillstånd i Sverige av flyktingskäl eller flyktingliknande skäl. Vi kan komma tillbaka till detta om någon har frågor om det.

Kofi Annan sade att Europa var hårdare än USA, Kanada och Australien. Jag ska inte polemisera med FN:s generalsekreterare. På ekonomins område är Europa och USA ungefär lika stora. Japan brukar också vara en konkurrent där. Man brukar beskriva tre block i världen. På detta område är det Europa som är stormakten när det gäller att locka till sig asylsökande. De är mycket färre i de andra länderna.

Japan har 440 asylsökande om året. Om man ser utanför den fattiga världen är det Europa som är mest attraktivt och som har den mest utvecklade politiken för att leva upp till den internationella asyrrätten.

Harmoniseringsarbetet inom EU betyder väldigt mycket för oss. Sverige var länge i topp per invånare när det gällde att ta emot asylsökande. Andra länder låg långt efter. Ni ser här siffrorna för 1985. Det var under den tiden som de asylsökande kom från Latinamerika, kommuniststaterna och länder i vårt närområde. Länder som nu är stora mottagare ligger långt ned på listan. Tyskland har alltid fått många asylsökande. Men det är också ett väldigt stort land.

Ännu mer markerat hamnade vi i topp i samband med Bosnienkriget. Lilla Sverige var på tredje plats, och många länder kom efter. Vad som har hänt under senare år beror på Schengenavtalet och den faktiska harmonisering som skett av politiken. Även om vi inte har hunnit långt i det formella harmoniseringsarbetet med att få gemensamma direktiv har vi ändå apat efter varandra. Informationen om hur det ser ut i andra länder har ökat, och vi har fått Schengensamarbetet.

Nu är många fler länder med och tar ett stort ansvar för att ta emot asylsökande. Här skulle vi kunna börja lägga till kandidatländerna för EU, t.ex. Tjeckien och Polen. De hör nu till ligan medan länderna bortanför inte är med. Det är också en följd av harmoniseringsarbetet att de kommer med.

Frågan var om migrationspolitiken har hårdnat. Just nu ökar antalet asylsökande på de allra flesta ställen i Europa. Antalet asylsökande ökar väldigt starkt i t.ex. Österrike och Sverige. I några länder går antalet ned. Man kan spekulera i vad det betyder. För oss är det alldeles uppenbart att inträdet i Schengensamarbetet har betytt att vi får många fler asylsökande.

Så här ser månadssiffrorna ut nu. Den här kurvan är 2001. Vi ligger på över 2 000 asylsökningar i månaden för närvarande. I fjol fick vi sammanlagt 16 000 asylsökande. I år tror vi just nu att det kan bli så mycket som 25 000. Det är en följd av Schengeninträdet. Det är självklart också en följd

av fortsatt oro. Det är i väldigt stor utsträckning irakier som kommer. De kommer hit därför att vi redan har många irakier. Det beror också på den osäkra situationen i hela Mellanöstern. Vi har ännu inte så många från Afghanistan. Men vi har många från f.d. Sovjetunionen och en del från Afghanistan.

Dessa siffror talar inte för att Europa blir hårdare eller mindre attraktivt för asylsökande. Jag är säker på att Lena Häll Eriksson också kommer att tala om hur många som till slut får uppehållstillstånd. Det är väldigt många som får uppehållstillstånd av dem som kommer.

Ordföranden: Tack för det, Gun-Britt. Då går vi in på den mycket långa lista jag har med utskottets ledamöter. Vi har nu tid på oss fram till ungefär kvart i 12 för frågor. Jag lämnar först ordet till Magda Ayoub, varsågod.

Magda Ayoub (kd): Tack så mycket, fru ordförande. Jag vill lyfta fram några punkter.

Det är en sak som jag har tänkt på under sommaren när jag har fått träffa väldigt många asylsökande som har fått avslag och där beslutet inte kan verkställas eftersom de inte tas emot i sina hemländer. De finns här och lever i ett vakuum. Hur lång tid måste de vänta innan de får ett svar? Om de inte kan åka tillbaka får de kanske stanna till slut.

En del har talat om fyra års tid. Räknas fyra års tid från första dagen de har sökt sig hit till Sverige, eller ska man räkna fyra år efter det att de har fått det sista beslutet? Det vore ett rimligt krav att de skulle få vara här om de befinner sig här sex månader efter det sista beslutet när man inte kan verkställa beslutet. Det var den ena saken.

Jag tänkte också fråga om bestämmelsen om sista länken kan återinföras igen. Det är många som kämpar för att få sina föräldrar och andra hit från sina hemländer. Regeln har funnits tidigare, men man tog bort den 1997. Det finns i dag en utredning. Vi vet inte när den kommer med ett svar. Skulle man på något sätt kunna återinföra regeln innan det blir slutligt beslut?

Visumkravet har blivit mycket hårdare. När vi talar om flyktingpolitik glömmar vi en del av problemen med visumkravet. Många vill komma hit och besöka sina anhöriga. De får knappt komma hit och knappt ansöka hos svenska ambassaden i olika länder. Jag har t.ex. haft många kontakter om Iran.

Anknytningsfall är också ett stort problem. Jag kommer återigen att fråga Migrationsverket om de långa handläggningstiderna. Det är fruktansvärt för dem som ska få hit sina fruar eller män från sina hemländer. De skickas tillbaka för att söka hemifrån. Det är uppenbart att de borde få söka härifrån. En del kvinnor har fått föda sitt barn efter att ha varit gömda hela graviditeten.

Jag känner att flyktingpolitiken och migrationspolitiken har hårdnat. Är det något på gång som gör att det blir lättare?

Ordföranden: Det var flera frågor på en gång i denna frågeställning, Gun-Britt.

Gun-Britt Andersson: När det gäller verkställighet och hur lång tid den kan ta finns två aspekter. Vi hävdar att alla har rätt till sitt hemland. Det är någonting

som vi arbetar med. I de fall länder på olika sätt gör svårigheter för egna medborgare att återvända försöker vi att förhandla med dem. Det är en av de saker vi nu klarar lite bättre när vi sitter på UD.

Finns det verkställighetsbekymmer händer det också att människor till slut får uppehållstillstånd. Det frågades hur lång tid det tar. Den nuvarande lagstiftningen innebär att ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut gäller i fyra år. Sedan gäller det inte längre. Det är den tidsgräns som lagstiftningen innehåller. Det är den tid man har på sig för att arbeta med ett återvändande.

Frågan om sista länken är en av de frågor man får titta på i den parlamentariska utredning som nu ser på familjeåterföreningsfrågorna. Vi väntar på förslag från kommittén så småningom. Där sitter ni med och kan påverka de besluten.

Det sades att visumkraven är hårdare. Jag tror inte att visumkraven har blivit hårdare. Vi har tagit bort visumkravet för en del länder. Vi beviljar också väldigt många viseringar. Det är ett stöd för den reglerade invandringen. Om människor ska komma på besök ska det handla om besök. Man får titta på om avsikten är permanent bosättning.

Det ligger på Migrationsverket att hantera det och på styrelsen i Migrationsverket att fastställa en politik för olika länder. Det finns också inskrivet i regleringsbrevet som regeringen svarar för att vi ska medge så stor öppenhet som möjligt med hänsyn till att man ska undvika att visering används som ett sätt att komma hit för permanent bosättning.

Ordföranden: Tack för det. Då ger jag ordet till Göran Lindblad, varsågod.

Göran Lindblad (m): Fru ordförande! Det har naturligtvis som vanligt varit en bra och noggrann genomgång av Gun-Britt Andersson. Vad jag saknar lite grann är någon form av vision. Vad vill regeringen när det gäller flykting- och migrationspolitiken? Det har inte berörts i anförandet över huvud taget.

Jag skulle också vilja fråga lite grann om den nya instans- och processordning som Gun-Britt Andersson berörde mycket hastigt i sitt anförande. Där har ett enigt utskott häromdagen gjort en beställning till regeringen. Kan vi nu vänta en proposition med den inriktningen relativt snart?

Sedan talar Gun-Britt Andersson om en viss arbetskraftsinvandring. Jag skulle vilja veta lite mer vad det konkret innebär. Vi är en del här i riksdagen som tycker att vi skulle ha betydligt mer av arbetskraftsinvandring. Är det vad man menar, eller är det bara att man lättar på det lite grann?

Är det någonting i den Söderberghska kritiken som Gun-Britt Andersson är beredd att instämma i? Jag fick inte någon uppfattning om det av anförandet. Har han rätt på någon punkt?

Slutligen: Ministrar kommer och går, men Gun-Britt Andersson består. Jag har en liten profetisk undran. Den nye ministern har talat om att han vill ha en rättssäkrare process. Vad innebär det? Gäller det bara väntetiderna, eller gäller det någonting annat?

Gun-Britt Andersson: Du säger att det saknas en vision. Jag försökte att inleda med det. Det är för ministrar och inte för statssekreterare. De behöver inte ha några visioner.

Statsministern har lyft fram respekt för asylrätten, humanitet, öppenhet och ansvar. Det är några ord som sammanfattar en bra vision på området. Det handlar om att jobba på bredden med frågorna och att göra det i samverkan.

Vi ser på migrationspolitiken som en utvecklingsfråga. Det är brist på utveckling i länder där människor tvingas fly antingen för att de är förföljda eller därför att de känner att de inte har något hopp för framtiden.

Det är också en utvecklingsfråga för oss att kunna ta emot invandrare på ett bra sätt både rent ekonomiskt och också i form av integration, attityder och sådana saker. Där är vi lite mer utvecklade än vårt grannland, och det ska vi försöka värna om att vi fortsätter att vara.

Jag tycker att den Söderberghska kritiken är vansinnigt överdriven. Han ser allting väldigt negativt. Han är väldigt misstrogen inför harmoniseringsprocessen. Jag håller med Jonas här. Det går långsamt. Men samtidigt har det gått mycket bättre än vad vi förväntade oss för tre år sedan när vi förberedde mötet i Tammerfors. Kommissionen har lagt fram förslag.

EU är världsledande i att utveckla asylrätten. De förslag som kommissionen har lagt fram tror jag UNHCR är väldigt glad över när det håller på med sina globala konsultationer. Den farhåga som fanns att EU skulle urholka rätten på området är undanröjd. Vi har tvärtom varit vägvisande för alla länder som nu är i omstöpning i Central- och Östeuropa.

EU är just nu ett laboratorium när det gäller asyl- och migrationsfrågor som andra har väldigt mycket att lära av. Det gör att när vi går i dialog med Marocko, Ryssland, Jordanien och andra länder handlar det inte bara om kontrollåtgärder. De har också migrationsproblem mellan sina länder. Där finns att lära av hur vi hanterar migrationsströmmarna i Europa på ett rättssäkert sätt som också tar ansvar för en balanserad samhällsutveckling i länderna.

Det är en oerhört negativ syn som har förts fram. Samtidigt är det bra att man har några personer som verkligen synar rättssäkerhet och sådana saker. Jag håller helt med honom om att det har varit alldeles för mycket koncentration på kontrollåtgärderna. Där har vi från svensk sida envist talat om utvecklingsperspektivet och det förebyggande perspektivet på en migrationspolitisk rättsordning.

Det har nu fått som resultat att Polen och Tjeckien inte längre är transitländer, eller gynnar brottslighet och skapar marknader för smugglare, utan tar emot asylsökande på ett anständigt sätt. Jag menar att man måste driva på det internationella samarbetet. Men det går i riktning mot att uppfylla internationell rätt. Det tycker jag att man också har sett. Det kunde också Söderbergh erkänna någon gång.

Det du sade om ministrarna svarar jag inte på!

Jag utgår från att det ska komma ett förslag och en lagrådsremiss om processordningen. Vi är långt framme på Utrikesdepartementet med en lagrådsremiss. Vår inriktning har varit NIPU:s förslag. Det har kommit ut alldeles fel i medierna efter Maj-Inger Klingvalls avgång. Hon kunde ha gjort det till en kabinetsfråga, men det gjorde hon inte.

Ordföranden: Då lämnar jag ordet till Sven-Erik Sjöstrand, varsågod.

Sven-Erik Sjöstrand (v): Fru ordförande! Vi har tidigare talat om säkra länder. Det finns en EU-bestämmelse som säger att EU-medborgare inte kan söka asyl i ett annat EU-land eftersom de bedöms som säkra. Hur ser Gun-Britt Andersson på den bestämmelsen vad gäller flyktingproducerande länder som t.ex. Slovakien, Rumänien och också Tjeckien? Där finns ganska många minoritetsgrupper, bl.a. romer, som har problem. Går det att behålla bestämmelsen, eller ska även dessa länder betraktas som säkra?

Gun-Britt Andersson: Vi skrev aldrig under på det. Det finns i Amsterdamfördraget, dvs. det spanska protokollet. Det finns ytterligare ett protokoll där vi andra talar om att vi tänker pröva individuella asylansökningar. Det kommer vi att fortsätta att göra oavsett var de kommer ifrån.

Det görs aldrig en bedömning av att ett visst land är stensäkert. Man tittar på varje individ. Sedan är det mer eller mindre så att länder som har bra rättssystem är säkra.

Ordföranden: Då ger jag ordet till Matz Hammarström, varsågod.

Matz Hammarström (mp): Först några korta kommentarer till Gun-Britt Anderssons anförande som sedan utmynnar i tre frågor. Kofi Annan gjorde i sitt tal i Stockholms stadshus inte någon jämförelse mellan EU, Kanada och USA. Det han gjorde var att han uttryckte sin oro dels över att EU börjar svika i flyktingfrågan, dels över vilken signaleffekt detta har på andra länder som redan tidigare haft en mindre generös flyktingpolitik än de i Europa.

Gun-Britt Andersson sade att statsministern vid flera regeringsförklaringar talat om respekt för asylrätten. Om jag inte minns fel talade Göran Persson i den senaste regeringsförklaringen i september om en generös flyktingpolitik. Därför blev jag lite förvånad när han inte passade på att byta ut ansvarig minister. Men det har ju löst sig nu. Jag hoppas att den nya ministern kommer att innebära en skillnad till det bättre.

Gun-Britt Andersson säger att man måste få fart på harmoniseringen. Det viktiga är med vilken inriktning harmoniseringen sker. Jag har svårt att se annat än att Amnestys Carl Söderbergh har rätt. Det är inte Genèvekonventionen som är ledstjärnan. Visumkraven blir strängare och transportörsansvaret tycks tas för givet. Man ska inte dra för höga växlar på EU-kommissionen. I många frågor har EU-kommissionen varit progressiv och bra. Men det räcker inte ända fram till beslut.

Så till mina frågor. Kommer den svenska regeringen att driva på för en mer generös flyktingpolitik i enlighet med Genèvekonventionen? Kommer regeringen att arbeta för att avskaffa transportörsansvaret? Enligt Jonas Widgren ska det inte råda något tvivel om att alla har en självklar rätt att söka asyl vid EU:s gräns. Vi vet att det inte är så. Kommer regeringen att agera för att det som det inte ska råda något tvivel om också gäller i verkligheten?

Gun-Britt Andersson: För det första kommer vi att driva på, och vi har drivit på hela tiden, för att vi ska få en gemensam europeisk asylpolitik på Genèvekonventionens grund. Det råder inget tvivel om det. Det är precis vad vi

kommer att göra. Kommissionen hade inte lagt fram det senaste direktivet om tolkningen av Genèvekonventionen om man inte kände på sig att en process var på gång i medlemsländerna. Vi har t.o.m. hört nyheter om att Tyskland tänker acceptera förföljelse av någon annan part än staten som grund. Här är alltså den europeiska debatten oerhört viktig för att man ska komma fram.

För det andra: Transportörsansvaret kommer vi tillbaka till. Det har alltid funnits ett transportörsansvar, och inte minst ur säkerhetssynpunkt är det viktigt. Det handlar om att kolla identiteten på dem som går ombord på ett flygplan, går ombord på en båt. Efter den senaste tidens händelser har det förstärkts att det finns ett behov av att göra det. I det direktiv som nu har tagits fram handlar det om att upptäcka uppenbart förfälskade handlingar. Det ansvaret ligger på flygbolaget. Det ligger där redan i dag ur säkerhetssynpunkt. Att vi i princip kan fortsätta med samma ordning som vi har nu – vi har en form av transportörsansvar redan för dem som söker asyl tills vi vet om de har rätt att stanna här eller inte – har vi åstadkommit, och det står vi för. Jag hoppas att man på basis av det direktiv som nu är antaget kan få en debatt också i andra länder som kan leda till att man faktiskt mildrar transportörsansvaret i de länderna. Vi tror inte att det här är det mest effektiva sättet att få bukt med illegal migration. Vi tror att samarbetet för utveckling av rättsstatens principer i vårt närområde är mycket effektivare, men vi såg inte någon anledning att inte godta förslaget.

Alla har rätt att söka asyl. Alla EU-länder måste redan i dag – det ingår i EU-akin – leva upp till Genèvekonventionen. Sedan gör man lite olika tolkning av den, men man har rätt att söka asyl, det är en självklarhet. Sköts inte det bryter man mot det man har gjort åtaganden om både internationellt och inom EU. Om vi går framåt i harmoniseringsarbetet blir det här en del av EG-rätten. Då kan frågor på migrationsområdet tas upp i domstolen.

Birgitta Carlsson (c): Det är viktigt, och det känns väldigt bra, när Gun-Britt Andersson berättar om att man minskar antalet länder som det krävs visering ifrån, och likadant när det gäller vikten av att bekämpa terrorismen, något som vi verkligen alla står bakom.

Jag återgår till min fråga som jag ställde tidigare om att acceptera en lång väntan. Alldeles för många människor som kommer till Sverige i dag får vänta och vänta, passivt vänta. Det innebär att väldigt många under den tiden blir psykiskt sjuka och nedbrutna som människor. Vi tar inte till vara den resurs som dessa människor väldigt många gånger är. Vi tar inte till vara på den utbildning som många av dem har och låter dem inte få möjligheten att komma ut och få ett arbete. De bara väntar och väntar innan de får något besked. Det är dags, om vi ska kunna visa att vi har en generös och humanitär flyktingpolitik, att vi blir bättre på att låta människor få inlemmas i det svenska samhället mycket fortare, att vi inte accepterar så långa tider innan man får besked.

Därför frågar jag: Vad kommer regeringen med för förslag på det här området? Det är viktigt att vara generös och humanitär, men vi måste också kunna ställa krav på dem som kommer hit att själva ta ett ansvar. Vad händer?

Gun-Britt Andersson: Jag håller helt med dig. Korta handläggningstider är en del av både humaniteten och rättssäkerheten. Det är väldigt besvärligt när handläggningstiderna blir långa. Och det handlar om resurser. I årets budget har regeringen kunnat öka på anslaget till Migrationsverket ordentligt. Nu ökar samtidigt antalet asylsökande. Så det är en fråga som man hela tiden får följa. En orsak till att det blir långa handläggningstider är att man inte har tillräcklig kapacitet. Det är också komplicerat när många kommer utan handlingar och när man inte riktigt vet vem det är som man har som sökande. Det är en svårighet, men det handlar i allra högsta grad om resurser, och det är någonting som den nya ministern är medveten om.

Johan Pehrson (fp): Det var glädjande att höra att Gun-Britt Andersson är beredd att gå till domstol för att pröva huruvida man uppfyller grundläggande regler och åtaganden som man gjort tidigare. Är det samma sak som att Sverige fortsättningsvis kan vara berett, när direktiv och förslag som dimper ned uppenbart är stridande mot grundläggande mänskliga rättigheter, att säga nej till att gå med på mindre lyckade skrivningar, t.ex. när det gäller transportörsansvaret, och självt ta en strid i domstol, inte bara, som Gun-Britt Andersson sade, släpa andra länder till domstol som inte uppfyllt åtaganden?

Gun-Britt Andersson: Jag tror att vi är bäst i klassen när det gäller att lagstifta nationellt sedan ett EU-direktiv har antagits. Vad det handlar om när det gäller transportörsansvaret är faktiskt att godta någonting som de andra medlemsländerna har kommit fram till, godta det på ett sådant sätt som mycket väl stämmer överens med den lagstiftning som vi redan har i realiteten. Vi gjorde inte den bedömningen att vi skulle domstolspröva, och jag vet inte ens om vi hade kunnat göra det.

Vad jag menar med domstol här – jag ser att experterna skakar på huvudet – är att när vi får EU-direktiv då har vi tillgång till hela det rättsliga systemet, då har våra domstolar tillgång till det. Då finns den möjligheten för alla länder. Om någon menar att man inte får söka asyl i Tyskland finns det möjlighet att få det prövat när det finns ett direktiv.

Ulla Hoffmann (v): Först vill jag säga om den Söderberghska uppfattningen, att en del av asylorganisationerna kanske hellre skulle vilja se den utveckling som hans uppfattning står för eftersom jag bl.a. uppfattar att den har en mycket positiv människosyn.

Så till min fråga där jag skulle vilja ha en del klargöranden. Jonas Widgren talar om behovet av en ökad invandring därför att det inte finns tillräckligt med arbetskraft inom EU-området. Samtidigt säger Gun-Britt Andersson att vi måste arbeta mot olaglig invandring och att det behövs kontrollåtgärder för att kunna klara det. Jag tror att hon sedan nämnde några kontrollåtgärder som flera personer anser vara kontrollåtgärder mot flyktingar, mot dem som flyr och söker skydd. Jag tycker att det blir en felaktig hopkoppling att vi ska arbeta mot olaglig invandring och att våra kontrollåtgärder slår mot flyktingar. Jag skulle vilja att du utvecklar det lite grann, men framför allt förtydligar det.

Gun-Britt Andersson: Det är viktigt men väldigt svårt att skilja på invandring på grund av att man har ett skyddsbehov och invandring av ekonomiska skäl, av arbetsmarknadsskäl. Det kräver olika processer. Men vi vet samtidigt att när människor flyr och lämnar sina länder på grund av krig och förföljelse är det en kombination av att det finns problem med de mänskliga rättigheterna och ekonomiska problem. I praktiken är det svårt att skilja på de här strömmarna.

Det här är någonting som man egentligen behöver diskutera väldigt mycket mer. Arbetskraftsinvandring handlar om att personer ska kunna komma hit som har ett jobb och en försörjning och att vi har en ordning för det. Nu får vi tillfälle att se vad det innebär när vi öppnar gränserna helt gentemot kandidatländerna och förhoppningsvis får med oss också de andra på att öppna gränserna för de tredjelandsmedborgare som redan är bosatta i Europa. Om man är skyddsbehövande ska man inte bli bättre bedömd därför att man är en läkare som behövs omedelbart i vården än en städare som inte behövs. När det gäller skyddsbehoven säger mig rättsprincipen att det är viktigt att alla, oavsett vad de har för yrke och vad det finns för behov på arbetsmarknaden av dem, får sitt skyddsbehov respekterat.

Det här är en komplicerad fråga men förenklas väldigt i debatten hela tiden. Man behöver egentligen en särskild debatt om det. Jag tycker att EU-kommissionens analyser på det här området, som man nu har lagt fram, både när de gäller asylpolitiken och migrationspolitiken ger en bra bas för den fortsatta diskussionen.

Rose-Marie Frebran (kd): Jag har en fråga till Gun-Britt Andersson om arbetet med att ta fram en gemensam definition av själva flyktingbegreppet. Som jag ser det är det någonting av det allra viktigaste. Det är själva grunden för att man ska kunna lyckas med ett bra harmoniseringsarbete inom asylpolitiken.

Carl Söderbergh uttryckte en stark oro för att de positiva inslag som finns i det förslag som nu diskuteras kommer att försvinna under resans gång i en, som han uttryckte det, kohandel i korridorerna. Jag tror att han inte är ensam om den oron. Vi är många som kan känna den oron, dock inte Gun-Britt Andersson som jag uppfattade henne. Hon verkar vara väldigt optimistisk om processen.

Därför vill jag fråga Gun-Britt Andersson, som har insyn i den här processen, om hon kan betyga att det finns mycket liten anledning till oro på denna punkt.

Gun-Britt Andersson: Om man tittar bakåt skulle jag aldrig ha förväntat mig att kommissionen skulle ha gått så långt. Den fråga som vi drev i samband med vårt ordförandeskap var förföljelse av tredje part. Den finns med nu. Men jag vet att kommissionen tidigare gjorde bedömningen att det varorealistiskt. Ändå kom den med, och det beror på de konsultationer som de haft med olika länder. Så kan man säga.

Sverige kommer att fortsätta att driva på det här väldigt mycket. Vi samkör ofta med t.ex. Holland där vi har mycket gemensamt. Också med Storbritan-

nien har vi en gemensam syn. Egentligen är det många av era partibröder och -syster i andra länder som är de mest tveksamma. Samarbete mellan systerpartier länder emellan behövs. Vi har en helt unik debatt i Sverige. Låt oss titta på det danska valet. Vi ser att våra mest liberala kolleger framstår som främlingsfientliga och vill begränsa invandring, för att inte tala om kristdemokraterna runtom i Europa. Vi brukar uppmuntra samarbete med enskilda organisationer för att få en opinion i länderna. Det är bara opinionen i länderna som gör att vi till slut kan få en bra europeisk politik. Det handlar inte bara om enskilda organisationer, utan det handlar i allra högsta grad om partisamarbetet.

Margit Gennser (m): Jag noterade med stor tillfredsställelse att Gun-Britt Andersson uttalade sig mycket positivt om arbetsmarknadsinvandring och såg det som ett sätt att avlasta asylinvandringen. Det är ändå en viss kommunikation mellan de grupperna. Sedan kom det frågor. Jag blev egentligen väldigt besviken när hon sade att om man skulle diskutera så skulle man kanske kunna hitta vägen. Jag hade hoppats på mer praktiska och snabba resultat.

Min fråga, som jag har formulerat innan, är: Vad kan regeringen göra själv för att se till att underlätta arbetskraftsinvandring, kanske helt utanför EU-systemet också? Det kan vara praktiska åtgärder med anslag, bättre information till folk så att de har alla papper klara, bättre kontakter med arbetsgivare osv. Jag tror att det vore ett sätt att avlasta hela invandringssystemet och Migrationsverket.

Gun-Britt Andersson: När det gäller det här med att kunna avlasta invandringssystemet om det hade funnits en öppen väg för migration visar tyvärr erfarenheten i de länder som har arbetskraftsinvandring att det inte blir så. Den hårdaste flyktingpolitiken i dag har Australien. De hänvisar just till att dit kommer de som vill göra rätt för sig, de andra kan man vara tuff mot. Lite grann är tongångarna sådana också i USA och Kanada. Så det här positiva sambandet är jag rädd för att det inte riktigt finns. Man måste jobba aktivt både med invandringspolitiken som bl.a. handlar om familjeåterförening och arbetskraftsinvandring och med asylnpolitiken, respektera asylnrätten.

Vad som nu börjar växa inom EU är en insikt om att vi kommer att behöva arbetskraftsinvandring av demografiska skäl och av andra skäl – öppenhet och utbyte av erfarenhet. Men när det gäller fördraget är en del länder helt emot att t.ex. ens diskutera tredjelandsmedborgares, de i Europa bosattas, rörlighet. Sedan har vi olika sätt. En del länder har erfarenhet av gästarbetarsystem. Jag skulle vilja säga att länder med gästarbetarsystem också har erfarenhet av främlingsfientlighet. De ger inte sina tredjelandsmedborgare fulla rättigheter. Det här att man erkänner att folk ska ha olika rättigheter i ett land tror jag också kommer att vara en grogrund för problem med integrationen.

Jag tror att det finns varierande positiva och negativa erfarenheter i Europa. Just därför passar det med en öppen samordningsprocess, att vi gemensamt diskuterar vad vi vill med arbetskraftsinvandringen och sedan lämnar rapporter, diskuterar problem, lär oss av goda exempel, lär oss av dåliga exempel. Det är precis den process som vi nu ska gå in i på det här området

och som vi ställer oss positiva till. Men vad vi dessutom ska göra är att skapa utrymme för att klara utvidgningen, som också en del länder är väldigt mycket emot, och rörligheten för tredjelandsmedborgare utan övergångsregler. Jag tror att det är ett ansvarsfullt sätt att öppna upp för ökad arbetskraftsinvandring.

Anita Jönsson (s): Jag vill fortsätta med frågan som gäller väntetider inför ett beslut om uppehållstillstånd. Vi har i riksdagen satt upp ett mål att det är rimligt att man inom sex månader ska få ett första besked. Det som då är viktigt är att man har en asylprocess som är rättssäker och som gör att man kan arbeta i den takten. Samtidigt vet vi att närmare 95 % av dem som söker asyl inte har några handlingar när de kommer och söker asyl. Då kräver det, precis som Gun-Britt Andersson har sagt, resurser. Men samtidigt är man då beroende av att ha kontakter med andra EU-länder och med de länder som asylsökande kommer ifrån för att de ska kunna styrka sin identitet.

Då är min lilla fråga: Är det rimligt att ha målet sex månader för att få en rättssäker process?

Gun-Britt Andersson: Lena Häll Eriksson kan nog redovisa hur många ärenden som avgörs under den tiden, en hel del klarar man av under den tiden. Men det är optimistiskt i de svåra fallen. Här är det viktigt att se att många kommer utan handlingar i dag. Det är nära kopplat till människosmugglingen, som har tilltagit bl.a. på Balkan. Det är många länder – tänk på hela omformningen av Central- och Östeuropa – där organiserad brottslighet ökar. Förhoppningsvis får man den här migrationsordningen att fungera där så att brottsligheten ska bli lite mindre. Nu har vi inga båtar på Östersjön längre. Vi hade båtar på Östersjön. Men Baltikum består nu av länder som är inlemmade i vårt europeiska system. Då kan man inte längre lika lätt muta tullare, eller vad det nu är fråga om. Jag tror att det är den vägen man måste gå.

Vad vi inte har talat om är situationen för de flyktingar från Afghanistan som kom i båt till Australien. Där har under många år människor levt i flyktingläger, dåligt försörjda flyktingläger. Det är självklart att det leder till den här typen av situationer. Människor bara försöker ta sig bort under vilka villkor som helst. Vi borde redan för länge sedan ha börjat arbeta mer med konfliktlösningar där, med att hitta en politisk lösning så att det blir dragligt för människorna att leva och verka i Afghanistan.

Vi måste koppla ihop detta med utrikespolitiken och ge ett ordentligt stöd på den humanitära sidan, där ju Sverige är ett av de sex av UNHCR:s biståndsgivare som står för 80 % av deras resurser. Det har det varit i tio år snart. Det är helt orimligt. Vi hoppas att det som har hänt den 11 september ska göra världen mer medveten om att man behöver ta fattigdomsproblemen och förtrycket på allvar. Utdragna flyktingsituationer som de i Irak och Afghanistan leder till problem och ett enormt lidande för de människor det berör men också alla de problem som vi har med människosmuggling.

Cecilia Magnusson (m): Jag antar att det nu är öppet att ställa frågor till alla inledare. Min första fråga riktar sig till statssekreterare Andersson, och den gäller terrorismen och hur den ska bekämpas. Det finns brister i samordning-

en mellan Säkerhetspolisen och Migrationsverket. Min fråga i denna del är: Tänker regeringen ta, eller har regeringen tagit, några initiativ till att stärka riktlinjerna för samordning mellan Säkerhetspolisen och Migrationsverket?

Den andra frågan tar upp handläggningstider och jämförelsen mellan Europa och världen. I det sammanhanget tycker jag att det är intressant att höra hur handläggningstiderna i de andra europeiska länderna är. Har man en lika erbarmlig situation som vi i Sverige?

Den tredje frågan gäller FN-organisationen för flyktinghjälp. Vi har i Sverige inte möjlighet, i alla fall inte i år, att ta emot den kvot som vi ska. Min fråga är då: Är FN:s flyktingorganisation ett alternativ där flyktingar kan få sin ansökan om asyl prövad, som ett alternativ till Schengen och Fästning Europa? Det måste finnas flera alternativ än bara att diskutera fram och tillbaka vad som är bra och dåligt med det som är nu. Finns det andra alternativ?

Ordföranden: Om Cecilia Magnusson inte misstycker gör vi så att vi återkommer senare till den andra frågan. Den kommer att beröras av Lena Häll Eriksson.

Gun-Britt Andersson: Terrorismen först. Genèvekonventionen innehåller en bestämmelse om att den som bryter mot andan i FN-stadgan kan man undanta från rätten till asyl. Men det är samtidigt enligt Europakonventionen om mänskliga rättigheter, tortyrkonventionen, så att den som riskerar tortyr, dödsstraff eller annan omänsklig behandling kan vi inte avvisa. Vad vi gör i sådana fall där vi ser att det är säkerhetsproblem är att vi ger tillfälligt skydd. Det innebär att vi gör ett åtagande från svensk sida att kontrollera aktiviteter när det gäller just terrorism.

Kvot: FN:s flyktingkommissarie finns ju på plats i närområdet eller i länder där det finns problem med internflyktingar, där människor flyr över gränserna. Denna svarar för en stor humanitär verksamhet och stöd och ger också ett personligt skydd. Deras grundinställning är att man så snart som möjligt efter en kris ska kunna återvända hem, det är främsta sättet att upplösa en flyktingkatastrof. Därför är vårt humanitära bistånd genom dem och det starka stödet för UNHCR så väldigt viktigt.

På så vis fungerar det på kort sikt. Men vid utdragna flyktingsituationer är UNHCR beroende av att några länder hjälper till, antingen så att man integreras på plats eller att man kan tas emot av ett annat land. Det är det vi har kvoten för. Tyvärr är det så att bara tio länder i världen har en sådan kvot. Vi tillhör dem som under årens lopp har tagit emot väldigt många. Det är dessbättre också så i harmoniseringen inom EU att det nu kommer fram förslag om att införa kvotsystem. *Welcome to the club*, sade vi. Det är väldigt bra om fler är med och delar på ansvaret att ta emot. Då kan man lösa upp de utdragna flyktingsituationerna.

Om handläggningstiderna vill jag säga så här: Svaret på frågan är ja. Handläggningstiderna är jättelånga på annat håll. Vi kommer väl ihåg fallet med den turkiska familj som hade varit i Tyskland i tio år utan att barnen fått uppehållstillstånd. Vår hänsyn till barnkonventionen gör att det aldrig hade hänt i Sverige.

Ronny Olander (s): Jag tycker att det känns angeläget att säga följande. Jag tycker att det är glädjande att Sverige på ett så positivt och kraftfullt sätt både under ordförandeskapet och inom EU arbetat med de här frågorna. Jag tycker att det också måste komma fram. När vi skulle in i Schengensamarbetet framställdes det ibland i debatten som att gränserna helt skulle stängas. Det visar sig dessbättre, både vad gäller statistik och dem som vill komma till Sverige och få sin asylansökan prövad, att så inte är fallet. Då undrar jag ibland: Vad är det som gör att man söker sig just till Sverige för att få sin ansökan prövad? Jag tycker att den allmänna debatten skulle kunna vara lite mer nyanserad. Statistik och fakta talar ändock för att man kommer att få sin chans prövad här.

Gun-Britt Andersson: Jag delar den bedömningen. När det gäller tillämpningen av reglerna ligger vi vid framkanten bland de europeiska länderna. Som Jonas Widgren sade har vi en genomarbetad politik över hela fältet. Därmed inte sagt att EU kommer att göra precis som vi. Men vi har egentligen en politik på alla de områden som vi nu diskuterar, det har inte alla EU-länder. Det gör att man vet ungefär vad som händer när man söker sig till Sverige.

Sedan är det så att man söker sig till det land där man har många släktingar och en gemenskap. Under de senaste åren har det dessbättre varit relativt lätt att få en försörjning. Det var stor arbetslöshet bland de invandrare som kom i början av 90-talet när arbetslösheten steg i Sverige, samtidigt som de stora grupperna kom från kriget i f.d. Jugoslavien. Nu minskar arbetslösheten bland invandrare snabbt, och det är väldigt positivt.

Margareta Cederfelt (m): Jag har ett par frågor till Gun-Britt Andersson. Den första frågan handlar om diskussionen om avsaknaden av pass, identitetshandlingar osv. Det är allmänt känt att det förekommer människosmuggling, bl.a. i stor omfattning av kvinnor och barn, s.k. *trafficking*, som gör att många personer är helt utan handlingar. Samtidigt är det viktigt att dessa personer också får en möjlighet att stanna och inte fortsätter i det ekorrhjul som människosmuggling annars kan leda till. Här vill jag få reda på hur Gun-Britt Andersson ser på frågan och vad regeringen gör.

Den andra frågan som jag tänkte ta upp rör det som Gun-Britt Andersson nämnde tidigare om att det är viktigt att skilja på flyktingar och arbetskraftsinvandring. Samtidigt framförs argumentet att det kan bli en teoretisk diskussion därför att målsättningen i praktiken är att alla ska få möjlighet till arbete osv. Det stämmer väl överens med vad Jonas Widgren nämnde om arbetskraftsbehovet i Europa. Därför undrar jag: Varför är det så viktigt att skilja mellan flyktingar och arbetskraftsinvandring? Är det inte viktigare att se till att det finns en möjlighet att faktiskt arbeta i Sverige och i Europa? Jag vore tacksam att få synpunkter på dessa två frågor.

Gun-Britt Andersson: Jag strök i mitt tal ett helt avsnitt om människohandel därför att det blev lite för långt. Men det var bra att du tog upp det. Det är svårt med språk här. Vi brukar säga att människosmuggling handlar om illegal migration, brott mot staten. Människohandel är förenat med att man hjälper till med falska handlingar och smugglar in folk över gränser. Då handlar

det om exploatering av individer antingen i svart arbete eller väldigt ofta sexuell exploatering. Det här är delvis Justitiedepartementets bord. Det är en fråga som vi från olika håll lyfte fram under vårt ordförandeskap.

På EU-nivå är det nu på gång ett direktiv som definierar straffet så att vi också ska kunna kriminalisera det. Vi har bara kopplerlagen i Sverige, vi har inget sådant brott definierat. Genom direktivet kommer vi att få ett sådant brott definierat och kan sedan harmonisera straffen för människohandel, som ju är exploaterande.

Det här är i allra högsta grad en fattigdomsfråga och en utvecklingsfråga. Därför jobbar vi mera på bredden. Vi har t.ex. ett samarbete i Asien med tio asiatiska länder där vi bl.a. ska titta på förebyggande åtgärder, återintegration, lagstiftningssamarbete. Vi har fått upp det på dialogen EU–Afrika. Om vi åker i Västeuropas städer kommer vi att se att det är otroligt många afrikanska barn, kvinnor och unga flickor som finns i sexhandel och i hushållsarbete.

Den ökade rörligheten och öppenheten, liksom drömmen om att få det bättre någonstans, leder till ökad exploatering.

I allra högsta grad är det här en fråga som vi prioriterar. Här har vi också fått stöd av att det finns en ny FN-konvention om gränsöverskridande brottslighet som har ett särskilt protokoll om *trafficking*. Vi jobbar också för att det så snabbt som möjligt ska ratificeras. Om 40 länder ratificerar det kommer det att gälla. Under ganska kort tid har man fått ett internationellt instrument som vi för några år sedan också trodde var lite oralistiskt men som jag tror kan vara till mycket stort stöd för fattiga flickor och pojkar runt om i världen.

Ibland förs den svenska diskussionen som om vi kunde lösa världens fattigdomsproblem inom den svenska migrationspolitiken. Det kan vi inte. Man måste arbeta med hela fältet för att man ska nå de internationella utvecklingsmålen som åtminstone som ett första steg är att halvera fattigdomen till år 2015.

Just nu förs en realistisk diskussion för första gången på länge om att bl.a. EU-länderna ska börja leva upp till 0,7-målet. Det har varit stiltje i det, och egentligen har engagemanget gått ned. När Bush valdes i USA var man rädd att det skulle bli ännu sämre. Men jag tror att den 11 september för alla har illustrerat allvaret i att millenniedeklarationen inte bara blir tomma ord. Vi måste faktiskt också ställa upp med de resurser som åtminstone lite grann kan bidra till att människor får bättre framtidsutsikter runt om i världen.

Ordföranden: Jag tackar Gun-Britt Andersson. Det ställdes många frågor.

Vi går nu vidare till den andra avdelningen av socialförsäkringsutskottets utfrågning. Den handlar om asylprocessen i Sverige. Inbjudna till den här avdelningen är företrädare för Migrationsverket, Utlänningsnämnden och Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar. Vi börjar med att ge ordet till Lena Häll Eriksson som är generaldirektör på Migrationsverket.

Ordet är ditt.

Asylprocessen i Sverige

Lena Häll Eriksson: Fru ordförande! Min uppgift är att redogöra för asylprocessen. Det är svårt att på kort tid ge en ordentlig inblick, men jag ska försöka få med så mycket som möjligt.

Hela ordningen i asylprocessen bygger på de krav som finns i utlänningslagen. Om vi följer processen som den är ritad på min overheadbild kan vi se att den börjar vid gränsen. Vid den svenska gränsen är det fortfarande polisen som ansvarar för gränskontrollen. Det är polisen som kontrollerar att en rese- när har rätt att resa in i landet, att han har giltigt pass eller visum.

I väldigt många fall passerar resenärerna gränsen utan att vara föremål för polisens kontroll. Det har naturligtvis fått ännu större omfattning sedan Sverige trädde in i Schengen och vi inte längre kontrollerar gränserna mot andra Schengenländer utan enbart den yttre gränsen. Jag kommer tillbaka till den effekt som detta har haft.

De gränser som är yttre gräns kontrolleras fortfarande på samma sätt som förut och kanske ännu mer noggrant för att vi ska följa Schengenakten.

När en person söker asyl hos polisen lämnar polisen över ärendet till oss eftersom det är vi som ska ta upp asylansökan. Det här har konsekvensen att Migrationsverket har personal både vid gränsen och inne i landet.

I dag söker de allra flesta, närmare 80 %, asyl efter inresa i landet. Då har de antingen haft dokument som krävs för inresa, alltså pass och ett giltigt visum, eller också har de tagit sig in i landet illegalt eller från ett annat Schengenland och då passerat den öppna Schengengränsen. När en person söker asyl efter inresa gör han eller hon det direkt på något av våra kontor i Stockholm, Göteborg eller Malmö.

När någon söker asyl startar vi utredningen. Den asylsökande får hjälp med tolkning för att framföra sin sak. Det allra viktigaste i inledningsskedet av utredningen är att avgöra vilka handlingar den sökande har, vilken identitet den sökande har och vilken väg han eller hon har rest in i landet. Det här är ett viktigt moment eftersom det första vi är skyldiga att göra enligt utlänningslagen och de konventioner som Sverige har undertecknat är att pröva om det är Sverige som ska handlägga och pröva asylansökan eller inte. Det kan t.ex. vara ett annat EU-land om den sökande har vistats där tidigare. Då ska vi tillämpa den s.k. Dublinkonventionen som reglerar vilket land som ska pröva denna asylansökan. Det kan också vara så att den sökande har rest via ett säkert tredjeland. Då är det detta land som ska pröva ansökan. Därför är den här delen av utredningen väldigt viktig för om vi ska pröva ansökan eller inte.

Men det är också viktigt att tidigt i asylärendet lägga ned mycket kraft på att försöka fastställa en persons identitet och att få fram de handlingar som den sökande eventuellt har med sig. Det är riktigt som någon sade tidigare att väldigt många saknar handlingar, inte har pass eller visum. Men väldigt ofta har man någon form av papper som kan användas för att bidra till att identiteten kan fastställas. Det är viktigt att förklara för den sökande och få honom eller henne att förstå att detta papper bör komma fram så tidigt som möjligt.

På personer som är över 14 år ska vi ta fingeravtryck. Det gör vi för att fastställa om den asylsökande har sökt asyl i Sverige tidigare eller inte, eller om vederbörande har sökt asyl i ett annat land. Då kan vi jämföra fingeravtryck med andra EU-länder eller andra nordiska länder.

Vårt fingeravtrycksregister är helt skilt från polisens fingeravtrycksregister. Det har alltså ingenting att göra med den brottsbekämpning som pågår hos polisen. Detta är ett fingeravtrycksregister för asylsökande.

Om vi på Migrationsverket bedömer att asylansökan är uppenbart ogrundad, att en asylsökande inte har tillräckliga skäl för att få asyl och att han eller hon inte kan få uppehållstillstånd av någon annan anledning heller, kan vi avvisa personen direkt. Det kallas avvisning med omedelbar verkställighet. Det kan t.ex. vara en person från Tyskland som inte har några som helst asylskäl. Det kan vara personer från Polen. Vi betraktar Polen som ett säkert tredjeland. Men det kan också vara någon som tidigare har sökt asyl i ett annat land i EU.

Jag har pratat om Dublinkonventionen tidigare, och tredjelandsprincipen som jag nämnde finns reglerad i Genèvekonventionen.

Nästa steg är att utreda skälen till att en person har sökt asyl. Det framställdes tidigare som att det var pass, identitet och resväg som var grunden i vår utredning. Jag tror att det var Carl Söderbergh som tyckte att vi lade för stor vikt vid det. Men huvudutredningen går ju ut på att finna ut huruvida en person har asylskäl eller inte. Det är där vi lägger ned den mesta tiden och den stora kraften i vårt utredande arbete.

Om vi bedömer att en asylsökande kan få nej på sin ansökan ska vi omedelbart kalla ett juridiskt ombud. Ombudets roll är att stödja den asylsökande, ta vara på hans eller hennes intressen och se till att hans eller hennes intressen tillvaratas på ett bra sätt under utredningen. Ombudet har också en viktig roll i att se till att den sökande lämnar all den information som är viktig för ett ärendes utgång till oss.

När vi har gjort utredningen färdig, när den är komplett, kan det juridiska ombudet tillsammans med den asylsökande göra en inlägga och även komplettera utredningen, om det finns ytterligare skäl som inte har kommit med i det tidigare skedet.

När alla handlingar i ärendet är klara, alla fakta har kontrollerats och vi har fått det juridiska ombudets inlägga fattar vi beslut. Det förekommer att handläggarna hos oss träffar den sökande flera gånger innan vi kan avgöra om asylskälen är tillräckliga för att han eller hon ska få stanna i Sverige.

Hur lång tid det tar innan vi kan fatta beslut beror på hur många asylsökande som har kommit under den senaste tiden och hur mycket personal vi har. Som flera har varit inne på finns det en klar koppling mellan hur många som kan handlägga ärenden och hur lång tid det tar. Men det har också betydelse för tidsåtgången hur komplicerade ärendena är och hur svåra de är att utreda.

I dag är handläggningstiden hos Migrationsverket sju månader i snitt. Men målet är, och det är ett mål som vi tror att vi kan klara med den personalresurs

vi har i dag, att inget ärende ska bli äldre än tio månader hos oss. Det är ändå en bra bit ifrån de sex månader som är det övergripande målet för processen. Men 40 % får beslut inom sex månader. Vi bedömer att sex månader är en rimlig handläggningstid. Under sex månader kan vi klara ut alla de frågetecknen som finns utom i enstaka fall. Med rätt resurser och rätt dimensionering tror vi att sex månaders handläggningstid kan vara rimlig.

Det som kan påverka handläggningstiden är också att en asylsökande lämnar nya uppgifter under handläggningens gång som också måste kontrolleras. Då blir det fler moment med kontroll som tar tid.

Har den sökande inte haft identitetshandlingar, vilket är det vanliga i dag, kan det vara svårt att fastställa hans eller hennes identitet och att få fram de handlingar som behövs. Det bidrar också till längre handläggningstider.

Utlänningslagen innehåller grunderna för vilka som *ska* få stanna och vilka som *kan* få stanna. Men utlänningslagen är en ramlag och det betyder att tolkningar som bildar praxis läggs fast av regeringen och av Utlänningsnämnden. Regeringen kan också i särskilda förordningar påverka vilka som kan få stanna kvar för en viss tid eller för gott. Utrymmet för att fastställa praxis på Migrationsverket, ja, det finns i positiva beslut. De överklagas ju aldrig till andra instanser, så där har vi ett eget utrymme. I övrigt följer vi den praxis som man fastställt på högre nivåer.

Väldigt kort om samarbetet med Säkerhetspolisen. Om det finns signaler i ett ärende som gör att vi anser att det finns anledning att kontakta Säkerhetspolisen kan vi begära ett yttrande från säkerhetspolisen i det enskilda ärendet. Säkerhetspolisen har också tillgång till utlänningsregistret och kan själva gå in där och begära att få se närmare på ett ärende.

Men det är inte särskilt vanligt att asylsökande berättar för oss om de har varit medlemmar i al-Qaida eller i andra organisationer som betraktas som terroristorganisationer. Så det är väldigt svårt för oss att få fram den typen av signaler som skulle ligga till grund för ett yttrande från Säkerhetspolisen. Men när det behövs har vi ett utmärkt samarbete med Säkerhetspolisen.

En asylsökande som har tillräckliga skäl får som regel permanent uppehållstillstånd. Det innebär en rätt att stanna i Sverige så länge man vill. När personen har fått uppehållstillstånd får vederbörande också ett bevis för det uppehållstillståndet i sitt pass eller, om han eller hon inte har något pass, på en särskild handling.

Jag har några siffror som kan anknyta till om flyktingpolitiken i Sverige är hård eller inte. Vi har följt den grupp som sökte asyl 1996 för att se vad som har hänt med dem. Det är det tidigaste året vi har kunnat följa upp. Av den grupp som sökte asyl 1996 fick 75 % av alla som inte var föremål för omedelbar verkställighet till tredjeland, alltså annat EU-land, uppehållstillstånd. År 1999 var motsvarande siffra 67 %. Skillnaden är ganska liten och beror snarare på vilka det var som sökte asyl respektive år än på en hårdnande flyktingpolitik. Jag hoppas att jag hinner komma in lite kort på det också.

Den som inte har tillräckliga skäl för att få stanna i Sverige får ett beslut om avvisning. Då kan den sökande antingen acceptera beslutet eller överklaga

till Utlänningsnämnden. De allra flesta överklagar besluten. Nästan 100 % som får avslag gör det.

När någon överklagar har vi möjlighet att ompröva beslutet. Men om vi inte gör det lämnar vi över ärendet till Utlänningsnämnden som sedan fortsätter överprövningen. I dag är handläggningstiden hos nämnden minst lika lång som hos oss. Men det kommer säkert Håkan Sandesjö tillbaka till senare.

Tillsammans med vår prövning, Utlänningsnämndens prövning och möjligheten att lämna in nya ansökningar om nya omständigheter finns kan ärenden bli två tre år gamla innan den sökande har fått, som det brukar heta i medierna, ett besked. Då har man kanske fått ett besked från oss redan långt tidigare och ett besked från Utlänningsnämnden. Men det är det slutliga beskedet på de nya ansökningarna som man väntar på.

Om den sökande får avslag också från Utlänningsnämnden är Migrationsverket ansvarigt för att stödja den personen att återvända hem eller till det tredjeland som man tidigare vistats i. Enligt utlänningslagen har man fjorton dagar på sig att frivilligt åka hem. Gör man inte det försöker vi stödja och motivera så att den sökande reser tillbaka. Stödet består framför allt i moraliskt stöd. Vi har inga bidrag till den enskilde i en sådan situation utan det handlar om stöd till att planera för sin framtid. Vi hjälper också till med att arrangera resan och betalar hemresan.

Om en person inte självant vill åka hem överlämnar vi ärendet till polisen som då är ansvarig för den tvångsvisa verkställigheten av avvisningsbeslutet.

Under tiden en person söker asyl bor han eller hon i någon av våra mottagningsenheter eller där han själv väljer att bo. Man skrivs in i vårt mottagningsystem, erbjuds boende på en av våra enheter, men har rätt att bo hos släkt och vänner om man så önskar. I dag bor ungefär 60 % hos oss, 40 % väljer att bo hos släkt eller vänner.

Under tiden man är inskriven i mottagningsystemet svarar landstinget för sjukvården, kommunerna för skolgången och vi svarar för sysselsättning för den enskilde under väntetiden. Sysselsättningen kan vara undervisning i svenska eller annan aktivitet som är yrkesliknande. Jag säger liknande för det är väldigt få som har regelrätta arbeten.

Just nu har vi ungefär 26 000 personer inskrivna i vårt system. Det är inte alldeles enkelt att hitta våra mottagningsenheter, för de allra flesta är vanliga lägenheter i vanliga bostadsområden. Det är ett så normaliserat boende som möjligt.

(Bild 2) Allra sist en liten bild som illustrerar om flyktingpolitiken har hårdnat eller inte. Den första tårtan visar hur grunden för uppehållstillstånd bland dem som fick uppehållstillstånd under 1990-talet såg ut. Där kan man se att de blå och de gröna tårtbitarna är de största. Det är, som jag brukar säga, kärlek som är den viktigaste grunden för uppehållstillstånd i Sverige. Det är personer som har gift sig med i Sverige bosatta personer, det är barn eller andra anhöriga som är den största gruppen. Det är så också under 2000, det sista året som visas. 19 % fick asyl på flyktinggrundande skäl och 24 % av

humanitära skäl under 90-talet. De siffrorna har sjunkit en del de senaste åren. Men då ska man hålla den bild i minnet som Gun-Britt Andersson visade tidigare som visade den väldigt stora inströmningen av asylsökande som vi hade i början av 90-talet under kriget i f.d. Jugoslavien. Det slår igenom väldigt tydligt. Under de åren fick väldigt många asyl.

(Bild 3) Den bilden visar hur våra beslut för bosnier har sett ut vid några tidpunkter. Åren 1993 och 1994 fick nästan 100 % av alla bosnier som sökt asyl i Sverige uppehållstillstånd. Att det inte är 100 % beror på att det fanns en del tredjelandsfall, dvs. personer vars ärende skulle prövas i andra nordiska länder eller i andra länder i vår omvärld. Åren 2000 och 2001 har den siffran sjunkit till under 20 %. Men det har inte att göra med hur situationen i Sverige har förändrats eller att Sveriges flyktingpolitik skulle ha förändrats, utan det har att göra med hur det ser ut i f.d. Jugoslavien och i Bosnien. Kriget där nere är slut, alltså finns inte samma grund för uppehållstillstånd i Sverige längre.

Den här bilden skulle jag kunna visa land för land. Man kan se skillnaderna tydligt. Det är situationen i vår omvärld som avgör vilka som får stanna och hur många som får stanna.

Ordföranden: Tack för det. Som utskottets ledamöter säkert har noterat är vi något försenade. Det är många som har begärt ordet.

Gustaf von Essen (m): Fru ordförande! Det finns många frågor som man kan ställa. Handläggningstiden har vi tagit upp och det finns andra aspekter som också har tagits upp. Jag skulle vilja ställa ett par frågor som kanske inte är så roliga, men någon måste också ställa dem.

Är det rimligt att man ger permanent uppehållstillstånd till människor vars identitet man inte känner? Vi bör väl i Sverige veta vilka människor som vistas i vårt land. Då är frågan: I vilken utsträckning beviljas nu uppehållstillstånd till människor vars identitet vi är osäkra på eller inte ens känner?

I vissa fall blir avvísningar en polisfråga, sade Lena Häll Eriksson. Anser generaldirektören att polisen sköter sitt arbete med avvísningar på ett tillfredsställande sätt?

En tredje fråga har att göra med vårt inträde i Schengen. Regeringen tog efter viss lagrådskritik bort det vi då kallade för kompensatoriska åtgärder och sade att vi inte kunde ha sådana eftersom det skulle kunna vara diskriminerande. Utskottet reagerade lite grann på detta och sade att vi måste följa upp lite noggrannare vad som blir effekterna av att vi inte har en inresekontroll som är någorlunda fungerande. Det kanske är dags att vi får någon rapport från regeringen i denna fråga. Det är olyckligt om vi inte har koll på vilka människor som befinner sig i Sverige vid en viss given tidpunkt och även i vilka syften de är här i Sverige. Vi måste få bättre kontroll på detta. Öppenhet är bra, men vi måste också kunna se hur utlänningskontrollen ska fungera internt i landet. Andra länder har sådan kontroll i ökad utsträckning. Vi bör också ha det, även om det ska vara på ett hyfsat sätt, om jag säger så. Det är en fråga som jag skulle vilja ställa. Den sista frågan kan för övrigt också ställas till Gun-Britt Andersson.

Lena Häll Eriksson: Den första frågan var om det är rimligt att ge permanent uppehållstillstånd vid oklar identitet. Vi har ju möjlighet att ge tidsbegränsade uppehållstillstånd om identiteten inte är klarlagd. Men vi använder inte det i särskilt stor utsträckning. Det har visat sig vara ett inte särskilt verksamt instrument eftersom tanken med instrumentet har varit att det i sig skulle tvinga fram handlingar som kan bevisa identiteten. Men det fungerar inte på det sättet.

Det man dessutom kan konstatera är att vissa nationaliteter i särskilt uttaland omfattning saknar handlingar. För att nämna några grupper gäller det kurder från norra Irak, det gäller afghaner och det gäller somalier. Men där finns också förklaringarna att det är väldigt svårt att i de delarna av världen få fram godkända identitetshandlingar. Det väger vi också in i vårt beslutsfattande.

Vi har som sagt var använt instrumentet i några situationer när det gäller oklar identitet men också i samband med att man, som det heter i lagen, inte är klanderfri i sin vandel, dvs. man har begått kriminella handlingar. Jag kan inte nämna någon procent, alltså i vilken utsträckning detta förekommer, men det är väldigt sällan.

På frågan om polisen sköter verkställigheten tillfredsställande skulle jag vilja svara både ja och nej. Det varierar över landet. Vissa polismyndigheter sköter verkställighetsarbetet bra och med hög prioritet, medan det har lägre prioritet i andra delar av landet. Men jag tror att det delvis också hos polisen är en fråga om resurser. Polisen har många uppgifter och det här är en av de uppgifter som ska in i den prioriteringslista som polisen har att ta ställning till. Vi försöker påverka polisen dels i de samråd som vi har på ledningsnivå, dels i lokala samråd på respektive ort där vi finns och i enskilda ärenden där vi tycker att det går för lång tid. Här finns en representant från polisen så vi kan möjligen återkomma till frågan senare.

Kontrollen är egentligen en fråga för regeringen att svara på. Du frågar om det inte behövs en regeringsrapport. Vi kan se att antalet asylsökande efter Schengeninträdet har ökat kraftigt. Det är klart att en hel del av dem kommer från andra Schengenländer och har vistats där en tid. Men det är också ganska lätt att ta sig in i "Fortress Europe", så man kommer via Schengen men ändå direkt till Sverige och har inte haft kontakt med andra myndigheter i andra länder. Båda varianterna finns. Men jag lämnar gärna över till Gun-Britt.

Gun-Britt Andersson: Vi har inre utlänningskontroll. Vad det här handlade om var om man kunde ha en viss form av inre utlänningskontroll som Lagrådet bedömde som diskriminerande. När det gäller att komma åt gränsöverskridande brottslighet och sådana saker säger polisen, som jag nyss besökt, att spaning ibland är ett mycket bättre alternativ än generella åtgärder.

Sedan ska man väl också säga att i och med Schengeninträdet har vi haft glädje av SIS-systemet när det gäller att komma åt brottslingar som rör sig över gränserna. Och när det gäller de migrationsrelaterade frågorna kan vi när Eurodoc-systemet så småningom kommer i drift se om någon har sökt asyl på annat håll.

Det är viktigt att hålla isär olika saker, också vad man kontrollerar.

Sven-Erik Sjöstrand (v): Att Migrationsverket ska ha ordentligt med resurser är inte minst viktigt från ett rättssäkerhetsperspektiv. Vi i Vänsterpartiet anser att de asylsökande ska ha bra villkor under väntan på att asylansökan behandlas. Som Lena berättar kan väntan vara i två-tre år.

Ger mottagningsenheter som Gimo och Alvesta bra villkor? Vid besök på dessa platser har vi upptäckt många problem. Ska vi inte försöka prioritera ett mer normalt boende? Hur ser du Lena, som generaldirektör, på dessa problem? Ser ni också stora problem på mottagningsenheterna? Hur är er vision om ett bra boende för de asylsökande?

Lena Häll Eriksson: (Bild 4) Den bild som nu ligger på overheaden visar på den prognos som vi lämnade in för en månad sedan till regeringen. Redan nu är vi beredda att skriva upp den. Gun-Britt var inne på det. Vi kommer nog att hamna närmare 25 000 asylsökande än vad vi trodde då.

Ni ser klart och tydligt att det är en kraftig ökning sedan slutet av mars när vi gick med i Schengen.

Det allra bästa sättet att ge asylsökande bra villkor under väntetiden är korta handläggningstider, att de så snabbt som möjligt får sitt ärende avgjort i både första och andra instans. Jag vill med den här bilden visa på hur resursläget ser ut. Anslaget 12:1 är det anslag vi har till prövningsverksamhet. Den första rutan visar hur mycket pengar vi begärde av regeringen för de kommande åren framöver, och den fetare stilen visar den totala kostnaden, dvs. kostnaden för prövning och mottagningsverksamhet i asylprocessen.

Vi har 497 miljoner kronor som vi kan disponera nästa år, och vi har ungefär 475 miljoner kronor de kommande åren framöver. Med den resurstilldelningen till prövningsverksamheten kommer totalkostnaden för asylmottagning att rasa i väg upp till 4 miljarder kronor jämfört med de 2 miljarder kronor som är beräkningen om vi får de resurser vi behöver. Väntetiden blir längre och kostnaden för totalen mycket större.

Resurser är viktiga både för bra villkor och ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Med för lite resurser och dubbelt så många asylsökande som resurserna räcker till är det klart att rättssäkerheten kan komma i kläm och att vi inte hinner göra det kvalitativa utredningsarbete och skriva de kvalitativa beslutsmotiveringar som egentligen är nödvändiga.

När det gäller att villkoren inte skulle vara bra på de mottagningsenheter du har besökt är det svårt för mig att kommentera detta eftersom den synpunkten är lite oprecis. En lång väntetid i sig gör ju – som några har varit inne på – att människor mår dåligt, blir passiva och svåra att aktivera.

Visionen för mottagningssystemet är att människor ska bo där så kort tid som möjligt. Mottagandet ska vara så spritt som möjligt. Det är en vision vi genomför i dag. Vi ”bygger” inte stora mottagningsenheter. Vi sprider boendet till många kommuner med små boendeenheter i varje kommun dels för att få en bra integrering i närområdet av den verksamhet vi bedriver, dels för att komma bort från koncentration och institutionsliknande enheter. Visionen är

att finnas på så många orter som möjligt med inte större enheter än 100 platser.

Maud Björnemalm (s): Jag har två frågor till Lena Häll Eriksson. Den första gäller tillgång till tolkar. Det riktas ofta kritik mot att det inte finns tillräcklig tillgång till de utbildade tolkarna. Då går det att fundera lite grann när antalet asylsökande stadigt stiger: Vad händer och vad finns?

Den andra frågan gäller barn i asylprocessen. Hänsyn till barnets bästa infördes i portalparagrafen 1997. Ändå säger Barnombudsmannen i sin årsrapport för i år att barnets bästa inte har slagit igenom i asyl- och beslutsprocessen. Handläggare och beslutsfattare saknar nödvändig kompetens när det gäller att föra samtal med barn, speciellt de mindre barnen. Vad gör Migrationsverket för att bättre kunna ta till vara barnets rättigheter?

Lena Häll Eriksson: Vi har inte möjlighet att ha egna tolkar anställda. Sedan många år tillbaka upphandlar vi tolkservice från tolkförmedlingar. I det anbudsunderlag vi har för vår upphandling ställer vi krav på att det i myndighetsutövning ska vara auktoriserade tolkar, och i den dagliga kontakten som inte har med myndighetsutövning att göra duger det med kontakttolkar.

Tyvärr klarar inte leverantörerna av tolkar av att svara mot behovet. I 54 % av myndighetsutövningen – om det går att räkna så – finns det tillgång till auktoriserade tolkar. Det är alltså brist i Sverige på auktoriserade tolkar totalt sett. Det är ett problem för oss, men det här är inte något som vi kan lösa mer än att som köpare av varan ställa tydliga krav.

Sedan var det frågan om barn i asylprocessen. Vi har haft ett stort barnprojekt på Migrationsverket. Barnprojektet leder bl.a. fram till att vi drar i gång en ordentlig utbildning i att utreda frågor om barn i asylärenden. Vi jobbar med beslutsmotiveringar för att bättre lyfta fram barns asylskäl och peka på huruvida det har tagits hänsyn till barnens asylskäl eller inte. Min speciella barnombudsman Rigmor Långström lägger nu på en overheadbild som visar vad som är vår målsättning. Jag behöver inte upprepa vad som står där. Ni kan själva se att det handlar om att införliva barnperspektivet och barnkonventionen i vår hantering.

Ordföranden: Vi måste ge utrymme för utskottets ledamöter att ställa frågor. Vi är redan i tidsnöd. Vi får kanske återkomma till detta.

Magda Ayoub (kd): Tack så mycket, fru ordförande! Jag vill börja min fråga angående den sistnämnda barnsituationen.

Man har blivit bättre på att hantera ensamma flyktingbarn, men det finns fortfarande brister just för barn som kommer hit med sina familjer. Under sommaren har det varit ett uppmärksammat fall med barn som gärna ville komma till tals. Det fick de inte eftersom föräldrarna inte ville att de skulle komma till tals, och det har vi all respekt för. Men om barnen är över 12–13 år och vill tala själva tycker jag att man ska ställa upp på det.

Jag hade dessutom tänkt att ställa en fråga om tolkar. Jag är kritisk mot att det sägs att auktoriserade tolkar ska användas i fråga om myndighetsutövning men att det i vardagslivet duger lika bra med vanliga tolkar. Vi vet att det

handlar om sekretess även då flyktingarna bor på förläggningen. De mår dåligt och måste ha kontakt med läkare och liknande. Auktoriserade tolkar ska alltid komma i första hand. Det handlar om tolkar som faktiskt finns för olika språk. Alternativet används även när det finns auktoriserade tolkar. Då används s.k. testade tolkar.

Sedan var det frågan om vistelsen på förläggningen. Jag håller med Sven-Erik. Jag har också varit i kontakt med förläggningar. Till exempel kan 500 personer bo på en förläggning och ha tillgång till endast en tvättmaskin, likaså endast en läkare en gång i veckan. Negativa beslut delges i facken utan en muntlig förklaring. Det är viktiga bitar att ta vara på.

Folk mår dåligt. De försöker ta livet av sig. De mår psykiskt dåligt. Jag förstår att handläggningstiderna gör att folk går ned sig.

Nu ska en hel del rehabiliteras. En hel del har fått stanna. Men det tar lång tid innan de kommer tillbaka. Är det så vi vill ha det för flyktingarna, att de först ska må jättedåligt och sedan rehabiliteras?

Jag tänkte kontrollera angående Dublinkonventionen om det finns något samarbete som gör att det är lättare eller går att få kortare tid för kontroll om asyl har sökts i något annat land. Ibland kan det ta ett år eller längre tid. Är det något som har blivit kortare i dag?

Lena Häll Eriksson: Mycket av detta var mera ett inlägg i debatten än frågor som jag kan svara på.

Jag vidhåller att vi kräver auktoriserade tolkar vid all myndighetsutövning. Myndighetsutövning gäller kontakter med landsting och andra huvudmän. Däremot i den organiserade verksamheten, i sysselsättningen, där myndighetsutövning inte pågår är kontakttolkar alldeles utmärkta.

Situationen på förläggningarna och tillgången till tvättmaskiner osv. är en fråga för hyresvärderna. Vi hyr lägenheter i vanliga bostadsområden. Asylsökande betraktas i det hänseendet som vilken annan normal person som helst, och det är hyresvärderna som svarar för den typen av service. I den mån vi tycker att den inte är tillfyllest påpekar vi det naturligtvis för hyresvärderna.

Dublinkonventionen är ett instrument som har bidragit till att förlänga handläggningstiderna i den meningen att det finns gränser för svarstider. Att det skulle ta upp till ett år innan vi får svar måste höra till ovanligheterna. Så länge nöjer vi oss inte med att vänta. Då stöter vi på i de ärenden där vi inte har fått besked. Det normala är en tremånadersgräns, och efter tremånadersgränsen bestämmer vi oss om vi ska fortsätta Dublinprocessen eller inte. Den gränsen förlängs.

Det pågår ett samarbete i unionen för att utveckla och förbättra Dublinkonventionen. Där deltar vi.

Ordföranden: Jag skulle vilja att utskottets ledamöter ställer frågor. Debatten återkommer vi till. Syftet med detta är att ha en utfrågning.

Matz Hammarström (mp): Först skulle jag vilja att Lena Häll Eriksson lägger på en overhead som heter ungefär Ackumulerat antal asylsökningar per månad.

Min fråga handlar om Migrationsverkets praxis. Lena Häll Eriksson sade att Migrationsverket följer den praxis som fastställs på högre nivåer. Men visst tar Migrationsverket självt initiativ till ändrad praxis? Migrationsverket har väl just begärt av regeringen att ändra praxis så att Irak ska klassas som säkert land? Om regeringen beslutar i enlighet med Migrationsverkets förslag riskerar 4 000 asylsökande irakiska kurder att få avslag på sina ansökningar. På vilka grunder hävdar Migrationsverket att Irak är säkert? På vilken information bygger man sitt ställningstagande? Om Irak är säkert, varför finns det FN-styrkor där på grund av att det är osäkert i landet?

Hur vanligt är det att Migrationsverket självt tar initiativ till praxisförändringar?

Sedan måste jag få ställa en fråga om overheaden.

Lena Häll Eriksson: Det är riktigt att vi kan ta initiativ och tar initiativ till ändring av rådande praxis. Det var länge sedan det hände senaste gången, men i förra veckan lämnade vi över ärenden som rör asylsökande från *norra* Irak. Den distinktionen är väldigt viktig. Det handlar om asylsökande från *norra* Irak.

Sedan 1999 har asylsökande från *norra* Irak inte fått asyl. De har fått uppehållstillstånd i Sverige på humanitär grund av det enda skälet att det inte har funnits någon praktisk möjlighet att återsända personer till *norra* Irak. Få personer har skyddsbehov som kommer från den delen av världen. Det handlar om ett par procent och ytterligare några procent som har övriga skyddsskäl. Den stora majoriteten har fått stanna *enbart* av det skälet att det inte går att återsända dem.

Nu har vi löst den delen. Vi har ett avtal med IOM, International Organization of Migration, som i sin tur har ett avtal med en turkisk organisation som bistår med transiteringen inom Turkiet. Då finns det fr.o.m. nu en möjlighet att praktiskt lösa frågan om återvändandet.

Vi ser nu inte längre någon grund för att ge personer som *inte* har skyddsbehov uppehållstillstånd i Sverige längre. Det är den frågan vi vill att regeringen ska pröva.

Matz Hammarström (mp): Okej, helt kort om overheadbilden. Är det ackumulerat utfall i betydelsen att siffran för februari är januari och februari, siffran för april är de fyra första månaderna?

Lena Häll Eriksson: Ja, just det.

Matz Hammarström (mp): I så fall ser det ut som en betydligt brantare ökning än det i själva verket är. Jag undrar om det är ett vanligt sätt att visa statistik på, dvs. ackumulerat utfall.

Lena Häll Eriksson: Ja. Det är det vanliga. Vi räknar antalet asylsökande *per* år. För att du ska hamna i *per* år i slutet av december måste det vara det ackumulerade utfallet. Förra året kom det 16 000 asylsökande, och i år tror vi att det kommer att sluta på 24 000–25 000 asylsökande. Det är det den här bilden visar. Vi kan också redovisa månad för månad. I oktober månad kom det 2 800 och sökte asyl.

Matz Hammarström (mp): Med ett stapeldiagram skulle man få en rätt så plan bild?

Ordföranden: Då går vi vidare. Frågan om statistiken har vi nu rätt ut. Den kan naturligtvis presenteras på olika sätt. Det viktiga är att vi är överens om vad bilden visar, och den saken har vi rätt ut. Då går vi vidare.

Birgitta Carlsson (c): Tack, fru ordförande! Jag har två korta frågor.

Hur vanligt är det med ensamkommande barn? Hur tar man hand om dem? Placeras de ut i färdigfamiljer eller hamnar även de på flyktingförläggningar?

Hur kontrollerar Migrationsverket att de personer som sänds hem till sina länder verkligen inte far illa när de kommer dit? Jag har träffat personer som har anhöriga som har skickats hem till Iran. Det har inte gått att få kontakt med de anhöriga när de väl har kommit hem. Man vet inte om de anhöriga har hamnat i fängelse eller om de över huvud taget finns i livet fortfarande eller om de förbjuds att ta kontakt med personer i det land de kommer från. Hur kontrolleras detta?

Lena Häll Eriksson: Jag börjar med den sista frågan om hur vi kontrollerar att personer som återvänder till sina hemländer inte far illa. Det är inte vårt uppdrag att sköta den kontrollen. Vi har inget uppdrag och inga resurser att kontrollera vad som händer med enskilda personer efter återvändandet. Vårt uppdrag är att ha en ordentlig kunskap om hur situationen generellt sett ser ut för personer med särskilda politiska uppfattningar, religiös tillhörighet osv., men vårt uppdrag är inte att följa den enskilda individen efter hemvändandet.

Där finns snarare en viktig uppgift för NGO:er, dvs. frivilligorganisationer osv., att ha den kunskapen och förmedla den kunskapen till oss när det finns behov av att göra det. Där får vi del av Amnestys och andras rapporter. Vi har direktuppkoppling till Amnesty för att kunna ta del av sådant.

Det är en ökning av antalet ensamkommande barn. Siffran ligger på hittills 411 i år. Vi tar emot de ensamkommande barnens asylansökan. Sedan bor barnen i allmänhet på något av våra grupphem, hos släktingar eller i ett familjehem av något slag.

Jag kommer inte att hinna gå in på detta i tillräcklig omfattning, men vi har lagt fast en ny ordning som kommer att genomföras nästa år. Det är en ordning som innebär att när ett ensamt barn kommer hit är det socialtjänsten som i första hand har ansvaret för det barnet. Det stämmer i grunden med svensk lagstiftning. Det är socialtjänsten som bedömer om barnet ska vara inskrivet i någon av våra anläggningar eller om det ska bo i ett familjehem. Den gode mannen, som omedelbart ska förordnas, biträder barnet med att söka asyl. Vi utreder och handlägger sedan asylärendet.

Väldigt kort: Det finns en väldigt tjock rapport att tillgå hos oss, om man så önskar.

Ordföranden: Då föreslår jag att vi går över till dem som vi har inbjudit från Utlänningsnämnden och Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar, så att de får möjlighet att tala till utskottet.

Vi börjar med Håkan Sandesjö från Utlänningsnämnden, ställföreträdande generaldirektör. Jag hälsar dig välkommen fram. Ordet är ditt. Varsågod.

Håkan Sandesjö: Fru ordförande! Jag har blivit ombedd att tala lite grann om skyddsbehov, om humanitära skäl, om trovärdighetsfrågor, läkarutlåtanden och nya ansökningar. Jag hade tänkt att koncentrera mig på de problem i de här frågorna som vi ser i tillämpningen.

När det gäller skyddsbehov vill jag fokusera på UNHCR:s *Global Consultations*. I år firar man 50 år, och det har varit en rad seminarier och möten runt om i världen där man har diskuterat flyktingkonventionen i syfte att vitalisera tillämpningen. I många avseenden har detta varit väldigt intressant.

Från svensk sida har det gått att se en utveckling som visar på att man internationellt har hamnat på en utvidgning av tillämpningen av konventionen. Det är viktigt att Sverige är med och analyserar och tar lärdom av den utveckling som har varit.

Jag kan ta ett exempel från dessa diskussioner, nämligen könsrelaterad förföljelse. I en rad länder har kön och homosexualitet accepterats inom ramen för begreppet särskild samhällsgrupp inom flyktingkonventionen. Detta har Sveriges riksdag avvisat så sent som 1997. I stället finns det en särskild könsbestämmelse som i princip borde kunna tillämpas på samma sätt. Det sägs nämligen i den paragrafen att man har rätt till skydd om man är förföljd på grund av kön eller homosexualitet.

Migrationsverket och Utlänningsnämnden gjorde en utredning i januari i år, och det har visat sig att den paragrafen inte har kommit i tillämpning i annat fall än när det gäller homosexuella. Jag tycker personligen att man nu borde utnyttja det pågående lagstiftningsarbetet för att titta på den internationella utvecklingen, göra en grundläggande analys och ta ställning till hur man vill ha det. Det här går inte att bara överlämna till rättstillämpningen. Här måste man göra en lagändring.

När det gäller humanitära skäl kan vi konstatera att lagstiftaren har lagt en hög ribba med restriktiva anvisningar för tillämpande myndigheter. Samtidigt är humanitära skäl ett diffust begrepp. Det kan omfatta en väldig massa olika omständigheter.

Jag vill peka på ett antal uttalanden som har gjorts i förarbetena till lagstiftningen och av regeringen för att markera hur restriktiv anvisningen är. Ett uttalande säger följande: Uppehållstillstånd kan beviljas i undantagsfall när det föreligger synnerliga skäl.

Ett annat uttalande: Uppehållstillstånd kan beviljas om det föreligger risk för självmord eller om ett avlägsnande annars skulle medföra allvarlig fara för utlänningens liv eller hälsa.

Ett tredje uttalande i en proposition från 1997 avseende barn: För uppehållstillstånd krävs i princip att det finns risk för självdestruktiva handlingar av utomordentligt allvarlig natur eller att barnet allvarligt skadas i sin psykosociala utveckling.

Från regeringspraxis kan nämnas ett beslut från 1994 där man behandlar frågan om rätt till tillstånd på grund av sjukdom. Där framgår följande: Till-

stånd för bosättning kan beviljas endast i undantagsfall när det är fråga om en livshotande sjukdom för vilken vård inte kan beredas i hemlandet. I princip bör krävas att behandlingen i Sverige är livsnödvändig. Enbart den omständigheten att vården i Sverige håller högre kvalitetsnivå kan inte utgöra grund för tillstånd. Inte heller bör uppgivna ekonomiska svårigheter att få vård i hemlandet leda till att tillstånd beviljas.

Det här är, som ni hör, väldigt snäva uttalanden. Sedan är begreppet svårt att definiera. Det behöver inte bara vara fysisk och psykisk ohälsa. Här kan man behöva beakta förhållandena i hemlandet, krig, försörjningsproblem, säkerhetsproblem. Man kan också beakta vistelsetiden i Sverige och barns anknytning till svenska förhållanden. Man får alltså göra en samlad bedömning av alla olika omständigheter men ändå inom den restriktiva anvisningen.

Den här restriktiva tillämpningen överensstämmer inte med vad folk i allmänhet lägger in i begreppet humanitära skäl. Då får vi ett problem, nämligen att våra beslut inte accepteras.

Vill man få acceptans för besluten, vill man få en förändring, måste det till en ny lagstiftning. En grundläggande ny analys måste göras, och i förarbetsuttalanden måste man ta ställning till hur vi vill ha det.

När det gäller asylansökningar har sökanden bevisbördan och myndigheten ska hjälpa till om det finns oklarheter. Om sökanden lämnar en sammanhängande berättelse som inte strider mot allmänt kända fakta men ändå inte kan styrka detta har den sökande rätt till den s.k. bevisregeln *benefit of the doubt*.

Det är i den här processen som trovärdighetsfrågorna dyker upp. Det gäller t.ex. ändrade eller motstridiga uppgifter, att falska handlingar lämnas in, att man förstör eller kastar sitt pass, att man ansöker först efter en längre tids vistelse i Sverige. Carl Söderbergh var också inne på att det går att beakta att det finns ett giltigt pass. Men till skillnad från Carl Söderbergh vill jag säga att det i de här sammanhangen måste göras en samlad bedömning av alla omständigheter. Omständigheten att det finns ett giltigt pass kan inte ensam utgöra grunden för att det blir avslag.

Här krävs försiktighet. Det krävs fantasi. Det kan ju finnas bra förklaringar till varför det lämnas motstridiga uppgifter eller att passet har kastats.

Detta är UN:s praxis sedan 1992. Det finns ett praxisledande beslut på vår hemsida i praxissamlingen att hänvisa till, 29/92.

Jag vill också passa på att säga till Carl Söderbergh att en trovärdighetsbrist måste avse kärnan i berättelsen – avgörande frågor.

Sedan var det frågan om läkarutlåtanden. De förekommer tyvärr ofta i våra ärenden, särskilt i s.k. nya ansökningar, och de är av väldigt skiftande kvalitet. Socialstyrelsen har gett ut anvisningar om hur läkarintyg ska utformas, men de anvisningarna tycks inte vara kända av särskilt många. Vi får läkarintyg som är rena partsinlagor. Det finns egna trovärdighetsbedömningar gjorda av läkarna och ställningstaganden till om den sökande ska ha uppehållstillstånd eller inte.

I syfte att försöka komma till rätta med detta har Utlänningsnämnden sedan ett par år tillbaka haft fortlöpande kontakter med läkare, vårdinstanser

och myndigheter för att få fram bättre läkarintyg. Vi har också anordnat ett antal seminarier med läkare under de senaste två åren. Vi har haft ett tiotal möten sedan mitten av år 2000.

Vi vill ha ett intyg som innehåller en självständig bedömning av den sökandes hälsotillstånd. Sedan måste också läkaren komma ihåg att det intyget bara är en del i utredningen. Det är myndigheten, nämnden, som avgör rätten till uppehållstillstånd.

Slutligen nya ansökningar – vårt största problem.

Syftet från år 1989 med att kunna lämna in nya ansökningar var att det skulle finnas en säkerhetsventil för att i undantagsfall undvika – som det heter i propositionen – obotlig skada om det genomförs en avvisning. I praktiken har det blivit så att möjligheten att ansöka hos Utlänningsnämnden utnyttjas som en fortsättning på den avslutade asylprocessen. Man söker flera gånger. Det finns exempel där samma person har sökt 30 gånger.

Mönstret är tydligt: Så fort vi meddelar ett avvisningsbeslut kommer det in en ny ansökan. Eftersom de ärendena måste handläggas skyndsamt – det är ett prioriterat ärendeslag – går det ut över våra resurser när det gäller att handlägga andra ärenden, t.ex. överklaganden av avvisningar. Det i sin tur förlänger handläggningstiderna.

Just nu har vi ett snitt på 25 % av samtliga ärenden som är nya ansökningar. För två veckor sedan var det 34 %. Här måste någonting göras.

Det är viktigt att man lägger tyngdpunkten i asylprocessen i grundärendet, i första instans och i överklagningsinstansen. Det är viktigt att man i det pågående lagstiftningsarbetet tar vara på de erfarenheter som vi har av tillämpningen av nya ansökningar.

En sista sak: handläggningstiderna. Väldigt ofta säger någon att de har fått vänta på sitt femte besked osv. Ofta är det så att vid prat om långa handläggningstider allmänt sett räknar man inte med att det har varit en och annan ny ansökan däremellan, och sedan säger man att det är långa handläggningstider. Egentligen är det handläggningstiden i grundärendet som skall räknas.

Anders Sundquist: Ordförande! Jag vill på vägnar av Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar tacka för att vi här har givits möjligheter att framföra våra synpunkter på den svenska asylprocessen.

Min bedömning är den att långa handläggningstider är det allt överskuggande problemet i den svenska asylprocessen. Dessa handläggningstider och förmodligen 90 % av övriga problem på området är i huvudsak beroende av en ologisk och därtill otillräcklig resurstilldelning. Även om jag har synpunkter på och kritik mot enskilda beslut rörande ansökningar om asyl, anser jag att det vore otillständigt att kritisera enskilda anställda på Migrationsverket och Utlänningsnämnden när vi vet att de går på knäna under en enorm arbetsbörda. Vidare har jag den uppfattningen att Migrationsverket gjort verkliga ansträngningar för att ge sin personal ett bättre stöd.

Den nuvarande situationen för verket kan liknas vid ett läge där passagerare i en läckande båt får uppdraget att förbättra fartygskonstruktionen för att

båten inte i framtiden ånyo ska springa läck. Detta uppdrag är svårt att genomföra i en stund när man måste ösa allt vad man kan för att inte drunkna.

Huvuddelen av kritiken måste därför falla på er riksdagsledamöter, som inte givit Migrationsverket och Utlänningsnämnden de resurser som fordras för att handlägga asylärenden och andra ansökningar om uppehållstillstånd på ett sådant sätt som den sökande och den svenska allmänheten kan kräva.

I enlighet med vad som anges i den rapport som Riksdagens revisorer upprättat anser jag att det förutom ytterligare resurstillskott måste ske en omfördelning, så att större delen av en given resurs läggs på utredning och beslutsfattande. Enbart ett ytterligare antal anställda löser inte problemet, utan vad som fordras är att förutsättningar skapas för att höja handläggningens kvalitet.

Utredningsfunktionen måste graderas upp. Utredare måste få en vettig, på forskning baserad utbildning och handledning. Jobbet som utredare måste få den status det förtjänar. Det måste ses som en merit att man jobbat som utredare på Migrationsverket. Jag är övertygad om att ett bättre ursprungligt beslutsunderlag leder till totalt kortare handläggningstider.

Intervjun med den sökande är redan i dag den viktigaste delen av beslutsunderlaget, och betydelsen härav torde öka i och med att tilltron till olika handlingar, oberoende av skilda typer av dokumentsökningar, knappast kommer att öka i framtiden.

En annan viktig del av beslutsunderlaget är den information som finns om förhållanden i de sökandes hemländer. Med anledning av sekretess finns i dag endast ringa möjlighet för någon utanför den handläggande myndigheten att bestämma kvaliteten på den information som läggs till grund för myndigheternas ställningstaganden. Jag vill markera att tilltron till beslutsfattandet från såväl de sökande som den svenska allmänheten är beroende av om det finns en möjlighet att kontrollera beslutsunderlaget. Jag är övertygad om att en förbättrad landinformation leder till totalt kortare handläggningstider, detta genom att handläggare och beslutsfattare kan göra säkrare bedömningar utan att behöva göra kompletterande utredningar genom ambassader och andra informationskällor.

Mycket mer finns att säga om beslutsunderlaget, men jag väljer nu att gå över till frågor som rör själva beslutsfattandet och övervägandena därinför. Ett krav på kortare handläggningstider är inte enbart motiverat av humanitär omtanke om de sökande eller utifrån ett krav på ett effektivt utnyttjande av skattemedel, utan ett måste om vi verkligen vill slå vakt om en kvalitativ bedömning av om utländska medborgare har ett verkligt behov av skydd.

Kortare handläggningstider är således ett måste, om vi verkligen vill värna asylrätten. Med dagens alltför långa handläggningstider går alltför stora resurser till annat än rättssäkra bedömningar av om det föreligger ett verkligt skyddsbehov. Som Riksdagens revisorer så riktigt påpekar genererar de långa handläggningstiderna humanitära skäl för uppehållstillstånd som inte existerade i den stund de berörda gjorde sina ansökningar. Vi måste använda den begränsade resurs som står till förfogande på ett så effektivt men ändå rättssäkert sätt som möjligt.

De utländska medborgare som inte har sådana skäl för att söka sig till Sverige som vi accepterar som grund för uppehållstillstånd ska inte belasta systemet längre än nödvändigt. Att som Riksdagens revisorer anger endast 10 % av den totala handläggningstiden innefattar verkliga handläggningsåtgärder kan inte accepteras.

Generellt sett är beslut i ärenden rörande ansökningar om asyl svåra att fatta. Detta gäller dock inte alla ärenden. En initial bedömning av en kvalificerad handläggare/beslutsfattare kort efter ansökan borde kunna leda till att ärendena grupperades utifrån svårighetsgrad. Förhållandevis lätta ärenden borde kunna handläggas av mindre erfarna handläggare, på samma sätt som mindre erfarna domare i domstol dömer i mindre komplicerade ärenden. Svårbedömda ärenden ska handläggas av personal med hög kompetens och lång erfarenhet. Risken för långliggande surdegar kommer därigenom att minska drastiskt.

Sedan nu gällande utlänningslag trädde i kraft den 1 juli 1989 har den ändrats vid 40 tillfällen. Jag vet inte hur jag ska tolka förändringstakten. Är den ett tecken på osäkerhet eller på ett målmedvetet förändringsarbete? Oavsett vilket förvånas jag över att ni riksdagsledamöter vågar fatta beslut om förändringar i ovan angiven takt utan att det finns någon som helst svensk juridisk forskning som kan läggas till grund för en diskussion eller debatt om gällande rätt och rättstillämpning på området.

Mot bakgrund av den totala kostnad som är förknippad med utländska medborgares ansökningar om uppehållstillstånd är det för mig en gåta att Sverige inte har råd att lägga 2–3 miljoner på forskning som skulle kunna leda till kvalitativa förbättringar genom bättre utbildade handläggare och beslutsfattare, en doktrin värd namnet samt ett förbättrat underlag för diskussion, debatt och inte minst lagändringar.

På tal om lagändringar står ni inom en inte alltför avlägsen framtid inför att fatta beslut om en förändrad process- och instansordning. Jag har den uppfattningen att det fordras en radikal reform av det nuvarande systemet för att nå en acceptabel kvalitet på handläggningar av ansökningar om uppehållstillstånd. Jag har däremot svårt att förstå att en ändrad process- och instansordning i enlighet med det förslag som föreligger i sig skulle leda till kortare handläggningstider. Det som behövs är ökade resurser. Att blunda för resursbehovet i en kommande reform kan få till konsekvens att handläggningstiderna ökar i stället för att minska.

När det gäller resursbehovet kan jag exempelvis inte se att det i någon av de gjorda utredningarna presenterats en realistisk analys eller beräkning av de ytterligare kostnader som en förändring av process- och instansordningen kommer att innebära för Migrationsverket.

Jag ser framför mig betydande förändringar för Migrationsverket. Med tvåpartsförfarande kommer nya och mera omfattande krav att ställas på verkets utredningar. Den landinformation som läggs till grund för verkets ställningstaganden kommer att ifrågasättas på ett sätt som gör att man kommer att

tvingas bredda informationsbasen. Muntlig förhandling bör därför ingå som ett moment vid verkets handläggning.

Till detta kommer att Migrationsverket ska uppträda som part vid överklaganden. Någon på verket måste under handläggningen i överinstans hålla sig ajour med ärendet, inge inlagor samt företräda verket vid en muntlig förhandling.

Slutligen kommer Migrationsverket att få ansvar för att handlägga verkställighetsärenden, det som i dag kallas ny ansökan.

Att mot bakgrund av dessa ytterligare arbetsuppgifter våga redovisa en merkostnad för verket om endast 10 miljoner per år visar enligt mitt förmenande inte på mod utan på bristande kunskap. För att inte hela reformen ska äventyras genom att Migrationsverket åläggs arbetsuppgifter utan ytterligare resurstillskott ber jag om att verket så snart som möjligt ska presentera en detaljerad och realistisk beräkning av resursbehovet vid en ändrad process- och instansordning. Jag ber också socialförsäkringsutskottet att tillse att Migrationsverket får de resurser som fordras, både i nuläget och inför en ändrad process- och instansordning.

Slutligen vill jag påtala att även om Utlänningsnämnden ska avskaffas måste den dock i dag ges ytterligare resurser. Att minska nämndens ärendebalanser kan redan nu motiveras med humanitär omtanke om de sökande och ur samhällsekonomisk aspekt. Att ärendebalanserna minimeras är också en förutsättning för en lyckad ny process- och instansordning.

Ordföranden: Det blir nu utrymme för utskottets ledamöter att ställa frågor, kanske i första hand till Håkan Sandesjö och Anders Sundquist. Vi följer den talarlista som vi har och får se hur mycket vi hinner med fram till kl. 13.30.

Göran Lindblad (m): Inledningsvis kan jag bara konstatera att jag är beredd att instämma i väldigt många av Anders Sundquists synpunkter. Så till mina frågor.

Den första gäller det register för fingeravtryck som Lena Häll Eriksson berörde men som kanske även Håkan Sandesjö kan kommentera. Det finns väl ändå möjlighet att efter beslut av åklagare göra en samkörning? Även om registren hålls separata måste man kunna få tillgång till detta.

Också den andra frågan riktar jag till både Lena Häll Eriksson och Håkan Sandesjö. Vilka kriterier gäller för ombud för asylsökande? Vem kan uppträda som ombud? Vilken utbildning och annan bakgrund krävs?

Den tredje frågan berör ett antal uppmärksammade fall av homosexuella som har förekommit under senare tid. Är det en tillfällighet att en del har visat sig få beslut om uppehållstillstånd efter det att man har uttalat sig i pressen? Är det ett stående råd som ska ges till människor med avvikande sexuell läggning att de först ska uttala sig i pressen?

När det till sist gäller de fällor och fel som vi fick ta del av i våras på Migrationsverket om att lura asylsökande att komma till möten under förespeglning att det gällde något annat än vad det verkligen var fråga om: Har man nu fått ordning på det här, så att vi kan lägga det helt bakom oss?

Håkan Sandesjö: Frågan om fingeravtrycksregistret överlämnar jag till Lena Häll Eriksson. Detsamma gäller frågan om att lura asylsökande, för sådant har vi inte ägnat oss åt.

Vad gäller ombudens bakgrund gör vi ingen grundlig utredning, utan var och en har rätt att bedriva juridisk verksamhet. Om vederbörande sköter sitt arbete har vi inga invändningar.

Vad avser besluten om homosexuella iranier har det under förra veckan och den här veckan kommit ett par beslut som innebär att nämnden har tagit ställning för att om man uttalar sig i massmedier på ett negativt sätt gentemot den iranska regimen, har man därmed också uttryckt en politisk handling. Vi har i de fallen bedömt att det föreligger en risk för ingripande från myndigheterna om den personen återvänder. Därmed har vi inte gjort någon ändring av det regeringsbeslut från 1998 som avser risken för en homosexuell iranier att vistas i Iran.

Lena Häll Eriksson: Väldigt snabbt: Under vissa förutsättningar kan vi ibland köra vårt fingeravtrycksregister mot polisens. Jag tror att det krävs att minst ett års fängelsestraff riskeras för att det ska vara möjligt.

Det är riktigt, som Håkan Sandesjö säger, att alla kan bli ombud. Offentligt biträde kan alla advokater bli, och när det gäller biträdande jurister prövar vi varje person mot en kravlista som vi har.

Huruvida fällor och fel har förekommit eller inte kan man väl diskutera. JO ska yttra sig över den situation som inträffade i Norrköping och blev uppmärksam i medierna. Vi har ännu inte fått det yttrandet. Min uppfattning är att vi inte under falska förespeglningar har lurat någon att komma, och det framgår också i vårt yttrande till JO.

Ulla Hoffmann (v): Fru ordförande! Anders Sundquist talade om en ny process- och instansordning. Jag har noterat att Advokatsamfundet är företrätt här. Jag skulle väldigt gärna vilja få del av samfundets syn på detta.

Gun-Britt Andersson talade om terroristparagrafen i FN-konventionen och Europakonventionen som gör att man inte kan skicka tillbaka människor vid vissa tillfällen. Lena Häll Eriksson berättar att Migrationsverket har ett bra förhållande till Säpo och skickar över ärenden till Säpo för behandling. Det finns såvitt jag vet ett antal afghaner i Sverige som har tillfälliga uppehållstillstånd, alltså inte permanenta. Jag skulle vilja att du utvecklade den frågan.

Så till frågan om kvinnors asylskäl. Hur går det med utbildningen av dem som handlägger kvinnors asylskäl? Jag undrar också om synen på tvåårsregeln, där vi har skärpt lagstiftningen. Menar du att den åtgärden har lett till den förändring som lagstiftaren avsåg?

Till sist beträffande 3 kap. 3 § punkt 3, som säger att människor som flyr från en väpnad konflikt ska betraktas som skyddsbehövande. Såvitt jag förstår har den regeln tillämpats väldigt lite. Om Sverige och omvärlden anser att det pågår en väpnad konflikt t.ex. i Gaza, varför har inte någon asylsökande från Gaza fått lov att stanna med stöd av den här bestämmelsen?

Kjell Jönsson, Sveriges Advokatsamfund: Utgångspunkten för Advokatsamfundets syn i de här frågorna är att man inte ska tillskapa särlösningar just för

utlänningsrättens del. Konkret betyder det när det gäller en ny instans- och processordning i all korthet att samfundet anser att Migrationsverket ska ha rätt att fatta ett positivt beslut för den asylsökande, dvs. att bevilja en ansökan om att få uppehållstillstånd. Men om verket anser att ansökan ska avslås, så att beslut om avvisning fattas, menar samfundet att verket får ansöka hos länsrätten om det. Det betyder att länsrätten blir förstainstans och att det i länsrätten blir ett tvåpartsförfarande med rätt till muntlig handläggning. Verket ska då också presentera hela det processmaterial som verket anser ska ligga till grund för dess ställningstagande, för att på så sätt komma förbi problemen med hemlig kunskap till stöd för besluten.

Vi anser att antalet länsrätter som handlägger de här ärendena inte ska begränsas, utan varje länsrätt i Sverige ska kunna handlägga dem. Samfundet anser också att länsrättens beslut utan prövningstillstånd ska kunna överklagas till respektive kammarrätt och att den sedvanliga möjligheten att efter prövningstillstånd få en prövning i Regeringsrätten ska ges.

Lena Häll Eriksson: Bara väldigt snabbt ett förtydligande. När det gäller fällor och fel har vi bara yttrat oss över Norrköpingsärendet, och där anser vi inte att det har lurats in någon under falska förespeglningar. Vi har också förtydligat våra riktlinjer så att vi ska kunna undvika att sådant händer. Det kan ha förekommit i organisationen i övrigt, men det känner vi i så fall inte till.

Låt mig bara snabbt också säga att Säpo inte fattar några som helst beslut i ärenden som vi lämnar över till Säpo, utan Säpo yttrar sig över säkerhetsaspekterna. Har vi motstridiga uppfattningar överlämnar verket ärendet till regeringen, som sedan har att fatta beslut i den typen av ärenden. Det betyder att om vi vill bevilja och Säkerhetspolisen avstyrker blir det regeringen som ska fatta besluten.

När det gäller afghaner med tidsbegränsade uppehållstillstånd har jag ingen aktuell siffra, men det är väldigt få personer som har den typen av tillstånd.

Birgitta Carlsson (c): Fru ordförande! Först en fråga till Håkan Sandesjö: Vilka tillkommande argument vid ett överklagande kan göra att en asylsökande får stanna? Vilken typ av argument kan leda till det för en person som lämnar in en ny ansökan? Hur stor procent av de asylsökande får efter förnyad prövning stanna i Sverige?

Vidare en fråga till Carl Söderbergh: Hur säkert är det att komma tillbaka till Iran för en iranier som har kritiserat regimen i sitt land och som har flytt till Sverige efterdet att den iranska polisen har varit efter vederbörande?

Håkan Sandesjö: När det gäller tillkommande omständigheter vid ny ansökan är det sällan så att dessa avser asylfrågor. I en övervägande del av de nya ansökningarna är det humanitära skäl som framförs. De avser personernas psykiska och fysiska hälsa. Det är markant att människor blir sämre och sämre ju längre processen lider. Trots att de har fått ett klart avslagsbeslut stannar de kvar så länge att det till slut uppstår fysisk eller psykisk ohälsa.

Bifallsandelen är 2000 av nya ansökningar var 21 %.

Carl Söderbergh: Om iranska medborgare kritiserar regeringen offentligt är det helt klart att de riskerar förföljelse vid ett eventuellt återsändande. I och

med att frågan väcktes i samband med de senaste ärendena om homosexuella iranier vill jag påpeka att vi från Amnesty International gärna vill se en förändring av praxis mot ökad förståelse för den utsatthet och de risker som homosexuella iranier kan uppleva vid ett återvändande.

Matz Hammarström (mp): Först vill jag tacka Anders Sundquist för ett rättframt och kritiskt inlägg och för en nyttig påminnelse för riksdagens ledamöter att om man vill ha förbättringar, så kostar det också.

Håkan Sandesjö har helt rätt i att vi har en alltför restriktiv tolkning av vad som är humanitära skäl och att vi behöver en ny lagstiftning. Men visst finns det väl ett visst utrymme för en mindre restriktiv tillämpning även inom ramen för befintlig lagstiftning? Principen om barnets bästa ska gälla, men tillämpas den verkligen fullt ut enligt Håkan Sandesjö? Det finns också brister i den lag som ska skydda misshandlade kvinnor. I dag har nämnts ett fall med Sara Shentenba, som skulle få uppehållstillstånd om man beaktade nya uppgifter. I det fallet talade också barnets bästa för att barnen och den misshandlade modern borde få stanna i Sverige.

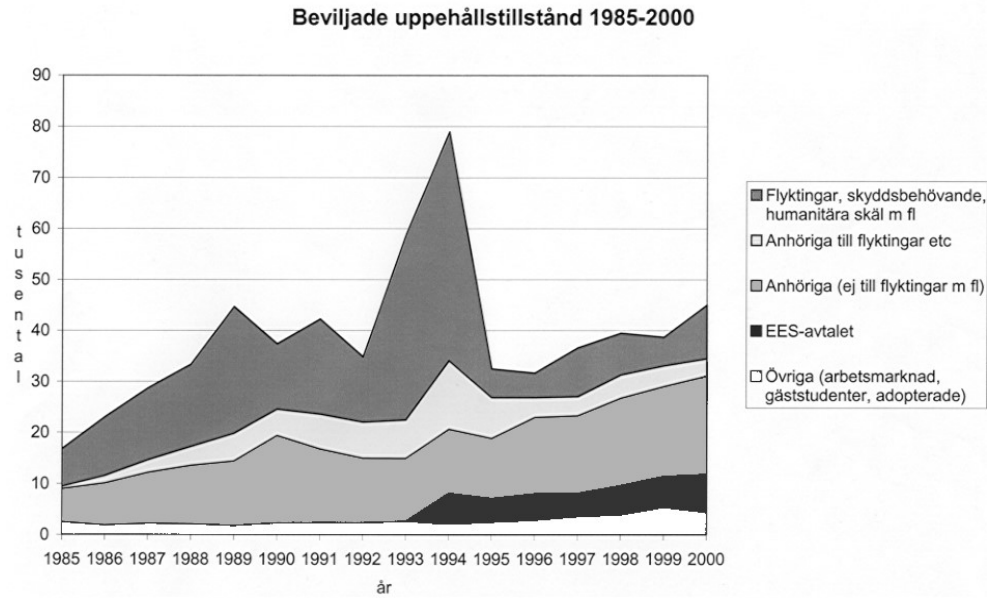
Vad slutligen gäller läkarintygens status: Om läkare intygar att det finns en överhängande risk för självmord eller andra självdestruktiva handlingar, kan ju eller t.o.m. ska väl Utlänningsnämnden bevilja uppehållstillstånd, men nu lät det som att läkarintyg ska i allmänhet betraktas som partsinlagor. Jag tycker att det låter lite oroväckande.

Håkan Sandesjö: Det är självklart att vi tillämpar principen om barnets bästa. När det gäller humanitära skäl gör vi en tolkning av de förarbetsuttalanden och de praxisbeslut som finns. Vi gör väl det arbetet så gott vi kan.

När det gäller läkarintyg är det klart att sådana, som jag inledningsvis sade, utgör en del av utredningen för att bestämma om man har rätt att få uppehållstillstånd. Jag sade också att vissa läkarintyg kan se ut som partsinlagor, och det är inte meningen. Det är parten själv som ska föra sin talan, inte läkaren. Vi får bedöma vad som står i varje läkarintyg för att se om det når upp till den restriktiva anvisning som vi har.

Ordföranden: Vi har begränsad tid till förfogande för den här utfrågningen, och vi är nu i det läget att vi måste avsluta den. Vi hade säkert kunnat fortsätta denna diskussion mycket längre. Flera av ledamöterna har anmält att de vill säga någonting, men vi får avbryta just nu. Jag vill framföra ett mycket varmt tack till samtliga som har medverkat i dag. Jag tycker att det har varit en mycket bra, värdefull och informativ utfrågning som vi har haft här i dag. Utfrågningen är avslutad.

Bild 1 och 2

Tillstånd för permanent bosättning 1:a halvår

Ej EES-tillstånd, gäststuderande, arbetsmarknadstillstånd och nordiska medborgare

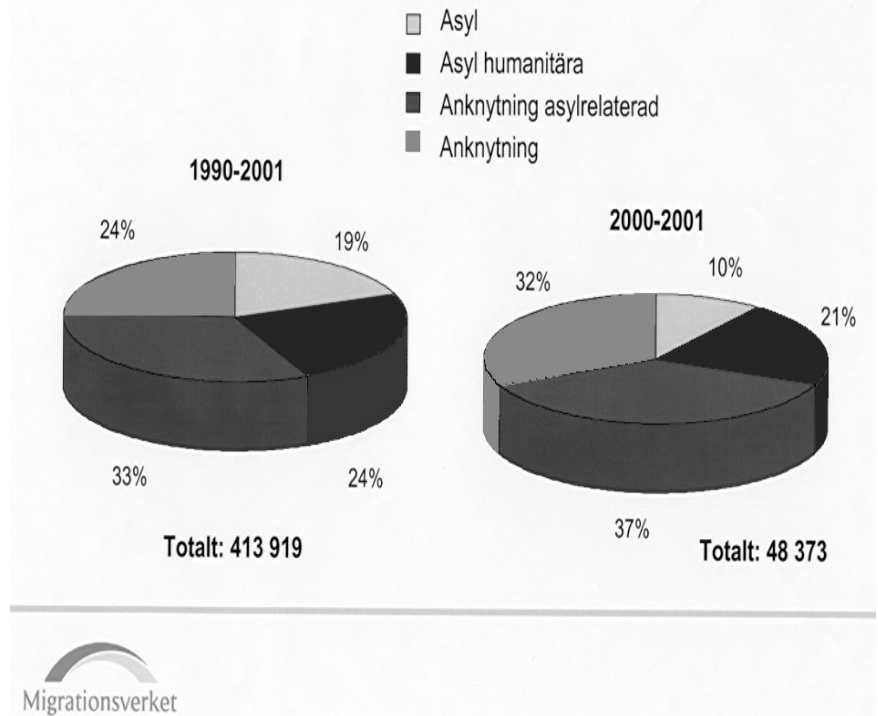
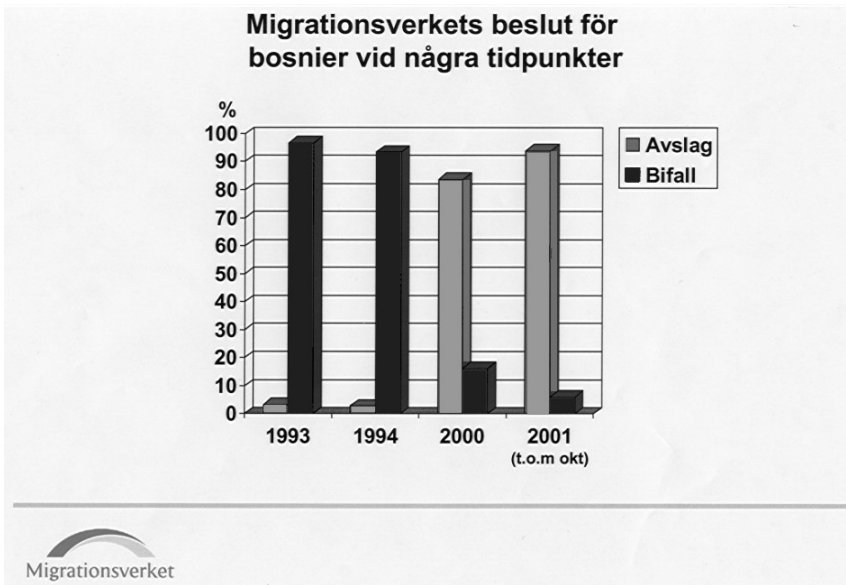

Bild 3 och 4

Asylsökande till Sverige januari 1999 - september 2001

